

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LORENZ FRØLICH

1820 * 25. OKTOBER * 1920

EGNE OPTEGNELSER OG BREVE TIL OG FRA
HANS SLÆGT OG VENNER

ANDEN AFDELING MANDDOM UDE * ALDERDOM HJEMME

SAMLET OG UDGIVET I
HUNDREDAARET FOR KUNSTNERENS FØDSEL
AF F. HENDRIKSEN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR) PÅ
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIERS FORLAG
KJØBENHAVN 1921

FREJR

Frejr. Efter Autografiet i Mindeblade om Den Nordiske Højtid. 1845
(Randtegningen af J. Th. Lundbye)

Tjasse og Loke

Oehlenschläger: »Nordens Guder«

*Yduns Ran : Som Orm du skader med dit Gab?
Velan, det gjælder et Forsøg!
Du slippe skal med Talens Tab;
Jeg lukker Spieldet for denne Røg.
Derpaa tog Thiasse Traad af Staal
Og syede med en Demantnaal
Fast Lokes smalle Læber til.
Eia, det var et lystigt Spil!*

OPLAGETS STØRRELSE 550 EXEMPLARER
F.HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIERS FORLAG
Trykt i Nielsen & Lydiches Bogtrykkeri (Axel Simmelkiær)
Første Afdelings Trykning sluttet September 1920,
Anden Afdelings August 1921

Udkast i Blyant til Asker Rygs Hjemkomst. Før 1840. Kompositionen helt ændret i Raderingen

INDHOLD

BARNDOM OG UNGDOM I DANMARK 1820-40.

I. Optegnelser: Barndoms minder	5	Breve til og fra J. Th. Lundbye 1838-40. S. 30 til 43
Breve til og fra Forældre og Slægt 1833-36. S. 19 til 22		Breve fra Th. Læssøe 1838-40
II. Optegnelser: Ungdoms minder fra Hjemmet 23		S. 34, 36 og 39
		Brev til L. A. Winstrup 1839
		39

FØRSTE OPHOLD I TYSKLAND 1840-44.

Breve til Vennerne i Kjøbenhavn 1840 og 1843. S. 44 og 107		Breve fra Læssøe 1841 og 1843.	S. 66 og 107
Breve til og fra Lundbye 1840-44.	S. 46 til 117	Brev fra D. Brandis 1842	77
Brev fra J. Hedermann 1841	57	Om »Kampen paa Samsø«	92
Breve til og fra Familien 1841-44.	S. 58 til 115	Breve fra J. A. Jerichau 1843.	S. 101 og 102
Om Illustrationerne til Uglspil	65	III. Optegnelser: Ungdoms minder fra München og Dresden	118
Brev fra A. C. F. Flinch 1841	66		

OPHOLD I DANMARK 1844-45.

Breve til og fra Familien 1844.	S. 123 til 130	Om »Den nordiske Højtid« 1845	138
Breve til og fra Lundbye 1844.	S. 123 til 128	Brev fra Vennerne i Kjøbenhavn 1845	144
Brev fra Georg Steenberg 1844	129	Breve til og fra Lundbye 1845-46. ...	S. 145 til 151
VILH. WANSCHER: »De tvende Kirketaarne« ..	131	Brev fra S. Grundtvig til Lundbye 1845	152
Brev fra Lundbye 1845	136	Brev fra Alice Tutein 1845	153

OPHOLD I DRESDEN 1845-46.

Breve til Vennerne i Kjøbenhavn 1845-46. S. 154, 156, 161 og	170	Breve til og fra Lundbye 1846.	S. 158 til 177
Breve fra S. Grundtvig 1846.	S. 156 og 173	Breve fra P. C. Skovgaard 1846. .	S. 165, 167 og 168
		Brev fra Alice Tutein 1846	166

INDHOLD

Drengen i Sofahjørnet. Autografi 1845

OPHOLD I ITALIEN 1846-51.

Til og fra Lundbye 1846-48 (sidste Brev) S. 178 - 195	Breve til og fra Familien 1849-50. S. 201 til 205
Breve fra Mimi Brun 1846 og 1847. S. 180 og 188	IV. Optegnelser: Ungdomsminder fra Italien 206
Brev fra Faderen 1847 188	Brev fra Jerichau 1850 209
Brev fra H. Bech 1847 191	Brev fra Winstrup 1850 209
Brev fra Moderen 1848. 196	Breve fra Læssøe 1850 og 1851. S. 212 og 213
Johan Thomas Lundbye (af L. Fr.) 197	Brev fra F. Tutein 1850 212
Brev fra G. Palm 1849 201	Brev fra Faderen 1851 213

FØRSTE PARISER-OPHOLD 1851-54.

Breve fra V. Kyhn 1851-52. S. 214 til 222	Sidste Brev fra Mimi Brun under L. Fr.'s Besøg i Kjbhvn. 1852 241
Breve fra Mimi Brun 1851-52. S. 214 og 220	Brev fra Peters (do.) 242
Brev fra C. Peters (Vasemaleri) 215	Brev fra Winstrup (do.) 244
Brev fra Anna Tutein 1851 216	Breve fra Kyhn 1853. S. 244 og 248
Breve fra Ax. Kittendorff 1852. S. 218 og 223	Brev fra Peters 1853 245
V. Optegnelser: Fædrelandshistor. Tegninger 225	Brev fra H. Stilling 1853 (Børsbillederne) 245
Udsnit af KARL MADSENS Afhandling do. 226	Breve fra Winstrup 1853. S. 247 og 250
Slutningen af VILH. WANSCHERS Afhandling do. 233	Brev til Moderen 1853 250
Om Træsnittene og Chemitypierre 238	

FLENSBORG-AARENE 1854-57.

Breve fra Moderen 1854-55. S. 251 til 270	Frølichs Møbler 272
Breve fra Kyhn 1854-55. S. 253 til 271	Brev fra Winstrup til L. Fr. 273
Brev fra C. A. Kølle 1854 254	Breve til og fra Kyhn 1856-57. S. 273 til 287
Breve til og fra S. Grundtvig 1854. S. 254 og 257	Breve fra Forældrene 1856. S. 274 og 276
Breve til og fra C. K. F. Molbech 1854-55. S. 254 til 264	Breve fra M. Goldschmidt 1856-57. S. 278 til 282
Brev fra F. Vermehren 1854 259	Om Udsmykningen af Justitsr. Paulsens Hus 281
Brev fra Casper Møller 1854 260	Om Døbefadet til Universitetets Kirker. 283
Brev fra H. Conradsen 1855 262	Brev fra Fr. Frølich 1857 284
Breve fra F. Fr. og Anna Tutein 1855. S. 270 og 271	Fru Lina Frølich og Datteren Elvas Død 285
VI. Optegnelser: Giftermaal 272	Kyhns Figurbilleder 288

ANDET PARISER-OPHOLD 1858-75.

Brev fra Faderen 1857 285	»L'Amouret Psyché«, »Lord's Prayer« S. 310 til 314
Breve fra Kyhn 1858-59 S. 286 til 288	Dronning Dagmar-Visen 316
Breve fra Fr. Frølich 1858 S. 286 til 287	Breve til og fra S. Grundtvig 1863 (do.) S. 316 til 317
KARL MADSEN: Hero og Leandros. S. 289 til 302	VII. Optegn. Hetzel og Børnebøgerne. S. 318 til 320
Ophold i London 1861. Breve fra Fru Lina Fr. 295	Første Børnebøger. S. 321 til 324
SIGURD MÜLLER: Græske Anthologi S. 303 til 309	Breve fra M. Goldschmidt 1866 S. 324 til 326

INDHOLD

Bønderne slæber Sten til Kalø. Træsnit 1855

<p>Lafontaine—H. C. Andersen—Orfeus . . . S. 326 til 332</p> <p>Breve til Læssøe 1869-72 (L. Fr.'s Ophold i London 1870-71, og Thor hos Utgard og »Nordens Guder«) S. 331, 333, 337</p> <p>Brev fra Anna Tutein 1872 (Fru Lina Fr.'s Død) 336</p> <p>Breve til og fra S. Grundtvig 1872 (do.) S. 334 til 336</p>	<p>Brev fra L. Fr. til Kyhn 337</p> <p>»Nordens Guder« og Breve til og fra Svend Grundtvig S. 338 til 344</p> <p>Sendebrev om Nordens Guder S. 345 til 349</p> <p>Om Dødedans-Billederne S. 350 til 351</p> <p>Brev til Læssøe 352</p>
--	--

OPHOLD I DANMARK 1876-1908.

<p>Breve til og fra S. Grundtvig S. 352 til 365</p> <p>Breve til og fra Kyhn S. 353 til 364</p> <p>Brev fra Amtmand Fr. Brun (L. Fr.'s Giftermaal) 357</p> <p>Om Nordens Guder, Gefion og Erobringen af England S. 359 til 368</p> <p>Brev til Fru Laura Grundtvig 365</p> <p>Brev til Chr. K. F. Molbech 367</p> <p>Til Subskribenterne paa »Nordens Guder« . . . 370</p> <p>VIII. Afslutning paa Frølichs Optegnelser . . . 371</p> <p>Breve fra Kyhn S. 374 til 386</p> <p>Brev fra Zahrtmann til Joakim Skovgaard . . . 374</p> <p>Kunstnerfesten for Frølich 1890 375</p> <p>Brev til F. Henriksen 376</p>	<p>Brev til A. Saabye (Akad. Guldbryllupsmedalje) 376</p> <p>Breve til Niels Skovgaard S. 380 til 394</p> <p>Breve til J. Skovgaard (Om Willumsen) S. 382, 384, 390</p> <p>Kunstnerfesten for L. Frølich 1900 . . . S. 386 til 387</p> <p>Raadhusgobelinerne S. 388 til 400</p> <p>Brev til Magister Vilh. Wanscher 391</p> <p>Brev til Viggo Pedersen 392</p> <p>Malthe Engelsted: Raadhusgobelinerne S. 395 til 398</p> <p>Uddrag af Viggo Pedersens Tale 25. Oktober 1910 (Efter L. Fr.'s Død 1908) S. 399 til 400</p> <p>Efterskrift 401</p> <p>Billedfortegnelse 402</p> <p>Navnefortegnelse 405</p>
--	---

TILFØJELSE: Af den Række Breve fra H. C. Andersen til Frølich, der allerede er fremdragne i *Kunstmuseets Aarskrift 1917*, ser man med hvilken Iver Andersen arbejdede paa at faa en fransk Udgave af sine Æventyr frem, og hvor indtrængende han ønsker Frølich skal bistaa ham dermed. — Frølich har bestræbt sig for at hjælpe Andersen, thi der foreligger Tegninger til en saadan Udgave, ogsaa Brudstykker af Æventyr i fransk Oversættelse, findes i hans Efterladenskaber (se S. 327-30).

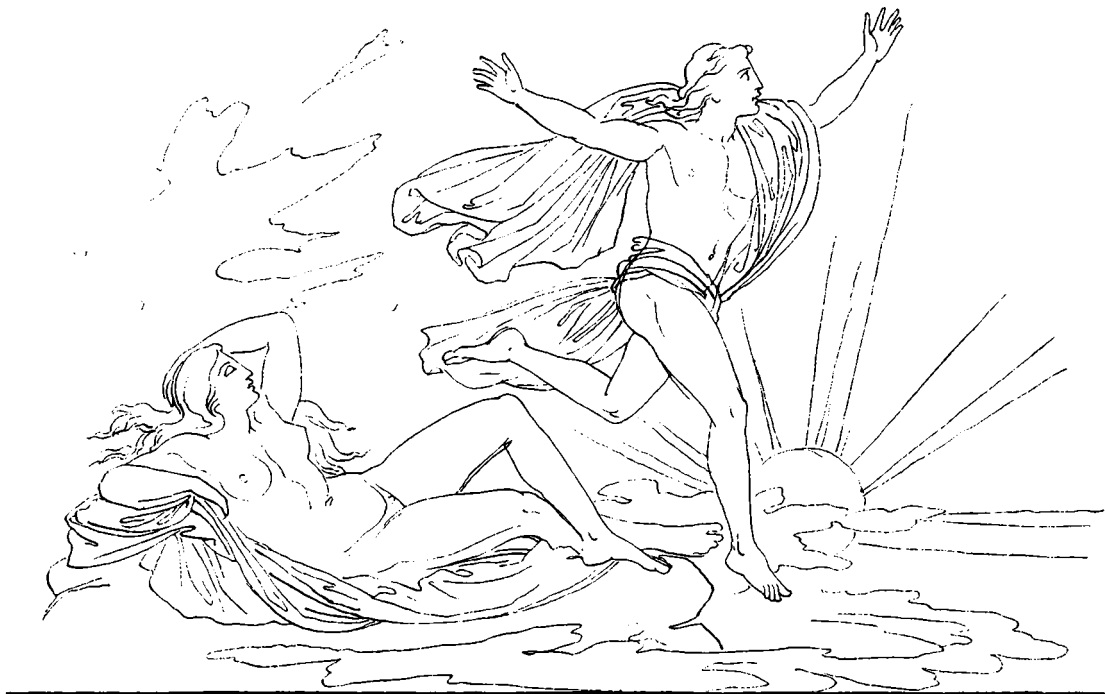

Amatørfotografi. 1904

Fra J. A. Jerichau til L. Fr. i Rom.

Kbhvn. 1850.

Kjære Ven Lorentz Frølich! Et Par Linier maa Du dog have da her er Plads nok. Jeg kommer som sagt ofte sammen med Din Familie og Din gamle Papa og han og jeg vi kan rigtig snakke sammen, baade om Politik og Handel og om Kunsten, han er en prægtig gammel Mand, en klar Forstand og hjertensgod! – I Academiet er der nu noget at tage vare, da det hele skal undergaa Forandring og Forbedring; som Du kjender mig, saa veed Du nok at jeg ikke kan sidde som uvirksom Tilskuer, men bruger mig saa godt jeg kan; mit Haab er at kunne gavne og derfor er jeg frisk og monter. – Jeg har gjort en udført Skizze af Thor, som interesserer Mange her. – Elise [Jerichau-Baumann] har malet Din Moders Portræt som er smukt opfattet og fortræffeligt udført, studeret i Formen og livfuldt og kraftigt i Farven; . . . – Med mange Hilsner fra Elise til Dig og alle dem som erindre sig os i Rom forbliver jeg Din troe Ven J. A. Jerichau.

Nat føder Dag. Oehlenschlägers Nordens Guder: Skirnirs Samtale med Freir

Fra Arkitekten L. A. Winstrup til L. Fr. i Rom.

Athen 1850 U.

Kjære Frølich! . . . Om Søndagen steg vi ud, og i Selskab med Mylord og de to andre Englændere afgik i en aaben Baad til Piræus, hvor vi paa Grund af Modvind først kom Kl. 9 om Aftenen, og det var endda heldigt; en anden Baad, som afgik Kl. 12, en halv Time efter os, kom først næste Morgen Kl. 6! Hele Natten paa Søen i det kolde stormfulde Veir, det var vist noget drøit. Kl. 10 kom vi da til Athen, trætte og forfrosne, og efter en Kop varm The og lidt kold Mad, men deriblandt Honning fra Hymettus!!! gik jeg for første Gang tilkøis i denne mærkelige Bye. Da jeg lidt seent næste Morgen tørnede ud af Sengen og kom til Vinduet, blev jeg overrasket ved lige for mig at see Acropolis i hele sin Pragt i den deiligste Morgenbelysning. Jeg løb strax ud for at finde [Chr.] Hansen, men det var ingen ringe Opgave; jeg talte Fransk, Italiensk til Grækerne, de svarede paa Græsk, ja der var jeg ligenær! de der forstod mig, kjendte ham alle meget vel,

men ingen vidste hvor han boede; endelig fandt jeg det Strøg hvor han skulde være at finde og efter forgjæves at have spurgt mig for fra Huus til Huus, bliver jeg hilset Guten Morgen! af en Bager der stod i sin Dør; jeg spørger ham om Hansens Bolig; versteht sich wohnt ja hier in meinem Hause, gehen Sie nur die Treppe hinauf! Jeg ringede, hans græske Tjener, der kun forstaaer sit Modersmaal, lukkede mig op; efter nogen Vanskelighed fik jeg ham gjort begribeligt at jeg vilde tale med *Kyrie Hansen*, da denne netop kom i Døren, og han saae mig, udbrød vi begge paa eengang: det er vist Hansen, det er vist Winstrup, hvor det er morsomt saaledes at træffe hinanden efter tyve Aars Forløb, og hvormeget er ikke skeet i den Tid. Da han reiste var jeg Skole-

Selvportræt af L. Fr. Malt i Dresden eller Rom

dreng endnu og han min Lærer; hvor vi havde meget at fortælle hinanden; her var da ogsaa Breve til mig, det bedste jeg har faaet i lang Tid. . . . Foruden Hansen traf jeg endnu hans Ven og mangeaarige Huusfælle, den fortræffelige *Schaubert* [tysk Bygningsdirektør i Athen], forhen Ministerialraad; jeg haaber i Forening med disse at tilbringe en interessant og lærerig Vinter. Jeg boer hos en tysk Familie, en Kjøbmand Rapp, en colossal Person, men ret en inderlig god Elephant, høflig og dog saa godmodig som faae; fra mit Vindue smuk Udsigt over Athen og naturligvis i Baggrunden Acropolis. . . . Nu et Par Ord om Athen. Naar man ikke vidste det, skulde man neppe antage den nuværende Stad for en europæisk Residents, saa lidt har den tilfælles med andre større Byer, men den er ogsaa i al sin Simpelhed ulige interessantere, den har aldeles Characteren af en mindre Kjøbstad, som f. Ex. Albano . . . gamle smaae, men høist interessante

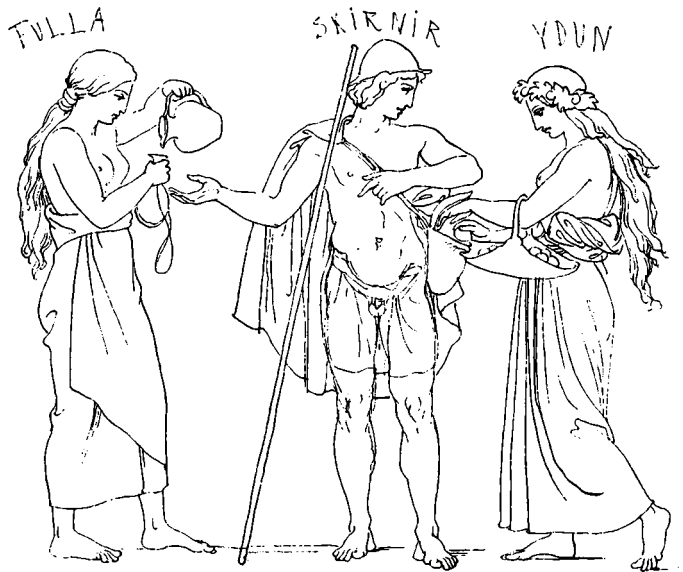
Kirker og fremfor alt de antikke Monumenter, navnlig Acropolis, ingen Tegning kan gjengive det Indtryk man modtager ved at see disse Ting paa selve Stedet. . . . Deres mageløse Beliggenhed, Omgivelser, og endelig ved nærmere Betragtning den mesterlige Udførelse, men alt dette fraregnet er jeg overbeviist om at hvilket andet græsk eller romersk Monument man vilde stille ved Siden af disse desværre stærkt ødelagte Minder om en svunden Cultur, maaskee i sin Culmination den meest harmonisk udviklede der nogensinde existerede – de vilde synes raae. . . . Du erindrer fra Pæstum hvilket mægtigt Indtryk det derværende Tempel gjorde paa os begge; for et Par Dage siden kom jeg til at see den Tegning, jeg gjorde sammesteds og hvor klodset og tung fandt jeg

Tegningen betegnet: Erindring fra Italien

den ikke nu. . . . Her er bygget meget i de senere Aar og det er for os Danske en ikke ringe Satisfaction at see hvor høit Brødrene [Chr. og Theophilus] Hansens Arbejder staae over hvad saavel tyske som andre her have produceret, og der findes dog Notabiliteter iblandt disse: Hr. Gaertner fra München, som jo næsten har faaet europæisk Renommée, medens vore Landsmænd arbeide i Stilhed, sjælden eller aldrig omtales, og skeer det engang imellem beviser man dem jo den Ære at henregne dem til Sønner af das grosze Vaterland, dog dette er jo ikke noget Nyt, Thorvaldsen har jo havt samme Lykke. Baade Chr. Hansens Universitet og Observatorium høre begge til det fortrinligste hvad nyere Architectur har frembragt; . . . Din A. Winstrup.

*

Vasekomposition? Rom c. 1850-51.
Oehlenschlägers 'Nordens Guder': Skirnirs Samtale med Freir

Fra Thorald Læssøe til L. Fr. i Rom.

Kjbhvn. 1850 7/3.

Kjære Lorentz. . . Kunstnerstridighederne herhjemme er hæslelige. Høyen staaer med sin Kreds kradsere og kradsere imod de andre Kunstnere; Jerichau staaer som hans Modstander uden at have sluttet nogen nærmere til sig, han har vel Omgang med endeel af dem som staaer som Høyens Fjender, uden dog at danne et Partie af dem eller med dem. Jeg har ikke Omgang med en eneste Kunstner, Jerichau undtagen, al den Strid og Spektakkel er mig altfor utaalelig. . . .

✱

Fra Onkelen Ferdinand Tutein til L. Fr. i Rom.

Kjbhvn. 1850 26/9.

Dit smukke Maleri har baade glædet og overrasket mig min kjære Lorenz, Compositionen har tiltalt mig over Forventning. – Hovedgruppen er indtagende, saa gemytlig, at man uden Feilslutning holder sig overbeviist om at Maleren i sin Phantasi, har gjen-givet sin personlige elskelige Eiendommelighed. . . . Jerichau baade Mand og Kone have glædet sig meget ved at see dette Stykke. . . . Jeg har i Vinter kjøbt et lidet Stykke af Læssøe, skade at jeg maa styre min Lyst i denne Retning, thi en stor Familie og kostbare Liebhaberier, lader sig ei godt forene! Dette er ogsaa Grunden, at jeg omend skjönt baade undseelig og ugjerne ei lader Dig skee større Ret, men indskrænker mig til det ringe Vederlag, som din Fader ved Bestillingen vil have underrettet Dig om, nemlig Specier 100 eller à 35 β , franc 548, 51, som indesluttet tilsendes Dig paa Mallet frères. – [Tanten Josephine Tutein tilføjer i samme Brev:] Jeg er jo selv meget interesseret i den Nydelse Du min kjære Lorenz har beredet os ved dit allerkjæreste Maleri, som har gjort mig overmaade megen Glæde – ja mere end jeg kan sige Dig. Ved at betragte det Billede, bliver mine Tanker satte tilbage til min Barndom, og saa mange Erindringer leve op paany! Du lykkelige Menneske som kan leve under den deilige italienske Himmel! Jeg kan ikke nægte at naar jeg tænker paa den, saa overkommer mig engang imellem en umaadelig Længsel efter at gjensee, om ogsaa kun for et Øieblik, mit Fødeland!

Dekoratív Felt i Vandfarve. Rom e. 1850-51. Vasekomposition ?

Med Guds Hjælp haaber jeg ogsaa det engang kan skee: dog vilde jeg paa ingen Maade ønske nu mere at leve i Italien, dertil er jeg nu bleven altfor Dansk. . . . [Tanten var en Datter af den italienske Sanger Siboni. – Det omtalte Maleri er: Bønder fra Sabinerbjergene, udstillet 1851.]

Fra Faderen til L. Fr. i Rom.

Kjbenhavn. 1851 31/s.

. . . Din Altertavle ankom allerede i forrige Uge, og er opstilt til Kunstudstillingen af Prof. Blomstermaler Jensen som i Aar dirigerer dette Arbeide. – Jeg har ikke seet dette Billede, da jeg ikke kan gaae ud, og det ikke kunde sendes hjem til mig, som gjør mig meget ondt, men Din Broder Frederik, som har besørget det nødvendige, har seet det med Glæde og Interesse og Professor Jensen har sagt ham, at de Kunstnere og Kunstforstandige, som have seet det, have meget roest det. – Man faaer nu at see, om det er gjørlig at anbringe det, og jeg haaber, at Din Ven Jerichau vil anvende sin Indflydelse hos Minister Clausen for Opfyldelsen af Dit Ønske. Prisen er jo egentlig lav, men min Mening er at det er bedre at tage denne end at opdyngge Dine Arbeider; skulle disse engang blive mere søgt, komme ogsaa de høiere Priser. . . .

Fra Thorald Læssøe til L. Fr. i Rom.

Capri 1851 30/s.

Kjære Lorentz! . . . At Du tænker paa at reise til Paris kan jeg jo ei andet end billige, jeg har saa ofte ønsket at Du vilde gjøre det, da jeg veed at det er din Faders Ønske, og jeg troer ogsaa at det vil være til dit Vel, men det er aldrig før gaaet ret op for mig, hvor meget jeg vil savne Dig, naar jeg kommer tilbage til Rom. Jeg havde ret glædet mig til at vi denne Vinter skulde leve hyggeligt sammen, og jeg har i mit stille Sind ret ofte takket Dig for den Taalmod, hvormed Du sidste Vinter bar mit overspændte ofte sygelige Væsen, jeg er nu roligere og havde foresat mig at gjøre Dig det saa godt i denne Vinter, nu er alt dette forbi og rimeligvis vil det blive meget tomt og øde for mig. – Jeg

kan ei andet end paa det bestemteste raade Jerichau fra at komme til Rom i Vinter. Han føler sig saa lykkeligt i sit Hjem, alt gaaer nu fortræffeligt med ham og Elisa, hendes Lykke beroer paa Samlivet med ham, og som Kunstnerinde kan hun heller ikke være ham foruden. . . . Nu er deres Samliv lykkeligt, men hvor let kan det ei blive forkeert igen naar de atter skal være Aaringer fra hinanden, og Elisa atter kommer til at groe vild, som man ei kan nægte hun gjør, naar hun længere Tid er overladt til sig selv, og det saavel som Menneske og som Kunstner. . . .

I EFTERAARET 1851 FORLØD L. FRØLICH ITALIEN OG REJSTE TIL PARIS.

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris. Brønshøj 1851 20/m.

Min kjære Frølich! . . . Skjøndt jeg veed ret godt at jeg er saa grumme langt fra at kunne afsige nogen almindelig og retveiet Kjendelse, hvortil jeg baade mangler Kundskaber, Aandsbevægelse og Dannelse, saa troer jeg dog at det er ikke et Synes, en Følelse, en Nykke som jeg lader mig bestemme af naar jeg bedømmer et Kunstværk (ingen Regel uden Undtagelse). Jeg har dannet mig en Kunstanskuelse, som jeg har faaet ved at see paa Naturen og paa Kunstværker og ved Samtaler, ja, og hvor veed man hvorledes man faaer den. Denne Anskuelse er en Overbeviisning som er saa fast hos mig som Troen paa Gud. Den er naturligviis langtfra at være fulddannet; den er kun en svag Spire, som jeg har følt voxe siden jeg begyndte at tænke paa Kunst og som jeg ønsker maae blive ved at voxe, thi stopper det, saa veed jeg, mit aandelige Liv er dødt. . . . Der er ufuldkomne musikalske

VILH. KYHN. Skitse malt af L. Fr. Rom 1851

Instrumenter, som brummer een Bastone til alt hvad der spilles paa den, et saadant Instrument er jeg, og min Kunstanskuelse er Bassen. . . . Jeg indrømmer villigt at der er mange store Talenter; men som jeg sagde før: Talentet gjør det jo ikke, ja det er endog farligt for Kunstdannelsen hos Folket og jeg hader det paa denne Maade; saadanne Talenter burde have Skræddere og andre Haandteringer som behøve Fjong. Det er som med Mennesket, hvad er Evner, Talenter, naar der ikke er Karacteer og Hjerte. . . . Din Vilh. Kyhn.

Fra Søsteren Mimi Brun til L. Fr. i Paris.

Lindersvold 1851 20/m.

Min kjære elskede Broder! Tak fordi du strax har tænkt paa mig ved din Ankomst til Paris. . . . Ak hvor jeg ofte længes efter at passiare med dig, Ansigt til Ansigt, og naar du nu kommer til dit Fødeland, saa maae du naturligviis besøge din Søster, og saa har jeg dig herude hos mig ganske for mig, og vi kunne lade vore Munde løbe, og snakke løst og fast, om det som har været, om det som er, og om det som – aldrig bliver. Jeg holder af sommetider at bevæge mig lidt i Phantasiens Rige; men her er Ingen som gider reise med mig derhen; dog husker jeg at du saa deiligt kunde føre En derhen, og nu længes jeg undertiden efter din Ledsagelse til slige smaae Udflugter. – Tænker du ikke

paa at komme hertil? Alle længes efter dig kjære Lorenz! og jeg troer rigtignok, Mama vilde blive meget lykkelig ved et Besøg af dig. . . . Nu er det sex Aar siden du reiste, og meget har forandret sig i den Tid. . . . Om mig og Mine kan jeg fortælle dig noget; til os kjender den øvrige Familie mindre, da vi jo leve meget isoleret, men derfor ei mindre tilfreds og lykkelig. Frits og jeg ere nu et Par midaldrende stadige Ægtefolk, med en heel Børnesflok; jeg er en respectabel Husmoder, med en stor Husholdning som jeg besørger med Orden, Oeconomie, Anstand og Værdighed; jeg er gjæstfri og seer gjerne Folk hos mig, man spiser ret godt hos mig, dog have vi Ingen stor Omgang, da Amtmanden ei har megen Tid at anvende paa det Selskabelige, og han for Alting sætter Priis paa det huslige Familieliv. Frits er en uhyre respectabel Embedsmand, meget agtet og afholdt

L. FRØLICH tegnet af Villh. Kyhn. Rom 1851

af alle som komme i Berørelse med ham, jevn munter og glad til daglig. . . . Vor Politik seer broget ud, og Alt vil nok blive endnu værre . . . man siger Kongen vil abdicere, da Grundloven neppe vil kunne holde sig. . . . Naar det gaaer som jeg ønsker saa skulde du have dette Brev til din Fødselsdag, men det kommer, frygter jeg, bagefter. . . . Børnene hilse og gratulere den kjære Hjerte-Onkel. . . . Du spørger mig om [Broder] Frederiks Hjerteanliggender . . . desværre troer jeg ei at hans Hjerte er bortskjænket . . . han har ladet Tiden gaae for længe hen! kjære Lorenz! lad det tjene dig til advarende Exempel. . . . Der kom min deilige Dreng Oscar med et Par røde Kinder og vilde kysse mig; ak hvor meget skulde jeg endnu omtale med dig, men nu maae jeg dog slutte; Frokosten venter, og alle Børnene er i Stuen og ville spise. Lev vel min kjæreste Broder . . . din hengivne Søster Mimi.

Fra Billedhugger C. Peters til L. Fr. i Paris.

Rom 1851 12/11.

. . . Nu skal De da efter Forlangende have lidt om mig selv og mine Planer og jeg haaber til Gjengjæld De giver mig noget fra Dem i samme Genre. Potterne ja Potterne de staae mig jo i Hovedet. Jeg har nu begyndt at anlægge mig en Samling af Tegninger med Vandfarve efter alskens malede Potter og har bragt den til 25 Stykker i naturlig Størrelse, som jeg har tegnet dels om Formiddagene hos en Kunsthandler og dels gaet dem efter om Aftenen hjemme. Saa har jeg endvidere som jeg troer gjort et betydeligt Fremskridt i mine Compositioner hvoraf jeg endog har malet endel med Pottifarver. Jeg har nu meget travlt dermed om Aftenen, saa jeg kommer sjeldent eller aldrig i Caféen. Sujetterne ere af Frithiofs Saga, Nissesagn, Bondelivet, Biblen og Nordens Mythologi samt nogle Gudebilleder. De seer at Alt gaaer med eller rettere *humper*. Jeg modellerer ellers paa den omtalte Variation af min Faun. . . . Med Helbredet gaaer det som det kan, op og ned, dog maa jeg ikke klage naar det vil blive som nu. Jeg haaber at kunne blive færdig med denne lille Faun og Psyche i Marmor til Paasken og saa om Gud vil at jeg kan, saa tager jeg Stav i Haand og gaaer hjem. Dog vilde jeg gjerne først see Neapel, Perugia, Florents, Venedig, Padua, Verona og om mulig Tyrol og München . . . Det bliver rigtignok knap Tid til saa meget især da der fremfor alt skulde tegnes Potter alle-

Odins Kjærlighedseventyr med Rinda, Kongedatteren fra Garderik.
Oehlenschlägers »Nordens Guder»: Skirnirs Samtale med Freir

T. 1851

vegne hvor jeg kom, men faaer jeg intel Stipendium, række Pengene neppe saa langt. Jeg reiser da hjem til Odense og giver mig i Lære hos en Pottemager om Vinteren og saa giver min Moer mig Mad den Tid haaber jeg. . . . Læssøe er en Trøst og Støtte for os syge og kleinmodige, men især for Middeltun [norsk Billedhugger], han kommer til ham hver Aften og drikker sin The og spiser sin Aftensmad og nu har Læssøe endog flyttet hans Seng hen til sig. . . . [Casper] Møller mistvivler om det vilde blive til Noget med Galvanoplastiken i Kjøbenhavn saa Kyhn mente at han kom vel igjen til Rom. . . . De har vel ellers nu havt Brev fra Kyhn og skreven ham til igjen, saa min Snak er overflødig. Hvor skal vi saa mødes til næste Vinter thi før bliver det vel neppe, enten i Paris, Rom eller Kjøbenhavn?? Jeg kunde have Lyst til at være i det Atelier hvor De er idetmindste for en kort Tid og see det Hurlumhei. . . .

*

Peters og L. Fr. havde i Rom stærkt tænkt paa Muligheden af i Fællesskab at oplage kunstnerisk Pottemageri i Danmark. De her S. 194 og 195 gjengivne Vandfarvetegninger: Kristelige Dyder, har formentlig været Frølichske Kompositioner med Vasemalerier for Øje. Det samme er vist ogsaa Grundlaget for det dekorative Felt som findes afbildet S. 213, sandsynligvis er ogsaa Frisetegningerne S. 216-217 – (Oehlenschlägers »Nordens Guder» 1819, S. 250-267: Skirnirs Samtale med Freir) – ligesom Skirnir, Fulla og Ydun S. 212 tænkte som Vasedekorationer. Hans tidlige – fra Romertiden stammende – farvelagte Ud-kast til Uffe og Saxerne (se S. 208) har muligen haft samme Bestemmelse. – Det blev aldrig til mere end Tankeexperimentet med dette Samarbejde.

*

Fra Tanten Anna Tutein til L. Fr. i Paris.

Rosement i Schweiz 1851 131 ff.

Er Erindringen om Dine Slægtninge fra Marienborg Dig endnu kun halv saa kjær, som Du selv er dem, kjære Lorenz, da vil det glæde Dig som jeg haaber atter engang at see et Livstegn. Du veed altfor godt hvor inderlig Din Onkel og jeg altid have elsket Dig, som om Du tilhørte os, og derfor er hos Alle Længselen efter at gjensee Dig paa nogen Tid bleven vækket ved Efterretningen om at Du er i Paris. Reisen fra Paris hertil er jo saare let og hurtig og det vil meget forøge vor Juleglæde om Du kan indrette Dig saaledes at komme hertil henimod Juul og blive saalænge som Din Tid og Lyst tillade det. Vi beboe et stort Huus, saa at vi skal huse Dig som vor egen Søn. Svar mig nu snart herpaa, og siig at Du kommer. Du kan troe at det vil glæde os Alle usigelig; Dine to yngre Cousins Emmy og Adelgunde kjender Du kun lidt, og Din lille tykke Fætter er bleven en herlig Dreng. Vor Alles Yndling [Alice] har Gud i sin store Naade atter sendt Fred og Lykke, ved hendes Ægteskab med en Mand som vi Alle elske og agte. Jeg haa-

NAT PAA HRYMFAXE

NAT og DALLING

NAT (paa) DAG

ber at hun nu er i Havn mod Livets Storme der saa tidlig have rystet hende saa dybt. Du vil i hendes Mand finde en særdeles dannet Englænder [John Cookney], der anvender en stor Deel af sin store Formue til sin dejlige Maleri-Samling og som glæder sig meget til at see Dig. . . . Din gamle *Tante Anna*.

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1852 3/2.

. . . Du siger at idet jeg kalder Naturen mit Ideal saa siger jeg Intel; men jeg mener jo. Du har hørt de forskjelligste Kunstnere sige det Samme; men det omstøder ikke hvad jeg siger, thi har disse Forskjellige virkelig seet Naturen saa ville de ogsaa forstaae hverandre; Dit Billede er kjønt, at Menneskeaanden er en Bølge hvorpaa Himmellyset glimter, men hvor Aanden ikke er, er heller ikke Bølgen og altsaa heller ikke Glimtet. Bølgen bestaaer af mange mindre Flader som have smaae Glimt; jeg troer Du seer disse Glimt paa mange Bølger, derfor seer Du ikke Bølgen. Jeg vil, som Du, gjerne være tollerant; men tollerere det Slette det vil jeg ikke, det vil jeg hade, og ikke som Du kalde det interessant; uden med den Forudfatning, at det Interessante hører Fanden til. I Heibergs Helvede vil jeg more mig over det Interessante; men ikke før jeg kommer der og det er der altid Tid til. . . . Du er som Du veed Cosmopolit - dog kun tildeels. Du var herhjemme dansk og naar Du kom hjem blev Du det igjen. Din Kamp paa Samsøe har engang sagt mig det, saa særlig tydsk som den ogsaa var, men Klangbunden var dansk. -- Saga Luften viftede mig imøde. -- Jeg staaer maaskee temmelig ene med denne Mening, men jeg troer jeg har Ret. -- Du er en rar Cosmopolit; for de er ellers det bare Skidt, i det mindste dem jeg kjender. Det kan nu være meget rart at være Cosmopolit, naar man saadan stod skrævs over Jorden og havde slugt hele dens Viisdom og Vor Herres med; men for et Menneske duer det ikke, Personligheden gaaer op deri, det er nu Din ikke; men Kunstneren er det. . . . Hør nu hvad jeg siger; men Du skal bare høre det: Læg Din Pen og Blyant hen og brug dem en Tid kun til at tegne efter Naturen; for skjøndt der er i enhver af Dine Tegninger mange smukke Motiver, saa staae Figureerne dog Stillinger, mand Dig rigtig op, kom hjem og bliv længe paa Landet og mal og tegn og see der. Der bliver Du ikke forstyrret af anden Kunst. Og Du skal see at den Frølich som vi kjendte før han kom udenlands, ham vil Du og vi andre finde igjen herhjemme, saaledes at han bliver sig selv og Alle til Glæde og Fornøjelse. . . . Det er svært at være Kunstner nu, at være sig selv ligeoverfor den gamle og Middelalderens Kunst; men vi skal lære fornuftig af dem og see hvorledes f. Ex. de Gamle lærte af deres Forgjængere og bleve dem selv, fordi de støttede sig til Naturen. Og det er det vi maae, det er vor eneste Redning og Tidens Redning, uden det gaaer baade vi og den ad Helvede til. . . .

Fra Xylograf A. Kittendorff til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1852 7/2.

Med Glæde modtog jeg Deres Brev forleden Dag, og seer at De vil være os behjælpelig med at løse den Opgave vi have sat os, gid det maae lykkes i alle Retninger. Med Hensyn til Deres Spørgsmaale skal jeg søge at besvare dem saa godt jeg formaaer. . . . Til Sagnhistorien, som De har lovet os Bistand til, og Mythologien som Const. Hansen alt har gjort nogle Udkast til, har vi Text. . . . Vi have tænkt os at hvert Afsnit skulde prydes med en Begyndelses og en Slutnings-Vignet; Valget af de Billeder der skal tegnes overlades ganske til Kunstnerne, dog vil jeg ikke undlade at afskrive hvad Forfatteren mener i denne Retning: »Til det følgende Afsnit, Sagnhistorien, vil jeg tillade mig at foreslaae

Sigurd Fafnersbane har valgt sig Grane. «Volsunga Saga» ved C. C. Rafn. 1820.
 «Den var graa af Farve, ung af Alder, stor af Væxt og skjon af Bygning:
 den skjæggede Mand sagde: »Denne Hest nedstammer fra Sleipner . . . og
 den vil overgaae enhver anden Hest.»

følgende Sujetter til kunstnerisk Behandling: 1) *Skjold* holdende Bjørnen fastbunden til sig med sit Bælte, medens hans tililende Folk dræbe den. 2) *Striden paa Ejderøen* mellem Uffe og de to Saxere. 3) *Rolf Krake og Viggo*, da denne skjælmisk holder sin venstre Arm bag paa sin Ryg, medens den høire er prydet med Guldringen. 4) *Rolf og hans Mænd* kaste Skjoldene i den flammende Ild og springe over med dragne Sværd for at anfælde Adils Mænd. 5) *Rolf strøende Smykker* fra Hesten, da han flygter i fuld Fart over Sletten Fyrisvol. 6) *Viggo griber Sværdet* ved Hjaltet og gjennemborer Hjartvar. 7) *Kraka*, der kommer til Regnar med et Net over sig. 8) *Regnar* i Ormegaarden. 9) *Hagbarth ved Galgen* paa Høien. 10) *Hervør* gribende Sværdet Tyrfing. 11) *Jættepigen*, der tager Manden og hans Plov og Oxer i sit Forklæde.« Størrelsen af Billederne beroer for endeel paa Dem selv, kun maae de ikke overstige medfølgende Format; kun er det min Mening, at alle Billederne ikke just fylde en heel Side, det vil maaskee ogsaa komme til

at overskride de antagne Udgifter for meget. . . De historiske Compositioner ville alle blive Træsnit, endeel af de øvrige Billeder blive Chemitypie (Kyhn har lovet at ville radere nogle af dem) hvis De ikke kjender denne Fremgangsmaade vil Ballin [dansk Kobberstikker, der opholdt sig i Paris] let kunne give Dem Underretning. – Angaaende Godtgjørelsen af Tegningerne overlades det selvfølgelig til Dem selv og Deres eget Skjøn, kan og vil De tage noget Hensyn til, at det er et stort og voveligt Foretagende, vil det være os kjært, dog det maae beroe paa Dem selv. Vi ønsker helst at De overfører Tegningerne paa Træ, da her ingen er her hjemme som kan gjøre det godt; . . . Ballin vil være Dem behjælpelig med at anskaffe Træ, han har engang tidligere lovet

Sigurd Fafnersbane steger Ormens Hjerte. •Volsunga Saga• ved C. C. Rafn. 1820

det. – Const. Hansen har ingen Tegninger færdig endnu, dog meente han, at det ikke var saa nødvendigt, at de fik noget af ham at see, da Mythologien og Sagnhistorien godt i den Retning kunde være forskjellige, han vil fremstille hver mythologisk Figur enkelt; saa snart vi har et par Tegninger færdige, skal de dog blive sendt Dem. Derimod ønskede vi ret gjerne at faae det, De har færdig, sendt, for at de øvrige Kunstnere kunde faae den nødvendige Eenhed med Dem, vi see ogsaa meget hellere dette, da De bedre end nogen anden herhjemme vil kunne give Grundtonen an. – Hvis Ejsendoms Tegningerne paa Papir skal være, beroer paa Dem, dog ønsker vi meget gjerne, da de vel efter vort tidligere Ønske blive tegnede paa Træ enten af Dem selv eller i Paris, at maatte faae Tegningerne saa længe til de ere udførte i Træ. – Saasomt vi have faaet Texten til den tidligere Middelalder, vil vi være saa frie at sende Dem den, vi see ingen anden hellere end Dem udføre Tegningerne dertil. . . .

UDDRAG AF BREVE FRA 1850-52

Fra Søsteren Mimi Brun til L.Fr. i Paris.

Lindersvold 1852 30/4.

Min kjære Lorenz! Det er dog en stor Skam, at vi to skrive saa sjelden til hinanden, ... og egentlig burde vi dog holde lidt mere sammen; nu hvad mig angaaer hører jeg da altid mere fra dig, idet Mama sender mig alle dine Breve til Gjennemlæsning, saa jeg er da *au fait* med hvad du foretager dig; ... Du kan tro her er Liv paa Gaarden i dette Øjeblik; lige her under Vinduet har min Mand en Forsamling af et Par hundrede Bønder, som kom deels tilhest og deels kjørende med fire à sex Personer paa hver Vogn,

Blyantsudkast til Amled og Fristerinden. Saxe: Danmarks Krønike ved Grundtvig, I, 1819, Side 166 ff.

og de komme da gjerne færende ind paa Gaarden; en Deel komme da og tilfods; Fritz staaer paa Stentrappen og haranguerer Forsamlingen, og læser noget op for dem. Slige Forsamlinger forefalde undertiden; og Louise morer sig meget ved at staae i Vinduet og see paa de mange Mennesker. ... Jeg husker ei om jeg har sendt dig Hilsner fra Pastor Rørdam og fra Henrik Stampe, som begge med megen Interesse have erkyndiget sig om dig, naar jeg har truffet dem. Rørdam har levende Følelse for dine Productioner. I denne Tid har der i Fædrelandet været en ret interessant Biografi af Lundbye, skrevet af Høyen; men du har rimeligviis selv læst den; da de danske Blade jo vel holdes i Eders Caffé. ...

*

Fra Vilh. Kyhu til L. Fr. i Paris.

1852 30/4.

Gode Frølich. . . . Jeg har alvorligt tænkt paa at lægge Smørieriet bort; men hvad gribe til? Jeg troer, at jeg desværre ikke duer til Noget, saa jeg maae lee af det; men det er sku Skidt med det Kunstnervæsen. – Naar jeg endda kun havde min egen Fremtid; for en Maler behøver jo ikke meget, han har dog saa meget at leve for og med, men nu er det noget Andet og jeg frygter meest, at den Smule aandelige Liv der er i mig skal døe ganske bort. Maaskee kunde jeg ogsaa sælge, naar jeg som de Fleste, ja selv de fleste Bedste,

Forarbejde til Skjolds Kamp med Bjørnen

vilde søge Bekjendtskaber og gjøre Kunster for at faae Publicum, men det er min Natur imod, jeg synes det maae være tungere end at beholde sine Arbeider. Snik, Snak, det er følt ælkelt at tale om Kunst og Penge. – Frue Jerichau har flere Billeder, cet har hun solgt til Kunstforeningen for 700 Rbdl. – Et andet stort, en Carnevalscene gjør meget Skrald, og har ogsaa Fortrin; men er i det Hele for mig ubehageligt, men baade hun og han spille deres Kort godt, han er vist en Egoist af første Skuffe. Jeg troer ogsaa han tildeels er Charlatan. Han har gjort en kvindelig Figur, som ligger og sover i det Grønne. Denne tilligemed hans Jæger vare udstillede i Kunstforeningen, og hun var en kort Tid »kunstlig« belyst, det vil sige med *Rosenskjær*. Det var paa det Sidste, ligesom andre

Kunstmagere gjøre det for at trække Publicum. Det minder om een, der fremviste den blaae Grotte her, og da nogen Tid var gaaet bekjendte han, at nu var Grotten frisket og den var gjort mere *blaae*. . . .

Blyantsudkast til Uffe i Danmarkshistorien. Paris 1852

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1852 ^{16/6}.

. . . Det forekommer mig, at, hvis Kunsten ikke søges for dens egen Skyld, saa er det den usleste Levevei der gives . . . Det er ogsaa den værste Plage jeg har, at mine Malerier ikke kjøbes, da det siger mig at der maae være Mangler, som gjør dem kjedelige. Jeg troer dog at noget ubillig er man imod mig. Det andet Aar, jeg malede gjorde jeg et Billede (tre Alen), en Kyst paa Bornholm. Dette Maleri behagede almindelig, Lund forestillede mig for Dronningen i den Anledning, men jeg beholdt Maleriet. Jeg satte det paa Auction, et Par Aar efter, der solgtes det til mig selv for 18 Rdlr. Jeg har nu nylig solgt det for 100 Rbdlr. Dette Billede gaaer igjen, og man siger »det var kjønt og saaledes kan jeg ikke nu male«. Jeg saae det nu efter en Deel Aars Forløb, men hvis ikke nu mine Billeder er fem Gange bedre saa er jeg »tovelig«. Men det nytter jo ikke at jeg synes det. . . . Veed Du hvad jeg bestiller nu, jeg har Hauge Arbeide. Min Broder har faaet sig et Sted, hvor jeg skal boe, det er et lille et med en temmelig stor Hauge, beliggende paa Farimagsveien. Huus og Hauge vare forfaldne og nu, da jeg ikke har andet at gjøre, saa er jeg glad ved at kunde arbeide der. Jeg tager mig ud med Træskoe og Skubkar. Snart er jeg i Haugen, og snart har jeg Klisterkosten og Malerkosten fat. – Dine Tegninger har jeg nu seet og jeg synes at de, hvad Maaden angaaer ere kostelige, det vil sige paa Pa-

Ulfe hin Spage efter Kampen med Saverne. Originaltegningen fra Paris 1852

piret, derimod kan jeg ikke være saa enig i Maaden hvorpaa Figurerne bevæger sig. Saaledes er han der tager Tag med Bjørnen godt tænkt; men jeg synes rigtignok at han staaer Stilling. Bedst synes jeg at Billedet med Viggo er. Det havde været rart om Du havde raderet dem da de have tabt en Deel Friskhed ved at blive tegnet paa Træet. Paa Papiret har Du nu ret faaet en bred prægtig Træskjæerer Maneer. [Det er Skjold i Kamp med Bjørnen og Viggos Svar til Rolf, der her sigtes til.]

*

Fra Xylograf Axel Kittendorff til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1852 8/7.

Kjære Frølich! Tak for de sendte Tegninger, at de vare velkomne og bleve seete paa med Glæde, behøver jeg vel egentlig ikke at sige Dem. Alle Deres Bemærkninger

skal paa det nøiagtigste blive taget til Følge, og ere vi aldeles enige med Dem i at vi helst ønske os fritagede for toucherede Tegninger, de blive alle døde og kjedelige, om de end mange Gange fra Teknikens Side kan være beundringsværdig. – De spørger om det er lykkedes Dem at simplificere Behandlingen, hvortil ubetinget svares *fuldkommen*, endnu da vi stod og saae paa Tegningerne forinden vi havde læst Deres Brev bleve de betragtede som Mønstere og ønsket at de alle vare tegnede som *Stærkoder med Bonden og Braavalla Slaget*, men disse ere jo ogsaa de sidst tegnede og vilde vi altsaa for Eftertiden kunde glæde os til at modtage saadanne Tegninger. . . . [Xylograf] Aagaard . . . kunde nok have Lyst til at bede Dem radere nogle af de efterfølgende af Billederne til Chemitypi af flere meget vigtige Grunde. . . . Indlagt, som De vel alt har seet, følger nogle Aftryk, saavel af Deres ene Tegning Skjold, som af Odin af Const. Hansen og Sagnet om Dannebrog af Wegener. Tillige af Roskilde Domkirke, nogle Oldsager og et Portrait tegnet af min Broder [Lithograf Adolph Kittendorff]. Som De vil see er Domkirken raderet af Kyhn, denne og Oldsagerne er Chemitypie. . . . Wegeners Tegning seer De trykket med tilhørende Text og er en Prøve paa Format af Bogen, denne Prøve vil blive omdelt i hele Landet for at samle Subscribentere, der vil blive trykket ikke mindre end 20,000 saadane Exemplarer, altsaa et ikke lille Antal, og af en mindre Subscriptionsplan, der følger med de fleste af vore meest læste Blade, til alle Boghandlere, og hvor som helst de kan anbringes, er der trykket et Antal af 80,000 Exemplarer. De vil heraf kunde gjøre Dem et Begreb om hvad vi gjøre for at faae Foretagendet til at lykkes, jeg har skrevet Dem dette til da det maaskee kan møre at høre, og de maaske ikke vilde troe det om nogen fortalte det. . . .

Adam og den nyskabte Eva. Paris 1852

FRÖLICH'S FÆDRELANDSHISTORISKE TEGNINGER

Til det efterfølgende Uddrag af Frølichs Optegnelser, hvori han selv udtaler sig om Tegningerne til Damarkshistorien, bringe vi – for paa dette Sted at samle de vægligste i vor Literatur foreliggende Udtalelser om Blomstringen i Frølichs Ungdomskunst gennem Tiaaret 1843-1853 (Asger Ryg, *Nordisk Højtids Guder*, Billederne til Danmarks-historien) – her med Karl Madsens Tilladelse et Udsnit af den Afhandling han skrev i »Tilskueren« ved Frølichs Død 1908. – Hertil knyttes Afslutningen af Vilh. Wanschers Artikel fra 1901, der behandler den samme Billedrække, hvoraf en Del for første Gang her gjengives efter de foreliggende Originaltegninger. (Se foranst. Breve af $\frac{7}{2}$ og $\frac{8}{7}$ 52.)

V. Jeg kom til Paris [sidst paa Aaret 1851] for at søge Udvikling paa en af de kjendte Malerskoler, som lededes af *Couture*. Han viste mig megen Interesse og efter nogen Tid naaede jeg at male en Figur, der fik den Udmærkelse, som kunde naaes, at hænges op til Minde om de bedste afgaaede Elever. *Der skele det saa, at jeg fik Forespørgsel fra Kunsthandlerne Kittendorff & Aagaard i Kjbhv., om jeg vilde gjøre Tegninger til Fabricius' Danmarks-Historie. Ja, det var jo en Opfordring at bringe i Form, hvad jeg havde syslet*

Hovedgruppen fra Billedet Rolf og hans Mænd, der springer over Adils Ild.
Efter Frølich's Originaltegning fra Paris 1852. (Ikke spejlvendt paa Træstokken til Danmarkshistorien)

med mest som mit eget. Dertil kom, at der anvendtes en fortrinlig Fremgangsmaade foruden Træsnit, den nye danske Opfindelse Chemitypi. — Da jeg læste *Texten*, havde jeg *Billederne* strax færdige i *Hovedet*. Udførelsen laae lige for, hvad mine *Hænder* var bedst øvet til. — *Hele Arbejdet* var som et *Smørrebrød*; all lykkedes strax, næsten uden *Forarbejder*, sagtens meer og mindre værdifuldt — men i én *Gydning*; derfor gik det ogsaa ned som varmt *Brød*; det viste sig bedst paa *Skolebænkene*. — Det var *Saxos Sagnhistorie*, der for min *Fantasi* var blevet til *levende Billeder*. — Da jeg derefter kom til Danmark fik jeg af *Ministeren* for Slesvig, *Grev Moltke Nütschau*, *Bestilling* paa to store *Malerier* til *Udsmykning* af den nye *Appellationsrets-Bygning* som *Arkitekten* *L. A. Winstrup* opførte i *Flensborg*. *Opgaverne* var: 1) »*Valdemar II giver*

Frigga med Gersimi. Efter Frølichs farvelagte Udkast til Gudebilleder ved Nordisk Højtid 1814

sin jydsk Lov. 2) »Frederik IV hyldes i Slesvig af Ridderskabet.« Disse Æmner udkrævede saa mange Studier, Portraiter, Dragter osv., at Arbejdet tog mig tre og et halvt Aar. – Jeg gjorde mit bedste: dog vil det næppe blive disse Arbejder, der give mit Navn Betydning. – I den anden slesvigske Krig var disse Billeder indpakkede for at sendes til Kjøbenhavn, da Fjenden drog ind i Flensborg og lagde Beslag paa dem. Billedet: Valdemar II er op-hængt i [et Retslokale i] Flensborg; Hyldingen i Slesvig i Hertugdømmer-nes Præsidents Localer.

UDSNIT AF KARL MADSENS AFHANDLING 1908

... Gennem Raderingerne til »De tvende Kirketaarne« havde Frølich vist, at han paa sit særlige Omraade fremfor nogen anden dansk Kunstner havde Evner som Illustrator. – I de senere Billeder [Valhals Guder til Den nordiske

Viggo har faaet Itofts ene Guldring. Efter Originaltegningen fra Paris 1852. (Spejlvendt paa Træstokken)

Højtid 1845] viste han, at han ogsaa fremfor nogen anden dansk Kunstner havde Evner for de store Linier og den store Stil, det festlige og pompøse, det dekorativt monumentale. Hvor glimrende virkningsfuld er ikke blot Anvendelsen af de mægtige Stentrøner bag Odin og bag den skønne Gruppe af Frigga med Gersimi eller Stjernen over den yndefulde Freyas Rok! Men det synes ikke at være blevet synderlig bemærket. [Se S. 138 og 140.]

Tegningerne til Fabricius er Frølichs andet store Guldfund. I alle Maader anseligere og betydningsfuldere end de første. Det store Heltedrapa fra det fjerne, alvorstunge Hedenold toner med mægtigere Klang end den lille Vise med den blide Middelalderromantik. De skønneste Blade fra »De tvende Kirketaarne« havde samme lyse Grundstemning. En langt større Række af skønne Blade behandlede her meget uligeartede Motiver, skildrede med lige Stemningsfyldte Hagbart og Signes Kærlighedstragedie, Skjolds, Uffes, Rolf

Krakes sælsomme Eventyr og glimrende Daad, den gamle Stærkodder, den unge Kong Erik, Stilheden i Hakons Offerlund, den vilde Slagtummel ved Braavalla og Svolder, Livet og Døden, Solen over Fyrisvold og Natten ved Lejre. Illustrationerne til »De tvende Kirketaarne« var vidunderlige i deres Art, men Kompositionerne til Fabricius, som var af en anden Art, havde en større Stil. Har der været rejst Tvivl om Hensigtsmæssigheden af at overføre dem i Gobelinsvævninger med legemsstore Figurer, gjaldt disse Tvivl dog aldrig selve Kompositionernes Evne til at taale Forstørrelsen. I Henseende til Mesterskab i Komposition kan inden for dansk Malerkunst vel kun Marstrand sættes Frølich ved Siden. Marstrand har meget, som Frølich ikke har, men Frølich har ogsaa noget frem for Marstrand. Selv Marstrands friskeste og mest storladne Kompositioner er overvejede og afvejede med en Omtanke, der sikrer dem Holdning, Ligevægt, Ro og Anstand, men udelukker det forvovne. Anderledes med Frølich. Rolf Krake og Harald Hildetand farer lige bus paa os; for Næsen af os hopper Bue hin Digre med løftede Armstumper over Bord. Det er overraskende. Men det er udmærket. Og trods Frølichs Impressionisme er hans Liniesans saa sikker, at der kan uddrages nye og ypperlige Kompositionsregler fra hans Værker. I de bedste af dem er der mere Brus, stærkere Fart, kraftigere Vingeslag end i alle andre Frembringelser af dansk Kunst. Han kjendte Inspirationens Magt og havde Mod til at hengive sig til den. Selv har han sagt: »Naar jeg blev greben af, hvad jeg læste af Poesi (slet ikke al), formede det sig til Billeder, som jeg gengav hurtig og levende. De var strax helstøbte, saa der i Hovedsagen intet var at ændre paa dem.« Han havde Evnen til at begejstres helt og fuldt, og naar han nedskrev sine Billedsyner, følte han sig lige saa varmt betagen som Oldtidens Skjalde, der – efter Grundtvig – ikke fortælle »et gammelt Eventyr til Skemt, men stirrer selv med Gru og Rørelse hen paa det store Sørgespil, de afbilde . . . – Derfor har han kunnet give en Fremstilling af Hakon Jarl, som ved Erintringen om Oehlenschläger ikke staar til Skamme. Intet kan være mere udtryksrigt – og udtømmende – fortællende end denne herlige Gruppe af den smukke Dreng, som med Blikket stift hæftet paa det hæslige Afgudsbillede tyr ind til sin Fader, den gamle Kæmpe, der i vanvittig Ekstase hæver Dolken for at bringe som Sonoffer det, der er ham kærest paa denne Jord. Med simple Midler har Frølich karakteriseret Aftenen i den øde Offerlund, hvor Blæsten tuder om de frygtelige Guddommes mosgroede Stenstøtter; det er, som om hele Naturen anede og ventede den blodige Udaad. Frølich er i det hele taget en Mester i Fremstillingen af det heroiske Landskab. Dette er ikke mindre mærkeligt – og her saa ejendommeligt dansk – i Baggrunden for Kampen paa Samsø og i det stemningsrige Billede, hvor Skulds Fakkellyser over Ligene, medens Fuldmaanens store Skive hæver sig af Fjorden. – Frølichs

Hjærtvar og Skuld ved Rofs og hans Mænds Lig. Efter Originaltegningen i Tusch og Pen. Paris 1852. (Ikke spejlvendt paa Træstokken til Danmarkshistorien)

ypperlige Illustrationer til Fabricius, der foruden deres andre Fortrin ogsaa har det at være dybt originale, ulig al anden Illustrationskunst og upaavirket fra den, synes ikke ved deres Fremkomst at have vakt den Opsigt, de burde have fremkaldt. Hvis litterært og kunstnerisk dannede Mænd i Danmark havde fuldt forstaaet deres Værd, vilde han være bleven hjemkaldt til store Illustrationsopgaver, som kun han magtede at løse. Forgæves viste f. Eks. de fortrinlige Billeder i Danmarks illustrerede Almanak for 1856, hvor megen Anskuelighed og hvor rigt et Liv han havde kunnet give de gamle danske Folkesagn. Han maatte i Paris fægte for Brødet ved at levere et Utal af Teg-

ninger til franske Børnebøger; »for min Udvikling«, sagde han, »havde det været tilstrækkeligt at gøre et Par enkelte af dem«. Da han omsider kom hjem, blev anvendt og hædret, var han en gammel Mand. En ualmindelig kraftig og dygtig gammel Mand, men jo alligevel ikke helt den samme som i

Hakon Jarl ofrer sin Son.
Efter Originaltegningen. Kjøbenhavn, eller Paris 1852-53

sine bedste Manddomsjaar. — De kun litterært dannede Mænd skal intel lægges til Last. De har ingen Pligt til at vurdere Kunst rigtigt, formaar det ingenlunde altid, kan undertiden endog være saa elskværdigt naive, at de regner Chokolade for den sande Gudedrik. Men der var jo ogsaa i Danmark Mænd med kunstnerisk Dannelse og Indsigt og som i andre Tilfælde har vist rigtigt Blik for, hvad der er værdifuldt. Høyen havde jo netop sukket efter, at »en folkelig, historisk Kunst« skulde skænke Skandinaviens Oldsagn og Bedrif-

Hakon Jarl offerer sin Søn

Den ændrede Komposition i Danmarkshistorien.
Radering til Chemitypi. Kjbhvn. 1852-53

ter Form og Farve. Der forlyder dog intet om, at Illustrationerne til Fabricius forsonede ham med Frølich, de har næppe behaget ham. Thi han havde jo sin ganske bestemte Mening om de Veje, der førte til Maalet. Frølich havde ikke først gennemstuderet »den Simpelhed og Djærvhed, det patriarkalske Liv, som vi endnu træffe i Fiskerlejerne og i Bønderbyerne omkring i Danmark«. Han havde udskrevet Facit uden i sit Ansigts Sved at regne det vidtløftige Regnestykke igennem. Den strenge Lærer lod ikke dette gælde. Han

satte desuden for megen Pris paa det solide til at bryde sig om nogle lette Illustrationstegninger. – Paa sine gamle Dage læste Frølich med megen Interesse nogle Betragtninger, en japansk Kunstven havde medgivet en Samling af Hokusais Tegninger. Deres Rigtighed forekom ham saa slaende, at han har anført dem i sine selvbiografiske Optegnelser. »Det gode Kunstværk fortæller os, hvordan og hvor højt Naturen (eller hvad andet Emne Kunstneren har valgt) har været elsket.« »Hvad Du kan udtrykke med tre Linier, maa Du ikke anvende fire til.« Maaske undervurderede Frølich den fjerde Streg, han lærte aldrig at magte den. Men det vil ikke formindske vor Beundring og Taknemlighed for det, han i sine lykkeligste Øjeblikke gennem de faa Streger evnede at udtrykke med Fynd og Kraft. En stor Del af hans Virken vil utvivlsomt tilfalde Glemselen. Men han var alligevel Søndagsbarnet i vor Kunst. Denne stærke Seer, der havde den funklende Pathos, denne blide Drømmer med det barnlige Sind, var af Nornerne udseet til at blive den eneste Kunstner, der kunde fremtrylle straalende Glimt fra »gamle, gamle, hensvundne Dage«. I ham fik vor Kunst den længe ventede – men ingenlunde tilbørlig skattede – rette Fortolker af Kæmpelivet i Norden, saaledes som det var blevet set, forklaret og forherliget i Mesterværker af dansk Digtning.

Marsk Stigs Begravelse.

Forarbejde til Danmarkshistoriens ikke spejlvendte Chemitypi

Olaf Tryggveson springer i Havet under Svolderslaget.
Raderet til Chemitypi. Danmarkshistorien

SLUTNINGEN AF VII.H. WANSCHERS AFHANDLING 1901

(Se foran S. 131-136.)

Et Træk, som viser Lorenz Frølichs Stilsikkerhed, er den klare Betoning af Legemernes Lysside og deres Skyggeside, og Formen af deres svære Dragter og Kapper, der passer saa godt hertil. Dette var typisk for Raphael i hans senere Arbejder, især i Kartonerne; og det var Masaccio, som igjen havde aabnet hans Øine for den kunstneriske Værdi af dette Træk. Det spiller en stor Rolle hos Frølich. Han arbejder endogsaa med belyste og helt beskyggede Mennesker. Han kan f. Eks. lægge Bipersonerne i Skygge bagved Hovedpersonen (som paa Billedet hvor Bue springer i Havet). Eller Frølich benytter det poetisk fint i en Tegning af Helten, der rider paa Sleipner, ført af Valkyrien; han sidder roligt i Skygge af hende, der ligger i en knælende Stilling paa Hestens Bagben og svinger Svøben over hans Hoved. Der er noget her, som bringer En til at tænke paa Tizians Gravlæggelse i Louvre, hvor den ene af de bærende Mænds straalende røde Dragt helt skygger for den dødes Overkrop, saa man fornemmer, at han halvvejs hviler i Graven; og i denne Tanke bestyrkes man ved Billedets Lavhed; de pragtfulde store Skikkelser bøjer sig alle henover den døde; de kunde ikke rejse sig fuldt. Derved

bliver Billedet saa meget inderligere i sin Følelse. Frølich benytter ogsaa meget virkningsfuldt den mørke Silhouet – foruden i Asker Ryg Billedet – saaledes f. Eks. i Billedet af Slaget ved Svold. Her ser man i Forgrunden en mørk Skibsbagstav, hvis Roer er gaaet af Lave, og den kraftige sorte Silhouet af en Mand, der støtter sig til en brusten Bue, idet han sætter den anden Arm bagved sig paa Bagstavnen, og vender sig i en udtryksfuld spændt Stilling, parat til at gøre det samme som Kongen, der som en stor sort Fugl med oprakte Arme og springende Ben, med Sværd og Skjold og bagud flagrende Kappe springer i Havet. Vi ser ham lige fra Siden, i helt ren Silhouet, men tung nok for det. Længere bagud ser vi, meget lysere og svagere, Fjenderne,

Valkyrien ledsager Helten til Valhal. Træsnittet fra Danmarkshistorien

der trænger om Bord paa det Skib, han springer ud fra; og helt i Baggrunden parallelt med Billedfladen, endnu et andet Skib. Tvertimod at blive formløs, hvor han skal skildre vild Kamptummel, koncentrerer Frølich sig om det vigtigste, Kongens Død, og fortæller den saa strengt og tydeligt som muligt. Saadanne to Silhouetter glemmer man aldrig.

Paa et andet af Billederne i Fabricius' Danmarks Historie opnaar han lige-saa meget ved samme bevidste Simpelted. Det er Bue, der springer i Havet. Han springer lige ud mod os. Han har stukket de blodsprøjtende Armstumper igennem Pengekassernes Bæreremme, og Kasserne slingrer bagud, idet han styrter frem. Han er brutalt belyst, ligesom Drageskibets lave Forstav, som han springer ud fra. Bag ham kommer alle Fjenderne, mørke og utydelige – som jeg allerede har omtalt – men de er dog ganske klare i Tegningen. Denne Bue virker saa mægtigt, men samtidig næsten gemytligt, fordi han braser lige ud i Bølgerne, hvor vi befinder os, og vi midt i det frygtelige Øje-

Bues. Død. i. Hjørningevig-Slag.

Efter Originaltegningen. Kjøbenhavn, eller Paris 1852. Ikke spejlvendt paa Chemitypi-Pladen

blik saa tydeligt kan se hver en Enkelthed i hans Dragt, hans Rustning, Pengekasserne og deres Remme. All er tegnet rationelt, saa at vi forstaar hver Fold i hans Dragt og hver Øsken og Rem paa Kasserne, saadan som Dürer og de andre gode gamle omhyggelige Tyskere tegnede den Slags. Og Frølich's Streg har ogsaa de gamles Klarhed, den er endog bredere og han forstaar bedre at indskrænke sig til det væsentlige. Han har ikke nogen nervøs Streg, der skjuler Syndernes Mangfoldighed, men en formende Streg, der fortjente at graves i Kobber. (For Resten er disse Fabricius-Billeder ogsaa de bedste

FRÖLICHS FÆDRELANDSHISTORISKE TEGNINGER

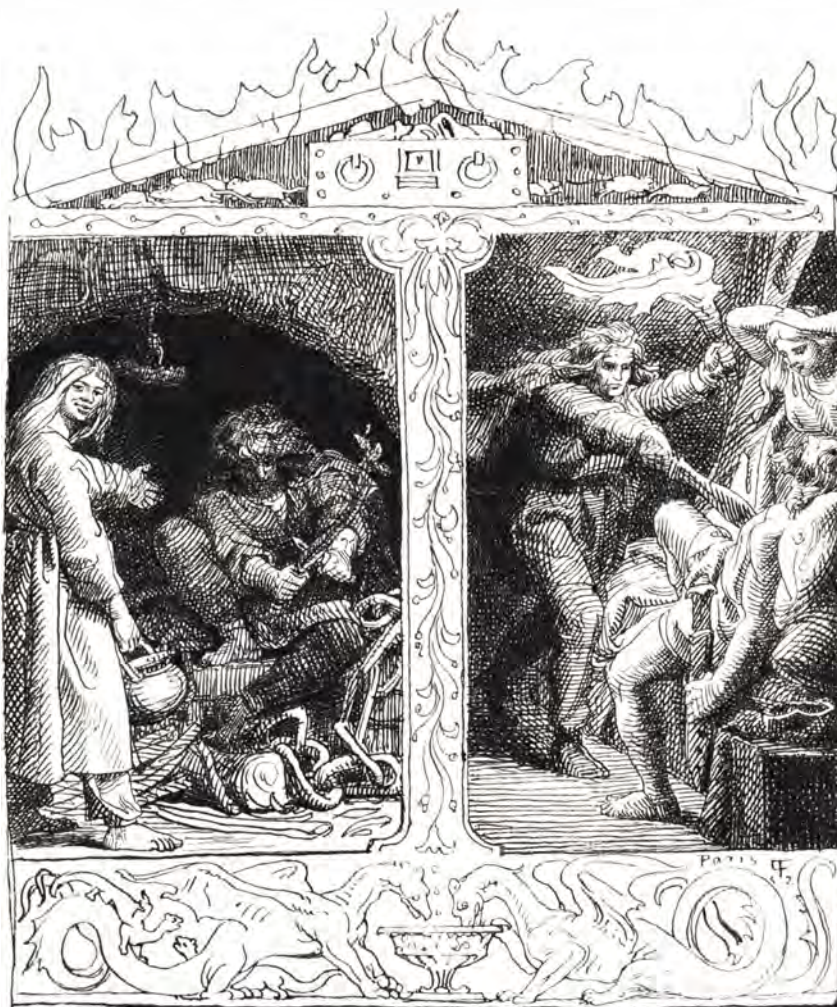
i Stregen; Frølich er mærkelig nok senere bleven tyndere og løsere, og naar han raderer sine Tegninger, bliver de efter min Smag helt kvindagtige; men

Regner Lodbrog og Kraka. Regner har dræbt Lindormen og vinder Thora.
Efter Originaltegningen. Paris 1852

Motivet for nederste Frølse i Danmarkshistoriens Træsnit er Gatten og Grisene.

vi vil kun tænke paa det bedste, han har gjort, og tænke paa ham saadan, som han skal staa for os i Historien.) – Et andet brillant Billede, hvor man ser den geniale Benyttelse af de naturlige Virkemidler, som kan ligge i, at det er os, der ser paa Billedet, og selv kommer til at agere med, er det Billede hvor Hamlet dræber Farbroderen. Denne ligger halvt i, halvt ude af Sengen, nøgen, tilbagestyrtet, ud mod os, idet han med døende Haand prøver at trække det fornaglede Sværd. Hamlet stormer frem mod ham og mod os: med en Fakkel i Haanden, der belyser Farbroderen og kaster Skygge over ham selv. Han støder ham Sværdet lige i Brystet, og han kommer med vældig Magt med Armen strakt og i Løb. – Jeg har her nævnt Eksempler paa Frølichs Stil, som drejede sig om nogenlunde de samme Fænomener, for at man kan

Amleds Forstillelse og Hævn. Efter Originaltegningen. Paris 1852

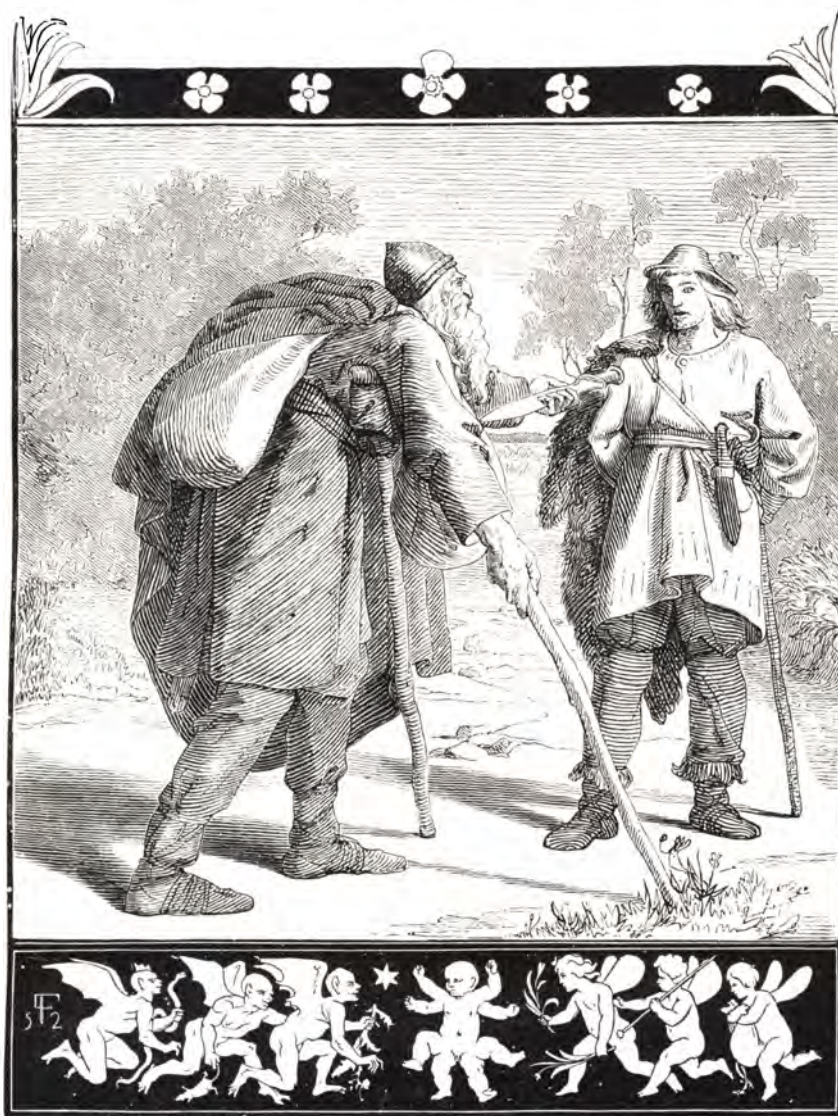
se, hvordan et Geni forstaar at drage al den Nytte ud af den bundne Form, han kan, og derved opnaar en tidobbelt Virkning af, hvad vi andre med vor stakkels slappe Fantasi kunde faa ud deraf. Men det er kun én Side af hans Geni; man kunde studere hans Figurers Plastik og finde en endnu større Stil og endnu større Skønhedsrigdom. Disse Danmarkshistoriske Billeder er maaske det bedste i Henseende til det dramatiske og den hele Stils Fasthed og Knaphed; og om ogsaa mange af de senere Værker er dejlige og rummer maaske de skønneste Billeder af nøgne Mennesker og den rigeste dekorative Benyttelse af Figurerne, saa er der noget netop i dette overhaandtagende dekorative, der kan blive saa sødligt og umandigt, som gør, at vi ikke altid faar nogen første Haands Glæde af Idéerne. Det er vel dette uvirkelige, som har gjort Publikum fremmed for Frølich. Den store, umiddelbart henrivende

Frølich træffer man i de ældre Ting. – De er jo ganske gaaet over i vor Bevidsthed disse gamle Billeder. F. Eks. Uffe hin spage. Man tænker ikke paa, at der overhovedet er en Kunstner, der har lavet dette Billede, endsigte at han lever endnu. Han er jo saa klassisk denne faamælte, lange Uffe, der stilsfærdig støder Sværdet i Skeden. Og Hagbart og Signe! Men se engang rigtig paa en saadan vidunderlig plastisk Gruppe som Skjold med Bjørnen! Eller Stærkodder, den vældige krumbøjede Kæmpeskikkelse med den stærke Haand, der fører Krykkestokken! At vi nu netop skal se ham bagfra? Prøv engang at ræsonnere lidt over, hvorfor Billederne er netop saadan, saa vil man begynde at forstaa, hvad det er at være Kunstner.

Ukjendt og hidtil ikke gjengivet Motiv. Pennetegning. Paris 1852-53

Rækken af L. Frølichs fædrelandshistoriske Billeder i Fabricius' Danmarkshistorie omfatter 30 Tegninger. Heraf er de fjorten første alle udførte i Træsnit efter Kunstnerens egne Tegninger paa Træstokken. De fleste af disse er sikkert tegnede i Paris, men det er muligt at nogle blev tegnede paa Træ under Frølichs Ophold i Kjøbenhavn, i Efteraaret 1852. Samtidig maa han have sat sig ind i Chemitypiens ret omstændelige Teknik og sagtens ogsaa gjort Prøvearbejder i Methoden. Af Kittendorffs senere Breve erfarer vi, at Frølichs første Sending af Raderinger til Chemitypi ankom til Kjøbenhavn, fra Paris sidst i Januar 1853. De seksten sidste Billeder bleve alle ætsede i Chemitypi, og da flere af disse er signerede L. Fr. Kjøbh. 1853, lærer vi deraf, at han atter i dette Aar har været herhjemme, vel især for at varetage sine Interesser med Borsbillederne eller træffe Aftaler angaaende Flensborgbillederne. – Skjondt Kittendorff og hans Kollega Aagaard, der havde Ledelsen af Chemitypiernes Udførelse, beklager sig over, at Frølichs første Raderinger har den Fejl, at Stregen – især den med bred Naal raderede Streg – ikke er nauel helt gjennem Ælsegrunden, hvilket vil kræve et brydsomt og maaske alligevel et for Tegningen skadeligt Efterarbejde af Pladerne inden Ælsningen, blev dog Resultatet ypperligt. Frølichs lidlige Chemitypier, f. Ex. Hakon Jarl, Bues Dod, Jomsvikingerne fange Kong Svend og

Stærkodder og Hother. Træsniittet fra Danmarkshistorien

Ola Tryggveson, der kaster sin Handske i Sigrid Storraades Ansigt, og fl. a. er ganske fortræffelige. Han formaar at bruge den ellers noget magre og gnidrede Melhode med en herlig og kraftig virkende Streg, som ingen anden Kunstner før eller efter ham har opnaaet gjennem Chemitypi. – De i Træ skaarne Billeder stilles paa en Maade i Skygge af Chemitypierne, men selv om adskillige af Træsniittene er mangelfulde, saa har dog Træskærerne ikke alene Skylden. Frølichs Tegninger har heller ikke været fuldt saa friske paa Træet, som vi kjender dem i de efterhaanden fremkomne Originaltegninger. Det samme kan være Tilfældet med Overføringen i Chemitypi. Det ses blandt andet ved at sammenligne den her gjengivne Originaltegning af Dronning Thyre, der modtager det ene Æble, hun daglig spiser, af Klerkens Haand, med det overfor trykte Chemitypi. Tegningens fulde Ynde og Skjønhed er det ikke lykkedes ham at bevare i Chemitypiei. Anderledes forholder det sig med Tegningen til Hakon Jarl, der har vundet ganske over-

FRÖLICH'S FÆDRELANDSHISTORISKE TEGNINGER

ordenlig i Chemitypiet, baade ved den omvendte Komposition, ved Gruppens inderligere Sammenhæng og hele Billedets Stemning. Hjelmen paa Hakons Hoved og Gudebilledets ændrede Størrelse bidrage hver for sig til at øge Situationens Vælde. – Ved begge disse Exempler bør der lægges Mærke til den Egenhed, der ofte er til Stede ved Frølichs Illustrationer og Raderinger, den nemlig, at han kun undtagelsesvis lægger Vægt paa at bevare Kompositionens Stilling fra Højre til Venstre. Hyppigst undlader han at tegne og radere hvad man kalder omvendt paa Træ eller Plade, med andre Ord han spejlvender ikke Billedet for at det i Aftrykket kan vise sig ligesom i Originaltegningen. Hans Kompositioners Fasthed taaler dette frie Forhold, og lejlighedsvis opnaar han ogsaa paa denne Maade større Virkning, som vi har nævnt med Hakon, og som man kan se ved at sammenligne de to Billeder af Asger Ryg der forlader Hjemmet (se S. 132 og 133).

Dronning Thyres Sultedød efter Olafs Fald i Slaget ved Svolder.
Efter Originaltegningen. 1852

Billederne til Danmarkshistorien bragte ham endelig – trods al manglende Anerkendelse fra de toneangivende kunstneriske Kredse – i et betydningsfuldt Forhold til hans Fædreland, han blev omsider regnet for en ægte dansk Kunstner, og denne Erkjendelse steg med Aarene og bragte ham som over firsindstyveaarig Mand den Glæde, at en Række af disse Tegninger blev overført i store Gobelinsspænninger til Kjøbenhavns Raadhus.

Hele Serien af Frølichs fædrelandshistoriske Billeder foreligger i en smuk Udgave: »Danske Heltesagn« af Axel Olrik, G. E. C. Gads Forlag. – For hele den mere bibliografiske Side af Arbejdet bliver der gjort Rede i en Artikel: »Nogle Oplysninger vedrørende L. Frølichs tidlige Illustrationer«, der findes i Forening for Boghaandværks Aarvog »Bogvennen« for 1921. Andre nærmere Oplysninger findes i Pietro Krohns »Fortegnelse over L. Frølichs Illustrationer, Raderinger m. m.«, og i Bernhard Olsens Artikel: »Brødrene Küttendorff«, henholdsvis i samme Aarvog fra 1898-99 og 1900, samt for Teknikkens Vedkommende i Artiklen »Illustration« i Svend Dahls Haandbog i Bibliotekskundskab, 2. Udg. 1917.

L. FRØLICH OPHOLDT SIG FRA AUGUST TIL FØRST I DECB. 1852 I HJEMMET.
PAA TILBAGEREJSEN TIL PARIS BESØGTE HAN FLENSBORG

Fra Søsteren Mimi Brun til L.Fr. i Kjbhv.

Lindersvold 1852 23/8

Kjære Lorenz! har jeg længtes efter dig før, saa er Længselen nu steget dobbelt da jeg veed dig saa nær, og da der er en Mulighed i at faae denne Længsel stillet; gid du sympatiserer fuldkomment med mig i dette Capitel, og at du maae føle en uimodstaaelig Trang til snart at komme ud til mig. Rigtignok glæder jeg mig foreløbig uendelig paa de kjære Forældres Vegne at de have den Glæde at see dig hos sig efter saa mange Aars Forløb; de trænge rigtignok til denne Glæde, og for dem maae den være stor og inderlig; din Glæde ved Gjensynet kjære Broder! maae have været blandet med saa megen

Dronning Thyres Sultedød.
Chemitypiet fra Danmarkshistorien

Veemod, ja Kummer, ved at see vor elskede Fader saa forandret, at du vist endogsaa har maattet tage dig sammen for ei at vise disse smertelige Følelser. – Jeg haaber dit Besøg her i Landet er ikke betænkt at være saa kort at jeg jo nok tør gjøre Regning paa et længere Besøg af dig, end der i Almindelighed bliver mig til deel af min kjære Familie; vi have saa meget at indhente, at meddele hinanden, at fornye Bekendtskab med, at vi maae have lidt Tid og Ro dertil. Snart haaber jeg at høre nogle Ord fra dig, med et Løfte om Besøg, og maaskee Tilsigelse om at møde dig i Rønnede. Bliv ei angst over min Utaalmodighed efter at see dig og omfavne dig; den er jo saa naturlig; du er jo min Hjertebroder, som du er mine Børns Hjerte Onkel, og du kan tro her er en Jubel ved Udsigten til dit Besøg her. Men jeg vil ogsaa vide at give Tid, thi som sagt: Forældrene have 1ste Prioritet i dig, og jeg vil gjerne vente, naar jeg veed at det Gode forestaaer mig. . . . Hils Forældrene 1000 Gange fra mig . . . din gamle tro Søster Mimse.

De to Sødskende, der fru Barndomsaarene havde været saa nær knyttede til hinanden, mødtes ikke oftere. Mimi Brun døde 29. Decbr. 1852 paa Lindersvold.

UDDRAG AF BREVE FRA 1852-59

Fra Billedhugger C. Peters til L. Fr. i Kjbhv.

Odense 1852 29/s.

Gode Frølich! Skjæbnen vil mig lidt paatvers i denne Tid. Jeg kommer hjem og Frølich kommer ogsaa hjem til Danmark, og dog skal jeg ikke faae ham at see som det lader. [Xylograf] Kittendorff fortæller mig nemlig at De bliver kun fire Uger hjemme og jeg ligger nu her i fem eller sex Uger eller Gud veed hvor længe endnu, som en Hvalfisk paa tør Land og kan hverken det ene eller det andet. Jeg saa af Avisen at De var passeret Beltet og altsaa ikke tyve Alen forbi min Næse og det gjorde mig rigtignok ondt, men De var jo uskyldig, thi De anede jo ikke at jeg sad indenfor Væggene paa et af de Huse De kjørte forbi i Odense. Og nu naar De reiser bort igjen, hvad saa? saa gaaer De vel neppe over Land igjen for min Skyld? Men De skal ikke reise bort igjen, De skal kjønt blive hos os nu da De er her. Det er meget bedre end derude hos de Galfranser, har De ikke faaet nok endnu af deres Skolemesteri. . . . Lad os nu slaae os til Rolighed Allesammen og bilde os ind, at vi have udlært og saa see at finde vort gamle Jeg i Bunden paa Pjalteposen og bruge til Maade af alle de brogede Klude der ligge ovenpaa. Nu er jeg nok ogsaa nær ved at ville være Skolemester, jeg beer om Forladelse. Gjør De som De synes bedst, men jeg vilde saa gjerne have at De skulde unde os Deres Selskab for Eftertiden. Jeg skrev til Læssøe for en fem Uger siden og længes efter at høre lidt fra ham og gamle Rom. De har vel intet derfra? Rom var en rar Bye naar man havde lidt bedre Luft der, men bedre ere de Godtfolk som vi have lært at kjende der. Som de vel kan vide har jeg ellers Intet at fortælle, to Dage efterat jeg kom hertil gik jeg til Køis og er nu kommen saa vidt igjen at jeg kan ligge paa Albuerne og kradse disse Kragetæer, det jeg ikke har kunnet de sidste Dage. Det skal nok være bleven til et Slags Gigtfeber som især har taget Statjon i Hovedet. . . .

Fra C. Peters til L. Fr. i Kjbhv.

Odense 1852 Septbr.

Kjære Frølich! . . . Det var da et rart Brev De der gav mig, det kan blive min Læse-ning flere Gange i den tilstundende Vinter, naar jeg sidder her og er færdig at glemme at der er Kunst til i Verden eller ogsaa hvad værre var bildte mig ind at være den Eneste der kjendte lidt til den. Baade De selv giver jo Haab om og Kyhu mener ogsaa at det er troeligt at De vil komme snart igjen og blive hos os og det glæder mig ret at vort gode Danmark og dets Sønner har taget saaledes mod Dem, at De har kunnet faae Lyst dertil, saa var det jo at vi skulde slaa os sammen som to Husmænd og dreie og male Potterne i landlig Roe i en eller anden Skov og Strandegn hvor der var godt at være. . . . Det er vel ellers egentlig første Gang at De seer noget af den saa meget omtalte, ogsaa meget angrebne Nordiske Kunst. Man har jo endog givet det som Prisopgave ved Universitetet at faae at vide hvad Nordisk Kunst er for en Ting eller Uting som mange mene. Professor Lund mente at det var en god Idee at give denne Opgave, formodentlig vilde han have Vanskelighed at besvare den. Synes De at det er en Uting? eller ialtfald at man har givet Barnet Navn før det blev født som Nogle mene. Jeg troer at Barnet er lidet, men det har Talent. Forældrene see dette fremspirende Talent og kunne ikke skjule deres Faderglæder men gjøre maaskee lidt for meget af dets ungdommelige Productjoner. Den gamle Broder er nu nærved at blive misundelig da han veed hvormange Kunster han har gjort for at komme saavidt som han er og vil derfor ikke beundre sin lille Broder hvem han mener kommer til Renomé for altfor godt Kjøb. Jeg kan nu godt lide den lille Pog og hans keitede Bestræbelser naar han blot maa faae Lov til at slaae sig igjennem som han kan bedst uden at komme under en Fægte- og Dandsemesters Opsigt og Dannelse. . . . De og Lundbye vare de to andre Rodskud som med Skovgaard dengang skjøde frem. Lundbye blev nu kaldt hjem, vi sige for tidlig, men kun vor Herre

Kong Svend fanges af Jomovikingerne

Chemitypiet fra Danmarkshistorien

veed hvorfor, kanskee har han Brug for ham andetsteds. De blev plantet ud i fremmede Haver podet og elsket af mange Slags Gartnere, som saae at der gik Rod i den Spire og derfor gjerne vilde have Æren af at sætte Top paa den. Nu kommer det kun an paa hvilken af Podekvistene der skal groe nu da De er bleven Deres egen Gartner eller om De vil begynde en ny Kultur. De siger at De har seet mange af Deres Arbeider og ikke funden et godt Maleri. Ja, hvo kan vel sige dette? fra Ende til anden godt det er meget at forlange og vist endnu mere sjældent at finde, men De har sikkerlig fundet meget at glæde Dem over og endnu mere Lærdom af godt og ondt. De siger at De er gammel og graae, men det er nu for det første ikke sandt hvad det første angaaer og det sidste gjør lidet til Sagen, og for det andet er det endnu mere Løgn naar De sammenligner Dem med Andre af Deres Alder, thi hvormange have havt en saa lang og riig Productionsperiode som De har havt. Vi andre staae og stikke Næsen indenfor Døren og vover saa et Skridt til den Side og saa et til den anden, hvorimod De er heelt inde og vel orienteret. Stol De paa det og kom kun hjem uden at frygte Partierne, der er saamænd Ingen der vil vove at pirre ved Dem og Alle vil dog holde lige meget af Dem derfor. . . . Det var jo rart at det kom igang med Danmarks Historien jeg saae de Tegninger som Kitten-dorff havde faaet fra Dem før jeg forlod Kjøbenhavn og fandt dem meget smukke. Constantin Hansens Guder vare ogsaa gode nok, dog syntes mig at de gjerne kunde have været lidt mere guddommelige uden at gaae ud af Characteren. . . .

Fra Arkitekten, Stadsbygmester L. A. Winstrup til L. Fr. i Kjøbhvn.

Flensborg 1852 5/10.

Min kjære Frølich. Idag afsender jeg en Skrivelse til Ministeriet hvori jeg har fore-slaaet Dig til Udførelsen af de omtalte Malerier; jeg er nysgjerrig efter at vide hvad Moltke vil sige. Garlieb er i Kjøbenhavn og vil opsøge Dig, jeg har bedet ham tale med Justitsraad Kranold om Sagen og haaber det vil ikke hjælpe saa lidt. Kan Din Onkel som Bekjendt af Moltke ikke bidrage til at Hs. Excellence lettere gaar ind paa Forslaget? jeg haaber det Bedste. . . .

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

1853 4/1.

. . . Jeg agiterer i denne Tid for at faae en Rader Forening istand. Høyen mener, at det ikke er nødvendigt, at man kan opnaae det Samme ved en Subscription. Da jeg nu nødvendig vil arbeide ham imod, især da han vilde samle Deeltagere, saa samler jeg nu sammen, saaledes at det kan blive et Selskab eller en Slags Subscription idet jeg lader tegne til aarlig Bidrag af to Rbdlr. Faaer jeg et nogenlunde Antal sammen saa bliver der dog en Forening af det. En Subscription er et saa løst Sammenhold, at det let falder sammen og kan vanskeligt udføres uden det er en enkelt Kunstner, som har Noget at lade fremkomme. En Forening holder bedre sammen, naar der hos dens Medlemmer er Interesse og man veed bedre den Sum der er at raade over. - Jeg har kun cengang talt med Høyen og da vilde han tale med Confr. Holm, som en praktisk Mand, der har Interesse for Raderinger. - Jeg har raderet Bjernede Kirke og i disse Dage et lille Parti fra Antwerpen som jeg troer er bleven ret heldig. Skovgaard har bestilt et Billede hos mig til 60 Rdlr. Som Du kan tænke fornøier det mig, men paa den anden Side veed jeg ogsaa, at havde han ikke ondt af mig, saa havde han neppe gjort det. Han vilde helst have et Marine Billed. . . . Jeg gaar og venter paa Vinter, da jeg agter at male et Strandparti som jeg tegnede for et Par Aar siden, men som jeg først vil see inden jeg begynder derpaa. . . . [Det lille Vinterbillede fra Taarbæk Strand. Udstillet 1853. Kjøbt af Galleriet.]

Fra C. Peters til L. Fr. i Paris.

Odense 1853, Januar.

Kjære Frølich! Saavidt kom vi da at vi har faaet begyndt paa et nyt Aar igjen og det ville vi nu ønske maa blive godt og glædeligt for os alle. . . . Jeg sidder endnu i det smaa Odense og hvad mere er bliver vel siddende der en liden Stund endnu, thi jeg venter i disse Dage at modtage min lille Faun i Bronze for at begynde at udfille paa den. Barnet med Blomsterne er nu færdig og venter paa Gibseren imorgen. Hvad den er bleven til, maa Tiden vise. Tak for Deres Brev fra Flensborg, jeg maa tilstaa at jeg tænkte lidt paa Dem den Aften i Stormen men som gammel Sømand vidste jeg ogsaa vel at De havde Dronninge-Vind til Aarøesund . . . Siden har jeg hørt at De har ligget paa Landet og havt det triveligt hvilket er mig meget kjært. . . . De laver vel sagtens Udkast og Projecter

Olaf Tryggvesen og Sigrid Storraade. Chemitypi fra Danmarkshistorien

(hvilket vel omtrent er eensbetydende) til det store Arbeide og jeg vil ønske Dem alt muligt Held dertil. Jeg har engang havt Brev fra Winstrup og skreven ham til igjen siden De reiste, han er jo meget vel fornøiet og jeg haaber saa smaat at see ham med det første paa en Gjennemfart som han har omtalt skulde gaae for sig efter Nytaar. . . . Kyhn derimod sidder nok endnu og betænker sig om han skal tage fat og male eller ei, han har jo atter faaet et Afslag fra Kunstforeningen paa en Tegning af de pontinske Sumpe og har nu sendt to Billeder til Tydskland for, som han skriver, at see om hans Berømmelses Maane kunde staae op der, eftersom det lader til at her er for meget Graaveir til at den kan skinne. . . .

Fra Arkitekten H. Stilling til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1853 1/2.

Kjære Hr. Frølich! Tak for Deres forskjellige venlige Skrivelser og Tak for Deres herlige Billeder, og for al Uleilighed og Interesse De har havt for Foretagendets Fremme. Vær ogsaa overbeviist om at jeg har gjort mit Bedste for at Sagen kunde komme i

Oprindelig lille Tegning til Børsbilledet: •Arbejdet•. Anbragt tilvenstre paa Børssalens Bagvæg

foreløbig Orden, thi det var mig meget om at gjøre at faae alle fire Væge [i Børssalen] behørigt udfyldte, og en virksom Assistance har vi ogsaa havt i Grosserer Switzer, som sandelig har gjort Alt hvad han har kunnet for at faae alle fire Kartoner antagen strax, og at dette desuagtet ikke er skeet er først Skjæbnens, navnlig Etatsraad [A.N.] Hansens (Comitéens Formands) Skyld. Han har ikke villet vige fra den Beslutning, som Comitéen tog i et Møde kort efter at De var reist, nemlig foreløbig kuns at tage to Billeder, og først efter at man havde hørt Publikums almindelige Mening om dem, at tage Beslutning om de tvende Andre. Etatsraad Hansen (Bankdirektøren) og Grosserer Melchior have stemt for det Samme og Grosserer Christiansen har været temmelig indifferent og saaledes blev det altsaa i sidste Møde vedtaget. I et foregaaende Møde for otte Dage siden, ved hvilket Deres Billeder som vi havde faaet Dagen forhen, vare udbredte paa Gulvet i den store Sal, fik jeg Ordre til at lade det ene Billede, som Comitéen havde bestilt, opklæbe paa sin Plads, men derimod kuns hefte de to andre løst op. . . .

L. Fr. maa under sit Ophold i Kjøbenhavn. 1852 mundtlig være opfordret af Børskomiteén til at udføre store Vægmalier til Børssalen. Det fremgaar af ovenstaaende Brev, at Arkitekten H. Stilling, som ledede Børsbygningens Restaurering, var ivrig for at L. Fr. kom til at udføre fire saadanne Malier, men at Comitéens Formand senere fraveg Aftalen og derpaa satte igjennem, at man begrænsede Bestillingen til de to Kartoner, der endnu er anbragt i Børssalen og som man end ikke vilde forpligte sig til at lade udføre i Maleri. Vi gjengiver her de fire oprindelige smaa Udkast til disse Malier. I de senere Brevuddrag vil man spore det videre Forløb af Sagen, der blev en af de mange store Skuffelser i Frølichs Liv. Han mente selv, at det var Høyen, der benyttede sin Indflydelse og paa- virkede Comitéens Afgjørelse.

Oprindelig lille Tegning til Børsbilledet: »Klogskaben«. Den store Karton var udstillet paa Charlottenborg 1858

Fra L.A. Winstrup til L.Fr. i Paris.

Kjbenhavn. 1853 ^{30/4}.

... Han [Ministeren Moltke] havde ladet mig tilskrive for at erfare Resultatet af de Conferencer som det i sin Tid var mig paalagt at indlede med Dig, og jeg fortalte ham da hvorlunde Du var i Paris og arbeidede paa Skizzerne men ventedes hertil i Løbet af Mai eller Juni. »Han sender os dog vel Noget inden han begynder at male«, paa mit bekræftende Svar udlod han sig omtrent saa: »ja, for det kan jo være meget godt i kunstnerisk Henseende hvad Maleren kan ønske at udføre, men vi Andre maae dog ogsaa først vide hvordan det seer ud i politisk Henseende.« Han vil saaledes vanskelig gaae ind paa mythologiske Fremstillinger, men vistnok fordre reen historiske, især naar i disse kunne nedlægges en politisk Betydning. I en senere Samtale med [Fritz] Meyer i Appellationsretten har han yttret det samme. Da nu oven i Kjøbet Hyldingen paa Gottorp vist er hans egen Opfindelse og han idetmindste kan være stædig – bliver det vist nødvendigt at Du til den Tid Du indsender Skizzerne ogsaa ledsager samme med Udkast af de to oprindelige Opgaver, den sidstnævnte og Valdemar i Vordingborg; dette var jo Ministeriets Forslag »dog uden derved at ville indskrænke Kunstnerens Valgfrihed«. Jeg kan jo imidlertid godt indsee at det er to Gjenstande, der ikke passe godt til hinanden. ... Valdemar fra 1240 og Fr. IV med sine Parykker fra 1720. Skulde man derfor ikke forsøge endnu en Opgave f. Ex. Thyra der bygger Dannevirke eller om Du kan finde en anden Scene af Slesvigs Historie? Muligen at Hyldingen engang kunde blive anbragt i Stændersalen, der forekommer den mig at være bedre paa sin Plads end i Retssalen, dog, det bliver ikke for det første. ... Flensborg 1853 ^{29/7}. ... Dine Tegninger ere vel arri- verede og i god Behold hos mig; jeg har fremlagt dem i en Sal i Raadhuset for at alle gode Venner her (i al Hemmelighed) kunne glæde sig derover. Baade jeg og de Andre

Oprindelig lille Tegning til Børsbilledet: »Retfærdigheden«. Anbragt tilhøjre paa Børsalens Bagvæg
I den store Karton er der tilvenstre for Hovedfiguren en siddende Mand og bag ham en vinget Genius.

som hidtil har seet dem synes godt om dem alle, dog saae vi jo helst de mythologiske Scener udførte; af de andre finder jeg Thyra paa Dannevirke fortræffelig; som Maleric vil det vist gjøre en herlig Virkning. Jeg har glædet mig over at see hvad Du har faaet ud af de to Opgaver Valdemar og Fr. IV; det er interessante Compositioner, som nok skulle gjøre deres Virkning. Om nogen Tid sender jeg dem til Kjøbenhavn til Din Fader, jeg synes han burde see dem inden de falder i Ministerklør, og da bede ham sende dem op i Ministeriet. . . . 1853 17/8. . . . Etatsraad Paulsens Hilsen har jeg bragt hans Familie. [M. G.] Bindsbøll som skal bygge Banegaarden her, har været i Byen i en otte Dage, og saa han syntes godt om Dine Skizzer. . . .

De i Brevet omtalte indsendte mytologiske Motiver var: Lokes Straf og Guldalderen. Endvidere lærer vi af Brevet, at L. Fr. samtidig har sendt Udkast til Dronning Thyra bygger Dannevirke. Muligvis har ogsaa Uffe-Kompositionen (S. 275) været et Forslag fra Frølich. Regeringen fastholdt de historiske Opgaver, som L. Fr. maatte male. Dannevirke-Kompositionen blev i 1855 til det velkjendte Medlemsblad, som han udførte for Kunstforeningen i Flensborg.

*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

Sommer 1853.

Min gode Lars Glad! Saadan troer jeg Du er kaldt i fordums Dage og saadan ønsker jeg vi kan kalde Dig i alle Dine Dage. Tak for Dit Brev, længe ventet. Jeg frygtede for at Du ikke havde faaet mit sidste, saameget meer som et fælt Rygte sagde at Du var i Tydskland hos Cornelius, for at lære Fresco Maleri, thi det var dog værre end at være i Paris, især da Du nu siger at Du har lært Noget, som er værdt at lære. Jeg troede at jeg for

Oprindelig lille Tegning til Børsbilledet: »Modet«. Den store Karton var udstillet paa Charlottenborg 1858
Kompositionen er væsentlig ændret i den store Karton. Den forrest staaende Kvinde er rykket tilbage til Masten og
Manden, der øser, og en anden, der ror, sidder foran hende. En Udkigsmænd har Plads paa Forstavnsboret.

længe siden havde fortalt hvorlunde Bakken ikke er kommen stort videre end da Du forlod os, deels min deels [Casper] Møllers Skyld. Imidlertid er den dog kommen saa vidt, at jeg har faaet Modellen hvorpaa der skal tegnes, og jeg haaber at jeg skal faae den færdig saadan, at Møller kan faae den istand til Juul. Det gaaer jo lidt smaat for Møller, men det gaaer dog, og jeg troer at det vil gaae bedre og bedre [med Galvanoplastiken]. Nu er den fæle Gjæst som besøger os i denne Tid [Koleraen], vel kommet lidt paa tvers af alt hvad der er Luxus; men det fortager sig vel ogsaa. Ja, det er en Jammers Tid og naar den kommer En nær mærkes den jo meer end naar den er i Frastand. Min Kjæreste har havt et temmeligt stærkt Anfald af den og Tilbagefald, som dog nu synes overstaaet, skjøndt hun er fælt medtaget. – Her forbi, hvor jeg boer, blev i 14 Dage uafbrudt kjørt Liig, paa Vognmands Vogne heel fulde, og skjøndt der i de sidste Dage kun er død 42, 44, saa seer man dog Ligvognen altid paa Gaden. Men saadanne Historier kan Du faae nok af naar Du kommer hjem, desuden seer Du vel »Fædrelandet«. Hvad mig angaaer har jeg hidtil staaet mig godt og i en Tid, hvor Alle have det knapt er det ligesom at det skulde begynde at gaae lidt for mig i det mindste har det lysnet lidt, om det end kun er et Stjerneskud. Jeg har nemlig malet et stort Vinterstykke, samme Stemning og Motiv, som det Du har seet, men jeg troer heldigere i enhver Henseende (det vil man nu gjerne troe om det Sidste). Dette har Galleriet kjøbt og neppe er jeg færdig med det, før jeg faaer en ganske god Bestilling. Nogle Damer vilde give Grundtvig til hans 70 Aars Dag et Billed af hans Fødeby Udbye og henvendte sig til Skovgaard, men han havde ikke Tid og viste dem til mig, og jeg har nu begyndt derpaa. – Hvis jeg nu lever og min Kjæreste ogsaa, saa har jeg tænkt paa at givte mig, saa naar Du kommer hjem er jeg

maaskee .Egte Peer. Det er jo voveligt nok, men jeg tænker, at for at vinde maac man vove. . . . *Senere Brev 1853.* . . . Marstrand er valgt til Directeur, som er godt, for det er en ærlig Mand, som staaer paa sine egne Been, hvad jeg troer, man ikke kan sige om Bissen, thi han var ganske i Lommen paa Høyen. – Radererforeningen er da kommen i Stand saavidt jeg veed, hvis ikke Høyen skulde faae for store Skrubler ved Forfættelsen af en Indbydelse som skal sendes om til dem, som foreløbigt have tegnet sig (140). Man har besluttet Foreningens Dannelse, valgt Kasserer, o. s. v.; uden at jeg har vidst det Mindste. Jeg synes simpel Høflighed maatte byde, at man havde taget mig med; men jeg skal nu altid gøres saa bitte som mueligt og det gjør jo heller Intet naar Sagen kun kommer i Stand og virker noget Godt. . . .

Fra L. Frølich til Moderen.

Fontainebleau 1853 u. s.

Kjære Mama! Uagtet jeg har skrevet et Par Gange til Dig siden jeg har faaet Brev fra Dig, vil jeg dog denne herlige Aften tilføie nogle Ord, mens jeg sidder her saa godt i mit ensomme lille Værelse. – I denne Uge havde vi i Atelieret forlagt alle Arbeidstimerne paa de fire første Dage i Ugen; og de to sidste vilde de Andre male Blomster; jeg havde mine Grunde for hellere prøve mine nye Erfaringer i Maleriet paa nogle Landskabs-Studier, og tog til det Øiemed til Fontainebleau, hvor jeg ankom før syv, saa jeg kunde endnu føre de to Damer en lille Tour i Skoven; og da vi kom hjem lærte jeg dem hele min nyttige Kundskab i Astronomien, det vil sige at finde den store Bjørn og Polarstjernen. . . . Med mit Arbeide i Atelieret gaaer det bra', med Hensyn til Farven corrigerer Mesteren mig slet ikke meer; – deri er jeg nu nok fast, og han anseer mig nok som udlært; det er med Hensyn til Farvens Behandling – Penselen – at jeg endnu skulde medtage lidt Lærdom fra Paris, saa jeg gjerne blev til Enden af September, men formodentlig tør jeg ikke for Ministerens Skyld. Da Coleraen nu synes at tage af, kommer jeg vel hjem enten de sidste Dage af August eller de første af September. . . . Her komme bestandigt mange Danske, foruden en Etatsraad Poulsen [Justitsraad P. fra Flensborg], som bragte mig Hilsner fra Winstrup. . . . Min svenske Veninde har faaet nok et Brev fra sin Pleiemoder, der aldeles ikke vil berolige sig ved en ung Piges Omdømme om en ung Mand; – det forandrer nu ikke Linas Mening om mig; som jeg har skrevet i forrige Brev, er hun ikke ganske lydige, men har afstukket mine Grændser noget snævrere, saa jeg slet ikke maae tale om, hvad jeg ønsker og haaber af Fremtiden; – hvad den skal bringe os, veed vi ikke, kanske svære Tider for os begge; – desmeer Grund have vi begge til at arbeide. – Imidlertid nytter vi Leiligheden at see hinanden nogle Timer endnu. Naar jeg ikke kommer mere, er det forbi med Spadseretourene, og Damerne tager nok ogsaa snart ind til Byen. Din Lorenz.

Fra L. A. Winstrup til L. Fr. i Paris.

Flensborg 1854 8/1.

. . . Hvorfor kommer Du ikke saasart til Flensborg? Vi længes alle meget efter Dig; Du kan begynde naar Du vil, det er derfor ikke min Mening at Du skal give Dig paa Vandring i dette Vinterveir, men saa snart det faaer Ende haaber jeg dog vi see Dig. . . . 1854 7/2. . . . At Moltkes endelige Approbation trækker i Langdrag er da ikke saa uforstaaeligt under en Ministerreise, men nu er den jo forbi. Med Hensyn til Affættelsen af en Contract med Dig var det bedst at Du bad Kranold officielt at tilskrive mig desangaaende, uden dette kunde Ministeriet maaskee ansee dette som et egenmægtigt Skridt fra min Side, og jeg saaledes faae større eller mindre Ubehageligheder i den Anledning. . . . 1854 23/2. Kjære Ven! Idag har jeg modtaget Brev fra Ministeriet om efter foretagen

Modelstudie fra Coutures Skole. Paris 1853

Correspondance med Dig at indsende et Udkast til Contrakten. Jeg maae derfor bede Dig snarest muligt melde mig det fornødne i saa Henseende (jeg veed jo nemlig ikke om Du kunde ønske flere Punkter optagne end dem Du nævnte i sidste Brev). Ministeren gjør kun opmærksom paa at Honoraret ikke maae overstige 4000 Rbd.; og at Tiden bestemmes til Arbeidets Udførelse; kan vi sætte tre Aar fra 1. April? tal med Kranold om deri ogsaa skal være indbefattet Reise, Transport af Lærred osv.

*

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

St. Kongens Gade 1854 2/5.

Min kjære gode Lorenz! Dit Brev fra 7. Maj, som du skrev i den tidlige Morgenstund ligger for mig, og ved at læse det igjen glæder jeg mig paa nye, at du synes saa godt om dit Ophold i Flensborg, . . . hvor der findes saa mange dannede Mennesker; foruden din Peberklub, har du Omgang med saa mange Familier som du kan ønske, som er en vigtig Ting, for Dame Selskab krydrer Livet og da det ikke er din Tanke at blive en Pebersvend, er det godt at vedligeholde Smagen for Familielivet. Jeg tænker mig dig idag i Hamborg, til det omtalte Stevnemøde, og er lidt begjerlig for at høre hvad Bestemmelsen er bleven. *Si nous nous convenons mutuellement* er jo Spørgsmaalet, og da du ei kan følge med til Paris, maae det vel afgjøres i Hamborg, men det er jo vigtigt for dig at gjøre denne Dames Bekjendtskab, som staaer i Moders Sted hos din kjære Lina. . . . I Pintsen haaber jeg du udfører din Plan, at reise til Langeland, det er mig meget om at gjøre at

nogen af Familien engang besøger Drengene hos Præsten, til hvem de aldeles ere anbetroede, og til hvem vi selv kun kjender saare lidet; kan du opholde dig et par Dage der, vil du dog have Lejlighed at kjende noget til de forskjellige Personer i Præstegaarden og Tønen og Forholdet mellem dem og Børnene, hvorledes Huuslæreren behager dig, om der hersker Fortroelighed og Tilfredshed blandt vore Dreng og de andre. . . Jeg maae bede dig endelig at paatale Søbadene, som ere nødvendige for Francis, og som ei bliver overholdt, som der blev givet os Løfte om. Kan han ei bade hver Dag, saa maae det endelig skee hveranden Dag, for denne Cur er ganske nødvendig for ham.

Dannevirkebladet. Udgivet af Kunstforeningen i Flensborg, 1855. (Se Brev og Note S. 247-48)

. . . Glem ikke at paalægge dette saavel Præsten som Madammen som er en saa vigtig Ting for Drengens Sundhed. . . [James Frølichs fire Sønner kom efter hans Død til Danmark.] *Marienlyst 1854 11/6*. . . Papa og jeg have talt meget om den Sag, og din Fremtid ligger os meget paa Hjertet, nu doppelt da du tænker paa at gifte dig, og derved forpligter dig til at kunne ernære en Kone, men hermed vilde jeg ikke begynde mit Brev, men glæde mig med dig, at din Sammenkomst [i Hamborg] med Mlle Delang [den svenske Dame, der var L. Fr.'s Forlovede i Moders Sted] var saa ganske efter Ønske. Hendes Skildring af Lina har meget interessert og rørt mig. . . Efter dette Billede er hun min Søn værdig, for hvem der er saa god og veltænkende fortjener ogsaa en brav Kone, jeg haaber derfor at du snart modtager Linas Ja Ord at du ei længer skal leve i Uvished. . . Din hengivne Moder.

*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

1854 ^{29/6}

Gode Frølich. . . . Det Indlagte seer Du jo hvad er, det er kommen til Møller (som beder mig hilse Dig) fra [Prof. H. N.] Clausen. — [Motiver til Daabsfadets Dekoration.]

1) Syndefaldet.

Syndfloden.

Dansen om Guldkalven.

Det Jerusalemske Tempels Undergang.

2) Johannes Prædiken i Ørken.

Jesus overgiver Nøglerne til Apostlene.

Den hellige Nadveres Indstiftelse.

Aandens Udgydelse paa Pintsefesten.

Senere udateret Brev, Sommeren 1854. Gode Frølich. Jeg har seet Din Tegning og Du spørger mig om min Mening om den, som om den havde Noget at betyde. Vil Du høre mit Qvæk da lyder det saalunde. Det Hele gjør et meget kjønt og festligt Indtryk, hvorimod jeg om Enkelthederne har en Deel at indvende; først og fremmest at Billederne burde være holdte strengere stilistisk, mere som Basrelief for at holde Fladen.

Lokes Straf og Gulddalderen. Efter L. Fr.'s Forslag til Appellationsretssalens Billeder

Johannes Figur paa den store Tegning synes mig langt fra saa heldig som paa den mindre, med Christus er det omvendt. Og min gamle Indvending mod Dit ornamentmæssige Haar maae jeg her gjentage, som iøvrigt har stor Lighed med Dine Flamme, ligesom ogsaa at flere af Dine Figurer staae Stillinger f. Ex. Adam. – Iblandt Evangelist Mærkerne er Englen med korslagte Arme for mig stødende, men det (Motivet) er maa-skee begrundet i Noget mig uvidende. Jeg troer at det Hele, naar det bliver gjort med en bred kraftig Naal vil gjøre en smuk Virkning og det bliver dog for de Fleste som skal benytte det væsentlig. – Det forundrer mig ikke meget, at vi efterhaanden blive enige i vore Domme eller Meninger, da jeg troer at vi alt ere det, kun at Du seer Tingene med cosmopolitiske og jeg med eensidige Øine. . . . Du siger Bindsbøll kalder vore danske Ansigter en Pose Kartoffler, det stemmer med min Kones Tittel til dito Næser, som hun kalder Kartoffel-Næser. Det kan nu seet med almindelige Øine være sandt nok, men seet med Kunstner Øine har det ikke meget at betyde, thi for mig er det, jo ældre jeg bliver, mere og mere klart, at der er Intet stygt i Naturen uden det Slette og derved enten det nu er sandt eller ei, har jeg jo et Fortrin for de Fleste andre. . . .

*

Fra Maleren C.A.Kølle til L. Fr. i Flensborg.

Frankfurt a. M. 1854 3/s.

Hrr. Frølich! . . . Jeg længes nu snart efter at komme i Rolighed og jeg troer at jeg ikke let vil træffe et Arbeide i Udlandet, som kan være mig saa gavnlige som Deres i Flensborg. I Haab om at jeg atter kan være Dem til Nytte i Appellationssalen forbliver jeg Deres C.A.Kølle. [Kølle var en Tidlang Hjælper hos L. Fr. baade ved Malerierne til Appellationsretten og ved Dekoreringen af L. Fr.s Møbler.]

*

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig i Kjøbenhavn.

Flensborg 1854 3/9.

Kjære Svend! . . . Jeg vil gerne have meerbemeldte adelige Vaaben, om Du vil spendere Tiid og Uleilighed paa en gammel graa Ven. En otte Stykker maae det nok være. – Jeg veed ei hvorvidt Du vil indlade Dig i den ædle Tegnekunst, eller vil male det med Dine egne Tegn; – alt, som Du vil, kommer kortest og nemmest til det. [Ang. Væg-Prydelser til Flensborg-Billedet: Valdemar II giver jyske Lov.] . . . Hvad skal jeg nu fortælle; herfra veed jeg Intet interessant at meddele. . . . Naa, jeg vil dog fortælle Noget om min egen Maskepi. . . . Da jeg begyndte at indrette mig her, fandt jeg det maatte være en let og fornøjelig Sag at møblere sig – eller rettere sine Værelser – ret efter sit eget Sind. Jeg lod Møbler lave efter egne Tegninger; de skulde nu decoreres og det har taget meget mere Tid end jeg havde beregnet. Alligevel er jeg kun halvt møbleret, de Møbler jeg har, kun halv færdige – og det færdige kun halvveis, som jeg vilde have det.

*

Fra Chr. K.F. Molbech til L. Fr. i Flensborg.

Kiel 1854. 19/10.

Kjære Frølich! I det Haab at Du endnu er i Flensborg, skønt Dagene bliver korte og Luften mørk til at male i, sender jeg Dig en venlig Hilsen. . . . Jeg seer tungsindig udaf Vinduet, seer Skyerne trække sammen og hører Regnen slaac imod Ruden, mens jeg tænker paa den lange, eensomme Vinter, jeg har ivente. Men det er nu det samme, det var ikke derom, jeg vilde skrive. Kan Du huske da jeg i Sommer besøgte Dig paa Strandveien – dengang troede jeg selv at komme til Flensborg, men nu skeer det ikke – da lovede Du, hvis Du kunde finde »Madonna« at tage hende med over. Er dette skeet, og vil Du gjøre mig en Glæde, saa send Billedet til mig, og lad det hænge i min Stue til Du kommer tilbage fra Paris; vi kunne jo da nærmere aftale, om det kan blive min Eien-

dom eller ikke. Engang sees vi vel dog i Flensborg eller her. . . . Du kan troe mig, om Du vil – blot ved Tanken om at see en god Ven, er det som Skyerne skiltes ad, og der blev lysere i min venneløse Stue. I et Brev, jeg for nogle Dage siden fik fra Fru Jerichau, siger hun, at hun mueligviis selv om tre Uger kommer til Kiel – men saa er Du vel alt »über allen Berge«. Ellers var det morsomt om J kunde træffes. . . . Men – fremfor alt – har Du Madonna, viser Du mig virkelig en Velgjerning ved at sende mig hende; thi en af mine faa Glæder her, er at have noget Smukt for Øiet og i Tanken naar jeg er hjemme i min Stue, og der have et Tilflugtssted, naar jeg er træt af at færdes mellem Folk, jeg ikke forstaaer og som ikke forstaae mig. Har Du Tid, saa skriv mig et Par Ord til Svar, selv om det er færre end disse faa og flygtige Linier, vil Du glæde mig dermed. Din hengivne Chr. Molbech. [M. var Professor i dansk Litteratur ved Kiels Universitet.]

Kompositionsudkast til Maleriet »Sejladsen«. 1850-51.
Tegningen betegnet: »Fredelige Sødskende»

Fra L. Frølich til Chr. K. F. Molbech i Kiel.

Flensborg 1854 20/10.

Kjære Ven! Da jeg i dette Øieblik kom hjem udaset af at have arbeidet hele Dagen, – gennem Slud og Ælte, medens det saae ligedan ud indeni mig (saa Du seer en »Fästmand« kan desværre ogsaa have andet end Rosenfarven) – saa blev jeg overrasket ved to Breve; ingen af dem var et længe ventet fra Paris. Det ene var et af de ærgerligste, jeg kunde modtage, – saa at det andet – fra Dig, ved sin Venlighed trods sin Veemod ret gjorde mig godt. – Du synger omtrent »fangen Fugl sidder sorrigfuld med Ho'det under sin Vinge« o. s. v.; den trænger til Solskin, Skjønhed, Kjærlighed, og hører vel kanskee endog til dem, der i en saadan lille Kreds kunde være lykkelig og blive af med de urolige Længsler i Poesien. . . . Min Madonna skal Du dog indtil videre faae. – Jeg tog den herover sammen med flere ældre Billeder, slog alting op paa mine Vægge. Madonna hænger paa en rød Væg ved Vinduet, en Epheu slynger sig op ved Siden af hende. Jeg kom til at holde saa meget af hende, at jeg tænkte naar Du kom, hvortil jeg forgjæves

havde glædet mig, -- da skulde jeg faae Dig til at tage et andet af mine Billeder; men naar jeg tænker over det, skulde ingen af dem kunne udfylde den Plads i din Sjæl -- om end paa din Væg -- som Du ønsker. [L. Fr.'s Madonna-Billede var en Kopi efter Tizian.]

Det ene er et Portrait af lille Giacinta, som Marstrand har malet med en Kat, Fru Jerichau med et Lam, -- men flere Aar ældre; hvad vilde Du faae deri? en nobel reen Form, et drømmende Udtryk, samvittighedsfuldt udført, men i en noget tør Farve. -- Et andet: »En svævende Idyl, som fattes Bund og Grund«, den strømmer imidlertid paa Middelhavet imellem Erindringer fra Neapel og Omegn. Med andre Ord: Et ungt Par i en seilende Baad; de sidde venligt sammen og betragte en Fisk, han netop har trukket op med Snøren; foran ligge et Par Smaabrødre og more sig med *far niente*. -- Billedets egenlige Bund og Grund er dog en kanskee ikke just upoetisk Følelse, men jeg sagde den fattedes Grund og Bund, fordi man hverken veed fra hvad Tiid eller Sted de Godtfolk er; -- det fattes Caracteer. Endelig har Grundtanken ikke gjennemtrængt Udførelsen; men er noget nedtrykt af dennes Ubestemthed; som det ofte gaaer mig -- desværre. [Billedet »Sejlsadsen« er malt i Italien. L. Fr. gav det senere i Bryllupsgave til Th. Læssøe. Motivet er her gjengivet efter en samtidig Tegning.] . . . Et stort Stykke, Moses ved Under-Kilden, er for mig meer end det kan være for nogen Anden. -- Endelig har jeg en Faunesse med sin Kalv; en Buk courterer hende; dette er lige saa dyrisk, som disse Ord angive; saa jeg tænker det vilde gaae Dig ligesom mig; jeg bliver ækelt tilmode, naar jeg seer derpaa, og derfor staaer det sammenrullet i et Hjørne. -- Madonna bliver Dig nok det kjæreste, og for i Vinter kan Du jo i hvert Tilfælde faae det. . . . Jeg har forøvrigt stadigen meget travlt; for Øieblikket med Leiligheds-Figurer. Du veed: Kongen kommer hertil; og saa maae jeg og bidrage mit, -- i Transparenter. Jeg lader Donna Flensborg ønske ham »Velkommen« og takke for alle gode Gaver; disse komme ved Siden af i allegoriske Figurer. -- 1) Freden efter Krigen. -- 2) Justitia, hele Regjeringen, Byen har annammet. -- 3) Industri og Handel med Jernbane og Telegraph. -- Vi have meget travlt, Gud veed om vi glæder Nogen dermed, -- kanskee Gadedrengene. -- Jeg bliver endnu længe siddende her ved Arbeidet af mit store Billede, det gaaer ei altid som man ønsker, og saaledes veed jeg ei naar jeg kommer til Paris. -- Kan jeg ei naae at gifte mig til Foraaret, da bliver jeg ganske brandguul indeni, -- eller synes Du flaskegrøn er en værre Couleur. . . . Din Ven L. Frølich.

Fra Chr. K. F. Molbech til L. Fr. i Flensborg.

Kiel 1854 24/10.

Kjære Ven! Hjertelig Tak for dit Brev, fordi det var saa godt og saa langt og saa venligt. Jeg fandt det igaar, da jeg, efter nogle Dages Fraværelse paa en Examensreise til Glückstadt, kom tilbage til mit hyggelige Værelse, og det bidrog ikke lidt til at sætte mig i den gemytlige Stemning, som gjerne indfinder sig, naar man har tilendebragt en ked-sommelig Reise, faaet Kavaien af og igien sidder ved sin egen Kakkellovn. Og i min Stue er der virkelig i det mindste godt at være. Jeg har indrettet det i dette Efteraar nogenlunde efter min Smag, med røde Vægge og smukke, lysegule Egetræes Møbler. Der mangler kun det Vigtigste. Jeg seer ikke Sporene af en kjærligt syslende Haand, der tørrer Støvet af mit Bord og sætter Blomster i Skaalen; jeg hører ikke de lette Trin i Sideværelset, Døren aabner sig ikke sagte for et smilende Ansigt. . . . Altsaa, Tak for dit Brev, og Tak, fordi Du vil sende Madonna. Men lad os med det Samme komme paa det Rene om Sagen. Efter den Erindring, jeg har om dit Billede, kunde jeg ønske, ikke blot foreløbig at laane det, men virkelig at eie det. -- NB. hvis det ikke overstiger mine temmelig indskrænkede Midler. . . . Seer Du, jeg skal sige Dig, hvad »Madonna« egentlig betyder for mig. Jeg lever, som alle Poeter, i en Verden af Symboler. Og for mig vil Madonna,

idet hun erindrer mig om Florentz og om mit Ophold der, symbolisere et Afsnit af mit Liv, der var rigt paa Kiærlighed og Glæde, symbolisere en Anger og et Haab om Forsoning, som knytter sig dertil. . . . Men foruden det, vil Madonna erindre mig om Italien, som jeg elsker, om Tizian, i hvis Billeder al den Varme og Yppighed og Farvepragt gløder, der beruser os Nordboer, naar vi komme til Syden og lærer os om vi ikke vidste det før, at Jorden har sit Krav saavel som Himlen – og endelig vil Madonna erindre mig om Dig, kjære Ven! – Og hun vil – som Billede og som Symbol – hielpe mig ikke at blive træt, naar jeg som nu, skal slæbe paa en Spand fuld af Forelæsninger om Holberg,

Freir.

Efter farvelagt Tegning. Antagelig fra Flensborg-Tiden og tænkt som Led i en Dekoration

dansk Grammatik, Islandsk, etc. etc. . . . Solen skinner ind paa Papiret, saa jeg knap kan see. Hils Kongen mange Gange og siig – nei det er nok bedst at tie stille om det. Vær selv hiertelig hilset og endnu en Gang takket fra Din hengivne Chr. Molbech.

Fra Svend Grundtvig til L. Fr. i Flensborg.

Kjtblvn. 1854 19/11.

Kære ven! . . . Idag tager jeg atter fat, for at begynde med besvarelsen af dit brev af 3die septbr., som jeg modtog ude på landet i den skønneste sommertid, medens nu sneen og isen rundt omkring levende minde mig om den tid, der er hengået siden; noget, hvorfor jeg så meget mere trænger til tilgivelse, som anledningen til dit brev var en lille kommission, som jeg selv havde tilbudt mig at udrette. – Forretninger til sidst! . . . Be-

gravet til op over ørene i mine gamle sager, erfarer jeg ikke noget om den øvrige verden, uden hvad jeg læser mig til i aviserne. Af dem har jeg da også set, at dine *bona officia* har været tagne i brug i anledning af den ære og nåde, eders gode by for nylig har haft. At du, ligesom alle Karl Moltkes andre loyale undersåtter med dyb rørelse har set »Slesvigs hertug« og hans yndige hustru, og at du endda sagtens har haft den kun de udvalgte forbeholdte lykke at stedes til håndkys hos samme, det har jeg vel ikke set i aviserne, men det kan jeg tænke mig; derimod havde jeg ventet at se i dem, at du i den anledning var bleven sådan noget som kammerherre eller kammerråd: men i den retning er jeg hidtil bleven skuffet, så jeg tillader mig nu som før at henvende mig direkte til min gamle løjerlige *Lars Glad*. . . . Det kan vel være meget skønt og er i sig selv meget behageligt: som det uskyldige langbenede føl at springe om i de dejlige grønmalede enge, eller – alvorlig talt: et ungdomsliv med et åndeligt indhold, der kaster sig ind i mangfoldige interesser, er både skønt og godt, og er en nødvendig forløber for en kraftig og virksom manddomsalder. Det kan vistnok ikke nægtes, at denne ikke tilsteder så frie bevægelser, ikke levner tid til at følge så mange interesser, og det er mig heller ingenlunde fremmedt at føle en utilfredshed herved og en længsel efter at kunne så at sige på én gang favne det hele ideal for de forskellige arter af åndelig stræben; men sådanne stemninger ere og bør være – stemninger, forsvindende momenter, der dog have det gode, at de holde sindet frisk, frit for bornerthed, som er den tungeste lod for en sjæl, der engang har forsøgt at løfte vingerne over jordfladen. Det er derfor en meget uretfærdig beskyldning, som den stundom opdukkende følle-natur retter mod livets fastere og jævne gang: at det er »postøgets« ω : trældyrets vej, som man har indslæet. Forfølgelsen af den under den forhen nævnte springenom valgte bane måtte, om man skulde blive i lignelsen, lignedes ved den villige og modige stridshests fremilen til kampen. »Ligesom æventyrets fortryllede gangere, har den selv valgt helten, som den bærer, og hvis sejer frembringer dens egen forløsning«. – Men lad mig nu, inden jeg helt snakker papiret fuldt, komme til sagen: De skjolde, hvormed den nu i Flensborg genopstående vordingborgske kongehal kunde prydes, burde vistnok om mueligt være sådanne, som kunde have smykket den gamle. . . .

Dekorativ Felt fra Flensborg-Tiden

Valdemar giver i Vordingborg 1240 jyske Lov. Malt for Appellations-Hetten. Nu i Flensborg ny Retsbygning

Spænd Gr.'s spydige Bemærkninger til L. Fr., der formodes at have været stedet til Haandkys hos »Slesvigs Hertugs yndige Hustru«, sigter til de mange Festligheder, der i Flensborg afholdtes fordi Fr. VII og Grevinden samt flere Ministre opholdt sig der. — Den 25. Okt. aabnede og indviede nemlig Kongen den efter ham opkaldte ny Banelinie mellem Flensborg og Husum. Samme Dags Aften var der Festforestilling, ved hvilken Lejlighed adskillige højst loyale og paa Dansk affattede Digte blev reciterede og afsungne. Den 26nde foretoges Udflugt til Lyksborg. Ogsaa her hørtes danske Hyldingsvers og om Aftenen var der Festmiddag i Flensborgs Borgerforening; Byen var illumineret, Raadhuset særlig festligt og med stærkt oplyste af L. Fr. udførte Malerier, hvis Symbolik var Tak til Kongen for de mange Goder, han havde skjænket Flensborg. [Se L. Fr.'s Brev af ^{20/10} 54.] Den 27nde besøgte Graasten, og om Aftenen var der Bal atter i Borgerforeningen, hvis Sal var smykket med Malerier, Indskrifter, Flag og grønne Festons. Medens Frølich nævnes som Udfører af Raadhusets Dekoration, omtales han ikke her. Det er dog nok sandsynligt at den »Frejr«, som vi gjengive, har været et af flere lignende runde Skjolde, der har prydet Salen. Nu kjendes kun dette ene Felt. Muligvis har ogsaa omstaaende Freir paa Galten været tænkt som Led i en Dekoration. — (Se »Flensburger Zeitung« ^{27/10} — ^{30/10} 1854.)

✱

Fra Maleren F. Vermehren til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1854, Noob.

Kjære Frølich. . . . Det glædede mig saa meget at finde Deeltagelse hos Dem og jeg kunde ikke Andet end indrømme Rigtigheden af hvad De skrev; men der var et langt Spring fra Erkjendelsen til Handlingen og jeg gik og sygnede hele Foraaret og Forsommeren hen, idet jeg malede nogle daarlige Portraiter og det meest for Brødets Skyld. Endelig i Juli Maaned reiste jeg til Jylland og opslog min Bolig paa en eenlig Gaard omtrent en Miil Sydvest for Silkeborg. — Jeg havde ganske tabt Modet til at male Figurer og vilde med al Kraft kaste mig paa Landskabet. — Jeg begyndte ogsaa at male; men jeg

mærkede snart, at der skal mere til at blive en dygtig Landskabsmaler end jeg havde troet og at de ydre Hindringer ikke ere ringere end for Figurmaleren. — Jeg malede imidlertid fort, indtil jeg en Dag traf paa en gammel Faarehyrde, der gik med sin Hund og Faarene ude i Lyngen og bandt Hoser. — Jeg kunde ikke modstaae, og malede ham strax ned paa et Malerie, som jeg næsten gjorde færdigt derovre. — Jeg malede desuden et Par større Portraiter i Jylland og kom tilbage hertil for omtrent tre Uger siden med det faste Forsæt at fortsætte Figurmaleriet uden at see til Høire eller Venstre, male gamle Kjællinger i en Krog og gamle Kjællinger i Kjøkkenet og gamle Kjællinger anderswo, hvor jeg kan blive af med dem. — Jeg har noget mere Glæde og Lyst i mig end da vi saaes. — Det var nu en lang Snak om mig selv. — Naturligviis havde jeg skrevet til Dem langt tidligere; men jeg vilde gjerne kunne besvare Deres venlige Deeltagelse med at fortælle Dem, at jeg var kommet til et Resultat og det et fornuftigt. . . .

*

Fra Galvanoplastikeren Casper Møller til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1854 2/11.

CASPER MØLLER. Tegnet i Rom 1850

Kjære Væn! Tak faar tilsænte Tegning, som jeg glæder mig meget over. [Denne Tegning maa være L. Fr.s første Udkast til et af Casper Møller, tilsyneladende paa Foranledning af Prof. H. N. Clausen paa Universitetets Vegne, bestilt Daabsbækken; i senere Breve omtales dette Arbejde nærmere.] Den gør megen Løkke — Untagen smaa ytrenger som aldrig udbliver. Den Ene synes at det kunde være smokre den anden synes at det andet kunde gøre bedre. Men det er io en gammel Historie. Man kan aldrig gøre Faalk tilpas. Du seer naak af Klausens Skrivelse det Vigtigste. Han ytrede at han synes Bæst om den mædfølgende løse Tegning af Aandens Engydelse, Andre synes det modsatte. Mæn die fleste synes at den ene Figuer er faar lang. Næmmelig den oprætstaaende. Ham der er nærmest ved Laaftet i omtalte Gruppe.

Die fire Evangelister syns die at Vengerne er faar svære. Søndefaldet syns die at Adam er faar Spenken. Om Cristus Daap synes di gaat om Cristus, Mæn Johanes ville die ønske at der var nodet af den Næmmelig Hovedet paa den løse Tegning. Engelen blant Evangelisten syns die ikke om. — Konradsen glæder sig ræt over din Tegning, Mæn han trækker sig ved at paatage sig dette Arbeide, det lader til at han frøgter Faarandrenge som Due har opgivet ham; han sagde havde jeg Frølich hær, saa vilde det være bedre, Men jeg tænker naak at jeg skal faa Bogt mæd ham. Kyen derimod vel nok paatage sige det. — Hvad Pariser Udstillingen angaaer, Saa er hær ingen at der ved noget Bestæmt, Men Kommeteem som har mæd die Sager at gøre, har været hos mig i Gaar og vilde at jeg Skulde sænde nogle Sager derover, Ved denne Leilighed kommer dien Bakke med. Jeg skal nook see om jeg kan faa noget Sværte til at slaa i den. — Kjære Ven hermed sændes hvad Du ønsker faar det første. Mæn enden at Unnerværsetetet vil have mæd det at gøre eller ikke, Saa er jeg i dien Gjæl. Jeg takker Dig faar dien skaansomhed faar det første, Jeg skal naak klare Pøsen. Du maa vide at jeg kommer i Vælten. Kongen lod mig kalde i Søndags; angaaende han Gefæs som teltalte ham og hende i den grad saa at jeg troede at die var falden paa derres tre Bokstaver, og jeg havde nær Revet en av mig af skræk over alle dise lovtaler og Take som der blev mig tildelte. — Mæn jeg maa selv tilstaa at den Byste er Et af mine heldigste Arbeider. — Nu har du vel faaet Sluder naak denne gang, Nu ønsker jeg Dig en løkkelig Reise. Mæn vænter nu et par ord fra Dig før din avreise. Du helses fra alle gode Venner. Din Hengiv C. Møller.

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

1854.

... Da Du for Ligevægtens og Ærlighedens Skyld stikker mig een i Synet maae jeg for den førstes Skyld, forsøge at parere den af. – Min Eensidighed er jeg mig, med Hensyn til min egen Valuta, hvis jeg har nogen, fuld bevidst, og maae tilstaae at jeg nødig vilde miste den, saa nødig, at jeg vilde ansee mig mindre end Intet, slet ikke Livet værd, eller idetmindste kun som Skoepudser c. a. d. Du lader mig have den Troe, at jeg og mine Medtroende gaaer ene den rette Vei; men dertil maae jeg svare, at det er dog ikke ganske Sømmet Du har truffet paa Hovedet. Maalet er kun det Ene, Veiene ere mange,

Titelblad til W. Thisted: »Sirenernes Ø». Chemitypi 1853

jeg troer at jeg vralter og kryber som Lusen paa Tjærespaanen hen ad een af de mange Veie, hvorimod der er dem som statlig kommer anstiende eller flyvende paa den vælige Hest og jeg vil og kan beundre disse, og det skal jeg ikke rose mig af, men have Skam for hvis jeg ikke gjorde det. ... Du kalder mig jo din Ven, og Du kan troe mig, at jeg er stolt af det, det er ikke for at være behagelig at jeg siger det, den Mindre vil jo saa gjerne være det for den Større, men sommetider seer Spurven hvad Ørnen ei seer. ... For at vurdere Dig maae man kjende Dine Tegninger. ... De betydelige Arbeider som Du nu har for ... vil vistnok ogsaa vise at Du har Kræfter som Faae; skulde jeg give et Raad saa er det at Du kun skulde udstille det Sidste, som Du maler, herovre. ... [Kyhn maa have set Forarbejder til Flensborg-Billederne. Andetsteds i Breve er der ogsaa Spor efter Planen at male Hyldings-Billedet i Kjøbenhavn. Det blev ikke Tilfældet.]

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

Kjbenhavn. 1855 18/1.

. . . Det fornøier mig at Du synes om mit Billede, men det er dog ikke det første som er componeret, da mit store Vinterlandskab ogsaa er det og blandt andre ogsaa Taagebilledet som Poulsen [Justitsraaden i Flensborg] har. At det er stiliseret har jeg ikke attraet, i det mindste ikke i streng Forstand og jeg gjør mig al Umage for at gjøre det componerede saa lidet mærkelig som muligt, hvad jeg troer tildeels lykkes, da man spørger hvor det Parti er fra. Jeg har det saa omtrent halvt færdig. Det Spredte haaber jeg gaaer bort ved Udførelsen, i det Mindste forekommer det mig . . .

Fra Medaillør H. Conradsen til L. Fr. i Flensborg.

Christianshavn 1855 23/1.

Kjære Frølich. . . . Hvad Døbefonden [Sokkelen] angaaer troer jeg man vil invende at de tre Hoveder vil komme dem iveien ved Brugen. – Det synes mig Figurene sprede dem for meget og endelig naaer vi ikke nærmere kan faae dem betegne saa vil man næppe forstaae Meningen og vi opnaae da ikke saa meget med tre Figure som Thorvaldsen med sin ene. . . . mit Forslag gik egentlig mere ud paa om Du havde tænkt Dig noget der som Døbefond kunne tjæne til den prægtige Døbeskaal Du har componeret. – Jeg veed ikke om Du herved har tænkt derpaa; thi da vilde det gjøre mig ondt om jeg i Samtale med Dig har bundet Dig til at anbringe disse tre Figurer, da jeg tænker mig Du enten ved en rund Døbefond med fortløbende Relief eller paa anden Maade vilde have noget der bædre vilde slutte sig til Dit Døbefad. Imidlertid maae jeg nok beholde Din Tegning, thi naaer jeg faaer Tid vilde det mere mig at forsøge en Skizze. . . .

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

Kjbenhavn. 1855 9/3.

Min kjære Lorenz! . . . Men om Veiret vil jeg ei underholde dig, vi have langt vigtigere Ting der beskjeftige vore Tanker, . . . har du talt med de unge gifte Folk i Flensborg, hvad de bruge om Aaret, hvad koster Logie, hvad Brændsel, hvad regner de deres løbende maanedlige Udgifter for – at holde en Pige og deslige nødvendige Udgifter. Har du gjort et saadant Overslag? dermed maae du gjøre dig bekjendt, for at kunne beregne hvad du vilde bruge . . . 30/3 1855. . . . Kun din Fliid og Anstrængelse har bragt Tiden til at gaae, men heller ei dermed har du havt Held; . . . men fleere af dine Tegninger haver jeg seet paa de galvaniske Sager, af hvilke endeel gaae til Paris, og da jeg saa Viinkølere og Vaser med Figurer paa og spurgte om det var efter Thorvaldsen svarede Manden i Boutiquen: »Nei efter Frølich« men alle disse smaae Arbeider tager vel Tiid, men indbringe de noget? . . . [L. Fr. tegnede i disse Aar endeel Dekorationer til Drewsens og Vennen Casper Møllers galvanoplastiske Arbeider.]

Fra L. Frølich til Chr. K. F. Molbech i Kiel.

Flensborg 1855 7/4.

Kjære Ven! En kold Vinter er gaaet over og gjennem os, siden vi saaes sidst, og jeg har siden den Dag ikke engang sagt Dig Tak for sidst; – bedre seent end slet ikke, og i Dag, mens jeg første Gang har faaet et rigtigt Foraarsindtryk, da jeg nu lagde min Vei fra [Appellationsretssalen] til mit Hjem bag Byen over Bankerne, og frydede mig over, hvordan Solen kaldte om ikke andre Sommergjester – saa dog de deilige glødende Farver frem – saa fik jeg Lyst til at snakke lidt til en god Ven. – Den anden Sommergjest, Storken, kom iøvrigt første April, og da det om Aftenen sneede, siger man den pakkede ind igjen; – imidlertid saae jeg den første flyvende, saa jeg haaber jeg kommer til at

Randtegning til «Hanekyllingen» i Læsebog med 22 Billeder. Chemitypi fra 1854

reise, for Vinteren over har jeg siddet vist lige saa eensomt, som det har kunnet være din Lod. – Ja, det var tit mørkere indeni end udenom; – hvad bringer nu Sommeren! – Hvis mine Billeder har faaet Dig saa ofte at tænke paa mig, som Din lille »Dæmring« har ladet Dig underholde mig, saa har Du i det mindste ikke glemt mig. Den laae i mit Atelier, hvor jeg maae vogte mig for at have Bøger liggende af fortløbende Indhold; naar jeg var træt, saa hvilede jeg mig ved et Par af Digte; der er mange meget smukke, Sproget og Billederne ere ofte Danteske, jeg mener ikke Efterligning, men de have det malerisk afrundede. . . . Forresten svarer Bogen til Dit Navn, den er *Mol* heelt igjennem; for Din egen Skyld vil jeg ønske det er en Overgang; i de sidste Digte speiler sig meer end Din egen Stemning; ogsaa sagtens Dit eget indre Liv indklædt i en fri Form. . . .

Naar jeg læste i Din »Dæmring«, faldt det mig ofte ind om jeg i min Kunst dog havde Techniken saaledes i min Magt, som Du i Din; det halve af hvad jeg vil, strander paa disse Mangler, de udkræve ofte mine Kræfter i den Grad at Indholdet glemmes – det er snavs, men det er min Feil. . . .

Fra Chr. K. F. Molbech til L. Fr. i Flensborg.

Kiel 1855 28/1.

Kjære Frølich! . . . Jeg længes efter Varme som en Livsfange efter frisk Luft; jeg længes efter Sommeren i det stille Haab, at den dog engang skal bringe mig lidt Kiærlighed og Lykke i sit Fyldehorn; desværre er det et Haab, der fødes med Blomsterne hvert Foraar og dør igien hvert Efteraar med dem. Men jeg er dog taknemmelig derfor, thi Haabet er selv en smuk Blomst, og saalænge det kan spire paany, er det Tegn til at Sjælen endnu har bevaret sin Livskraft. Oplever jeg nogensinde et Foraar, hvori jeg ikke haaber, naar Bladene springe ud, saa vil jeg lade Snedkeren hente, for at tage Maal til min Kiste. Men foreløbig har jeg ikke opgivet Haabet om, at han først skal lave mig en

To Træsnit af Henneberg til »Ringene paa Hastrup«. Danmarks ill. Almanak 1856

Brudeseng. Har Du da reent skudt dit Bryllup ud i det uvisse Fierne? Gjør Dig dog ikke for mange Betænkeligheder; Livet er jo dog ikke blot en Arbejdsdag, men ogsaa et »Symposium« – og hvem lader det fulde Glas staae ved Siden af sig, uden at tømme det, fordi han maaskee kan faae lidt Hovedpine den næste Morgen? »Drik det ud, opstøt det ikke! Livet er en snel Bedrift« – og Hovedpinen gaaer dog altid over opad Dagen. . . . I næste Uge begynder jeg mit Sommerarbejde, bl. a. en Forelæsning over Oehlenschlägers mythologiske Digte. Den vilde jeg ellers hellere være fri for; thi jeg holder ubeskrivelig af at dovne om Sommeren, men der hjælper ingen Snak. Og Du? Bliver Du hele Sommeren i Flensborg? I Midten af August kommer jeg vel maaskee derop, hvis jeg har Penge, før ikke. Henimod Enden af Juli haaber jeg at faae Besøg af Brøchner [Filosofen] – hvor er Du saa? Kommer Du ikke paa en Dags Tid til Kiel? Om Sommeren er her saa deiligt, og de sidste Dage i Ugen er jeg ganske fri, kan gjøre Fodtoure etc. . . .

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

1855 26/1.

Gode Frølich. Du vil vide noget om Udstillingen; men da jeg ikke har været der siden Aabnings-Dagen, saa kan jeg ikke melde stort. Mit store Billede faaer jeg nok beholde selv, da det smager daarligt . . . og det der pirrer mig, er, at jeg skal have det til

Blyantsudkast til Chemitypiet i Danmarkshistorien: Niels Ebbesen og Kvinden med Brødet. 1853

min allerede betydelige *private Samling* og at jeg maae suge paa Labben og ikke kommer paa Landet; . . . jeg maae blive her og male Kjøbenhavnsk Omegn; men hvem veed hvad det er godt for, og hvem veed hvad Lykke man kan have. . . Over Skov-

Malet Skitse fra Flensborg-Tiden af samme Motiv

gaard har jeg tænkt en Deel, for at klare hvori hans Fortrin bestaaer, og jeg troer det ligger i, at han forstaaer at gribe og fastholde netop det han vil og holde ud med det til Enden saa det seer ud som han med eet Penselstrøg har sat hele Billedet hen. Hvad jeg derimod savner er en omhyggeligere Form og lidt mindre Raahed naar man tager dette Ord i sin mildeste Betydning. Han gaaer til den yderste Grændse, et lille bitte Skridt videre og det er altfor meget. Han tager baade i Form, Farve og Opfatning med begge Hænder paa Naturen, men tager ogsaa saa den ikke glider væk mellem Fingrene. . . . Grundtvig har holdt Foredrag over Verdens Historien med megen Munterhed, men til-lige med megen Brede saa det er i Grunden ikke blevet andet end en lang Indledning. . . . Sørens [Kierkegaards] gevaltige Udfald holder jeg af. Hans Sprog er uidentvivi b- rokt, som Du siger; men det gjør Intet, synes mig, naar det saa godt siger hans Mening, og det er dog livfuldt i høi Grad. . . . Det vil vel afhænge af om han og andre begavede retsindige og begeistrede Folk ville arbeide af alle Kræfter og ikke bære sig ad som Høyen, kun gjøre et Udfald engang imellem og siden dovne, thi det er en af Høyens store Feil, at han engang imellem bruser op og saa lægger sig paa den lade Side. . . .

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

1855 ^{30/1}.

Min kjære bedste Lorenz! Endelig kan jeg meddeele dig noget meget glædeligt, som er bleven afgjort igaar mellem Papa og mig og som jeg iiler med at meddeele dig som det fornemlig angaar. Vi have nemlig bestemt at du til Efteraaret kan holde Bryllup, og jeg venter nu blot dit Svar, at der fra din Side intet er iveien derfor, det vil sige at du med 600 Rdlr. aarlig Tillæg og et Udstyr og dine egne Midler kan begynde en Huusholdning. Dette er kortelig det vigtigste af mine mange Bestræbelser i den lange Vinter som jeg har at betroe dig; men kunde jeg sidde hos dig, see paa dit kjære Ansigt, hvor meget vilde jeg da have at sige dig, at spørge om, at fortælle dig. Jeg har ikke opnaaet dette mit varmeste Ønske uden megen Bekymring, Striid og Betænkeligheder, saavel hos mig selv som fra Papas Side, da vi jo begge vare ængstelige og derfor imod at du skulde gifte dig, forinden din Fremtid var bygget paa en solid Grund, men ved at læse dine Breve, tale med Frederik, men i Særdeleshed ved Tanken om Linas forladte Stilling i Paris, kom jeg fra den Tanke og har tvertimod fattet den, at det bedste for Eder begge, var at berolige dit Sind, og gjøre Eder lykkelige saasnt som muelig. – Alle mine Tanker, min Stræben og Raisoneren er gaaet ud paa at opnaae dette Ønske. Jeg vil ei dølge for dig, at det var en vanskelig Opgave at faae den gode Papa over paa min Meening. . . . Papas Bestemmelse er at give dig 600 Rdlr. for de første tre Aar, efter den Tiid meener han ei at kunne tilstaae meer end 400 (men den Tiid, den Sorg) hele Udstyret skulle vi besørge, og jeg glæder mig at begynde derpaa, saasnt jeg faaer dit Svar. At jeg i Vinter har syet Haandklæder med L. F. 24. kan jeg fortælle dig, og at Væverkonen har faaet Spind til Lærred ogsaa . . . min Meening var at Du skulde reise til Paris i Slutning af September, efter du har Logie og Værelserne ere indrettede, holde Bryllup der, og som dit Ønske jo var strax reise med din Kone til Flensborg; komme hertil i de mørke Maaneder og boe hos os, at vi dog kan have den Glæde at gjøre hendes nøie Bekjendtskab . . .

Fra Vilh. Kuhn til L. Fr. i Flensborg.

Foraar 1855.

Gode Frølich. . . . Jeg har heller ikke store Tanker om en Jury; men det er for mit Vedkommende af Interesse, fordi Academiet derved mister sin Enemagt her. Jeg skulde ikke have noget imod at betragte og agte Academiet som Autoritet, naar det besad Egen-skaber, der gjorde det værdigt dertil; men da det ved hver Leilighed, hvor det skal af-

Efter Akvarel, formentlig Flensborg

Sterkodder opsøger Frode Ejegods Datter Helga i Guldsmidens Hus og straffer dem begge:

»Op af Sædet sprang jeg nu,
 gav med Kæmpe-Næve
 brat Prinsessen uden Blue
 slijg en Ore-Tørre.

at hun meende, hun fik lo,
 ikke da saa mildt hun loe,
 som naar Smiden smisked.

(Saxo: Danmarks Krønike ved Grundtvig II, 1819, S. 38.)

give et Skjøn, begaaer en Dumhed, saa er det af Vigtighed, at dets Autoritet beskjæres, saameget mere som der ingen Udsigt til Bedring er. Det gjør Schleisner, Schjøtt til Medlem, agreerer Storch, Libert, Rohde; men Rump bliver kasseret; mener Du ogsaa at Skrabet her er en Folie for det Gode, ligesom det slette Maleri er for de gode, saa tager Du feil, thi det er netop de Slette, som have kjendt Rump for let. – Skrabet paa en Udstilling gjør vel ikke saa megen Skade; men det gjør dog det, at man siger: – »Denne Udstilling er ikke meget seeværdig, den indeholder saa meget slet«, og Besøget bliver smaat og de gode Billeder blive mindre sete og mindre paaagtede. – Indtægten bliver ikke større; men vilde være mellem 50 og 100 Rdlr. til Hver, som ikke er saa lidt for en dansk Kunstner; men jeg vil dog heller have den til en Enkekasse og Pensionskasse, med den Bestemmelse at naar en Kunstner havde naaet 50 Aars Alderen, at han da modtog en Pension som Ret og ikke som Naade. . . . Denne Udstilling tegner til at blive

Efter delvis farvelagt Tegning, formentlig Flensborg

Ottier Ebbeson i Samtale med Yngvins blufærdige Datter Syrithe, efter at han har frelst hende af Jettens Hule og fra at være Elle-Kvindens Gedehyrde. Først da han satte hende til at holde Lysene ved hans lingede Bryllup, og disse brændte ned, saa Luen spillede hende paa Fingrene, *«oploftede Prinsessen rødmenende sit Oje»* da han sagde: *«staa dog ikke der og forbrænd dine Fingre!»* (Saxo: Danmarks Krønike ved Grundtvig II, 1819, S. 102.)

ret god; i det mindste det lidet, jeg har seet af den; Skovgaard har en Samling Billeder, som sætter ham, *uden Overdrivelse* ved Siden af enhver ældre og nyere dygtig Landskabsmaler. Han er upaatvivlelig den første Maler, Danmark har havt, og vi andre Landskabere kunne pakke sammen, rive Farve for ham o. d. l. og var jeg Maleri-trængende, jeg vilde gaae til ham og lade de andre sulte. . . . Vort Andragende til Ministeren er sendt til Akademiet som er meget opbragt, om det er kommet til et Svar vides ikke; men det har havt mange Samlinger i den Anledning. . . .

Kyhns Bemærkninger angaar den gamle Strid om Akademiets Enemagt over Udstillingerne og disses Indtægt. Allerede 1848 sker der fra en Kreds af Kunstnere Henvendelse for at opnaa en bedre Ordning og for at tilvejebringe særlige Udstillingslokaler, da Akademiets Værelser allerede er ganske utilstrækkelige. Hidtil var de to Trediedele af Udstillingernes aarlige Overskud gaaet direkte i Akademiets Kasse, medens den sidste Trediedel tillagdes et Understøttelsesfond, der dog kun var beregnet paa Akademiets Medlemmer. Dette Forhold krævedes ændret, saa at Overskuddet kom samtlige Udstillere til Gode. Spørgsmaalet affødte talrige Drøftelser og Kommissionsnedsættelser; da en ny Kreds af Kunstnere i Begyndelsen af 1855 atter rejste Spørgsmaalet under Hall som Kultusminister, førte det omsider til en Ordning, i Kraft af hvilken Overskuddet blev gjort til et særlig Fond, og Udstillingerne kom under Ledelse af en særlig Komité. Se F. Meldahl: Kunstudstillingerne ved det kgl. Akademie for de skønne Kunster. 1906. S. 74 ff. 116 ff.

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

Foraar 1855.

. . . Land hvor Du vil, om det end er paa Møddingen naar Du kun lander. Til Lykke med Dine danske Billeder, men mal dem ikke paa Fransk men paa Frølichsk. Ver-

Holger Danske og Burmands Samtale under Tvekampen om Jomfru Gloriant, (1852-54)

Det var den ledne Burmand Kamp.

han taler til Holger Danske:

•Vilt du nu tro ogsaa min Gud.

du vil jeg tage dig til Fange.

Det svared goden Holger Danske.

han yppede først den Kiv:

•Første du kommer i Helvæde ind.

sig. Holger han sendte dig did.

(Svend Grundtvig: Danmarks Folkeviser i Udvalg. 1882.)

mehren har et Par fortræffelige Billeder; hvoraf det ene kommer til Paris, en Faarehyrde paa Heden, som er fornøieligt at see paa, og gennemført med en særdeles Omhu og dertil livligt. . . . Jeg har Intet mod Ordene poetisk, ideal, men kun imod deres vamløse Brug. – Jeg troer vor Opgave er at give Naturen, og man kan lade den komme frem gennem mythologiske, historiske og dagligdags Æmner, saa ideel om Du vil, som mueligt, kun ikke luftig, saa poetisk som mueligt, kun ikke vammel. Vi lever jo i en Overgangs Periode, skulde den være uden Virkning paa Kunsten, jeg troer det ikke; men Kunstneren bør være et Skridt frem for sin Tid, i Dannelse, han maae ahne Fremtiden. . . . Jeg kan ikke sige at jeg har stor Appetit paa Døbe-Fadet, da det er et meget besværligt Stykke Arbeide, og ubekvemt at arbejde paa, saa kan jeg slippe det, gjør jeg det, og Proven gjør jeg for at see om det dog ikke kan gjøres. En anden Ting er, at jeg maaskee vil komme til at slikke Fingre efter det, hvis jeg ikke sælger mere end jeg har solgt; thi da maae jeg være glad til om det end var nok saa besværligt. . . .

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

Marienlyst 1855 2/2.

. . . at Du har bestemt at reise til Paris i August, denne Beslutning glæder mig meget, da du saavel som Lina maae længes efter dette saa ofte opsatte Møde, men at du ikke kan male dit andet Billede i Kjøbenhavn, som du først meente, har gjort stort Afbræk i mine herlige Planer for Vinteren, og jeg maae nu lægge en anden, men det er jo værre i Flensborg med at finde Boepæl end her, og som det forekommer mig endeele dyrere, men hvad er herved at gjøre. . . .

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg. Sommer 1855.

Jeg sidder nu i Hornbæk og skriver Dig et Par Ord til inden Du reiser til Paris, som jeg tænker, og jeg tænker endvidere, at det er for at gifte Dig. Lykke paa Reiserne, den ene er jo den alvorligste, og om den skal begynde i Paris saa ville vi bede, at den maae ende i Paradis, ja den begynder jo med en Forsmag paa det; Vor Herre være med Dig paa denne Din Reise ad Ægteskabets Vei. . . . Pariserne begynde nok at see lidt naadigt til de danske Malerier; men Recensenten i *Journal des Débats*, som skal være den dygtigste de have, er dog en ikke altfor klog og dannet Høne, naar han siger om Skovgaard at han er ubehjælpelig i sin Behandling; thi trods det, at det er gjort med virkelig Mesterskab i Haanden, glemmer man det næsten altid og tænker ikke paa Pensel og Farve; men det er naturligvis det, Franskmanden vilde see; . . . Meget kan vel være anderledes og det Eienommelige smager ikke Enhver og mindst forvænte og blaserede Folk; men hvad der er godt, det skal staae, og det Gode faaer engang sin Elsker, som Søren Kierkegaard siger et steds, om ogsaa der gaar grumme lang Tid. . . .

Servante, tegnet og dekoreret af L. Fr. i Flensborg

✱

Fra Broderen Frederik Frølich til L. Fr. i Flensborg.

Marienlyst 1855 7/8.

. . . I den ellefte Time kommer jeg paa den Tanke, om det ei var muligt, at jeg burde være med til Bryllupet, det vilde være en stor Glæde for mig, og det vilde jo ogsaa glæde Forældrene, at der var nogen af Familien tilstede, og jeg haaber at Du selv intet vilde have derimod - om muligt kunde vi reise sammen. . . .

✱

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

Marienlyst 1855 9/9.

Velkommen i Flensborg! Velkommen i Eders Hjem mine kjære Børn! hvor et nyt Liv som Ægtefolk begynder for Eder, for som jeg haaber længe og lykkelig at vandre sammen gjennem Livet med Kjærlighed og Tillid til hinanden, og med den faste Troe paa den gode Gud, som ei forlader sine kjære Børn hverken i Medgang eller Modgang. Endnu skal jeg ikke have den Glæde at omfavne Eder, men maae nøies med at sende min hjerteligste Lykønskning og bedste Ønsker til de kommende Dage. - Efter dit Brev kjære Lorenzo, kan J kanskee alt paa Onsdag være i Flensborg. - Du kan begribe at jeg meget længes efter en nøiere Fortælling om alt dette, og haaber naar Lina kommer lidt til Roe, at hun skriver mig noget detailleret - vel venter jeg at høre meget om alt, saasnart Frederik kommer tilbage, men hvorledes Lina føler sig, hører jeg helst af hende selv. . . .

✱

Seng, tegnet og dekoreret af L. Fr. i Flensborg

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

Efteraar 1855.

... Da jeg sidst skrev reiste Du nok til Paris og jeg til Hornbæk, Du for at hente Dig en Kone og jeg for at hente Noget til at skaffe Konen at leve af, hvis det lykkes. Jeg fik da lidt bestilt og har nu gjort en Carton, som skal forestille Fiskerne som kommer hjem fra Sildefangst. Jeg troer ikke det er saa galt i Compositionen, det kunde gjøres paa Hundrede andre Maader og jeg kunde ogsaa gjøre det paa en Deel andre Maader; men jeg har nu faaet det som det er og skal nu snart til at koste paa det. Jeg har endvidere faaet Studier til et Landskab, som skulde være stort, da Motivet indbyder til det; men det er nok saa voveligt at gjøre som det første. ... Der er temmelig stor Udsigt fra en Høi. I Forgrunden Banker med lidt Buske under; Mellemgrunden en stor Flade som sluttes med Høiderne ved Nakkehoved. ... Solen staaer midt i Billedet lige over Rammen og Skyerne løbe for en rask Vind over Himlen. ...

✱

Fra Tanten Anna Tulein til L. Fr. i Flensborg.

Marienborg 1855 7/10.

... Du veed hvor inderlig mit Hjerte har hængt ved Dig siden Du var en lille mager bleg Dreng, og besøgte os i Dine Ferier. Det er derfor ogsaa med hele min Sjæls Alvor at jeg beder Herren at lade Dit Ægteskab blive Dig og Din Kone til Velsignelse her og hisset, og at han vil give Eder begge sin Naade til at være Ægtefolk for Gud, og derved finde det Bedste Livet kan give os: et sandt lykkeligt ægteskabeligt Liv. ... Din tro Tante.

VI: 1855 blev jeg gift med en Svensk Dame: *LINA IN DE BETOU*. Hun var født i Marstrand, hvor hendes Far var Commandant. Hendes Bekendtskab havde jeg gjort et Par Aar forud i Paris, hvor hun levede med Mll. Delang for at uddanne sig i Musik. — I Flensborg forud for Bryllupsrejsen havde jeg beredt det nye Hjem med Møbler, jeg selv gav Tegning til og selv decorerede med nogen Hjælp af Landskabsmaler C. A. Kølle, der ogsaa var min Hjælper ved de store Malerier. — Vor ældste Datter fødtes i Flensborg, døde knap Aar gammel paa vort Besøg hos min Morbror P. Tutein paa Marienborg, Møen. — Vi bosatte os [senere] i Paris. Hun kaldte mig sin God Dagspilte. Det var betegnende nok. — Jeg havde havt mange gode Dage; men Ordsproget siger, der skal en bred Ryg til at bære megen Medgang. Practisk havde den navnlig ikke gjort mig, saa jeg maatte være glad ved at have bedre Lykke end Forstand, nu, det gjaldt at klare sig ved egne Kræfter. Jeg havde en stor Fordeel af en lang (20-aarig) ubekymret Udviklings Tid. Hvad blev nu Resultatet, nu, da jeg skulde sørge for mig selv og en lille Familie? — Opfatning, Iagttagelse af og Glæde ved Naturen navnlig Dyreverdenen havde kaldet mig til Kunsten. Det Ejendommelige i Form, Bevægelser og Udtryk havde jeg havt Held med at gengive. Især var det det Fuldkomne i Udviklingen, Skjønheden, jeg elskede, senere optog jeg ogsaa Gengivelsen af Menneske Skikkelsen, ligedan dens fuldkomne Udvikling, hvorfor ogsaa den antike Kunst særlig fængslede mig.

L. Fr.'s Hustru LINA I. IN DE BETOU.
Skitsehogsblad e. 1855-56.

Glimtvís har Frølich i foranstaaende Breve nævnt, at han syslede med at tegne Møbler til det Hjem, han foreløbigt vilde indrette sig i Flensborg, og hvortil han snart agtede at føre sin Hustru. Et af de største og rigest dekorerede Møbler er den her — paa Grundlag af et altfor lille og larveligt Fotografi — afbildede Seng, som længe har været kjendt, f. Ex. fra »Dekorationsforeningen's Udstilling i 1888. Da han sidst i 1857 forlod Flensborg, var denne Seng og nogle Stole det eneste han beholdt. Han sendte disse Ting til sin Moder i Kjøbenhavn, og lod ved Auktion sit øvrige Indbo splitte for alle Vinde. — I 1909 da man ordnede en retrospektiv Udstilling over Frølich's Livsværk, blev der gjort alvorlige Forsøg paa at finde de spredte Møbler. Fra Flensborg fik vi tilbage de to store Malerier han malte til Justitsraad Paulsens Havesal (se S. 278-79), og fra Odense tilsendtes Servanten, der samtidig som Gave gik over til Kunstindustrimuseet. — 1920 fandtes i Privat-eje en stor Sofa, indrettet til ogsaa at tjene som Natteleje; i hele sin Komposition og

Frederik IV hylides af Stænderne 1721. Malt for Appellations-Istetten i Flensborg. Nu i Regjeringsbygningen i Slesvig By

Dekoration slutter Sofaen sig nøje til Sengen. Begge disse Møbler er udførte i Fyrretræ, og af Snedkeren meget smukt forarbejdede. Dekorationen er malt paa det bejtsede, grundpolerede og derefter afslebne Træ. Billederne paa de rigt smykkede Felter er let og yndefuldtsanset, øjensynlig med en meget hurtig Haand. Servanten er behandlet paa samme Maade, men Materialet er Elm, og Træet er poleret efter at Dekorationen er malt.

L. FRØLICH OPHOLDT SIG ENDEL AF VINTEREN 1855-56 I KJØBENHAVN

Fra Arkitekten L.A. Winstrup til L. Fr. i Kjøbenhavn.

Flensborg 1856 ⁸/₂.

Kjære Frølich! Ifølge Dit Brev af 20.-23. Jan. har jeg talt med Birch, som har lovet at levere Spillebordene for 16 Rd. Stk., Skjænken for 20 à 25 Rd. . . . Justitsraad Paulsen er da vel retourneret og har fortalt mig Resultatet af Eders Samtale, jeg kan ikke forsones mig med Bindsbølls skjævt siddende Dør, det kan aldrig gjøre nogen heldig Virkning, maaskee kan Du med Compositionen hjælpe lidt derpaa. . . . 1856 ²⁹/₂. . . . Meublerne ere i Arbeide og blive vel ogsaa færdige til rette Tid, og antager jeg ikke at han yderligere forhøier Prisen, det pleier idetmindste ikke at være hans Vane; Maalet paa Skjænken har jeg forandret uden Dit Samtykke da jeg antog det opgivne at være en Feiltagelse, og hører jo nu at Du billiger at den bliver gjort lavere. Benene komme til at see meget ordentlige ud. . . .

✱

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

Kjøbenhavn. 1856 ¹⁶/₂.

Godte Ven. . . . Jerichau har i Anledning af mit Maleri for mig og for Flere gjort sig latterlig. Han har nemlig villet kassere det i Udstillingscommitéen, det var ikke godt nok til at blive udstillet; hvor der er en saadan Forsamling af Jammerligheder baade af renomerede Kunstmagere og ikke renomerede; . . . Men det rører mig kun lidt og saa selvsikker er jeg, at jeg maa smile af det og det beviser mig, at jeg dog ikke er gaaet saa ganske feil i min Mening om ham. . . . Der er blevet udstillet i den senere Tid et Billede af Dalsgaard, som forestiller Mormoner som komme ind til en Suedker for at fange

Sjæle. Der er et saadant Sjælsudtryk, en saa smuk Fortælling, en Luft Farve og en Karakterisering med Farven, at det er et af de interessanteste Malerier, jeg har seet af dansk Kunst. . . . Din Ven Vilh. Kyhn.

*

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg.

1856 7/4.

Kjære gode Lorenz! Det var mig en stor Glæde at modtage dit Brev fra Møen, . . . og for Dig maae Marienborg med de mange kjære Barndoms og Ungdoms Minder altid blive et kjært Ophold . . . imidlertid savner jeg Dig og Lina ret meget og har været ret sørgmodig i disse Dage, det hjælper ikke at jeg gaar ind i Eders toe Værelser, her er alt saa forstyrret, og dem jeg søger er der ikke meer. Ak! hvorfor ere Forholdene saa bydende at vi maae leve fraskildt fra de faae kjære, der er bleven os tilbage, og i den korte Tiid Papa og jeg endnu have at leve! . . .

Forarbejde til Hjortens Flugt

Fra Faderen til L. Fr. i Flensborg.

Kbhvn. 1856 3/5.

Min kjære Lorenz! Jeg tilskrev Dig d. 30te April, hvilket Brev, jeg haaber Du har modtaget, og venter snart at faae Din Bestemmelse at vide med Hensyn til Lithographierne til »Hjortens Flugt«, om der skal trykkes flere. – Vi ere i fuld Uddeeling af de første 150 Exemplarer. . . . 1856 10/5. . . . Dit Brev af 7de dennes modtog jeg igaar, og i dets Besvarelse tager jeg mit Ord om Din LigeGYldighed gjerne tilbage, dog maae jeg derved bemærke at man gjerne besvarer Forretnings Breve uden Ophold, da eens Correspondenter ellers ej vide om man har modtaget deres Breve. Mit Brev har saaledes været længere underveis end det burde have været, og jeg skal see at faae at vide, hvorledes dette er gaaet til. Jeg har idag strax gjort Aftale med [Lithograf] Grove, (Tegner er reist til Paris) om Trykningen af et nyt Oplag, som uopholdelig paabegyndes, og vil blive færdig til Uddeeling i Begyndelsen af Juny. – Da Grove er af samme Mening som Tegner at man strax bør trykke 100 Ex. saa har jeg biefaldet samme, efter de Grunde som de have anført derfor. . . .

*

Uffo den Spage.

Uffe-Sagnet havde Frølich's varmeste Interesse lige fra den italienske Tid, hvor han helt for sig selv beskæftigede sig stærkt med de nordiske Emner, og til hans høje Alderdomsdage. Ovenstaaende Penne-tegning er sikkert tegnet i Italien. Den nederste — større — Tegning maa antages at stamme fra Flensborg-Tiden og har vel, ligesom Dannevirkebladet, hørt til de Frølich'ske Emner han helst havde malt til Appellationsretssalen.

Fra Moderen til L. Fr. i Flensborg. 1856 31/10.

Min kjære Lorenzo! . . . Først i dette Øieblik gjør jeg en Opdagelse, som Du kjære Ven har beredet mig for meer end otte Dage siden, men som glæder mig saa meget at jeg ikke et Minut vil udsætte at takke dig derfor. Tænk! først idag da jeg ved en Hændelse faaer den store Convolut i Hænderne, hvori dit lille Brev fra 22 dennes laae, opdagede jeg de fire kostbare smaae Billeder af den lille Pige (for endnu veed jeg ikke hendes Navn). Jeg blev ganske henrykt og forundret over denne Skat, som jeg nær havde mistet, løb ind til Papa dermed og da vi begge havde faaet Brillerne paa, udraabte vi med een Tanke, »hvor hun ligner Lina«. Hun seer klog og fornuftig ud som et Barn paa 6 Maaneder, det som du selv har betegnet *ligner bedst* er ganske Moderen, men ogsaa den lille Profil ligner Lina. Tusinde Tak for disse søde smaae Billeder, . . . jeg glæder mig til at betragte dem, fryder mig over din og Linas Lykke at besidde en saadan Skat, og i Beundring af dit Genie min Søn, at opfatte et Barne Ansigt saa yndigt, som Du har gjort disse. . . .

Moder og Barn. Skitsebogsblad 1856

*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

1856, Juli.

. . . Jeg har nu gjort Prøven til Døbeskaalen og jeg troer det kan lade sig gjøre paa den Maade, og jeg mener det er den eneste rette Maade at gjøre det paa, naturligviis vilde Graving være at foretrække. Modelleret vil være upraktisk, Forsølvningen vil slides af paa de ophøiede Steder og naar det ikke efter Fældningen bliver ciseleret er det ækelt, og hvad der er det afgjørende, efter min Mening, det er, at Principet er feilagtigt. Jeg troer ellers at Møller har sat det i Bero for det Første. Jeg har ikke talt med ham i lang Tid, sidst var han melancholsk i høi Grad og havde været syg tre-fire Dage af Galde- eller gastrisk Feber. — Jeg troer Døbefadet lod sig udføre paa Schølers Maade, og jeg troer allerbedst, da det kunde faae Gravingens Karakter, men det er først faldet mig ind bagefter. . . .

Det ofte omtalte Døbefad har Kyhn eksperimenteret med at udføre som Radering efter L. Fr.'s Penne-tegning. Fadet blev dog sluttelig modelleret i Relief. (Se S. 283.)

*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Flensborg.

1856.

. . . Du har havt Tanke om, at jeg var stødt for Hovedet; Mit lange Ophold mellem de sidste Breve var dels Ulyst til at skrive i det Hele taget, dels Snøvleri, men jeg troede dog ikke Du havde faaet onde Tanker. Lad os være enige om ikke at blive stødt for Hovedet, hvad der end træffer, og noget alvorligt Stødende antager og haaber jeg, ikke vil

Udkast til Justitsraad Paulsens Havesal uden skjævt siddende Dør. (Se Brevet 1/2 56)

træffes mellem os. Du skal have Tak for Dine Bemærkninger, de ere altid velkomne, og jeg tænker at mine, som komme her ogsaa ville være det, især da de ikke ere bittre. Du har selv sagt, hvad der var godt ved Din Svafur Lami. Ja just det at det var Sagnet's Aand som gik igjennem Billedet, just det var det, som var godt, og for mig er det kun en nordisk Mand, hverken Tydsker eller Chineser eller »Bondske« var han heller ikke. Og saa havde Du netop i Stemningen slaaet paa den rette Streng, saa den dirrer endnu for mig og jeg troer for Flere, og er det sidste ikke saa, kommer det vist af at deres Øre mangler Hørelsen. I Din Kamp paa Samsø havde Du ogsaa netop taget i den rette Streng, i det mindste havde Du taget efter den, og berørt den havde Du ogsaa, saa den

Engdomskilden. Udkast til Justitsraad Paulsens Havesal

Balders Død. Loke lægger Mistelten-Pilen paa den blinde Hoders Bue. Dekorativt Billede til Justitsraad Paulsens Havesal. Flensborg

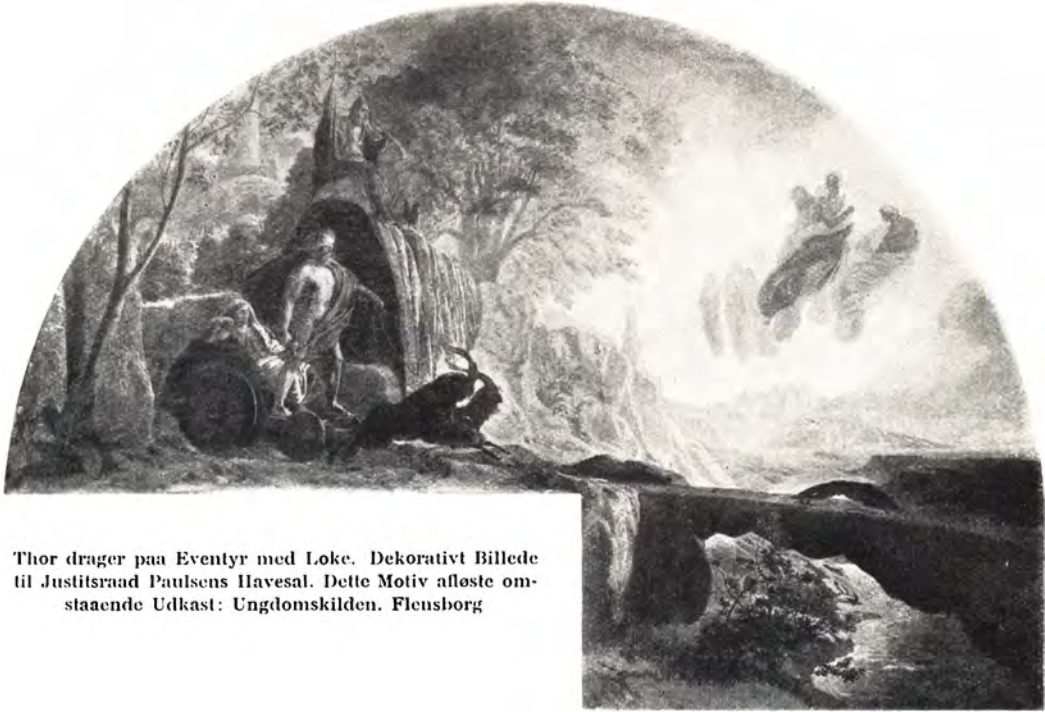
klang; men Øret maatte maaskee være finere end forhen; thi Mandskabet var blevet noget Tydskt; men jeg skal ikke glemme *det* og jeg glemmer mange store og huskeværdige Værker; men det glemmer jeg ikke for der er en Tone hos mig selv hvori den Samsøisk gaar op. . . . Dit Parykstykke, som Du kalder det, har jeg hele Tiden haft bedre Tanker om, end om det andet [Valdemar II giver jydsk Lov], det troer jeg allerede at have yttret. Lykke med det!

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg.

Kjbenhavn. 1856 23/12.

Hr. Maler Frølich! Jeg tager mig den Frihed at henvende mig til Dem, fordi Alle mene, at De har størst Talent til at udføre, hvad jeg ønsker. Fra Nytaar af vil nemlig i »Nord og Syd« blive optaget Illustrationer, hvis Formaal skal være at udforme, forhøje eller forskjønne en given Text. Der kan f. Ex. til et lyrisk Digt leveres enten en Randtegnning, eller et Billede mellem Versene. En simpel Fortælling af Hverdagslivet kan give Anledning til Lignende. I større Maalestok kunde jeg ønske at gennemføre Planen ved senere at udgive en særskilt Samling af dansk lyrisk Poesi med Illustrationer. Allerede for to Aar siden havde jeg denne Plan og vilde have d' Hrr. Kittendorff og Aagaard til at udføre den; nu kan jeg selv gjøre det, hvis Kunstnerne ville hjælpe mig, især De. – De seer altsaa: En Del af, hvad der arbeides til »Nord og Syd«, er bestemt til senere at samles og udgives særskilt. Dette bliver den Del, som illustrerer lyrisk Poesi. En anden Del har intet videre Formaal end med Ugeskriftet. Af sidstnævnte Slags vil jeg eksempelvis nævne: nogle Skizzer, der vise de nuværende kunstneriske Arbejder i Flensborg (Hr. Winstrup vilde maaskee levere architectoniske Bidrag). – Et Exempel af ganske anden Art er i Herodes og Mariannes Historie. Texten hertil kunde jeg med Deres Til ladelse sende Dem. Vilde De læse den paa Engelsk? Jeg kunde tilføje Hebbels Drama om samme Gjenstand. Endvidere er jeg saa fri at vedlægge et Digt, et poetisk Genrebillede,

Thor drager paa Eventyr med Løke. Dekorativt Billede til Justitsraad Paulsens Haavesal. Dette Motiv afløste omstaaende Udkast: Ungdomskilden. Flensborg

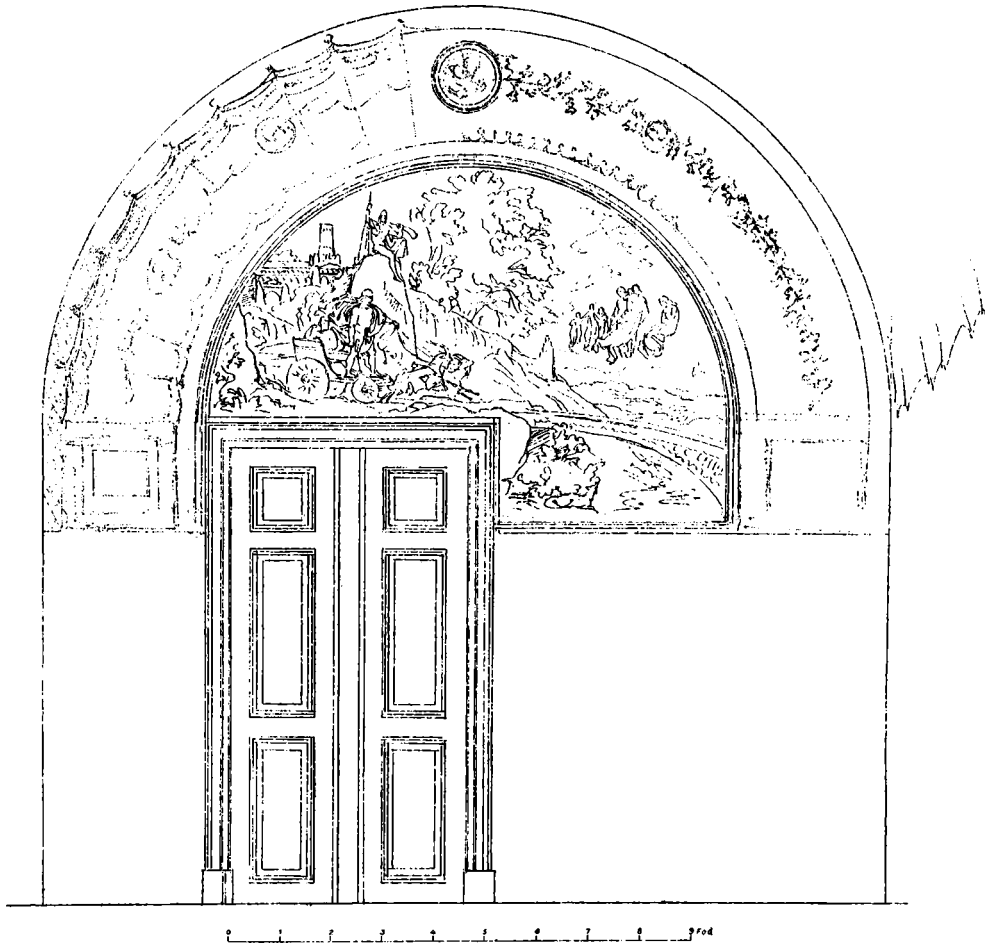
som De maaskee kunde faa Lyst til at illustrere. – Maaskee er jeg for vidtløftig, maaskee ikke omstændelig nok, det er vanskeligt at træffe det Rette. Jeg beder Dem troe, at jeg sætter høi Pris paa Deres Talent og vilde skatte mig særdeles heldig, hvis De vilde komme mit Forehavende imøde. Med Hensyn til Honoraret bemærkes, at De selv beholder Medeindomsret til det, der senere optrykkes paany. – Andre Kunstnere, hvis Hjælp jeg har Haab eller Løfte om, ere Lehmann, Schack og maaskee Storch. Der kan altsaa præsteres noget Godt, især altsom vi faae Xylographien og Chemitypien udviklet. (Jeg vedlægger som Prøve nogle Chemitypier, hvortil Theophilus Hansen i Wien gav mig Tegninger, trykte for nogle Maaneder siden i »N. og S.«.) Jeg er ikke saa heldig at være personlig kjendt af Dem; men jeg haaber, at Hr. Winstrup med nogen Velvillie vil, naar De taler med ham, introducere mig til Dem, og jeg slutter med Haab om et gunstigt Svar. Deres ærbødige M. Goldschmidt.

✱

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1857 2/1.

Meget ærede Hr. Frølich! Jeg er Dem meget forbunden for Deres Svar, der har to behagelige Egenskaber, det sagde Ja og sagde det hurtig. – Før jeg ytrer mig videre maa jeg dog berigtige en Misforstaaelse, der har indsneget sig. Kunstnernes Honorar for Tegninger til »Nord og Syd« skal ikke *bestaae* i Medeindomsret til de senere Udgaver; men *foruden Honoraret* faaer han bemeldte Eiendomsret. At jeg gjerne vil have gode Ting uden at skulle betale dem altfor dyrt, er ganske vist; men jeg vil beredvillig og med Glæde bestræbe mig for at byde Kunstneren et anstændigt Honorar, som han selv maa fastsætte. – Hermed haaber jeg Præliminairerne afgjorte, ligesom jeg venter, at der skal blive gjensidig Tilfredshed. Foreløbig er jeg meget vel tilfreds med den ene Skizze: *Baaden* til C. Baggers Digt (der ganske rigtig hedder Ønskerne). Men mener De ikke, at der kunde komme et smukt Billede forestillende Ærens Genius, der svæver ned? [Se

Udkast til en af Endevæggene i Justitsraad Paulsens Havesal.
Tegning af Bindsbøll og Frølich

»N. og S.« 1857.] . . . Blot jeg havde »Herodes og Marianne« udarbejdet, vilde jeg tillade mig at sende Dem dette for en Kunstner vistnok tiltalende Stof. Nu vil jeg forberede Adskilligt og imidlertid vente paa de Tegninger, hvis Anlæg jeg her vedlægger. Boghandler Sundby vil fremtidig tilstille Dem et Friexemplar af »Nord og Syd« hvilket jeg herved beder Dem modtage. -- *Et Sujet*: I en fransk Novelle fortælles, hvorledes en formuende aldrende skallet lille Mand, en ægte Spidsborger, der er bleven rig ved Spar-sommelighed, vil købe et Gods og af Angst for, at en anden rig Gjerrig skal komme ham i Forkjøbet fatalistisk bliver ført til at dræbe denne, da han overrasker Sidstnævnte en Aften staaende for Speilet over Kaminen og der fra et skjult Gjemme udtage en Masse Guld. (Morderen seer dette udefra og kommer ind gennem Vinduet og dets Persienne.) Den Dræbte bærer Frisur med *ails de pigeon*, hvilket noksom angiver Costumet (Knæ-beenklæder o. s. v.). Dog, nu kommer Hovedsagen. Fra dette Øieblik har Morderen ikke Ro, men seer i alle Speile, han kommer nær, den Afdødes Ansigt. Ingen mistænker ham, men alligevel forfølger ham dette Billede. Han sønderslaer alle Speile, men da viser Ansigtet sig i alle Ting med blank Overflade. Endelig kaster Angsten ham paa Sygeleiet. Hans Kone, der begynder at ane Uraad, pleier ham med yderste, ængstelig Omhu, med

Justitsraad Paulsens Hus »SOL-LIE« ved Bau Landevej norden for Flensborg. Sydsiden set fra Haven

dyb Sorg; hun er spidsborgerlig, har været yderst glad over Godskjøbet, været ærgjerrig og villet høit tilveirs, nu har hun kun een Tanke: Angst for Liv og Ære, for hendes, Mandens og Datterens. Saadan er hun ved hans Sygeleie, bøier sig over ham, da udraaber han i Rædsel: Dine Øine ere ogsaa Speile! ☹: Han seer den Myrdede ogsaa i de kjærlige angstfulde trofaste Øine. – Kan dette illustreres? . . .

M. G.'s underlige Tanke at denne Historie lod sig illustrere, har næppe fundet Billigelse af L. Fr. -- Historien »Speilene« er oplaget i »Nord og Syd« 2. Bd. 1857, særdeles fixt serveret som et indsendt Bidrag.

Det smukke Hus som M. G. B. Bindsbøll i Juli 1855 tegnede for Justitsraad Chr. M. Paulsen, det engelske Firma Peto, Brassey & Betts Repræsentant ved de Slesvigske Jernbaner, var en god landlig Bolig. Bindsbøll og Paulsen enedes om at formaa Frølich til at smykke Havesalen med de to store Kompositioner, der her er gjengivne. Billederne hører til det allerbedste, der er os bevaret af Arbejder i Olie fra Frølichs Haand. Let og hurtigt, som de aabenbart er malte, og med frit valgte Motiver efter Frølichs Sind, er de, ligesom hans øvrige Ungdomsarbejder med nordiske Emner, et Minde om de store Evner han besad til at skildre Højnordens Myther og Sagn. Paulsen maatte i 1864 forlade Hus og Hjem, men Boligen er bevaret om end Beliggenheden ikke mere er saa fri og smuk. Billederne er nu i dansk Eje. (Om det Paulsenske Hus se videre: Architekten for 20/6 1918.)

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1857 6/2.

. . . Jeg vil ansee det for en fortjenstlig Gjerning at give Folk en Afbildning (eller flere) af Deres historiske Arbejder derovre, og jeg vil desaaarsag ei skye den Bekostning som

en større Plade kunde medføre. Hvor der er Hjerterum, bliver der vel Huusrum. – De har formodentlig efter Afsendingen af Kassen faaet mit seneste Brev med »den gamle Mølle«. Tiltaler Digtet Dem ikke? [Digtet med Illustration af L. Fr. findes i »Nord og Syd« 1857 2. Bind.]

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg

Kjbhvn. 1857 1/2.

Det er mig en sand Glæde at modtage Tegninger fra Dem. De har den lykkelige Gave at kunne frembringe ideal Ungdom, og denne udstraalet ligesaa vel fra »den gamle Mølle« som fra Carl Baggers »Ønsker«. Jeg lykønsker Dem til at føre et Liv, der begunstiger slige Skabelser. – I mit forrige Brev glemte jeg vistnok at anmærke, at jeg med Fornøjelse vilde see den Tegning, som forestiller Kunstneren og hans Ideer. Angaaende Deres store historiske Arbejder bliver det vistnok bedst, at jeg selv reiser over til Flensborg, for at kunne skrive en ordentlig Text. Vestenvinden blæser nu Isen bort fra Farvandet, mueligvis gaaer snart et Dampskib. »Milepælene« ligge mig meget paa Hjerte, men Alt skal være overgivet Deres Sind og Villie. . . . [Ogsaa hertil findes en god Tegning af L. Fr. i »Nord og Syd« 1857, se ogsaa efterfølgende Brev.]

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1857 1/2.

Høistærede Hr. Frølich! Den sidste modtagne Tegning giver mig kun Anledning til ny, glad Yttring af Erkjendtlighed. I Hovedsagen finder jeg den aldeles ypperlig og beundrer den Lethed og Sikkerhed, hvormed De kan gaae ind paa og gjenskabe en Tanke. Kun den gamle Mand er ikke Alt, hvad jeg havde ønsket, men De maa ikke troe, at jeg er ubillig og overseer at det er næsten umuligt at yde Mere i saa lille Format. Helheden er virkelig aldeles som den bør være. Nu synes det mig snart paa Tiden, at De faaer solidere Honorar end den, forøvrigt saa retmæssige Tak. Husk paa Overenskomsten, at De selv bestemmer Summen. Jeg tillader mig at vedlægge et gammelt Digt af Christian Winther, som synes mig at ligge for Dem, ret at egne sig for Illustration. Tillad mig at ønske Dem Lykke med Deres lille, der faaer den første Tand. Man kan sige hvad man vil om Kunstnerens »Frihed«, den skjønneste og mest frugtbringende Frihed er dog Afhængighed af huslig Lykke. . . .

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1857 2/2.

Høistærede Hr. Frølich! Herved har jeg den Fornøjelse at tilstille Dem det Honorar af 50 Rd., som De i ærede sidste Skrivelse har fastsat, og tilføie min gjentagne Tak. Den Plan at udgive de omtalte Tegninger i store Træsnit, maa, frygter jeg, opgives, da Xylographien vil blive overordentlig dyr. For Randtegningen til »Milepæle« har Etablissementet beregnet sig 25 Rdl. Derfor vil jeg spørge om vi ikke hellere kunne vælge Lithografi? det er billigere, og – hvad der er noksaa vigtigt – man faaer det smukt trykt, hvad jeg ikke ganske kan sige om Træsnittene desværre! Jeg har Sorg af at see de Mangler, hvoraf Trykningen lider; den smukke Composition taber saa meget. . . . Maa jeg ikke spørge, om De ikke selv har nogle Tegninger, hvortil jeg kunde levere Text? Det vilde være en gavnlig Afvexling. I en Kunstners umiddelbare Production er sædvanligvis en egen Friskhed. Paa omstaaende Side har jeg skrevet en Seddel til Boghandler Sundby. I Haab at det ikke skal vare længe inden jeg kan hilse paa Dem i Flensborg forbliver jeg Deres M. Goldschmidt. [M. G.'s Plan selv at reise til Flensborg for at gjøre sig bekjendt med L. Fr.'s Billeder synes ikke at være bleven til Virkelighed.]

Døbefad komponeret af L. Frølich. Flensborg-Tiden

Det fremgaaer af enkelte foranstaaende Brevuddrag, at Prof. H. N. Clausen har været interesseret i Døbefadets Fremstilling, men det ser ikke ud som han paa Universitetets Vegne hos Casper Møller har gjort Bestilling paa dette Arbejde. Efter Universitetets Protokoller har han dog gjentagende gjort Indstilling om at anskaffe det af Frølich komponerede Døbefad til Universitetets Kirker. Saaledes i 1858 til Hvidovre, 1859 til Kirkeværlose, 1860 til Herløv Kirke. Casper Møller fik 230 Rdlr. for Fadet i Bronze, som det hedder. Det vil sige det var en galvanoplastisk Fældning i Kobber, sandsynligvis noget efterarbejdet ved Ciselering. Fadet er 69 cm i Gjennemsnit. Modellen endte med at blive modelleret af L. Vieth og Fadene er signerede: L. Frølich pinxit, L. Vieth sculpsit og C. Møller 1857. Dette Arbejde har helt været glemt og det afbildes her for første Gang efter Exemplaret i Herløv Kirke. – Fra F. Posselt: »Der Silberschatz der Kirchen, Gilden und Zünfte in der Stadt Schleswig« 1908 erfare vi, at Døbefadet ogsaa findes i Gottorps Slotskapel. Dette Exemplar er forsølvet og omtales ligeledes i Maanedsskriftet: »Die Heimat«, Kiel 1909, der indeholder en »Schleswig-Holsteiner«s Nekrolog over Kunstneren. – Efter et Forlydende meddelt af en i Slesvig rejsevand Mand, skal dette Døbefad være en Gave, som danske Officerer i 1857 har givet Slotskapellet, der den Gang vistnok var Garnisonskirke.

Fra L. Frølich til Vilh. Kyhn (Kladde).

Flensborg [1857].

Til Kaffee fik jeg Dit Brev i Dag, gode Ven, og det var jo heelt beleiligt den Visit kom; nu har jeg drukket Thee og faaer Lyst til at gjøre Gjengjeld for Visiten, det falder naturligst at svare, naar man har hørt – eller seet, og ei en Maaned efter (ei meent som Spydighed). — Du kunde ellers gjerne have fortalt lidt om Udstillingen; Du veed jo, at Folk der holde af at spise, have Fornøielse af Beretning om Spisegilder, som gik deres Næse forbi. En stor »Marstrand« en stor »Fru Jerichau« veed jeg der er foruden hvad Du nævner, det er det Hele. — Selv om Dine egne Sager skriver Du saa godt som Intet, skjøndt de vil interessere os begge. — Men vi skal have Udstilling her først i Juli, saa seer jeg maaskee noget deraf, skjøndt jeg ønsker Dig at afsætte det forinden. — Men om mine Sager taler Du, og det foranlediger mig til at yttre mig, maaskee meer af egen Trang end til Din Fornøielse. Du har sagtens Ret i hvad Du siger om mit lille Maleri: fordi Figurer staae paafaldende kraftig i Sneelandskab, skal der dog være Luft over dem; — og desværre er Malningen tilsidst bleven noget forpiint uden at Virkningen har vundet derved; med alt det vedkjender jeg mig, at jeg selv virkelig holder af Billedet, baade i Stemning, Linier, Motiver, Dyrenes Tegning, Caracteer og Bevægelse, og at det gjør ret hjertelig ondt, naar man ei bryder sig om det, for om jeg ogsaa kan gjøre Fremskridt (svage Sider bliver der dog, ja hos Enhver), saa er der ingen Udsigt til at jeg kan interessere noget Publicum herhjemme. Med historiske eller allegoriske Sager bliver det endnu mindre. — Mig har man aldrig taget fat paa med Lud og Knipler som paa Dig, men jeg vilde hellere det, naar jeg blot havde en Sympathi, jeg skjøttede om (lidt meer end en enkelt), end at blive uændset. Jeg er ei miskjendt; men jeg er en Fremmed, som man er ganske artig imod, men som man naturligviis ei kan bryde sig stort om: — det være nu sagt heelt enkelt som et factum uden Bitterhed; hvad er derved at gjøre; jeg tænker, Skik følge, eller Land fly; eller — — naa, nok herom, blot vil jeg tilføie, at dette naturligviis ikke støtter sig paa hvad Du skriver om dette lille Billede, men blev derved fremkaldt. — Angaaende mine Tegninger, saa veed jeg ei om vi ere enige om deres Værd, men Du har seet paa dem med Interesse og med en Vens Øine, det glæder mig. Ymer der qvæles af Børs Sønner er en Tegning, jeg ei anseer for daarlig, min Phantasi eller Karricatur høre nok til mine bedste Tegninger, blev af franske Kunstnere anseet som et Mesterstykke. — I de andre kan der nok være Sving, som kom fra Haanden meer end fra Aanden. Til Bedømmelse af Motivet af de Elskende føier jeg, at det er (Oehlenschläger Nordens Guder) Natten der sidder paa Klippetinden; Dælling (Dagningen) hendes Elsker stiger op til hende gjennem Taagerne (de ere Dagens Forældre). [Brevets Slutning mangler. Paa Charlottenb. udst. L. Fr. 1857 4 Blade Tegninger efter Oehlenschlägers »Nordens Guder«.]

Fra Broderen Fr. Frølich til L. Fr. i Flensborg.

Kjbhvn. 1857 3/4.

Kjære Lorenz! Af Dit Brev seer jeg at Du og Dine befinde sig vel, og at den lille Elva trives godt og gjør Fremskridt i sin menneskelige Udvikling. Det glæder mig at Du har endt Dine Malerier for [Justitsraad] Paulsen, og haaber at Du har erholdt den største Sum, de 400 Rd. for Dit Arbeide? . . .

Fra L. Frølich til Chr. K. F. Molbech i Kiel.

Flensborg 1857 26/6.

Kjære Ven! Pindsen kom og Pindsen gik, men bragte ikke Molbech! . . . Nu reiser snart Moder og Datter til Øerne, og jeg bliver de sidste Par Maaneder ene ved Arbeidet; næste Aar tilbringe vi formodentlig i Paris. — Det havde interesseret mig at vise Dig nogle Compositioner til nogle Billeder, som jeg har Udsigt at faae bestilt, men som end-

nu er en Hemmelighed. Det er allegoriske Æmner, jeg har valgt. Sligt sees egentlig ei gjerne i vor Tiid, men jeg troer, det ligger i at man har seet saa mange døde og smagløse Allegorier fra forrige Aarhundrede, – men naar man fremstiller en enkelt og klar Handling, som tillige for den Aandsdannede udtaler noget Høiere og Almindeligere, end ellers en bestemt Handling eller Begivenhed byder, naar dette tilbyder en friere og skjønnere Form, end det reent Historiske, – kan man da ei opnaae noget poetiskt tiltalende? De Christelige Æmner byde ei som de Hedenske Religioner, Udtryk for de mangfoldige jordiske Forhold; saa det kommer an paa at benytte græske eller nordiske Mythe-Billeder, eller selvdannede for at fremstille noget ideelt Almindeligt . . . Forøvrigt havde Dit smukke Digt »Natur-Aanderne« kommet mig at tænke paa en Composition med en Ørsted-Vulcan, der kalder og befaler Natur Aander (Cykloper). . . Mine store Arbeider nærmer sig deres Afslutning, det sidste [Fr. IV hyldes] tiltaler de fleste meest – ved sin meer talende Composition, brillantere Farver og stærkere Virkning; bliver det ei heelt hvad jeg vil, saa troer jeg dog at kunne være nogenlunde tilfreds. . .

Under Fru Frølichs Sommerophold hos Tuteins paa Marienborg døde i Juli Maaned den lille Elva, der Aaret forud var født i Flensborg. Frølich maatte atter til Flensborg for at gjøre Billederne færdige og sørge for det forestaaende Opbrud med Auktion etc. Hans Hustru drog til Forældrene paa Marienlyst. – Hun har det godt hos de elskelige Gamle, men Sorgen og Savnet overvælder hende til Tider. – Brevene skrev hun den Gang helst paa Fransk, men gav efter overfor hans bestemte Ønske, at hun burde skrive Svensk. » . . . Jag moltoget just nu ditt bref och blef glad deråt, blott du ej så ovisst deri hade sagt att du ej kan komma till den 6te [Sept. hendes Fødselsdag]. Ack Lorenzo, jag bör ju ej klaga och på det viset taga modet ifrån dig; men det er så svårt att sluta all min sorg inom mitt eget bröst. . . . det enda som något sysselsätter min tanke, er musiken, men mycket kan jag ju ej spela då man vistas i och omkring salonen. . . . » [Om et Besøg hos Pepina Tutein, f. Siboni, med hvem hun havde fælles Interesser i musikalsk Henseende, skriver hun]: » Nous avons fait la visite chez tante Pepina qui était aimable comme toujours, elle a joué entre autre la marche funèbre de Chopin; elle la joue de toute une autre manière que moi, mais je ne changerai pas la mienne, il n'est pas par amour-propre que je dis cela, mais je crois que je l'ai mieux comprise qu'elle, enfin tu verras si cela te fait le même effet. C'est toujours avec aplomb, facilité et grâce qu'elle est à son piano, mais elle néglige beaucoup le son et le style . . . «

Fra Faderen til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1857 10/11.

Min kjære Lorenz. Da jeg igaar kom fra Stilling, hvor jeg havde faaet Hjobsposten om Dine Tegninger, modtog jeg Dit kjære Brev af 6te dennes. – Det gjør mig usigelig ondt, at Du bliver behandlet paa en saadan Maade af Comiteen, og det er mig ubegribelig hvorledes den kan forsvare at tage sit Ord tilbage, efter mundtlig at have givet Dig Bestillingen af de fiire Cartons. – Det er en haard Straf for Din Uforsigtighed ej at have oppebiet Antagelsen og Underskriften af Dit Forslag inden Du reiste herfra; den Gang var Alling i saa god Gang, at Sagen udentvivl var kommet i Orden. Troe ikke at det skal være en Bebreidelse, for hvem vilde have troet at en Forsamling af hæderlige Mænd vilde gaae fra deres Ord, fordi intet skriftlig var givet, og dog er det mere end sandsynligt at dette har været Aarsagen til deres Fremgangsmaade; – men lad det være Dig en Lære for Fremtiden, i lignende Tilfælde altid at sikkre Dig ved nogle skriftlige Ord. . .

UDDRAG AF BREVE FRA 1852-59

Kampen om Krandsen. 1858

1858

SIDST PAA AARET 1857 MAE FRØLICH ANTAGES AT HAVE FÆSTET BO I PARIS

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

Maj 1858.

Kjære Frølich! . . . Døbefadet, som nu er færdigt og vel færdigt efter alle Gjenvordighed, skal [Casper Møller] nu have en Fod til, og jeg kan nu bede Dig om Du vil gjøre en Tegning til en saadan. Conradsen vil modellere den. Den maae være saa enkelt, som Du kan faae den, og være, saa den kan støbes i Zink, brændes i Leer og hugges i Steen. Det tænker Du da er et Fandens Stykke og det tænker jeg med, men nærmest maae Du vel tænke paa Zink hvoraf den første nok skal være. Jeg vil slet ikke give Dig Raad, det vilde jo ogsaa være som naar Æget vilde lære Hønen, men jeg vil kun bringe Dig vore gamle Munke Fonder i Erindring. Endnu maae jeg sige Dig, at der maae iles, da den første skal være færdig før næste Confirmation altsaa i Begyndelsen af Oktober, rigtig nok har Scavenius som skal have den, forlangt den til Juli, men Møller meente at October var tidsnok, men da den skal modelleres saa er Tiden jo knap. . . .

*

Fra Broderen Fr. Frølich til L. Fr. i Paris.

Marienlyst 1858 7/9.

Kjære Lorenz, Du faaer idag kun nogle faae Linier fra mig, men jeg kan umuelig ud-sætte at meddele Dig den glædelige Begivenhed som har fundet Sted i vores Familie. – Vi beholde vores rare velsignede Sophy [Francke], som er Mama især et saa kjært Sel-skab, her; hun har i disse Dage forlovet sig med Doctor [P. A.] Withusen, og da hun har sin Faders Samtykke, vil hun snart være Fru Doctorinde . . .

*

Fra Broderen Frederik Frølich til L. Fr. i Paris.

Kjbenhavn. 1858 6/10.

Kjæreste Broder! Atter et Sorgens Budskab, men som jeg haaber ei uforberedt, thi Du har vel modtaget mit sidste Brev. Ja! kjæreste Lorenz, vor kjærlige, opofrende elskelige Fader er ei mere, han udaandede sit Sidste imorges Kl. 4¹/₂, blidt og roligt, uden

Familiebilledet: Efter den Lilles Fødsel. Maleri. Fontainebleau 1859

Smerte, kun et let Suk og Aanden gik til et bedre Hjem, det afsjælede Legeme er tilbage: men hans Træk ere rene og blide som i Livet, saaledes ogsaa i Døden. . . .

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

1859 30/1.

. . . Saa har jeg i Sommer malet et stort Billede, som endnu er en Hemmelighed, saasom det er noget der ligner en Dumdristighed, det er nemlig et Genrebillede med Figurer i naturlig Størrelse. Det er i et Lysthus af Grønt, en Løvhytte, der er en ung Pige som sidder ved Haandarbeide, som hun seer op fra og rækker med den ene Haand op efter hvide Syrener som en ung Mand trækker ned til hende, idet han har taget en Green af Træet og bøier det ned med en heel Bunke af Blomster. Foran sidder en gammel Mand i en Lænestol læsende sit »Fædrelandet« og rygende sin Cigar. Det er forsaavidt færdigt men mangler nu en Gjennemgaaen med Lazurer. Den eneste der har seet det er gamle Thomsen [Museumsmanden] og jeg var endeel spændt paa at høre hvad han havde at sige, saasom han ingen Ynder er af Extravaganser, trods det at han selv har endeel af dem. Han var dog meget naadig og syntes især bedst om Pigen, som jeg selv anseer for den Svageste. . . .

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr. i Paris.

1859 9/11.

Kjære Ven. . . . Kunstnerne har jeg al Agtelse for som Kunstnere og som Mennesker ogsaa, men som Kritikere ere de ofte besynderlige og befængte med de menneskelige Svagheder, som nærmer sig Hovmod, Selvforgudelse og Selviskhed. . . . Jeg har malet

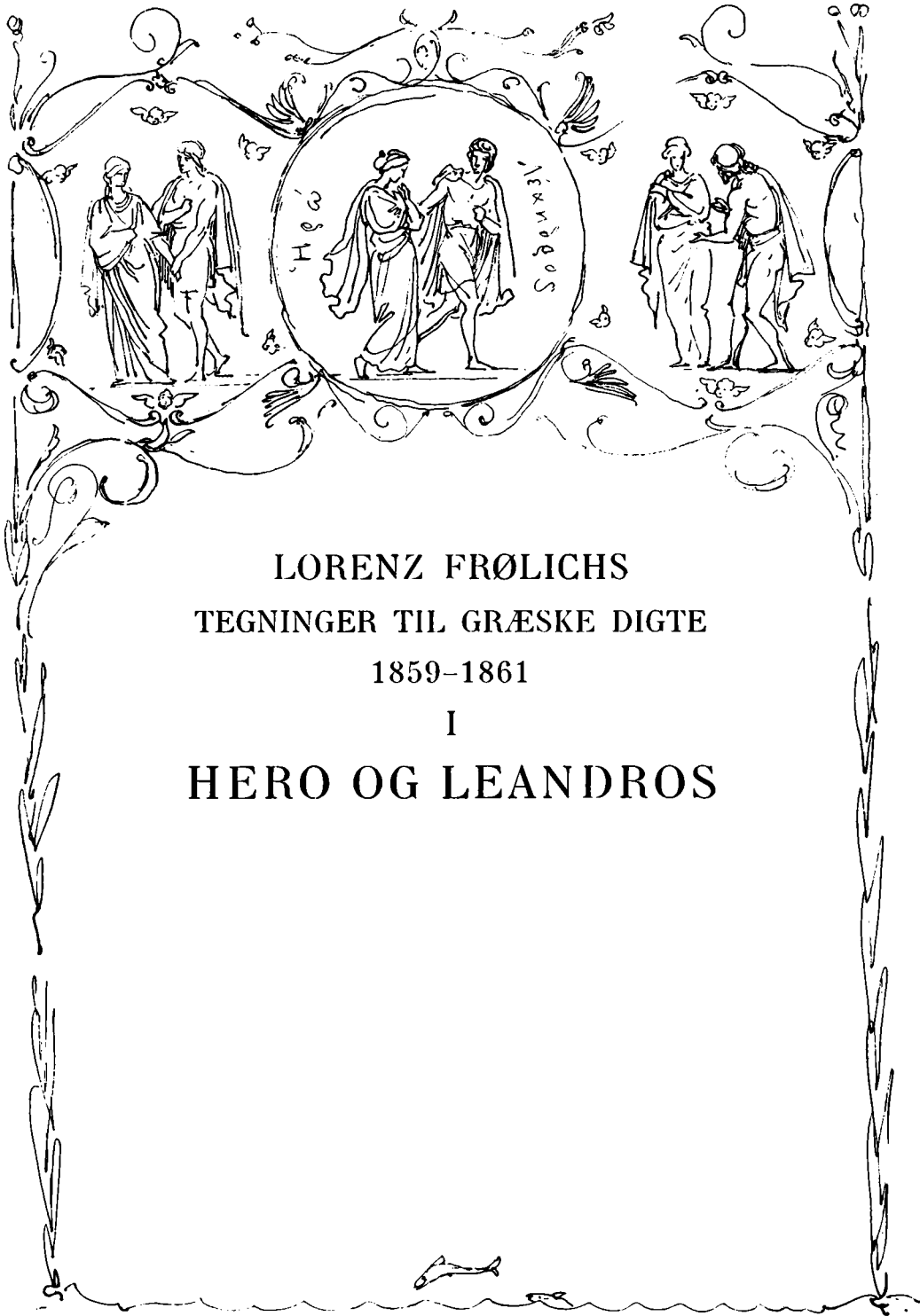
Ungdomskilden. Dekorativ Komposition fra 1858

et lille Genrebillede, en Moder, som sidder i Haven og arbejder, rettere hviler i dette Øieblik for at see paa en lille Unge, der har faaet en Blomst, som den stolper hen med til hende medens en Barnepige skjærmer den med sine Arme for at forebygge at den skal falde. Deraf faaer Du nu ingen Begreb om Billedet, men jeg kan ikke give Dig det bedre. Saa har jeg gjort en stor Carton til et Landskab, der skulde karakterisere Sjælland, som det lader til det gjør, men jeg kommer vel ikke til at male det, da jeg ikke har mere Plads til at putte det hen naar det er færdigt. Dernæst har jeg endnu gjort en temmelig stor Carton til et Billede som er halvt figurligt. Det er Agnete og Havmanden paa min Maneer. En Pige gaaer ved Stranden; men er standset, er fanget af Stemningen. Det er efter Solens Nedgang. Ved et saadant Billede kommer det jo saa meget an paa hvordan det bliver klaret, og om jeg kommer til at male det, veed jeg endnu ikke, men jeg skulde vel have Lyst. . . .

Det lille Genrebillede med Barnet, kaldtes paa Charlottenborg 1860 »I en Have«. Det store Figurbillede jomtalt i Brev af ^{30/}, 59/ udstillede han aldrig selv, men det var fremme, da »Foreningen for national Kunst« i Hundredeaaret efter hans Fødsel 1919 ordnede en større Udstilling af hans Arbejder. – For den unge Mand har Kyhns Broder – Uhrmageren – været Model. Den gamle Mand er malt efter Sognepræst Fog i Skjold ved Horsens og den unge Kvinde er hans Datter. Hun fik den triste Skjæbne at dø saa Dage før sit berammede Bryllup med den som Medleder af Testrup Folkehøjskole bekjendte Chrf. Baagøe. – Det tredie Motiv, »Agnete paa min Maneer«, er i alle Henseender det mærkeligste. Det kom næppe nogensinde videre end til Kartonen, og denne blev først fremdraget ved Raadhusudstillingen 1901. Ved Kyhns Død slutter Karl Madsen en Artikel i »Tilskueren« med at fremhæve denne Karton: »Medens Skumringen falder, staar en Kvinde paa en Bro og seer ud over en Sø, der gjenspejler Aftenhimlen. Mod Sædvane var Figuren lykkedes for Kyhn, Tegningen var lydeløs, storstilet i sin enkle Holdning, let og dejlig i sin Behandling. Næppe noget af hans malte Aftenbilleder har i fuldere Maal været krydret af den danske Skærsommerskumrings bittersøde Vemod, klarere vist, hvor stor en Digter, hvor følsom en Naturelsker, hvor rig og fin en Kunstnerbegavelse der boede i Vilhelm Kyhn.« (Billedet er gjengivet i »Tilskueren« 1903.)

HERO OG LEANDROS

LORENZ FRÖLICH'S
TEGNINGER TIL GRÆSKE DIGTE
1859-1861
I
HERO OG LEANDROS

Udkast til Siderandtegning

FRØLICH var næppe glad i Sindet, da han sidst paa Aaret 1857 forlod Danmark for endelig at bosætte sig i Paris. Herhjemme øjnede han ingen Mulighed for at leve som Kunstner, og den store Skuffelse, som Kjøbenhavns Børsledere beredte ham ved omsider helt at gaa fra den ham mundtlig givne Bestilling paa fire store Billeder til Børssalen, var endnu en ret frisk Oplevelse. Det er sjældent, at et skarpt Ord kom over Lorenz Frølichs Mund eller nedskreves med hans egen Haand, men denne Episode har dog fæstnet sig hos ham i Ordene: »jeg blev skammelig behandlet .

De første Par Aar i Paris optoges vel mest af smaa Bestillinger paa Illustrationer her hjemmefra og en større til »Deutscher Jugendkalender« for 1858. For 1859 har Krohns Fortegnelse ikke et eneste Blad eller nogen Illustration at notere. Derimod udstillede han 1860 paa Charlottenborg fem Malerier, deriblandt det foran gjengivne Familiebillede: »Efter den Lilles Fødsel«, der maa antages at være malt i Fontainebleau, hvor Datteren Edma ¹⁴/₈ 1859 fødtes. - I 1859 møder Frølich i Paris den højfornemme irske Adelsmand Edmond Fitz-Gerald, der forelagde Kunstneren Planer om store og omfattende Illustrationsværker, hvortil Frølich skulde tegne og radere Billeder. Hvorledes det er gaaet til, at denne Mand opsøgte Frølich, og hvorfra han havde Kjendskab til hans særlige Evner, har hidtil været uklart. Nu oplyser imidlertid Frølichs Datter, der den Gang ganske vist næppe var et Aar gammel, men som senere i Livet gennem ældre Slægt og Venner har indsamlet Oplysninger om disse Begivenheder, at Bekjendtskabet var gjort hos en Søster til Fru Frølich, der var gift med en gammel engelsk Dommer, John Hardwick. Disse Folk boede til Tider i Paris, og i deres Hus samledes ofte fornemme Englændere, og »Fitz-Gerald tilhørte virkelig en fornem irsk Slægt og var smuk og distingveret af Ydre. At han var Familiens sorte Faar og vistnok nødt til at fortrække fra England, vidste de ikke«. - Der i Huset kom han, indtil man - lidt før Frølich gjorde Opdagelsen - blev paa det rene med, at Manden var upaalidelig og end ikke gik af Vejen for at tilrane sig, hvad der forefaldt af Værdi. - En mere i det enkelte gaaende Fremstilling af dette Forhold foreligger i en Artikel af Karl Madsen: »En Række hidtil ukendte Illustrationer af Lorenz Frølich til Hero og Leander«, Kunstbladet Juli og August 1909. Den er skrevet i Anledning af det mærkelige og heldige Fund, en kjøbenhavnsk Antikvar fik tilsendt fra en Pariser-Kollega, nemlig en anseelig Række Frølichske Tegninger, der viste sig at være tidlige Udkast til Musaios' Digtning »Hero og Leandros«, netop det første Værk som den protegerende irske Mæcen havde bestilt Tegninger og Raderinger til af Frølich. - Paa Kunstnerens Væg her i Kjøbenhavn havde man i mange Aar set hængende Rammer med et Udvalg af disse Kompositioner i mere for Radering gjen-nemarbejdet Form, og ti Aar før de oprindelige Udkast kom her til Byen, var

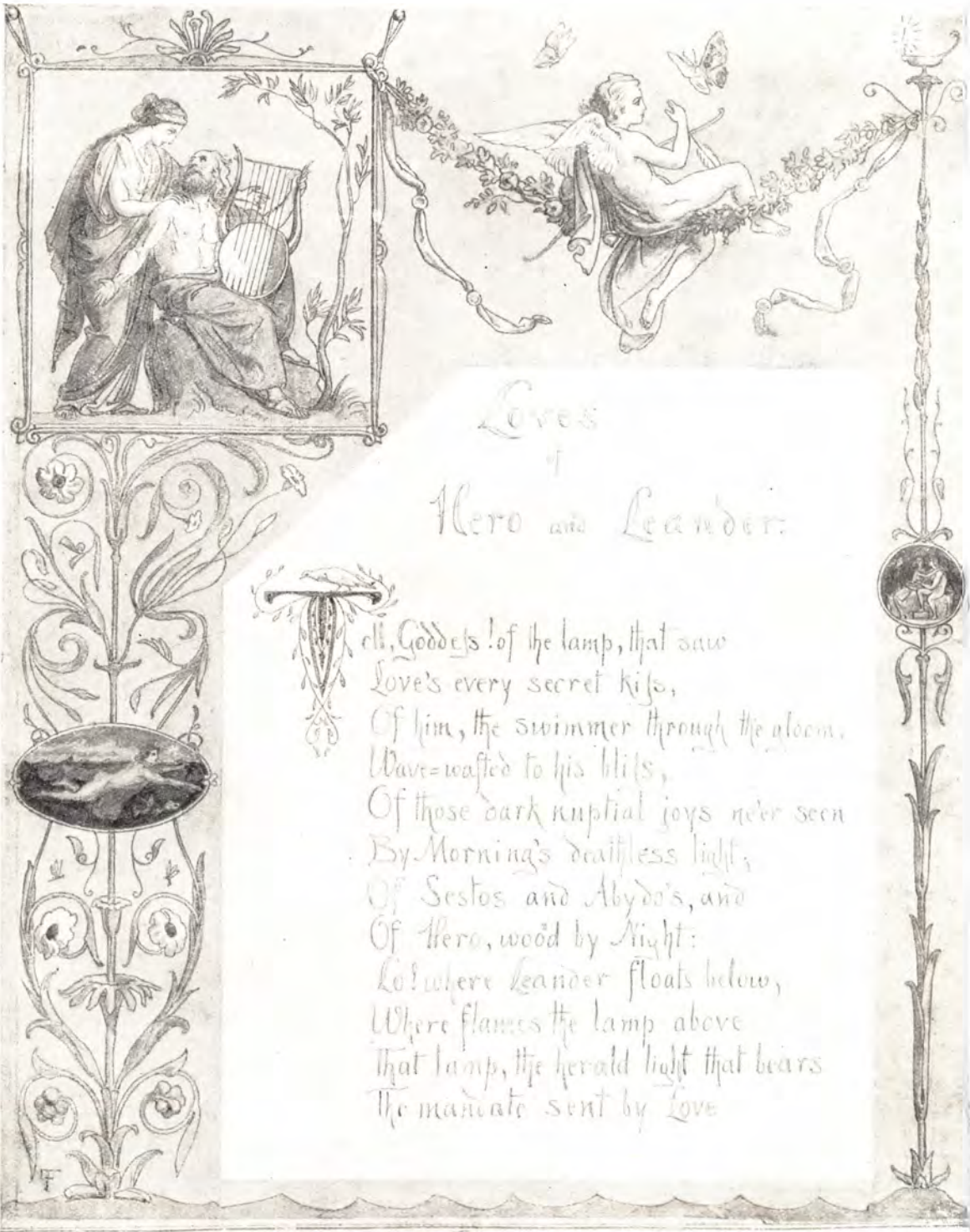
HERO OG LEANDROS

Udkast til Værkets Titelblad. Musæus viser Kunstneren Musens Manuskriptrolle.
Medaljonen Fitz-Gerald?

en større Serie af disse Blade udgivne af Foreningen »Fremtiden« (1899) med en Oversættelse fra Græsk af Musaios' Digt ved Sigurd Müller. I Anledning af denne Udgave har Frølich i nogle Breve til Sigurd Müller udtalt sig om Arbejdet. Han frygtede Vanskelighederne ved at faa Tegningerne tilfredsstillende gjengivne, »det bedste havde været, at jeg selv havde raderet Bladene, medens jeg var Herre over min højre Haands Bevægelser.« ... Paa Titelbladet, skulde vi jo egentlig se baade Deres og mit Portræt, for paa Tegningerne til den engelske Udgave, som aldrig kom, havde jeg afbildet baade den engelske Oversætter og mig selv.« [Se her gjengivne Udkast i Pen til et saadant Titelblad.] — ²⁷/₁₂ 1898, kort før »Fremtiden«s Udgave fremkom, skri-

HERO OG LEANDROS

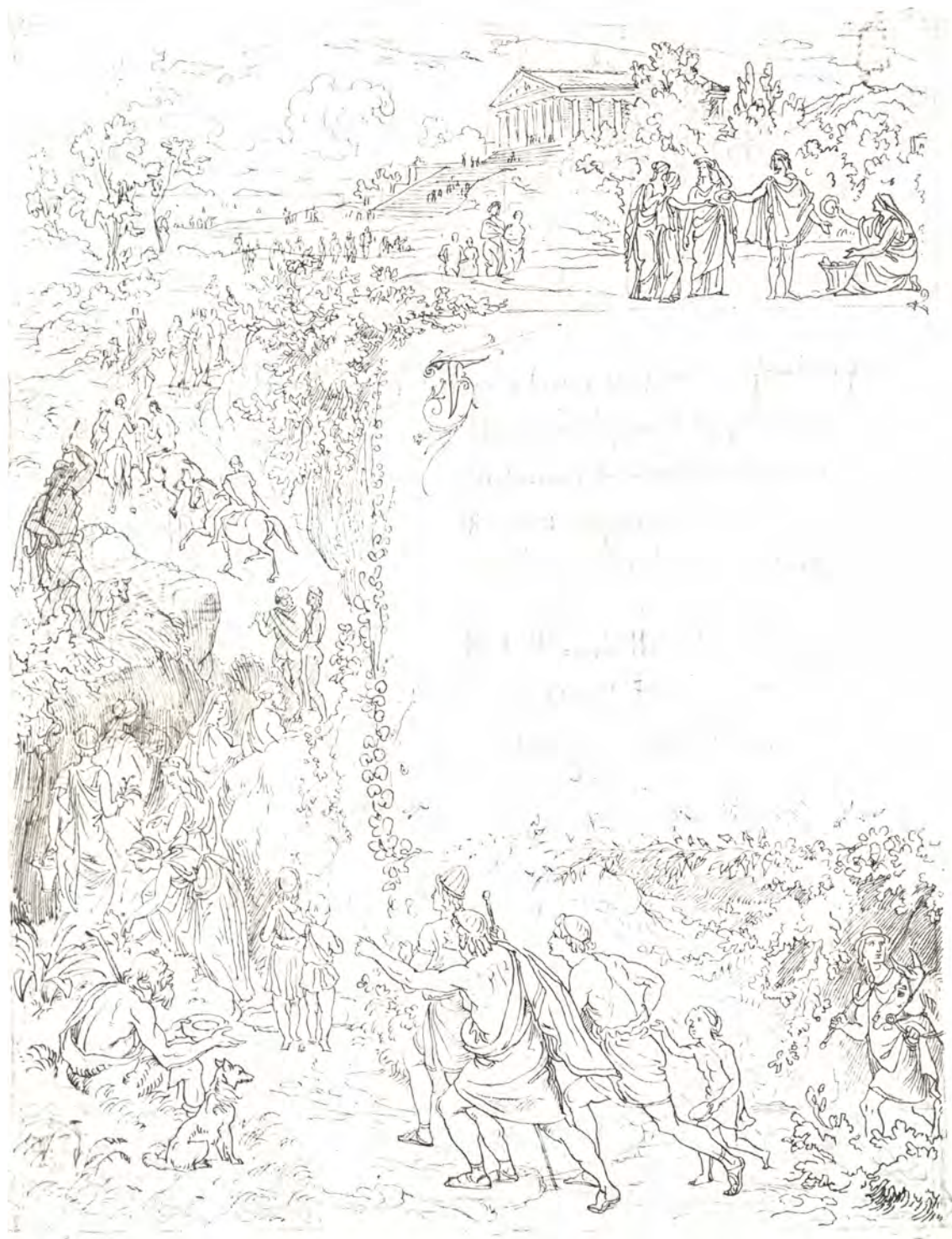

Loves Hero and Leander:

Oh, Goddess! of the lamp, that saw
Love's every secret kiss,
Of him, the swimmer through the gloom,
Wave-wasted to his bliss,
Of those dark nuptial joys ne'er seen
By Morning's deathless light,
Of Sestos and Abydos, and
Of Hero, woo'd by Night:
Lo! where Leander floats below,
Where flames the lamp above
That lamp, the herald light that bears
The mandate sent by Love

Kompositionen til første Textside. Senere helt omarbejdet

HERO OG LEANDROS

Udkast til Folket drager til Adonisfesten i Sestas

ver Frølich: »... Paavirkning herhjemme af Thorvaldsen og af Bissen, hos hvem jeg som Dreng var en flygtig Elev før jeg blev Maler, i München og Rom ved noget Studium af Antikkerne og ved at see Flaxmanns og Carstens' Tegninger, bragte mig til ej alene at nyde dette Skjønhedsrige, men ogsaa til deraf at optage Indflydelse paa min Naturopfatning og vel i det hele taget paa mine fleste Tegninger, uden at denne Paavirkning skjulte min Individualitet. . . . Senere i Paris 1859 fik jeg Opfordring til at gjøre [de] Tegninger til Hero og Leander, der nu skulde komme i Gengivelser. . . . Om Fitz-Gerald bemærker Frølich kun at han brød med ham »fordi han stadig holdt mig hen med Snak« . . . »forresten er jeg Manden Tak skyldig, fordi han foranledigede mig [til] at gjøre disse Tegninger«. — Fru Edma Frølich Stages Oplysninger falder i Traad med Frølichs ovenfor citerede, stærkt reservede Udtalelser. Fru Stage skriver: »en enkelt Gang forsøgte jeg at trænge ind paa Fader med Spørgsmaal desangaaende. Han svarede undvigende, at han aldrig havde følt Tillid til Manden, men været saa vanskelig stillet i den Tid, at han maatte gribe hvad der tilbød sig. Efter Faders Opfattelse var et Menneske ansvarlig for sine Sympathier. . . . Han beklagede sig aldrig over Affairen Fitz-Gerald, han anførte en Undskyldning for sit eget Vedkommende og undgik at tale om Sagen.« — Desværre bærer det engelske Subskriptions-Cirkulære, som findes ved Artiklen i Kunstbladet 1909, intet Aarstal. Der angives ej heller noget Oversætter- eller Udgivernavn. Derimod siges Indholdet at være: HERO AND LEANDER, A POEM BY MUSÆUS, WITH A SELECTION FROM THE GREEK ANTHOLOGY. The Greek Text and a Translation into English Verse. — Som man ser er Anthologien knyttet sammen med Hero og Leander, og det Hele gaar under Frølichs Navn: ILLUSTRATED BY 60 ORIGINAL DESIGNS, DRAWN IN OUTLINE BY LORENZ FRÖLICH. — Efterfølgende Uddrag af Breve, som Fru Frølich har sendt til London i Juni-Juli 1861, viser, at Frølich har opholdt sig der i længere Tid. Det kan nok antages, at Cirkulæret er en Frugt af dette Ophold, thi Frølichs Audiens hos Prins Albert maa være gaaet forud for Cirkulærets Affattelse. Der ligger mellem Papirerne et udateret Brev fra Prinsens Sekretær, der paa Tysk underretter Frølich om, at Prinsen har set hans Tegninger med største Interesse og venter at se ham en angiven Formiddag. — I et andet foreliggende Brev fra Hambro i London, der ogsaa er uden Datum og Aar, skrives: »Jeg haaber at det vil lykkes Dem at komme i Forbindelse med *Colnaghi* for han er den bedste; derefter kommer *Longmann*. . . .« Det ovenfor nævnte engelske Cirkulære bærer netop Forlæggernavnet: P. and D. Colnaghi, Scott, and Co. Publishers to Her Majesty. Blandt de paa Cirkulæret trykte Subskribent-Navne findes foruden: The Royal Library. Windsor, H. R. H. The Prince Consort's Library, ogsaa Baron Hambro (10 Expl.). — Fru Frølich skriver fra *Paris 1861* ^{21/6}. . . . Visst blev jeg något beklæmd om hjertat

igår afton, då vi hemkommo från Vincenne, och jag mottog ditt bref der du uttalade så föga förhoppning om dina arbeten. Ack min vän, jag håller Gud ske lof så mycket af dig, det jag kan vara lycklig oakadt fattig och oakadt *mes goûts princiers*. . . Efter hvad ditt bref säger i dag, så har du mera förhoppningar. Tack goda Renzo min, det du strax sände mig dessa rader. . . [Mlle Delang] deltog mycket i underrättelsen och hoppas du skall göra goda affairer med Longmann [engelsk Forlægger]; jag kan just ej säga att jag tror det, men är likvisst glad och mera lugn att dessa herrar sett dina saker och varit charmerade deraf. . . Jag berättade för Hardwick [hendes engelske Svoger] hvad du hittills uppnått i England. Han var förvånad öfver den nåden som Prinsen visat dig och att Drottningens bibliothecarie hade presenterat dig hos Longmann. Han rådde oss att ej släppa af dina lyckligt påbörjade steg, utan att öfvergifva Paris för London. . . . ^{10/7} 61. . . Du säger mig ej om din subscriptionslista är satt i gång och om Prinsen har underskrifvit och på huru många. . . I *la revue des deux mondes* har det egentligen stått om Fru Jerichau; . . . Aftonbladet har strax öfversatt det. Han berömmar i stora ordalag hendes kända penseltag, composition och teckning och allt hvad till konsten hörer af stora saker, men jag har sjelf ej läst det. Skaffa du dig nu lika goda artiklar i de engelske bladen, ty du ser nu, talenten är ej skattad, det är protection med mycken djerfhet; har man ej dessa tvenne saker, så kan talenten vara detsamma. . . . Jag hoppas Hetzel [Frølichs franske Forlægger] alltid väntar på dig, jag har ej vidare hört något från honom. Har du kunnat ritat något i England på de små barnteckningar som äro beställda? . . . ^{18/7} 61. Ditt bref som jag mottog igår gaf mig flera förhoppningar, men skulle vi vare tvungna lefva och bo i England, så innan man tar et sådant beslut, bör man naturligtvis vara säker som hade man svart på hvitt att man der har virkeligen att beställa, ty nu började du blifva känd här, och får visst arbete, fast kanske smått, men man bör ej öfvergifva det säkra för det osäkra. En mycket god sak vore det, min vän, om du kunde få sålt Hero et Leandros, blott jag tycker det er litet betalt om du skall bestå plåtarna, ty utom dit stora arbete det kommer göra dig, så har du ju en stor utgift i själfva plåten och sedan i ätsningen; beräkna väl detta, akta dig att man ej bedrar dig, tänk på huru falska människorna äro, och huru lätt man bedrar dig, . . . jag vil blott tillfoga att Fitz[-Gerald] har ännu intel varit hos mig oakadt jag sändt ditt bref och sjelf tillfogat några rader: har han svarat dig ännu? eller er det en role han förmodligen spelar för att ännu abusere af dig, och kanske tror han, han skall få större del af Hero og Leandre, hvad tror du derom? -- Samtidig med Frølichs Bestræbelser for at finde Forlægger i London, arbejdede Fru Jerichau selvbestallet for at samle hans velhavende Familie til Støtte for Værkets Udgivelse. Der foreligger et langt Brev fra hende til Frølich, i hvilket hun bebuder, at hans

Leandros ved Solnedgang udenfor Templet. •Fremtiden•s Udgate

•Fremtiden's Udgave To Sidefriser i Hero og Leandros. Efter oprindelig Udkast

Onkel, L. Frølich, og de to Morbrødre, Ferdinand og Peter Tutein, har givet hende Løfte om virksom Hjælp. — Hvorledes det er gaaet til at Foretagendet led helt Skibbrud, er det nu umuligt at overse. Frølich kom ikke til Rette med nogen Forlægger, og man forstaar, at det kostbare, men litterært navnløse Værk ikke har været fristende. Selv har han alligevel ikke vovet at være Forlægger, og Forholdet til den nu gjennemskuede Irlænder har vel ogsaa givet Anledning til Betæneligheder. Allerede i Brev ¹⁹/₈ 1860 skriver Frølich at der er kommet Tilbud fra London om at honorere Hero og Leandros med 6000 frs., men Fitz-Gerald forlangte det tredobbelte. — Frølich siger i Brevet, at Forslaget vilde give ham 1000 Rdlr. for hans Arbejde, det vil sige for 60 Tegninger, som han mener at have anvendt tre Maaneder paa. Det beskedne Krav paa Honorar er lige saa mærkeligt som Oplysningen om, at han har gjort disse mange og stærkt gjennemarbejdede Kompositioner i saa kort en Tid.

Saaledes endte den store Opgave, der blev budt Frølich kort efter hans Ankomst til Paris. Hero og Leander Tegningerne, »som hører til de ynderigste og skønneste, nogen dansk Kunstner har skabt«, blev liggende ubenyttede i over fyrretyve Aar og kom aldrig offentlig frem saa rigt og festligt som Frølich i 1860 havde tilrettelagt Værket. Der er vel endog Grund til at formode, at de i London førte Underhandlinger allerede har drejet sig om et mere populært anlagt Værk. Fra denne Tid og fra disse Forhandlinger stammer maaske den Vignet med legende Eroter paa Siv og Ranker, der første Gang blev benyttet i Særtrykkene af Krohns Fortegnelse 1900, og som forelaa i en Stok til Bogtryk. En saadan populær Form for Planerne staar ogsaa i bedre Forhold til det Honorar, som Frølich nævner som værende nogenlunde antagelig. Hvorom alting er, denne Mulighed har næppe stemmet med Frølichs Lyst, den har højst været en Nødhjælp for at hjælpe over Skuffelsens værste Byrde og de første Pariser-Aars vanskelige Pengeforhold.

Det er sikkert rigtigt, hvad Karl Madsen i sin Artikel, Kunstbladet 1909, siger om Frølich: »Han blev hurtigt og godt betjent af Inspirationen og Fantasien. Han var jo ogsaa mere af en benaadet Poet end af en taalmodig Slider. Men han har alligevel arbejdet med sine Kompositioner. Der har været forskellige Planer for Illustrationernes Format og Karakter; han har omtegnet dem mange Gange og stedse underkastet Udkastene fornyet kritisk Prøvelse, især anstregt sig for at skaffe Kompositionerne de rigeste og mest udtryksfulde Linier. Det endelige Resultat er dog ikke altid det bedste. Stregen har størst Friskhed og Liv i de over løse Blyantsskitser paa Kalkerpapir optegnede Udkast, der danner Hovedparten af de Tegninger, som er komne fra Paris og rimeligvis stammer fra *the Fitz-Gerald-Collection*.« Angaaende Forholdet til det store Raderings-Værk *Amor og Psyche*, der affødtes af Arbejdet med de mindre græske Digtninger, siges videre af samme Forfatter i Kunst-

bladet: »Ellers har selv de sirligst optegnede Illustrationer til *Hero og Leander* det store Fortrin for deres Efterfølgere, at de er lettere behandlede, i Reglen kun Omridstegninger i Pen med svage Toner hist og her angivne i Blyant. De har ogsaa en meget smukkere Stil. Denne er udpræget Frølichsk, men det er dog rigtigt, naar Sigurd Müllers Fortale til »Fremtiden«s Udgave kalder disse Tegninger det af alle Kunstnerens Billedværker, *som i fuldeste Maal kan siges at være undfanget i den græske Oldtids Aand og skabt i dens Stil*. . . . En hidtil ukendt Komposition [til Hero og Leander] skildrer Folkeskaren, der strømmer til Midsommerfesten for Adonis i Afrodites Tempel. Fremstillingens glimrende Livfuldhed hæver sig over Musæos' Beretning. . . . Mærkelig er Frølichs Ævne til at give Landskabsbaggrunden en egen heroisk Stil og Stemning, enten han viser os Hakon Jarls barske Offerlund, Asger Rygs sjællandske Morgenlandskab eller en Festdag ved et græsk Tempel nær Kysten af Hespont. Frølichs Illustrationer er Digt over Digtet. . . . Medens Leander pønses paa at vinde Hero, svinder Dagen, og gennem Skygger af Mulm stiger Aftenstjærnen paa Himlen. En herlig Komposition viser Leander staaende udenfor det doriske Tempel, da Solskiven synker i den spejlblanke Sø, og Aftenstjærnen mellem vigende Skyr svæver frem som en mægtig Gudinde, til hvem han henvender en stille Bøn om naaderig Beskyttelse. — Om de to i »Fremtiden«s Udgave ikke medtagne Blade, der her trykkes efter Pariserseriens Udkast, skriver Karl Madsen: »Da Vinterstormen bryder Bølgerne i Brændingen mod Kysten, landsætter Søfolkene deres Skib. Hero kan alligevel ikke styre sin Længsel efter Leander. Fornuften, en gammel Kvinde, der hyller sig i sin Kappe, advarer hende forgæves. Hero har tændt Lampen og skærmer med sin Haand over den viftende Flamme, medens hun fører den til det Taarnvindu, hvorfra dens Lys skal bringe Bud til hendes Elsker. . . . Det er vidunderlig godt digtet af Frølich. . . . Desuden har Gruppen og hele Sidens Komposition henrivende Linjer. Som passende Allegori er i Indramningen indsat en Fakkellandskab omsværet af Sommerfugle, der vil svide Vingerne og finde Døden i dens Blus. Om selve Stormnatsbilledet læses: . . . Lystne efter Kamp og Leg fremstormer buldrende Tritoner, Nereider og Forkys' Æt i en dyb Bølgedal. Ude over Søen fyger kun en gammel Havgud frem efter et elskende Par. Men oppe i Luftens forrevne Skyr rejser sig en uhyre stor og fantastisk Skikkelse, en langskægget og vinget Kæmpe, fra hvis udbredte Arme Hagelbygers Isklumper og Strømme af øsende Regn ubarmhjærtigt pisker ned over Strædet mellem Heros Taarn og Abydos, Leanders By. . . . Netop saaledes skildrer Ovid Søndenstormen, som efter Befaling fra Fader Zeus bringer Syndfloden over Jorden. . . . Mange af disse Tegninger skylder en ikke uvæsentlig Del af deres Skønhed Indramningernes nydelige Linjeslyngninger. . . . Forbilledet er her tydeligt nok Rafaels Loggier, der jo

HERO OG LEANDROS

Havets urolige Dyb og Strømmens vandfyldte Afgrund
Rystede Vinterens Stormslag vildt, og bestandig de blæste,
Piskende Havet med Slud overalt. Mens Bølgerne brødes,
Skuden den sorte drog Skipperen op paa de modvendte

Bredder,

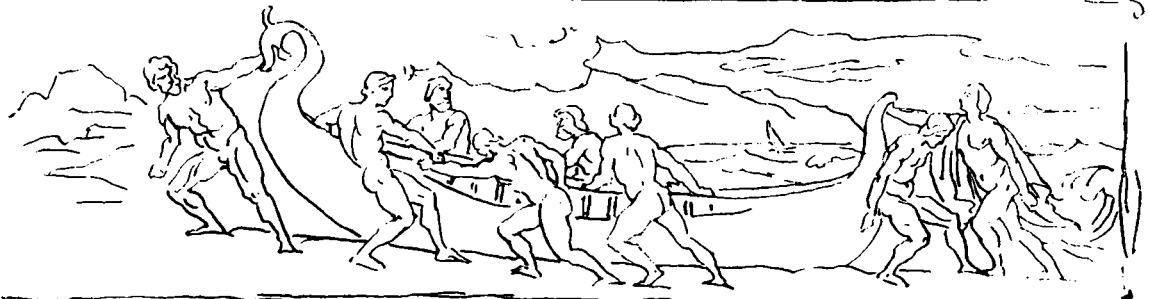
Frygtende ræd for Vinterens Storm paa det troløse Havdyb.
Dig, du kække Leandros, holdt Skræk for Vintren og Havet
Ej fra din Vej; der sendtes dig Bud og Varsel fra Lampen.
Tegnet, der meldte om Kærlighedsfyrd – du kendte dets

Flamme –

Lokker dig ud paa det rasende Hav med Foragt for dets
Vrede,

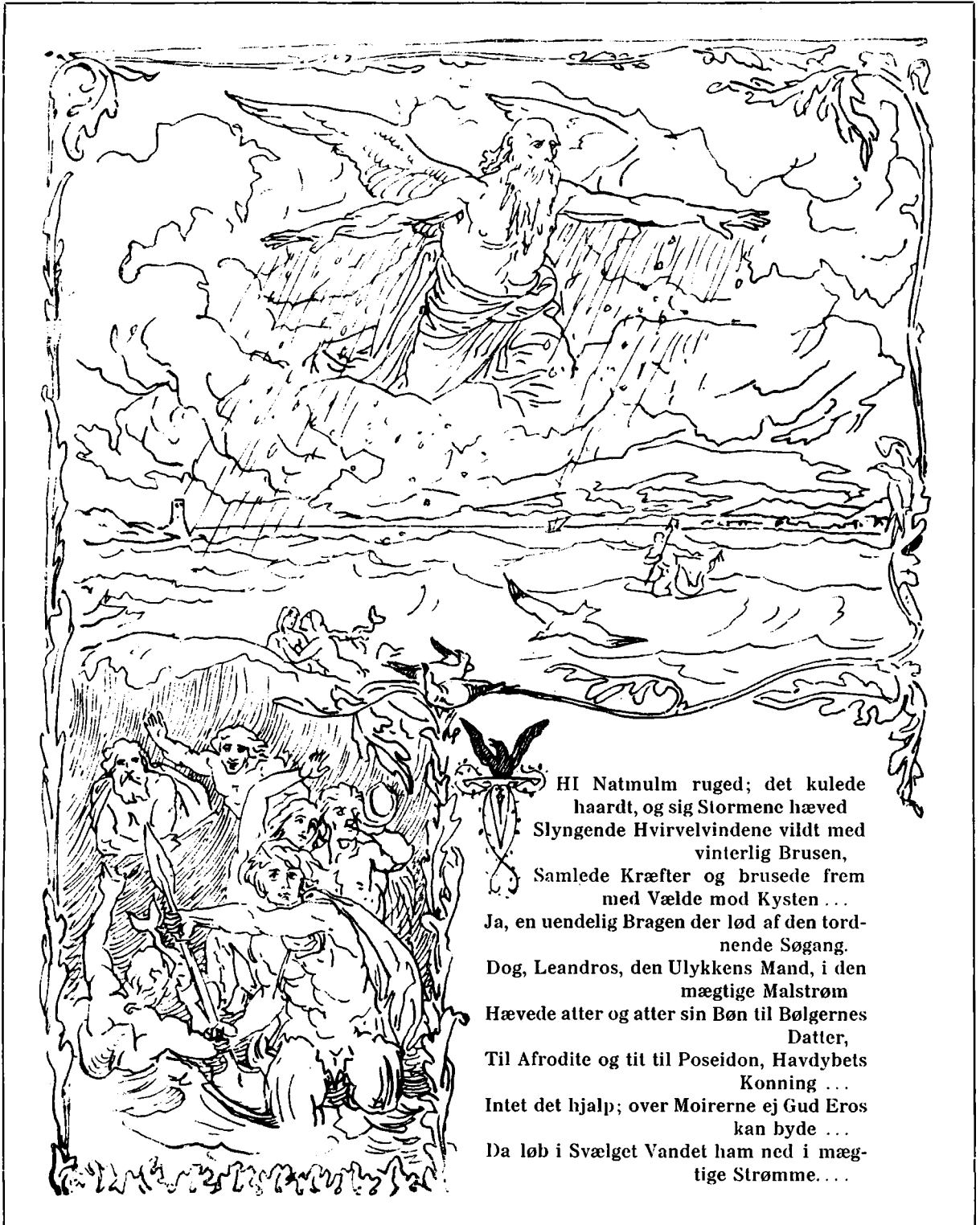
Ubarmhjertigt og lumskt, som det var. Ulyksalige Hero!
Heller i Vinterens Tid du dog burde savnet Leandros,
End du paany skulde tændt hin Kærligheds Døgnfluestjerne;
Men det var Elskov og Skæbnen, der bød; af Længselen
daaret

Op hun tændte et Dødningeblus, ej en Kærlighedsfakkell.

Udkast til Hero tænder Lampen trods Vinterstorm og Fornuftens Advarsel

HERO OG LEANDROS

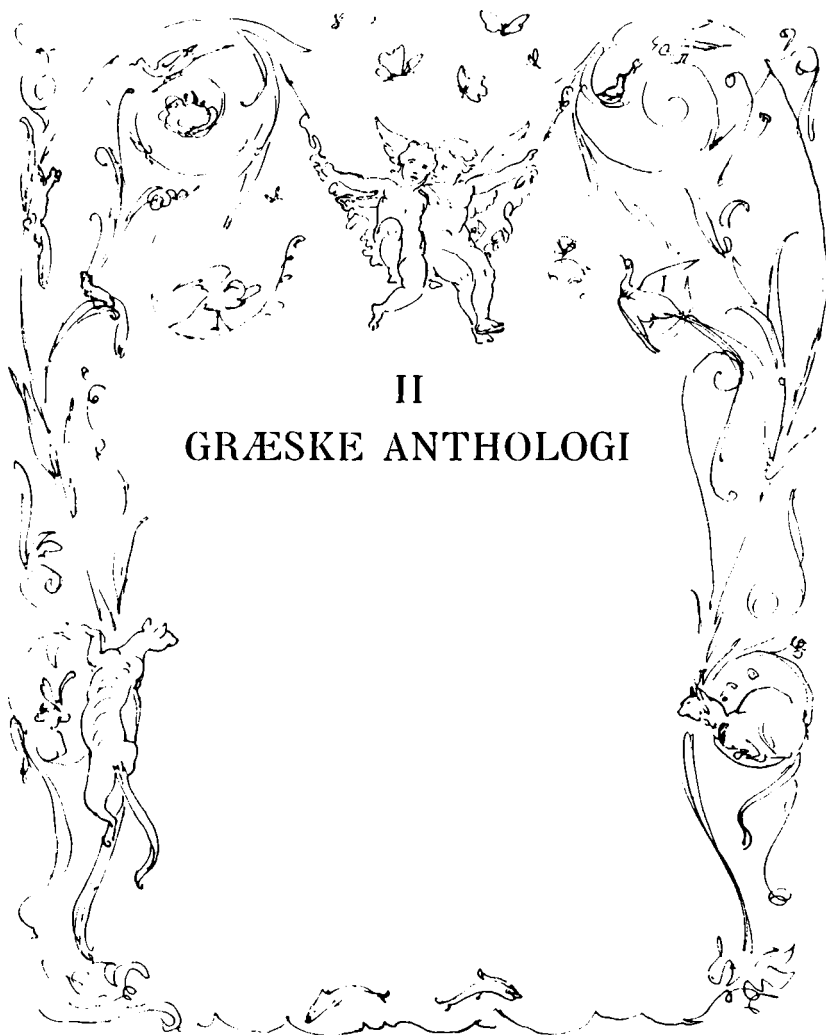

HI Natmulm ruged; det kulede
haardt, og sig Stormene hæved
Slyngende Hvirvelvindene vildt med
vinterlig Brusen,
Samlede Kræfter og brusede frem
med Vælde mod Kysten ...
Ja, en uendelig Bragen der lød af den tord-
nende Søgang.
Dog, Leandros, den Ulykkens Mand, i den
mægtige Malstrøm
Hævede atter og atter sin Bøn til Bølgernes
Datter,
Til Afrodite og tit til Poseidon, Havdybets
Konning ...
Intet det hjalp; over Moirerne ej Gud Eros
kan hyde ...
Da løb i Svælget Vandet ham ned i mæg-
tige Strømme...

Udkast til Uvejret over Strædet mellem Ahyos og Heros Taarn

atter byggede over Dekorationen af Titus' Bade... En ganske lignende Linje-ornamentik havde [Frølich] allerede mestret, da han som 19-aarig fremstillede Alfernes Strid paa den [her S. 29] afbildede Indramning for et Spejl... Oprindeligt havde Frølich til Hensigt at indramme en Del af den ret vidtløftige Tekst med Ranker, hvor kun Eroterne optræder... Omsværmet af Sommerfugle gynger et lykkeligt Genie-Par sammen paa en Blomsterguirlande. Maa-ske viser disse Tegningers fuldendte Gratie Frølich fra hans allerbedste Side... Rankerne med Eroternes Leg stiller jo ikke Fordringer til at betragtes som tegnede i nogen historisk Stilart. Mindst den antike. Og dog viser netop de allerklarest, at Frølich i Ævner og Anlæg havde noget til fælles med de Kunstnere, som smykkede Væggene i Pompejis Patricierhuse, undertiden jo ogsaa med Fremstillingen af legende Eroter... Deres Arbejde var ikke stiliserede Kopier af Modelstudier, ingen akademisk Lærdom tyngede deres Hoved eller Hænder. Men de havde medfødt Skønhedsfølelse, sikker Rytme-sans, en lys og rig Fantasi, som vidste nøje Besked om vidunderlige Skikkelser, der svæver i Rummet uden at ses af almindelige Dødeliges Øjne. — Blodet hos Frølich er tyndere og blegere, end det var hos disse i deres Art uforlignelige Mestre. De vilde dog næppe selv have fornægtet Slægtskabet med den Kunstner, som har fremstillet Hagbarth og Signes Ridt over Skyerne til Frejas Bolig og tegnet os Illustrationerne for *Hero og Leander*.«

II
GRÆSKE ANTHOLOGI

DEN foran omtalte anden Serie af Frølichs Tegninger til græske Digtninger, som ogsaa blev foranlediget af Fitz-Gerald, er nu, for saa vidt de fandtes i Frølichs Efterladenskaber, samlede i Haandtegnings-Samlingen i Statens Museum for Kunst. Om disse smukke Arbejder, der paa faa nær maa antages udførte i Paris omkring Aaret 1860, har Sigurd Müller skrevet en større Artikel i »Kunstmuseets Aarsskrift« I, 1914. Fra denne Afhandling hente vi efterfølgende nærmere Oplysninger; desuden er nogle af Aarsskriftets Gjengivelser velvilligst stillet til Raadighed for nærværende Bog. — Sigurd Müller refererer i sin Indledning følgende Udtalelser af Frølich: »Saa tog jeg da til Paris og gav mig ind under Couture. Men det blev nærmest en Skuffelse. Hvad jeg lærte i hans Atelier, var ikke store Sager; mange af de Timer, jeg tilbragte dér, gik med efter hans Ønske og, som det skulde hedde sig, under hans Vejledning, at lave Kompositioner, hvoraf han kunde bruge et og

andet til sine Billeder. . . . « Frølich har maaske »noget undervurderet den Betydning, det havde for ham at arbejde i det franske Atelier. Der foreligger i alt Fald Malerier, særlig en Række Modelstudier i Olie, fra den første Pariseretid, der synes at vidne om Paavirkning fra en udviklet Penselmester og habil Kolorist; nogle af dem staar med en Kraft i det pastose Foredrag og en Glød i Farven, som der ikke findes noget tilsvarende til i Frølichs tidligere Arbejder. . . . [se S. 251]. Vist er det i alt Fald, at han netop i den Tid vandt nær op mod den Fuldkommenhed, han ikke mange Aar efter skulde naa i den Kunst at sætte Figurerne og alt andet saaledes paa Plads i Rummet, at intet deraf kan flyttes, uden at Billedvirkningen forringes derved. . . . Nær til Fuldkommenhed, blev der sagt. Helt naaede Frølich først under sit andet Pariserophold 1857-1872 det Højdepunkt, som det overhovedet undtes ham at udvikle sig til i Egenskab af Kompositør og Tegner. . . . Den græske Anthologi er en Samling versificerede Smaastykker i broget Blanding; . . . af deres Forfattere hører den langt overvejende Del hjemme i den klassiske Oldtid, enkelte dog i de første kristne Aarhundreder . . . den indeholder Poesier af 47 Digtere og rækker saa langt tilbage som til Solon; senere fortsattes Arbejdet af flere, indtil op i det tiende Aarhundrede e. Kr., da den store Samling fremkom, der . . . blev det væsentlige Grundlag for den ældste trykte Udgave, Firenze 1494. . . . Kobberstiksamlingens rige Erhvervelse indbefatter 40 Blade; Tallet paa Tegningerne er imidlertid langt større, idet Kunstneren jævnlig har brugt begge Sider af Papiret og i ikke faa Tilfælde sat to eller flere Kompositioner under eller ved Siden af hinanden. . . . For Belysningen af Frølichs Arbejdsmaade er disse Ting af overordentlig Værd. . . . En genial Improvisator er han blevet kaldt, og for saa vidt med Rette, som den lynsnare, umiddelbare Inspiration er væsentlig bestemmende, om end ingenlunde for al hans Virken, saa dog for det deri, der gør ham til den han er. . . . At Frølich, som man tænker sig det, kom let til sine Resultater, rystede Kompositionerne ud af Ærmet, er Overtro. Vi kan trygt gaa ud fra, at kun ganske faa af de Tegninger, han lod komme ud blandt Folk, er gjort færdige i én Støbning . . . men han var ikke alene en træfsikker, snarraadig Kompositør, men i Sammenhæng dermed en ihærdig Arbejder, udstyret med den ømmeeste kunstneriske Samvittighed, en Selvkritik, som vanskeligt lod sig tilfredsstille. En skarptseende Kunstdommer – en gennemkultiveret, overmaade klog Mand. «

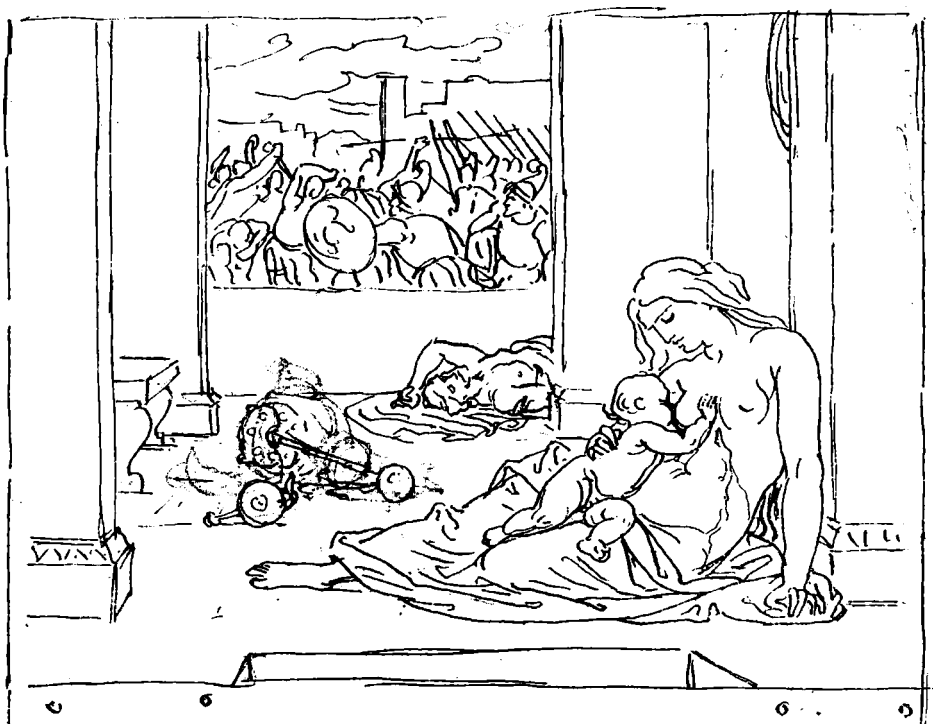
»Mellem Tegningerne til Anthologien er der ikke faa, som det er umuligt med Sikkerhed at henføre til noget bestemt Digt. . . . Over for andre kan man vanskeligt væрге sig mod den Tanke, at Mr. Fitz-Gerald, Fantast som han var, har leveret Frølich Tekster, der mindst lige saa meget skyldtes hans egen Opfindsomhed som nogen af Anthologiens Digtere. . . . Tegningerne med

Nymfernes frugtesløse Forsøg paa at slukke Eros' Fakkelt. Til Digt af Marianos

Nymfernes frugtesløse Forsøg paa at slukke Eros' Fakkelt slutter sig til et Digt af Marianos, det samme, som Shakespeare har lagt til Grund for sin Sonnet Nr. 154 (oversat paa Dansk af Adolf Hansen). Under Platanerne laa Eros, hensunken i mild Slummer. Nymferne kunde faa fat paa hans Fakkelt. Og de sagde: «Hvorfor skulde vi nu tøve? Lad os slukke den, saa slukker vi med det samme Branden i Menneskehjernerne.» Vandet, hvori de sænkede Fakkelen, slukkede den dog ikke, men slog op i Flammer. Siden den Tid bruger

de elskovsgræbne Nymfer dette Vand til deres Bad.« . . . »Til et Dobbelt-distichon af Æmilianus hører en saare skøn og storstilet Penneskitse og et Par løser Udkast. I Forgrunden ses i halvt liggende Stilling en Kvinde lænet med Ryggen imod en rummelig Hals Sidevæg; hun synes nær ved helt at synke sammen, holder sig oppe ved at stemme venstre Haand mod Gulvet; Hovedet bøjer sig ned efter, Øjnene er lukkede. Endnu kan hun dog med højre Haand støtte ved Barnet, som ligger i hendes Skød og drikker af det højre

•Selv i Dødens Stund vaager Moderkærligheden over Barnets Tarv.
Til Digt af Æmilianus

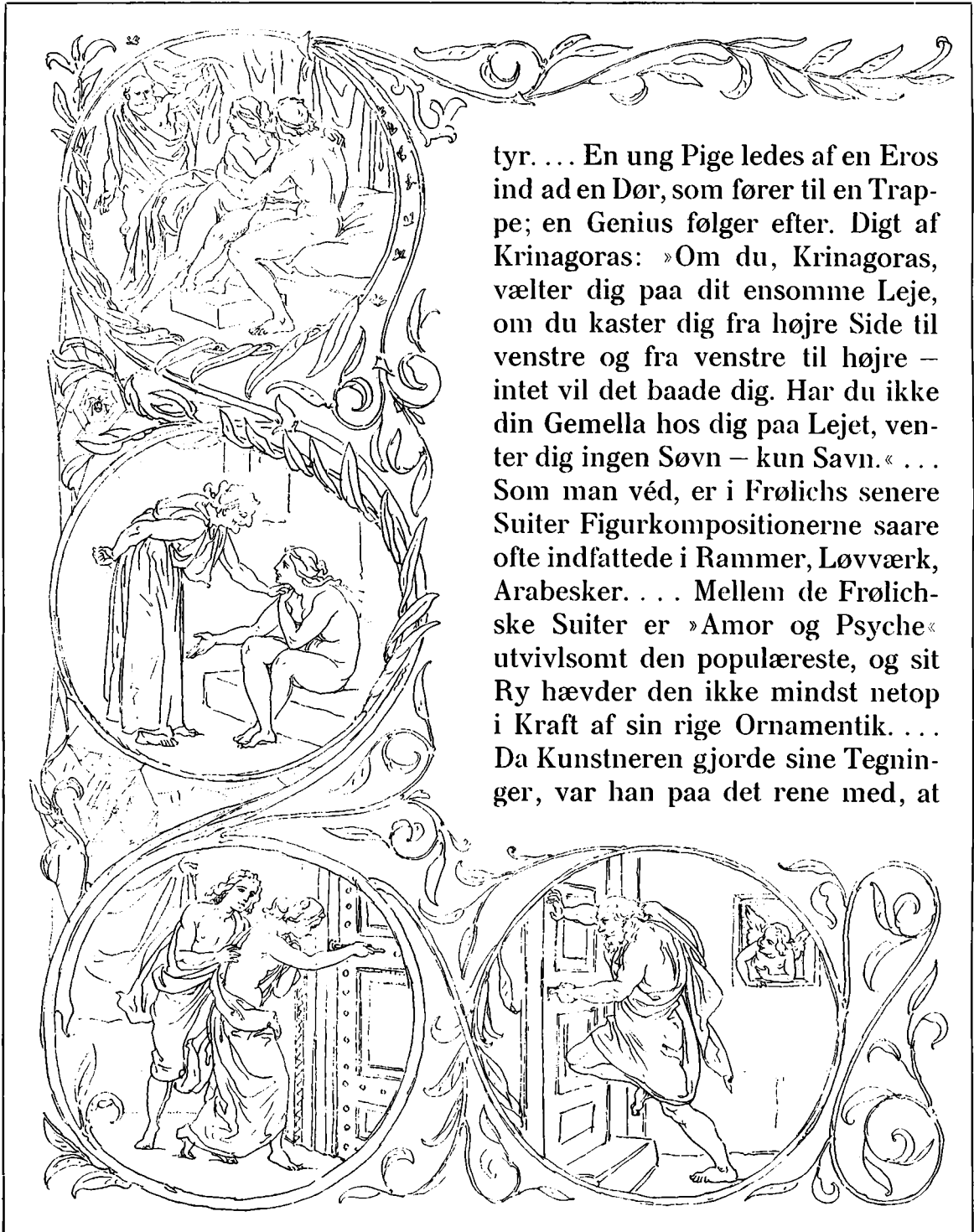
Bryst, under hvilket en fremvældende Blodstrøm er antydet. . . . : Tag, siger Digteren, nu din Moders Bryst, du lille Stakkel; aldrig mere skal du faa Die hos hende. Drik for sidste Gang af Kilden, som har sit Udspring fra en døende. Fældet ligger hun, slagen med Sværd. Men selv i Dødens Stund vaager Moderkærligheden over Barnets Tarv.« . . . En ejendommelig Plads mellem Bladene indtager det, hvorpaa Frølich paa Grundlag af en pudsig Humoreske af Makedonios Hypatos har skildret et Ægtepars Gensyn, efter at Manden nogen Tid har været borte fra Hjemmet. Det er ham der har Ordet: »Just som jeg gik og tænkte paa, hvor rart det kunde være, om min Kone vilde lægge sig til at dø, kom jeg til at nyse, og det traf sig saaledes, at det netop var i Nær-

heden af en Grav. Men det var en Nysen hen i Vejret. – (Paa Bladet staa skrevet: At nyse betyder noget godt. Saa maa vel Nysen ved en Grav betyde et glædeligt Dødsfald.) – Min Kone skal saamænd nok holde sig fri for alt, hvad ondt nævnes kan, enten det saa er Sot eller Død.« . . . Fire sammenhørende Kompositioner paa et Blad med udsparet Plads til Tekst. – Et ungt Par paa Lejet overrumples af en gammel Mand. – Paa Husets Ydertrappe

•Just som jeg gik og tænkte paa, hvor rart det kunde være, om min Kone vilde lægge sig til at dø . . .
Til en Huroreske af Makedonios

sidder en nøgen ung Kvinde; en gammel Kone synes at trøste hende eller give hende Raad. Det unge Par gaar ind i Kammeret og laaser Døren efter sig. – Oldingen gør sig forgæves Umage for at bryde Døren op; en Erot kigger ud ad Vinduet til ham. Til Digt af Rufinus: »Hvem har dog banket dig og kastet dig ud, nøgen, som du er? Hvem har haft saa haardt et Hjerte og saa forblindede Øjne? Han har nok overrumplet dig sammen med din Elsker, da han kom uventet hjem. Ja, saadan kan det gaa, saadan er det jo, alle Kvinder bærer sig ad. Pas for Fremtiden paa, du, som er indenfor, medens den anden er ude, at laase Døren godt, for at sligt ikke skal hænde dig mere end den ene Gang!« . . . Dobbeltbillede: En Yngling, søvnløs paa sit Leje, drilles af en Sa-

tyr. . . . En ung Pige ledes af en Eros ind ad en Dør, som fører til en Trappe; en Genius følger efter. Digt af Krinagoras: »Om du, Krinagoras, vælter dig paa dit ensomme Leje, om du kaster dig fra højre Side til venstre og fra venstre til højre – intet vil det baade dig. Har du ikke din Gemella hos dig paa Lejet, venter dig ingen Søvn – kun Savn.« . . . Som man véd, er i Frølich's senere Suitter Figurkompositionerne saare ofte indfattede i Rammer, Løvværk, Arabesker. . . . Mellem de Frølich'ske Suitter er »Amor og Psyche« utvivlsomt den populæreste, og sit Ry hævder den ikke mindst netop i Kraft af sin rige Ornamentik. . . . Da Kunstneren gjorde sine Tegninger, var han paa det rene med, at

•Hvem har dog banket dig og kastet dig ud, nøgen, som du er...•
Til Digt af Rufinus

han ikke skulde bringe disse til endelig Udførelse uden fremmed Hjælp; en fagmæssigt uddannet Raderer skulde have væsentlig Indflydelse paa, hvad der vilde blive bragt frem for Offentligheden. Saa kunde han da i Tillid til sin dygtige Medarbejders Rutine give sig – som Tegner – i Kast med Opgaver, hvis Løsning han som Raderer ikke følte sig voksen, kunde arbejde med fuld Frihed uden at trykkes af Tanken om, hvorledes han skulde faa det tegnede over paa Pladen, kunde tage Sigte paa Virkninger, som han nok med Pennen, men ikke med Naalen var i Stand til at mestre. —

•Om du vælter dig paa dit ensomme Leje, om du kaster dig fra højre til venstre... intet vil det baade dig...•
Til Digt af Krinagoras

Udkast i Pen til et Digt fra Anthologien

»L'AMOUR ET PSYCHE« – »LORD'S PRAYER« - »DRONNING DAGMAR-VISEN«

Da Frølich havde arbejdet sig ud af den Blindgade, Fitz-Geralds Projekter førte ham ind i, formaaede han - som han senere udtrykte det - at være ham Tak skyldig fordi han havde lært den klassiske Digtning's Æmnekreds at kjende. Sammen med den store Række Tegninger, vi lige har beskæftiget os med, og som aldrig kom videre end paa Papiret, findes i Frølichs Samlinger den her i formindsket Form gjengivne, i Omrids udførte Radering, der fremstiller Odysseus' Tale til Achilleus, Iliadens IX. Sang. Aftrykket er i Format som Hero og Leandros og Anthologi-Billederne, og Bladet er af Frølich signeret 1860. Det synes mærkeligt, at han ogsaa har syslet med Homer paa den Tid hvor han ellers havde Hænderne fulde nok, men Frølich formaaede i Aarene mellem 1860-1870 det utrolige. Tilmed fremgaar det af efterfølgende Brev, det samme hvorfra vi S. 298 hentedede Oplysningen om det engelske Honorar-Tilbud for Hero og Leandros, at han i 1860 var paa Marienborg, hvorfra han 19. August tilskriver Thorald Læssøe:

Kjære Thorald. . . Møen gjemmer mange glade og sørgelige Minder for os, der gjen-nemgik vi faae men sørgelige Dage ved vor Førstefødtes Dødsleie, og den lille Grav gjen-kalder det Tab. - En Ven i Paris skrev den Gang et smukt Brev til min Kone, Barne-himmelen, og jeg har gjort en stor Composition deraf, som har behaget Mange i Paris og her i Landet. - Vor lille Edma er bleven hos min Moder; af den og flere Grunde have vi lidt Hast. - Vi ere fra Marienborg, hvor jeg fandt Meget smukt og blomstrende, men min Onkel betydeligt ældet - i Dag taget til Lindersvold hos min Svoger Fr. Brun, - hvor der findes en prægtig Børneflokk. . . Min Onkel paa Møen købte foruden mit Familie-billede det lille Dyrestykke og Spillerne. . . Det er paa Tiden at jeg faaer nogle Resulta-ter med mine Arbejder; i Aar bliver jeg 40 Aar; endnu har jeg Haab og Mod. . .

Det eneste Aftryk af ovennævnte Kontur-Radering til Iliaden, som vi kjender, viser den

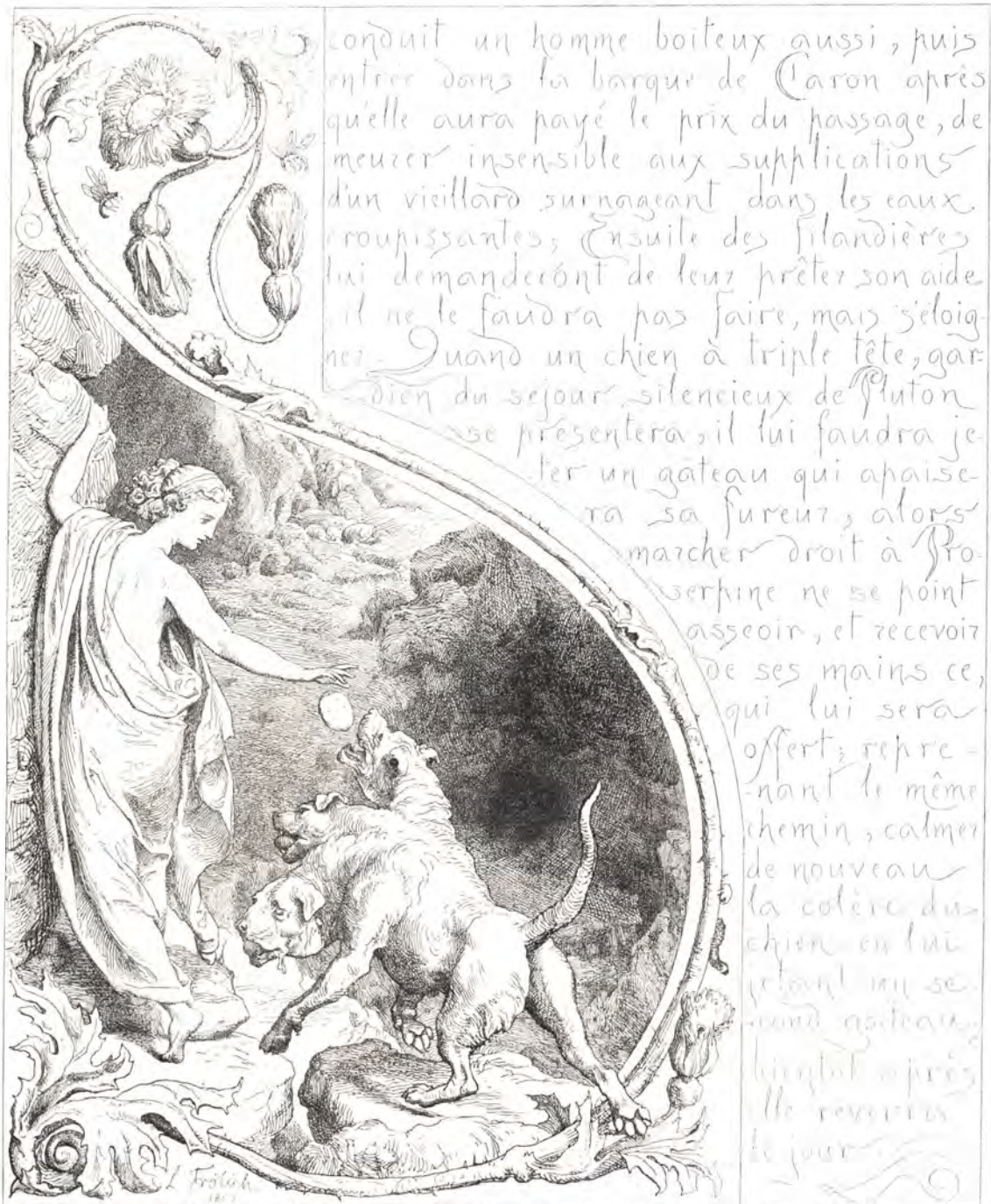

Komposition til Iliadens IX. Sang. Efter en Radering i Kontur fra 1860. $\frac{2}{3}$ St.

ny Arbejdsform som Frølich nu indretter sig paa. Aftrykket er nemlig delvis dækket med Blyantstoner i lidt forskellig Styrke, en Angivelse, der aabenbart er beregnet som Vejledning for den professionelle Raderer, der mentes at skulle fuldføre Pladen til Trykning. Frølichs Toneangivelser kopieredes nemlig ved Hjælp af de maskintrukne, fine Toner, som vi især kjende fra de raderede Hæfter »FADER VOR« og »VISEN OM DRONNING DAGMAR«, der begge blev færdige 1863. – Medens Frølich maaske selv har gjort hvad der i disse to Serier er raderet i fri Streg, er det andre, der med Virtuositet har gjengivet de tonede Partier. Bedst er Resultatet i Dagmar-Visen, der i det Hele, ogsaa hvad Kompositionen angaar, er et æglere Arbejde, der bærer stærkere Præg af at være gjort med Frølichs egen Haand, end »Fader Vor«. – Aaret forud havde Frølich fuldført det store Værk »L'AMOUR ET PSYCHE«, der bestaar af 20 anselige Blade, og som først – ligesom »Fader Vor«s to Udgaver, den engelske og franske – udkom paa Frølichs eget Forlag. – I dette Værk er

de maskintrukne Toner kun anvendt i den mindre Titelvignet og i det sidste store Blads Nathimmel. De fleste Figurer i de rige Kompositioner maa antages raderede af Frølich selv, medens de dekorative Indramninger og alle Figurers Omgivelser stammer fra Frølichs professionelle Medhjælper. I nogle Tilfælde ser det ud, som om ogsaa Figurernes Behandling i Raderingerne stamme fra Medhjælperen; det er ialfald vanskeligt at afgjøre, hvor Mesteren holder op og Svenden begynder, thi det drejer sig her om Medhjælp af den habileste Slags, der helt igjennem kjender Metierens fineste Kunstgreb. En vis Valenhed i den frie Streg kan dog ofte vise, at det næppe er Frølichs egen Haand, der har ført Radernaalen. Her gjengives et af Bladene efter Raderingen, et andet efter Frølichs Originaltegning. Saadanne Originaltegninger maa have foreligget til alle Bladene og har været nødvendige for hans Medarbejder, men kjendes nu ikke. Uden den fortrinlige Hjælp, Frølich har raadet over, havde det sikkert været umuligt for ham at fuldføre dette store Arbejde i 1862. Han var tilmed i det samme Aar stærkt optaget af andre Arbejder, deriblandt hans første Børnebog, der udkom i

conduit un homme boiteux aussi, puis
 entrer dans la barque de Caron après
 qu'elle aura payé le prix du passage, de
 meurer insensible aux supplications
 d'un vieillard surnageant dans les eaux
 rroupissantes; Ensuite des filandières
 lui demanderont de leur prêter son aide
 il ne le faudra pas faire, mais s'éloigner.
 Quand un chien à triple tête, gardien
 du séjour silencieux de Pluton se
 présentera, il lui faudra jeter un gâteau
 qui apaisera sa fureur, alors marcher droit à Proserpine
 ne se point asseoir, et recevoir
 de ses mains ce qui lui sera
 offert, reprenant le même
 chemin, calmer de nouveau
 la colère du chien en lui
 jetant un second gâteau.
 vingt après elle revivra
 le jour.

Psyche kaster Kager i Kerberos' Gab. Efter Raderingen i *L'Amour et Psyche*

Oktober Maaned. – »Amor og Psyche« maa ogsaa være udkommet paa et tidligt Tidspunkt i 1862, thi den var kjendt herhjemme sidst paa Aaret. – Dette i sin Art pragtfuldt gjennemførte Værk vakte vel ogsaa i Frølichs Fædreland Opmærksomhed – Forlodssubskriptionen i Danmark var efter vore Forhold ikke ringe – men alligevel, fra de Sider, hvor Frølich helst ønskede Anerkjendelsen, udeblev den. Hvorledes selv hans nærmeste Venner blandt Kunstnerne dømte om Arbejdet, ses af efterfølgende Brev. Vilh. Kyhn skriver 1. December 1862:

Kjære Ven. . . Du skal engang have klaget over at Dine Venner i Kbhvn. havde glemmt Dig, jeg vil haabe at jeg ikke var imellem dem (skjøndt jeg ikke er mellem de ældste), da jeg aldrig, om jeg end ikke saae mere Brev fra Dig vilde faae de Tanker. Vær overbeviist om at Veien til Dig har jeg ofte gaaet og kanskee den er voxet noget til, men blev den end nok saa tilvoxet, jeg skulde endda nok finde den. En Grund til mit sjeldne Skriverseri er vel ogsaa det Tryk som Livet lægger paa mig, eller rettere Midlerne til at holde Livet, som stadigt ere smaae, skjøndt det var Synd at klage, da jeg dog aldrig har sultet, om det end ofte har været nær ved det. . . . Jeg har begyndt at holde Tegneskole hjemme et Par Gange om Ugen. Det er jo ikke det Fornøieligste, men jeg var nødt til det. Vi have nu fire Børn saa Du kan vide der skal Noget til, og skjøndt jeg troer at jeg ikke er ødsel, saa forstaaer jeg dog ikke at knibe til det Yderste. . . . Der var i Sommer Tegnelærerposten ledig i Sorøe og jeg kunde nok have faaet den, men havde ikke Mod til at blive Embedsmand og opgav Tanken derom snart for ikke at plages af urolige Tanker. Dalsgaard tog saa imod den, til min store Forundring, da han, efter mit Skjøn havde meget mindre Grund til et saadant Offer end jeg. Jeg vil ønske han aldrig maae komme til at fortryde det. . . . Underligt vilde Du vel synes det var, om jeg ikke sagde et Ord om din Psyche, hvortil jeg er meest tilbøielig, men jeg tænker ikke min Mening vil gjøre Dig ondt, og derfor vil jeg sige Dig den, og den er, at jeg ikke kan gaae ind paa Formen eller Aanden deri. Det forekommer mig at det er for langt borte fra græsk Aand, altfor let, hvilket ikke skal sige, at jeg ikke kan fornøie mig over meget i Fremstillingen, og havde jeg Raad, saa vilde jeg nok eie den. . . .

En af Flensborg Vennerne, Arkæologen C. Engelhardt, skriver mere velvilligt 3. Juli 1863:

Kjære Frølich! Der er mange iblandt os, som gjerne vilde gjøre Bekjendtskab med Deres *Journées de Mlle Lili* og Kunstforeningens Bestyrelse er overbeviist om, at den vil imødekomme manges Ønsker ved at lade nogle Exemplarer komme til Bortlodning. Vil De gjøre os den Tjeneste at sende os nogle Exemplarer. Vi kjende ikke Prisen. Er denne under Prisen for *Amor og Psyche* vil jeg bede Dem om en 4-5 Exemplarer. Skulde de være dyrere derimod kun tre. Jeg haaber at De vil undskylde at jeg gjør Dem Uleilighed hermed, men jeg veed ikke om de kunne faaes i Kjøbenhavn. . . . Deres Venner her glæde sig meget over, at det gaaer Dem saa godt, og at De giver saa mange smukke Livstegn fra Dem. Deres *Amor og Psyche* har skaffet Dem mange Beundrere selv i Flensborg. Deres hengivne Engelhardt.

Angaaende Dronning Dagmar Visens Tilblivelse har Frølich først paa Aaret 1863 besvaret en Bestilling fra Kunstforeningen i Kjøbenhavn imødekommende. Den daværende Formand, N. C. L. Abrahams, giver endelig Svar 18. Marts: »Bestyrelsen har af Deres Skrivelse med Fornøjelse erfaret, at De er villig til at udføre et Arbejde for Selskabet. Den Sum vi kunne disponere over til saadanne Arbejder er c. 1400 Rdl. eller 4000 francs. . . . Hvad nu Æmnet angaaer, da vil man naturligtviis ikke foreskrive Dem noget Bestemt, kun gjentager jeg den Betingelse, at Digtet er Dansk. . . . Jeg nævner eksempelvis: Kæmpesviserne Dronning Dagmar og Niels Ebbesen; Oehlenschlägers Romancer . . . Chr. Winthers Træsnit . . .« Frølichs Svar kjender vi i efterfølgende Kladder: » . . . Jeg havde tænkt

Kærlige de deres Aften
 all paa den hvide Sand,
 det var Strange Ebisen
 han liden der først i Lænde
 Saa --

Skikkede de Buid fra Strand
 for Bømerkongens Bord
 Kongens Mand af Danmark
 Ville komme den Herre til Ophold
 Saa --

Vel da sværed den adelige
 al de maatte til hannen
 der blev Silke paa Jorden brol
 raade med Tugt og Sønne

Midt udi den Borgegaard
 der axled de deres Skind,
 saa gik de i Højeloft
 for Bømerlands konger ind
 Saa --

Hel sidder I, Bømer-
 lands-konning
 over eders brede Bard
 Kong Waldemar udfør
 han haver sendt eder
 Saa sejler --

Kongen af Danmark
 sender eder Ord
 med Skjank og rige Gave
 han bedes om eders Datter
 han vil hende til Dronning have
 I ganger til Bødes, I kenner
 gode,
 I skulle velkommen være,
 men jeg vil gaa i Fæststue,
 raade med min Mjæstershjære
 Saa --

Konningen gik i Højeloft,
 at raade med Dronning
 Kongen udfør Danmark
 han bedes om Datter min
 Vil han Konning Waldemar
 vil han vor Datter have,
 give vi hannen den Silkevand
 og stillet dyrebar Gave
 Fulgte de Dagmar
 Stuen ind
 all under det røde Guld
 Han saa I see den
 Frøken skjær,
 Som werde skal Danemar-
 marks Brud Saa --

paa et større Arbeide end Tilfældet kan blive, idet jeg antog Kunstforeningens Sum til et sligt Arbeide noget større end 4000 fr., men jeg paatager mig med Fornøielse et Arbeide for Foreningen, hvis Æmne er et saadant Digt, som jeg altid med Glæde vender tilbage til. Jeg troer ei at kunne vælge bedre end Dronning-Dagmar-Visen. . . . Da jeg antager De til Juul ønsker at uddele Hæftet til Deres Medlemmer, agter jeg at udføre det i Sommerens Løb. . . . « – Frølich fuldførte de sex Blade Raderinger i 1863. Nærmere om de her omtalte Arbejder, se Krohns Fortegnelse Nr. 89, 94, 95, 96. Angaaende Texten, se efterstaaende Breve fra Frølich og Svend Grundtvig.

Fra Svend Grundtvig til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1863 ^{14/9}.

Kjære Ven! Du kan tro, det var en glædelig Overraskelse for mig at see Brev fra Dig, og det vil være mig særdeles kjært, om Du kan gjøre Brug af den Redaction af Dagmars Vise, som jeg hermed lader følge. P. Syvs (o: Vedels) Text er der ingen Grund til at følge, nu da vi (i min Udgave) have de ældre og bedre Texter; jeg har da paa Grundlag af disse givet en Bearbejdelse, der, som jeg troer, i det Hele vil være at foretrække. Jeg vil haabe den ikke kommer for silde. Jeg glæder mig meget til at see Dine Tegninger til Dagmarsvisen, som jeg alt har glædet mig ved – hidtil rigtignok kun i Boghandlernes Vinduer – at see Dine Tegninger til Amor og Psyche. Lad mig da forud ret hjertelig takke Dig paa egne og min Søsters Vegne for Din tiltænkte Gave. Delbanco havde ikke modtaget Exemplarer til os, men antog at de vare hos Din Moder, saa de komme os vel tilhænde. Du vil vide lidt om os herhjemme. Det var i Foraaret 1861 Du var her. Da stod jeg endnu à la suite i Armeen, men samme Aar (Foraaret 1861) maatte jeg ind i Tjenesten igjen under de truende Krigsudsigter og blev da kommanderet over til Fredericia, slap samme Efteraar herover og har siden gjort Tjeneste ved en holsteensk Bataillon, indtil jeg i denne Sommer har taget min Afsked af militær Tjeneste som Capitain, da jeg er bleven ansat ved Kjøbenhavns Universitet som Docent i nordisk Philologi. See det var da noget nyt. . . . Min gamle Fader holder i disse Dage sin 80 Aars Fødselsdag, stærk og frisk paa Sjæl og Legeme, og derfor var jeg i denne Tid her i Byen, men rejser atter idag ud til Frederiksdal, hvor jeg tilbringer Sommeren for at min kjære Hustru kan gjenvinde sit Helbred efter over et halvt Aars Sygeleje. Hun sender kjærlig Hilsen til Dig, Din Hustru og Din lille Lily. Jeg veed ikke om Du har flere smaa end den ene. Vi har ingen; men vi er glade ved hinanden og tage Livet af Guds Haand, som han tildeler det. . . .

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Paris 1863 [omkr. 1/10].

Kjære Svenn. Haabet om at faae et Svar fra Dig begyndte at svigte, men saa kom Dit gode Brev med Tilbehør, som jeg takker Dig ret meget for; det kom endnu i Tide, thi selv før havde det i en vis Henseende kommet for seent, som Du snart skal forstaae. Jeg finder Din Redaction fortræffelig. – Livlig, klar, og fuld af Caracteer, men jeg skulde have skrevet om den for tre Maaneder siden; da kunde jeg have fulgt den fuldstændigt; nu bliver det blot tildeels; thi da Billederne næsten ere færdige, componeret og fordeelt efter P. Syvs Opskrift, saa klapper den ei overalt. Vers 6 og 7 har jeg ei Plads til; de ere vakkre, men kan da udelades uden Skade for det hele. – Det undrer mig, Du ingen Ting har om »Senge Scenen«; er den nok ny; eller har Du udeladt den med Fliid? – Jeg behøver den ei, derimod bliver jeg nødt at tage V. 24 og 25 efter P. Syv, da jeg har et Billede, som ellers bliver uforstaaeligt; som Tanke synes de mig ogsaa værdifulde; men Formen vil sagtens danne en Mislyd mod Din Behandling. – Skak Brettet har jeg endnu været i Stand til at tage af Bordet, og de skal faae Terninger. – Vers 32, 33, 34 hos P. Syv maae jeg nok tage med, for den jævne Fordeling af Texten i Rummet, men jeg negter

ei, at jeg holder meget af dem, baade i Tanke og i Form; og de kunne neppe skade Din Vise? – Hvad tykkes Du nu om, at jeg benytter Din Text uden ordentlig at følge den? – Jeg gad vide hvorvidt Din Text er samlet af flere gamle Haandskrifter, eller om Du selv har forandret i den? i begge Tilfælde gjør den Dig Ære. – Jeg vil nu ej plage Dig mere med at skrive; Du kan omtrent vide hvordan jeg hjælper mig; – men skulde Du ville spendere lidt Tiid og Møde paa den Sag endnu, da vilde jeg bede Dig sende mig de fem Vers, jeg oplager af P. S., læmpet i Form og Orthografi, som Du holder for godt. . . .

Fra Svend Grundtvig til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1863 19/10.

Kjære Ven! Det er mig kjært at erfare, at min Text dog kom Dig saa betids tilhænde, at Du dog kan have nogen Nytte af den. Kjedeligt nok er det jo, at der ikke fra første Færd var skjænket Texten nogen Tanke, og uforsvarligt af den danske Kunstforening med Abrahams i Spidsen ikke at drage Omsorg derfor, men at overlade det til Dig og Tilfældet, hvordan den saa omhyggelig udstyrede og i saa glimrende Følge udgaende Text vilde komme til at see ud. Min Text er en Bearbejdelse (ikke kritisk, ikke historisk fri) efter de ægte gamle Opskrifter udgivne i mine »Danmarks gamle Folkeviser« (vol. III, pag. 190-192). Peder Syvs Text er et Optræk af Vedels, der er en fri Bearbejdelse af den ene af de i Haandskrift bevarede. – Du kunde maaskee have Lyst at see efter i min Ud-gave, og jeg kunde ogsaa have Lyst at vide, om det kejserslige Bibliothek har faaet min Bog, hvorfor Du kunde forlange at see den der; lad mig saa ved Leilighed vide om den er der. – For at kunne bruge min Text maa Du altsaa stryge V. 6-7. Lad gaa! Og Du vil have Syvs V. 24-25. Det er gamle gode Vers, som jeg intet har at indvende imod. De maa indsættes efter min Afskrift V. 23 (der, naar 6-7 gaa ud, bliver 21, og disse to altsaa »22-23«). Dernæst vil Du have Syvs V. 32-34 med. Det er A. S. Vedels eget Arbejde, men lad gaa! Dog vilde jeg foreslaa Dig en ændret Form især af de sidste knuddrede uforstaaelige Vers. De maa da følge efter min Afskrift V. 29 (og de blive da V. »30-32«, saa at hele Visen bliver paa 38 Vers).

22. Det var Kongen af Bøhmerland
han tager sin Datter at lære:
»Første Du kommer i Danmark ind
Du tænke paa Tro og Ære!

23. Dydelig og god, gudfrygtig og mild,
det skal Du have til Id:
at dele med alle dine Undersaatter,
til Dig sætte Haab og Lid.«

30. Kong Volmer er ingen Fruersvend
men han er en Orlogsmand:
han haver vundet til Danmark
igjen alt Nordenelvs-Land.

31. Han er en Helt og en Fyrste viis
han tør paa sine Fjender see;
de fly for ham baade øster og vester
naar han er i Huen vred.

32. Men hvo ham tjener med Ære og Tro
ham vorder han Vennen hin hulde;
mellem Dovrefjæld og Jorsalshav
er ej bedre Mand over Mulde.

Du kan ganske vist ikke henvisse til min Ud-gave, da den ej giver enten denne eller andre bearbejdede Texter, men er udelukkende lærd Kildesamling; men vil Du ikke tage Dig selv Skylden paa for denne Skikkelse af Visen, saa kan Du jo udlægge mig som Barnefader. Med de bedste Ønsker for Dig og Dine og Din Virksomhed forbliver jeg Din uforanderlig hengivne gamle Ven Svend Grundtvig.

VII. Jeg havde som Julegave til min Moder sendt en Ramme med Udkast efter min 1859 i Fontainebleau fødte Datter fra hendes Udvikling efter et Aars Alderen. — Da jeg søgte Beskjæftigelse, som kunde indbringe mig Noget, kom jeg ved Venners (min Hustrus) Hjælp og Breve til Forlæggeren *J. Hetzel* med en Mappe med Tegninger under Armen. Hetzel havde været Sekretær hos Arago, da denne ved Bevægelsen 1848 kom ind i den provisoriske Regering. Efter Statscoupet var han blandt de conscriberede, der nu benaadedes. Han var just hjemkommen efter et fleeraarigt Ophold i Tyskland, og havde leiet sig en Stueetage i rue Jacob. — Han boede med Familie i de bageste Værelser ud til en lille Have; det forreste Værelse var Forretningen. — Lidt efter lidt (Aar for Aar) fik han en Etage til indtil Forretningen indtog de tre nederste, Beboelsen de to øverste. — Dengang skulde han altsaa grundlægge en ny Forretning. — Han gennemsaae min Mappe men standsede først, da han kom til de første Kradserier til mine Juletegninger, jeg sendte min Moder. — I dem saae han en Fremtid, der virkelig skulde hjælpe baade ham og mig. »Det maae vi gøre en Bog af», sagde han. Det blev »*la journée de Mlle. Lili*» (lille Lises Dag). *Var det noget Nyt? baade nej og ja...* I det store hele maae dog siges, at mangfoldige udmærkede Kunstnere ej formaade at gribe det Naive ved Barnet, lige saa lidt som Dyrets. I nyere Tid kjender jeg kun Landskabsmaleren *Ludwig Richter*, som i sine Børnebøger har allerkjæreste Børneskikkelser. Han har Efterlignere, der ej naae ham. Ej veed jeg, om Englænderne allerede havde noget Godt i den Retning; Franskændene havde det ikke. — Richters smaae Engle og Bondeborn vare for tyske til at kunne henrive Franskmanden. — Saa kom jeg med mine Smaa; det er Barnet med sin Naivetet, men Barnet af de vel stillede Familier. Jeg har selv af

— — —

Oprindelige Udkast til *Mlle Lili*

AF FRÖLICHS OPTEGNELSER

Oprindelige Udkast til «Mlle Lili»

mangfoldige franske og andre Mødre hørt, at hver saae sit eget Barn deri fremstillet. — Denne første Barnebog udkom i adskillige Lande, de maaskee 100 andre, som Hetzel lod mig gjøre efterhaanden ere kun udkomne med fransk Text. Bliver jeg ellers glemmt som Kunstner udenfor Danmark, saa kan mit Navn staa seigt nok, aldenstund [den franske] Betegnelse af en Barnebog nu er *un Frölich*. Opfattelsen af de Voxne i disse Bøger har derimod ej stort at sige. Hetzel blev aldrig glad ved dem. Det blev vexlende og tilfældigt hvad jeg søgte at give, blot Barnet blev Hovedsagen var rigtig, og kunde passe i flere Lande, men de Voxne maatte vel karakteriseres meer end som Europæere. — Jeg kunde levere ham saa mange Tegninger, som jeg vilde, og jeg havde Grund til at være flittig. Jeg havde Arbejdsdage paa fjorten Timer; det var Held, at jeg ej helt ødelagde mit Helbred, som dog leed. Hetzel kunde ej bruge de mange Tegninger strax, et Par Bøger om Aaret var fordelagtigst at levere, — men Tegningerne var saa gode Varer, at han kunde laane Penge paa dem som Pant. Han indløste dem efter Behov i Aarenes Løb: hans Søn efter ham, til de nu alle er udkomne for et Par Aar siden.

I de først udgivne Hæfter er Tegningerne copieret og saaledes trods god Villie endel forringede:

derefter ved vor Tids tekniske Fremgang er Gengivelsen tilfredsstillende. I det sidst udkomne Hæfte synes Hetzel jun. at have villet udtømme Beholdningen af Tegninger ved at gengive dem formindskede, hvorved de er forringet. Dog tror jeg, de alle nød ligelig Publikums Gunst. Det var aabenbart Sandheden i Opfattelsen af Barnets umiddelbare Natur og Ynden i dets Naivetet, der kom til sin Ret og især vandt alle Mødres Yndest. Disse Smaabøger blev oversat i mange Sprog og syntes velkomne overalt. I alle Lande ligner Smaabørnene hverandre.

Under mit lange Ophold i Paris udførte jeg ogsaa Raderinger. — Efter at Tegningerne til »Hero og Leander« ej førte til sammes Udgivelse i et raderet Hæfte, fik jeg ved Venners Hjælp en Subscription i Gang for »Amor og Psyche«. (Keiseren subscribede paa 40 Expl., hvilket gjorde Udgivelsen mulig.) Derefter fulgte »Fader Vor«, først i engelsk Udgave »Lord's Prayer«. [Udgiven 1863.]

Før Kunstforeningen »Dronning Dagmar Visen«, og »Thors Rejse til Utgaard«, endel af mine Raderinger til »Nordens Guder«, som fortsattes i Kjøbenhavn, men ej blev sluttet. Ved Siden af de nævnte Arbejder tegnede og malede jeg Studier, især i Fontainebleau. — Jeg var nu i min kraftigste Alder, men ej tilfreds med hvad jeg havde opnaaet som Maler. Alligevel, naar jeg lagde i den anden Vægtsskaal, hvad jeg havde udrettet i Rækkefølge af Tegninger til vor Sagnhistorie, til den nordiske Mythologi, Andersens Æventyr, Lafontaines Fabler o. a., da vejede Skaalen ned, saa jeg ej burde skamme mig ved, hvad jeg havde brugt Tid og Evner til.

Oprindeligt Udkast til »Mlle Lili«

Træsnittet i »Mlle Lili«

FØRSTE BØRNEBØGER

Oprindeligt Udkast

Blyantstegning

Tresnittet i «Mlle Lili»

Blyantstegning

Med *LA JOURNÉE DE MADEMOISELLE LILI* slaar Frølich omsider igjennem som Illustrator og erhverver sig Navn og Ry langt ud over Frankrigs Grændser. Den udgaves allsaa i 1862, og Frølich har selv i foran trykte Afsnit af hans egne Optegnelser, kortelig gjort Rede for Bogens Forhistorie og hvorledes han kom i Forbindelse med Forlæggeren J. Hetzel. Det førte til et Samarbejde der omfattede c. 100 Børnebøger. [I Krohns Fortegnelse 1900 er der fra Nr. 91 og fremefter fort Liste over alle Bøgerne der udkom til Aar 1900. Der er utvivlsomt hos Hetzel udkommet Bøger med Frølich-Billeder ogsaa efter dette Aar.] – Den Ramme med oprindelige Tegninger af hans lille Datters Gjøren og Laden, som Frølich i 1861 sendte sin Moder, har – sammen med andre lignende Udkast – været Grundlaget. Disse oprindelige Tegninger blev første Gang fotografisk overførte paa Træ og skaarne til »Ude og Hjemme« Okt. 1883. Senere blev de i 1900 delvis gjengivne i fotografiske Ætsninger i ovennævnte Fortegnelse i »Bogvennen« 1898-99. Her suppleres de yderligere med andre af Frølichs første Udkast til Mlle Lilis Historie. – Krohn ordnede ved Kunstnerens 80-aarige Fødselsdag en stor Udstilling af hans Illustrationer i Kunstindustrimuseet. Til denne Udstilling havde Hetzel udlaant alle de Frølichske Originaltegninger, han ejede. Om denne Begivenhed skrev Frølich: »... Jeg troer, jeg saae Deres Ryg: De forlod Kunstindustri-Museet, hvor

Pan spiller op til Dands. Paris 1860

jeg var. Jeg havde under Krohns Ledelse seet min Udstilling, hvis Ordning rigtignok gør ham Ære; et Fandens Arbejde - saa vel havde jeg glemt det. En Deel af de Tegninger, Hetzel har sendt, er unægtelig det bedste, jeg har gjort. . . . Mine Smaafolk fængsle ved at være moderne Kulturens Børn, og alligevel reen Natur. Maaskee skal man, naar Tidsaanden forandres, see paa det som paa en aflagt gammel Mode. Gode Øjne skal see det ægte i dem. Skade, at de bedste ej er bedre gengivne. - Ja, unægtelig er det Skade, saa daarligt Frølich fik mange af sine Ting gengivne. - Hvorledes han paa Grundlag af Udkastene har udført omhyggeligt gennemførte Blyantstegninger, som derefter af en anden er overførte paa Træstokken, vises her Exempler paa. Det er mærkeligt, at han har brugt saadan Hjælp, i Stedet for selv at tegne paa Stokken. Træsnittene vilde være blevne bedre, havde han valgt denne gamle Vej, men Frølich havde jo særdeles meget mellem Hænder netop i dette Aar. - Efter de to første Bøgers slette Træsnit, er det en stor Behagelighed at se Frølich's egen Streg i den tredje Bog: *BÉBÉ A LA MAISON*, den hvortil de her gengivne fire Udkast hører. Frølich har nemlig denne Gang raderet Billederne paa en lignende Maade som til Chemitypi, hvorefter de er væsede til Bogtryk af Brdr. Comte, hvis Methode Frølich benyttede i nogle Aar. Den fjerde Bog: *MLLE LILI A LA CAMPAGNE*, indeholder atter Træsnit, der denne Gang er udførte hos Bürchner i Dresden. Senere opgav Frølich selv at radere sine Billeder; han overlod dette Arbejde til en professionel Tegner, hvilket blev til stor Skade for Hoved-

Moder og Datter. Efter Radering c. 1869

Maman semble triste à Bébé, qui lui demande, pourquoi elle ne lui sourit comme, quand Papa entre? il fait me savoir comment. —

La bonne fait voir à Bébé la garde Nationale, qui passe. Bébé la trouve magnifique.

Oprindelige Udkast til Bébé à la maison.

parten af hans franske Billedbøger. Der kom først Mening i Reproduktionerne da man naaede saa vidt, at Originaltegningen lod sig overføre paa Metal ad fotografisk Vej. — I Begyndelsen var Forholdet til Hetzel som Forlægger ikke helt fastlagt. Den anden og tredje Bornebog kom paa Frolichs eget Forlag. Senere oprettedes der en bindende Kontrakt mellem Frolich og Hetzel. I 1864 skriver Frolich til Chr. K. F. Molbech:

Kjære Ven! . . . Men nu videre, hvad bestiller jeg da, siden jeg har travlt? jeg er Bog-

Ukendt Motiv. Autografisk Tegning paa Sten. (Pariser-Tiden?)

handler – hvad behager! – det vil sige, jeg forlægger mine egne Bøger, den første kjen-
der Du, saa er der et Illustreret Fader Vor; en »Bébé aux bains de mer«, – og nu udgiver
jeg »Bébé à la maison«. – (Bébé er det engelske Ord »Baby« som saaledes fransiseret nu
er aldeles optaget i Sproget.) – Du faaer nok efterhaanden alle disse Sager at see, der-
imod kanskee ikke hundreder af Tegninger, som jeg gjør for andre Éditeurs, og saa
ved Siden af lægger jeg Planer for andre større Værker, som ikke ere at løbe til, men
som jeg gjerne vilde efterlade paa denne Klode, før den store Hvile, eller større Reise,
som jeg hellere vil tro. . . . Du maae hilse Brøchner fra mig; det var jo brav, han er kom-
met lykkeligt i Havn, og bravt at J to Venner atter ere sammen. Din gamle Ven L. Frølich.

*

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Paris.

Kjbhvn. 1866 ²⁰/12.

Kjære Hr. Frølich! Før jeg reiste fra Paris, fik jeg en nøiagtig Aftale truffen med Hen-
syn til de Penge, der vilde blive nødvendige for det Foretagende, vi omtalte. Endvidere
betænkte jeg undervejs, at skjøndt De og jeg have let ved at huske Aftalen og have Tillid
til hinanden, saa bør vi dog, eftersom vi begge have Familie, og eftersom Foretagendet
jo ved Held kan blive stort, tydelig fastsætte Overenskomsten. Det er dette, jeg herved
gjør for mit Vedkommende, idet jeg overlader til Dem, ved Leilighed at sende mig no-
get Lignende. 1) Vi ere da enige om at ville i Fællesskab udgive paa Fransk, Engelsk og
Dansk, foreløbig et første Hefte, men om mulig en Række af Hefter eller Bøger, inde-
holdende illustrerede Kjærlighedshistorier fra alle Lande, *Contes d'amour de tous les pays*.

Fra Hjemmet. London? c. 1870

2) De leverer Illustrationerne, jeg Texten. 3) Det hele Foretagende er vor fælles Eien-
dom. [Der følger i otte Afsnit Bestemmelser om Udgifters og Indtægters Fordeling etc.]
... Hermed haaber jeg at have i Tydelighed udtalt, hvad vi kom overeens om, og nu er
der fra min Side ikke andet at gjøre end arbeide paa Texten. De skal om et Par Dage
faae Afskriften af min Fortælling om *Paolo og Giovanna*, og jeg imødeser med Længsel
og Haab en Yttring fra Dem om, at De har optaget Billedet i Deres Sind og føler Lyst
og Evne til at gjengive det. Jeg er ganske vis paa at De kan, at den hele Billedrække
ligger for Deres Geni. ...

Fra M. Goldschmidt til L. Fr. i Paris.

Vesterbro 43, 1866 29/12.

Kjære Hr. Frølich! ... Det kan ikke undre Dem, naar jeg med Hensyn til vort paa-
tænkte Foretagende, svarer, at jeg er bleven lidt nedslaaet ved at see, at det i Deres Sind
møder Hindringer. Jeg greb det rigtignok i Hast, men alligevel med stor Iver og med
det Haab, som ikke lader sig svække. Nu gjør det mig hjertelig ondt, at jeg reiste saa
hurtig fra Paris og ikke anvendte al den Magt, som dog kan ligge i, at En er rigtig greben
af en smuk Tanke, der tillige kan vise sig fordelagtig. De materielle Hindringer, De ud-
hæver, kan jeg ikke see. Min Familie i England vil paatage sig Alt, hvad der fornuftig-

vis behøves til at skaffe Værket udbredt og afsat i England, og dersom de tolv hundrede Francs ikke ere tilstrækkelige – som De jo først mente – til at dække Udgifterne i Frankrig, saa har jeg ikke den ringeste Tvivl om, at der kan stilles en større Sum til Disposition. Altsaa, i den Henseende kan De være aldeles rolig, og har vort fælles Foretagende først brudt denne nye Vei for dem, saa kunde Deres øvrige Compositioner let og trygt følge efter. Det er dog ikke hver Dag, at man finder en rig Mand, der siger: Nu vil jeg for denne Forfatter og denne Kunstner rydde Stene tilside. Men dette er her Tilfældet: Min Fætter og hans Hustru ere entusiastiske for Tanken, rigtignok især fordi de ønske at gavne og glæde mig; men ved denne Leilighed ere De og jeg jo Eet. . . . I Mai, maaskee i Begyndelsen af Mai, kommer jeg i alt Fald, næst Guds Hjælp, til Paris. I Mellemtiden gjør jeg Hagbarth og Signe, Prindsen og Fisken og en fransk Historie rede. Dem ønsker jeg imidlertid af Hjertet godt Humeur, Sundhed, Arbeidskraft. Fik De ikke mit Brev med Fortællingen om Paolo? Løverdagen for Jul skrev jeg i »Fædrelandet« en lille, men varm Artikel om Deres Lafontaine. Men Folk spørge: Er det et Hele eller en Begyndelse? Jeg vogter mig vel for at svare, at Doré er kommen Dem i Forkøbet. . . .

Goldschmidts Planer blev ikke ført ud i Livet. Frølich var fra Begyndelsen af 1866 yderligere optaget ved Bestillingen af Illustrationerne til H. C. Andersen.

*

LAFONTAINES FABLER – ANDERSENS ÆVENTYR – ORFEUS OG EURYDIKE

Frølich begyndte 1865 Illustrationer til et nyt Værk: *FABLES DE LA FONTAINE* [Krohn Nr. 113], som han udgav paa eget Forlag, men som blev spoleret for ham; thi samtidig udsendte Hachettes Forlag i Subskription en meget stort anlagt Udgave af Fablerne med Illustrationer af Gustave Doré. Denne var en opgaaende Stjerne og hans elegante Tegninger, og de glatte Træsnit de udførtes i, var fulde af Theatereffekt. De gjorde mægtig Lykke over hele Europa, men er nu saa temmelig glemte. Frølichs Fabler naaede ikke længer end 8 Blade Randtegninger, rigt og fyldigt komponerede i stort Kvartformat. Han lod disse Billeder udføre af en Pariser-Ætser: Gillot, der var den Første, der begyndte at anvende de gamle autografiske Overføringsmetoder, som Frølich kjendte herhjemme fra, paa Zink og ætsede det overførte Billede til Bogtryk. Det ser ud, som Frølich selv har tegnet disse Billeder paa det præparerede Papir; de bærer ikke Præg af nogen Omtegning med anden Haand, og der findes heller ingen gennemførte Tegninger til dette Arbejde i hans Samlinger. I Skitsebøger træffes enkelte Udkast, som den her

Ræven og Ravnen. Skitsebogsblad

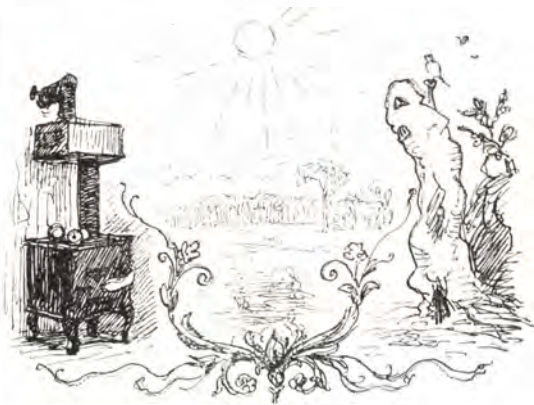

gjængivne morsomme Tegning, hvor Ræven snakker for Ræven og roser dens skønne Sangstemme. – Ved samme Tid skrev C. A. Reitzels Forlag til Frølich og foreslog ham at overlage Illustreringen af H. C. Andersens senere Æventyr og Historier. Det var Arven efter Vilh. Pedersen, man bød Frølich at løfte, og han svarede 31. Jan. 1866, at han gik ind paa Forslaget og paatog sig at tegne 150 Billeder til de 36 Æventyr, som det antoges Indholdet vilde omfatte. Han betingede sig 6000 frcs. og vilde da levere Billederne særdige i Ælsninger efter Brdr. Comtes Methode. Han tilføjer: »det er et Arbejde, som jeg vilde udføre med megen Interesse, først fordi Opgaven tillader mig meget, dernæst fordi jeg skulde ønske at vise mig som en værdig Collaborator med vor berømte Landsmand.« – Under et Besøg i Paris samme Foraar, var Andersen fuld af Begejstring over Frølich og hvad han havde set af Tegninger. Han mindes senere i et stort Brev af 9. Febr. 1868, at Frølich var hans tidligste Illustrator: »... da De tegnede de smaa yndige Billeder til »den lille Havfrue«, Billeder som aldrig kom ud i Publikum, ... var det mit inderligste Ønske at De, just De, vilde faae Lyst til at illustrere Eventyrene ... « [se her Side 35]. – Frølich fik til en Begyndelse ikke klar Besked. Man opgav ham i første Liste over Æventyr et Par, som allerede var illustrerede af Vilh. Pedersen. Derimellem var »Vanddraaben«, hvortil der tidligere var tegnet et ret intetsigende Billede, »Krible-Krable« som en gammel studerende Herre med Nathue paa. Den her vedføjede Penne-tegning viser at Frølich har tegnet til Historien og strax taget fat paa det centrale Motiv, de fantastiske og vanvittig glubske Væsener, »Krible-Krable« ser i sit Forstørrelsesglas: »... Der sad En saa stille, som en lille Jomfrue, og ønskede alene Fred og Rolighed, men saa skulde Jomfruen frem, og de trak i hende og de stæd i hende og de aad hende! – Det er over-

Udkast til det »Krible-Krable« ser i H. C. Andersens »Vanddraaben«

ordenlig morsomt! sagde Trolden. . . . Da Frølich Midtsommeren 1867 omsider faar første Sending af Billederne afsted, er der endnu ikke rigtig Orden paa Rækkefølgen. Alligevel bestemmer Reitzels at udgive en særlig fint udstyret Bog med 15 Æventyr. Den var i større Format end Æventyrenes sædvanlige, og Billederne se tildels lovlig smaa ud. Bogen gjorde kun tynd Lykke, og det den Gang almægtige »Dagbladet« gav den en ret affejende Omtale i en kort Stump Anmeldelse. Carl Reitzel var vred. Han sagde, at det var første Gang han havde bedt Bille skrive velvilligt om en af Firmaets Bøger, og saa slog han i sin Visdom det Hele ned til mindre end Intel. – Frølich, der fik Udklippet fra »Dagbladet« sendt af Andersen med mange vakre Ord og Taksigelser, der dog daarlige skjulte, at ogsaa han var mindre tilfreds, var krænket og havde mest Lyst til at opgive det Hele. I Svar til Andersen skriver Frølich: » . . . Men, hvad der havde interesseret mig særdeles, skriver De ej et Ord om, nemlig, Deres egen Mening, særligen og uafhængig fra Andres.« – Til Reitzel skriver Frølich 3. April 1868: » . . . Det gjør mig ondt at erfare at De ej har havt bedre Resultat med Udgangen af første Hefte. – Jeg vil haabe for Deres og for min og for Publicums egen Skyld at de faae Øinene lidt bedre op for mine Tegninger; . . . « Midt i Aaret 1868 sender Frølich sidste Trediedel af de bestilte Illustrationer, og senere paa Aaret foreligger der Spørgsmaal fra Reitzel, om han vil fortsætte og gjøre Billeder til de endnu ikke illustrerede Historier. Frølichs Lyst er ikke stor. Novbr. 1868 skriver han: » . . . Uaglet Dagbladets Critik ej gjelder saa meget for mig, – samme kan fattes ligesaa vel Evne som Villie til at vurdere mine Billeder, – saa er det jo klart af Deres Brev, at det smukt udstyrede Hefte ej har behaget hjemme. . . . Da dette træffer de Tegninger, som jeg har gjort med den største Lyst og Interesse, hvad tør vi saa vente af andre, . . . uaglet jeg gjerne vil komme Dem imøde saa vidt muligt, især naar jeg derved kunde hjælpe Dem ved hele Udgaens mis-

Ubenyttet Slutvignet til »Sneemanden»

Efter Originaltegning til »Noget» og et ubenyttet Udkast til samme Motiv

Anna Dorthea paa Dødslejet. Udkast til Illustration til «Valdemar Daas og hans Døttre»

Vikingefruen og Frøbarnet. Efter Originaltegning til «Dyndkongens Datter»

Efter Originaltegning til Illustrationen i «Den store Søslange»

Oprindelige Udkast til «Suppe paa en Pølsepind»

lige Stilling, saa bliver det med mindsket Lyst og Tillid, og det er et Spørgsmaal om det da ej vilde svare bedre Regning at vælge en anden Kunstner til at completere Udgaven, hvis Løsning mere kunde opnaae vore Landsmænds Sympathi. . . . « Det endte dog med, at Frølich gjorde hele Udgaven sær- dig. Godmodig og venlig, som han altid var, tegnede han endda enkelte af de tidligere leverede Billeder om. — Reitzel udgav dem som: »Eventyr og Historier« Tredie Bind 1870, Fjerde Bind fulgte 1871 og Femte Bind 1874.]Et større Udvalg særlig af de H. C. Andersenske Breve vedrørende Frølichs Arbejde med Æventyrene har Karl Mad-

Oprindelig Tegning til Helhesten i »Gudfaders Billedbog»

sen trykt i »Kunstmuseets Aarsskrift« 1917.] — Det var utvivlsomt et Misgreb af Reitzel at udsende de »Femten Eventyr« 1867. Samlingen var ikke illustrationsmæssig afrundet og flere af Billederne urene i Ælsningerne, som Frølich selv mente. Overalt hvor han har givet sin Fantasi frie Tøjler, er Billederne fortræffelige, hans Dyr i »Suppe paa en Pøsepind«, »Hurtigløberne«, »Dyndkongens Datter« herlige. Med hvilken Taalmodighed Frølich rellede sig efter Andersens urimelige Fordringer, kan vi lære deraf, at han fandt sig i, at den her trykte vingede Karikatur af Pegasus, som han havde skabt som Illustration til »Gudfaders Billedbog«, efter Andersens Krav blev forandret til et trebenet Bæst. Andersen fik sin Vilje, men Fortællingen mistede et fortrinligt Billede. — Den svage Side i mange af Billederne er især de voksne Personers fremmede Tilsnit. — Af hans oprindelige Originaler, hvoraf Størstedelen nu findes i Kunstmuseets Kobberstiksamling, gjengives her en Række, der næsten alle foreligger i ændret Form i Bøgerne. — Endel af de første Billeder i 15 Eventyr er lavet i Autografi, ligesom Fablerne, og signerede Gillot. Det er alle dem, der er lidt for tykke og urene i Stregen. — De er vistnok omtegnede af Frølichs Medhjælper. Den store Portion af Billederne er ætsede af Brdr. Comle og for en stor Del raderede paa Zinkpladen af Frølich selv. Det gjælder især alle de mindste Billeder og Dyrene. Den Comteske Methode var ikke fremmed for Frølich, thi Maaden at radere paa var den samme som i Chemitypi, hvilken han havde lært at mestre til Fuldkommenhed. Tilmed havde han her den Fordel, at Metallet viste den raderede Streg sort paa den lyse Grund.

Variant af Begyndelsesvignetten til »Hurtigløberne»

Orfeus standser Kamp og Drab ved sit Spil

ORFEUS OG EURYDIKE, hvortil Frølich har gjort 22 Raderinger for Bogtryk, hører til dem af hans Efterladenskaber, det synes umuligt at give nærmere Besked om. I Krohns Fortegnelse er Arbejdet opført under Aaret 1863, Nr. 98; men denne Tidsangivelse beror paa en Fejltagelse. Adskilligt synes at hen-vise Tegningerne til Tresernes allersidste Aar. Det vigtigste Tegn fore-ligger i et Brev af 1/10 1871 til Thorald Læssøe. Frølich drog under Krigstiden 1870-71 med sin Familie til England og maa, inden han atter

bosatte sig i Paris, have været paa Besøg i Kjøbenhavn. Her har han foreslaaet Reitzel at udgive Bogen. Han skriver i ovennævnte Brev fra Paris: »Jeg talte med Reitzel om Orpheus, han afslog det ej, men kunde Intel sige, før han havde seet Aftrykkene. Det haster dog ej med at vise ham disse, thi for det første veed jeg ej om Pladerne existere, den Stadsdel er slemt medtaget, der hvor den

Mund boede, som har dem – og derfor seer jeg gjerne at det drages ud. . . . Det eneste Sæt Aftryk, vi kjende, er det, som Frølich hentyder til i Brevet, og som var i Læssøes Varetegt. Det er at betragte som et Korrektursæt, og Frølich har ogsaa flere Steder korrigeret Bladene. Iøvrigt har Trykkene særlig Interesse, fordi de vise en ny Arbejdsform. Det er den Comteske Methode der er anvendt, og Frølich har ganske afgjort selv raderet Figureerne. Hele Baggrunden har været dækket

Bacchantinder gjør mislykkede Forsøg paa at forføre Orfeus

Eurydike følger Orfeus paa Vandringen fra Hades til Jorden

under Ælsningen af Figurerne og er derefter paa Grundlag af Frølichs egne foreliggende Udkast med Naal og Gravstik gennemarbejdet og tonet. Flere Steder er endogsaa svævende Figurer angivne i denne Baggrund. Antydningssvis findes lignende Behandling anvendt paa enkelte Billeder i Andersens Æventyr, men der drejer det sig kun om ubetydelige Eftergravninger i Baggrundspartier. Her i Orfeus-Billederne faar denne Arbejdsordning løblich me-

get at sige og forslaar ikke til at erstatte den raderede Baggrund, som Frølich selv burde have udført. Det er et af flere Exempler paa, at han lod sig føre for vidt i Anvendelse af Hjælpere i sine Arbejder. -- Alle de her omtalte Særegenheder viser hen til, at Arbejdet er gjort umiddelbart før den Tysk-Franske Krig. Frølich har faaet sit første Aftryk, og det har sikkert været Meningen, at Ælsningerne skulde have været grundigt eftersele. Enkelt Steder er der ogsaa lidt Kludder i Figurraderingerne. Formodentlig har Frølichs Udtalelser i ovennævnte Brev bekræftet sig. Comte og hans Værksted har ikke eksisteret mere; maaske er han med samt Frølichs Tegninger og Ælsningerne gaaet rabundus under Borgerkrigen og de kommunistiske Udskejelser. -- Heller ikke senere Forsøg paa at opspore Brdr. Comte og deres mulige Efterladenskaber har ført til noget Resultat. -- Vi er atter stillet overfor en af Gaaderne i Frølichs Kunstnerliv, og den synes uløselig. Afdøde Sigurd Müller, der ønskede at erhverve Tilladelse til at udgive Billederne, tænkte paa selv at behandle Myterne i bunden Stil, og offentliggjorde 1904 en Prøve i L. Mollesens »Dansk Tidsskrift«. Han meddelte ved den Lejlighed, at »Illustrationerne var udførte til en kun delvis over de faa og smaa antike Orfeusmotiver udarbejdet Digtning, som paa Grund af forskellige Omstændigheder aldrig blev udgivet, og som det ikke har været muligt nu at faa opsporet.« -- Det sidste er især rigtigt! -- Maaske har en af Frølichs franske Venner forsøgt sig i klassisk Digtning og faaet ham til at illustrere Poemet. -- Professor Dr. J. L. Heiberg har velvilligst gjort sig bekendt med Billedrækken og nærmere stedfæstet de fleste af Motiverne, men -- siger han -- »Der er ingen antik Forfatter, der fortæller Orpheussagnet i Form og Omfang svarende til Tegningerne. Men de fleste Træk i dem findes spredt i antik Litteratur. Jeg slutter deraf, at Tegningerne maa være ment som Illustration til et moderne Værk, formodentlig et Digtl, der forherliger Musikens og Poesiens Magt.« Hele Illustrationens Form og Format viser ogsaa hen til en Bog af mindre Omfang, som absolut ikke kan have været skrevet i antik Versform. Men saare nydelige er Billederne, og smukt og med megen Ynde fortæller Frølich Orfeus' og Eurydikes korte Kjærlighedshistorie. Om en nulevende dansk Digter var istand til at skrive Stroferne til disse skønne Tegninger, fortjente visselig den gamle Plan, at faa dem udgivne, at gjenoptages. Prøverne viser at dette lader sig gjøre.

FRIU LINA FRÖLICH. c. 1869

L. Frølich til Th. Læssøe. Paris 1869 ^{17/12}.

Kjære gamle Ven. . . . Jeg har ogsaa ofte Lyst til at nedskrive mange Ting, . . . Frugt af Spadseretoure og andre Øieblikke, naar Tanken frit følger de Spor og Stier, der er den kjærest i Skov og ved Sø og op paa Høiderne, det vil sige i Phantasiens og Forstandens Verden. Men bliver der nedskrevet et Ord, saa bliver der ej Tid til at fortsætte; – man kan ej have baade i Sæk og Pose. – Jeg maae bruge min Tiid til at tjene det Nødvendige og maae være glad, naar jeg kan det. – Tankeverdenen, jeg ofte bevæger mig i, løfter og forfrisker Sindet, fast det er meest rimeligt, at hvis jeg engang kommer i en Stilling, hvor jeg kunde have Tiid til at søge en Form dertil, da er jeg for gammel; Sjælen mister sin Elasticitet som Legemet. . . . Men det kjæder mig, at jeg ikke kommer ud af disse Barnetegninger, fast jeg gjør dem med Fornøielse, men det er dog for Meget af samme Slags. . . . Jeg har blandt andet taget fat paa Nordens Mythologie, Æmner som

have beskæftiget mig siden min grønne Ungdom, og som ere mig voxet fast til Hjertet; jeg vil dog gjøre, hvad jeg kan, for deraf at efterlade et Værk, og at ikke ogsaa det skal begraves med mig, og det er paa Tiden, man veed ej hvorlænge, det er Dag for en, saa man kan arbejde. Det skulde bestaae af omtrent 60 raderede Plader, omtrent i Størrelse af »Amor og Psyche«, og ligeledes Texten anbragt, men tydeligere skrevet, paa Pladerne, [Resten mangler.]

*

Fra L. Frølich til Thorald Læssøe.

Paris 1871 ^{1/10}.

[Frølich og hans Familie havde opholdt sig i England 1870-71.] . . . Den meget frygtede Reise fra England hertil, gik over Forventning bra'; min Kone maatte bestandig bæres, og laae udstrakt i Vognene; men befandt sig uvanlig vel, formodentlig ved den friske, bestandig skiftende Luft. . . . Men det varede ej, hun har igjen været meget daarlig; hver Læge troer at kunne curere hende, og naar han saa har slidt ens Forventninger og Haab op, maae man prøve en anden. . . . Kunstforeningen har bestilt et raderet Hefte af mig til Medlemsgave; det kommer saa tilpas, at jeg tror en god Vens Medvirkning eller Vor Herres Styrelse dertil, – eller begge Dele. – Det bliver »Gjøgleriet paa Heden« af Øhlenschlägers Nordens Guder; en prægtig Opgave, som kanske kan benyttes til at fremme min Illustration af hele vor Mythologi. – Mine første Blade er jeg utilfreds med, saa efter dem lod jeg det foreløbigt ligge. . . . Ja, et kjært Arbeide er en herlig Læge; under det glemmer man, hvad man ej gider mindes, og som man ellers ej kan slippe. . . .

Forarbejde i Pen til Thor kjæmper i Utgard med Ælde og overvindes

**EFTER HUSTRUENS DØD 22. FEBRUAR 1872 BESØGTE FRØLICH MED SIN
DATTER I EFTERSOMMEREN SIN 83-AARIGE MODER I KJØBENHAVN**

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Kjøbenhavn., Blancogade, 1872 u/s.

Kjære Ven. Tak for sidst, – ogsaa for et venligt Spørgsmaal, der angik min Kone (jeg troer fra din). Du veed ej hvor underligt det forekommer mig, at næsten alle Mennesker, jeg møder, undgaae at røre ved dette Tab, der saa dybt har grebet ind i hele mit Væsen. Jeg skal forresten ej beklage mig over Nogen i saa Henseende, da jeg selv ofte lige over for Andres Tab, har havt samme Sky for at røre ved Sjælens Vunder. Den Sky er dog taabelig, naar der er Deeltagelse; hvor den fattes, taler man jo ej gjerne om den, hvis Minde er helligt. – Saa længe hun levede, følte jeg mig ung; med hende syntes jeg mig begrave al Fordring til dette Liv. – Imidlertid er der jo Pligter; mit Liv har Betydning for to Mennesker, en Moder og en Datter. – Har det Betydning ved min Dont, ved hvad jeg kan udrette? skal jeg realisere eller i det mindste nærme mig meer hvad der har lokket mig som Stjernen i Natten; og er det ej til deels Lygtemænd? – at klare det er da ogsaa en Livsopgave; – jeg beder blot Gud om ej at overleve Troen og Haabet paa det. – Naar jeg dvæler i Troen paa den Styrelse, der udgaaer fra et Faderhjerte, da kan jeg ogsaa tro, at den Bortgangne var moden til en anden Tilværelse, og at jeg skulde miste hende for at modnes. – Men medens jeg følte mig voldsomt kastet tilbage i mig selv, til Selvprøvelse, øgedes rigtignok ingenlunde min Tro; eller maaskee – at jeg blot skjæl-

Thor og Følge forlader Utgard-Lokes underjordiske Hal.
Forarbejde i Tusch og Pen for sidste Blad til Gjøgleriet i Utgard

nede skarpere i mine Overbevisninger. Alle Misklange i Naturen og Menneskehistorien saarede mig stærkere end nogensinde, og vilde ingenlunde løse sig i Samklang for mig. Jeg kan kun redde mig for Fortvivlelse i et Punkt af umiddelbar Tro paa den evige Visdom; men det kniber naar jeg tænker paa Livet efter Døden; i Stedet for en fast Tro har jeg et svagt Haab, nu da jeg føler mig saa interesseret deri. »Lad Sjælen bortfare, dog Aanden er igjen, i Kjærlighed er stor Glæde» – er nok en Trøst, selv om det skal

forstaaes som at et evigt Liv er blot for Aanden ej for Sjælene; for mit eget Vedkommende kan jeg lade det henstaae, – men at den Sjæl, der er mig meer end min egen, at det Forhold, fra hvilket jeg, om end med Smerte, dog rolig kan bortskjære den Sandseelige og Jordiske Deel, at dette sjælelige Forhold skulde være uden Førtsettelse, er for grumt at bære. Den ubetingede christne Tro har jeg ikke, og Forklaringen af Misklangen gennem Faldet, hjælper mig ej over Grumheden i hele Skabelsen. Saa længe denne Misklang ej kan løse sig i en højere Samklang, frygter jeg Grumheden for mig og Menneskets Lod. – Du vilde kanske hellere være fri for disse Udtalelser, men vi ere gamle Venner, og jeg holder ej af altid at gjemme mine Sisyphus-Stene, uagtet jeg i Almindelighed beholder dem for mig selv. . . .

✻

Fra Svend Grundtvig til L. Fr. i Kjbhv.

Fredensborg 1872 ¹²/s.

Hjærtelig Tak, kjære gamle Ven, for det Brev, Dit Hjærte drev Dig til at sende mig i Gaar! Jeg er ikke saadan en vindtør eller stivfrossen Pedant, . . . at jeg ikke skulde føle inderlig med Dig i Din tunge Sorg, hvis Tryk jeg med Smerte midt i Gjensynets Glæde saa tyngte Dig til Jorden. – Du har fuldkommen Ret i, at det er en taabelig, i Grunden umenneskelig Sky, vi Mænd saa ofte have ved at berøre, hvad der ligger en Vens saa vel som hvad der ligger vort eget Hjærte nærmest. Din rige Kunstnersjæl, som jeg har elsket nu i 30 Aar, er ogsaa her mere menneskelig, – som en Kvindes. Og om Du end nu føler Dig ældet under Sorgens og Savnets Vægt, saa er Du endda væsentlig yngre i den bedste, den varige, den evige Betydning, end samtidige som mig med en helt forskjellig Livsudvikling og Livsgjærning. Jeg føler mig forynget ved at se Dig, og jeg takker Dig inderlig, fordi Du endnu som i vor grønne Ungdom kan aabne Dit Hjærte for mig. . . . En lige saa taabelig Sky afholdt mig fra at spørge Dig om, hvad jeg saa gjerne vilde høre Dig udtale Dig om: Din Kunst, Din Gjærning. Du tav, og jeg turde da ikke spørge. Nu har Du givet mig Mod dertil, og naar jeg søger Dig op, maa Du fortælle mig noget derom. Jeg vil da ogsaa gjerne tale uforbeholdent med Dig om de inderste personlige Spørgsmaal for enhver af os, som Du har vist mig den Tillid at bringe paa Bane. . . .

✻

Fra Tanten Anna Tulein til L. Fr. i Kjbhv.

Marienburg 1872 ¹⁸/s.

Hvor er det kjærligt og venligt tænkt af Dig at Du sendte mig de Linier skrevne af Din uforglemmelige Hustru efter hendes Ankomst til Marienburg [i 1857]. – Det var baade med Glæde og Undseelse at jeg læste de kjærlige Ord og sandelig det var ret med dybt bevæget Sind at jeg tænkte tilbage paa den Sommer og vort korte Samliv med al dens Angst og Smerte. – Hvor er det en velsignet Tanke at Din Lina har følt sig saa lykkelig iblandt os og hvor kort var hendes og Din Lykke – og dog min kjære gamle Lorenz Du har Eders Barn i hvem Du daglig seer Mindet om hende der forlod Dig først. . . .

Barnet skal begynde at gaa. Efter Akvarel. Paris

Fra L. Frølich til Thorald Læssøe.

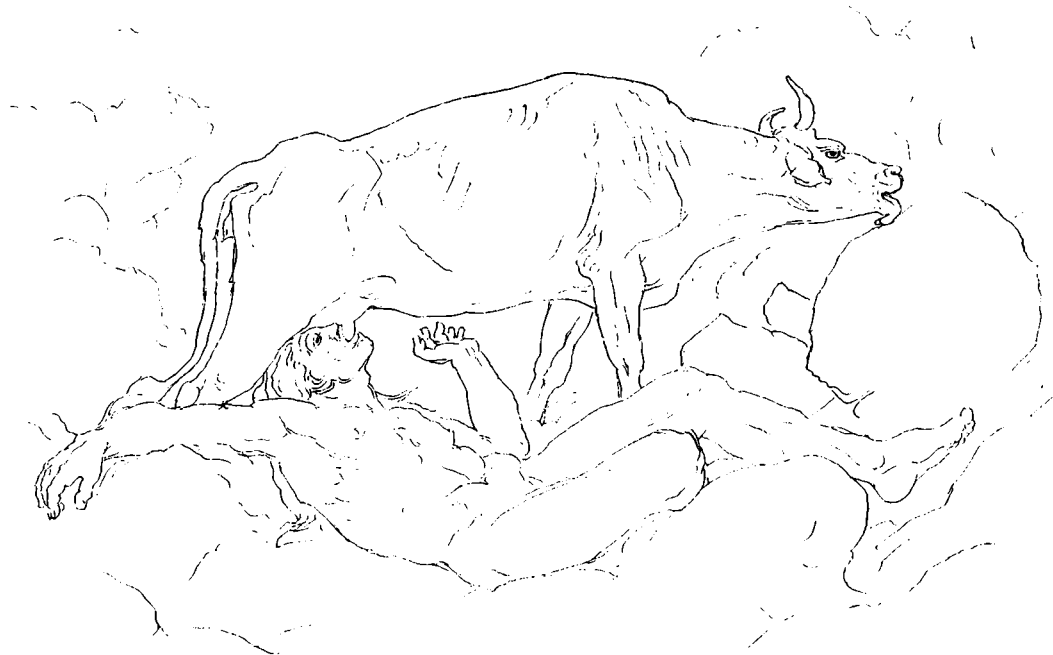
Kjhhvn. 1872, Okt.

Kjære Thorald. . . . Barnet skal begynde at gaae efter Kirsebærret (med Katten), giver jeg som Bidrag til Selskabet »Fremtiden«, hvor jeg af Princip er Medlem. [L. Fr. var indtraadt i Foreningen »Fremtiden« og opfyldte sine Pligter, men krævede aldrig sine Rettigheder.] . . . Du veed vel at jeg og Edma have den Fornøjelse at komme til Dig Mandag Aften. Jerichaus have indbudt os. – I gammelt Venskab. L. Frølich.

Fra L. Frølich til Vilh. Kyhn.

Paris 1872 25/10.

Gamle Ven. . . . Det var en deilig Dag, Reisen over de danske Øer og de danske Vande. Klart Solskin; det var lyst Blaaf baade paa Himmel og paa Hav; og Landet var ej mindre smukt. – Uagtet de vaskede dygtigt, slap vi for Søsygen, som overfaldt de fleste paa Overfarten. Men næste Dag var derimod graa og regnfuld, medens vi kjørte gjennem Tyskland. Her er det lige saa ustadigt Veir som vi forlode i Kjøbenhavn, og endnu koldere. – Nu sidde vi i vort stille Hjem; i Dag have vi en uvanlig Dag, min Fødselsdag; Edma har vendt op og ned paa Huset for at gjøre det festligt. – Theebordet i Morges fyldt med Blomster og smaae Presenter, – stadselig Middag o. s. v. Til Gjengjeld har jeg spadseret med hende og gjort Visiter. . . . Det er underligt, hvor svært jeg har at begribe Forandringer, – jeg synes det er heelt besynderligt, at jeg nu er i Paris, ej i Kjøbenhavn; det Indtryk kommer altid tilbage; for ej at tale om hvor underligt det forekommer mig at jeg er en gammelagtig Enke-Mand; jeg synes jeg var Barn i Gaar. Men det er den samme Følelse, Du ofte har udtalt for Dit Vedkommende. Naar Kunstforeningen har gjort sine Indkjøb, beder jeg Dig lade mig vide Resultatet for mit Billedes Vedkommende. – Og naar Du ej har noget bedre at gjøre, saa lad mig høre lidt fra Dig; hvad der beskjaeftiger Dig som Arbeide og som Tanke, tillige om der foregaaer noget Nyt blandt Venner; og ellers i Kongens Kjøbenhavn. – Her synes virkeligen Republikuen at befæste sig, hvad man knapt turde haabe. – Det vil ej blive uden Følger for Europa. . . .

Forarbejde til Ymer næres af Ødhumble. Nordens Guder.

NORDENS GUDER

Da Frølich i 1863 havde afsluttet sine raderede Værker: »L'Amour et Psyché«, »Visen om Dronning Dagmar« og »Fader Vor« i engelsk og fransk Udgave, samlede han for Alvor Tankerne om Planen, at udsende en Række Raderinger (han tænkte 60 Blade), hvori han haabede, i store Kompositioner, at udløse sin Ungdoms Kjærlighed til Eddaens Gude-Myther. — Under sit Ophold i Paris havde han lært den i Altona fødte, ved Akademiet i Kjøbenhavn uddannede danske Maler Theude Grønland at kjende. I ham fik Frølich en ivrig Beundrer, og fra ham modtog han i Løbet af 1864 stærke Opfordringer til at begynde Storværket: Nordens Guder: »Gjør det kjære Ven, for Nordens Gloire, for Deres Genies fulde Udtalelse, for Deres Berømmelse og for Deres Velfærd. De er en af Hovedmændene i Tolkning af ophøjede Ideer i skjønne, gribende, ideelle Former, Ingen anden end De kan tolke Oehlenschlägers store Mesterværk og trylle frem for os Aser og Jætter og deres Tvist, deres Kjærlighedsidrætter og Asalokes List, og slutte med Ragnarok og salige Gimle«. Den nordisksindede Kunstner, der fra Midten af Fyrreerne havde levet i Frankrig og England og vundet et Navn ved store Blomster- og Frugtmalerier, har sikkert ført Frølich ind paa Tanken at lægge Værket saaledes til Rette, at det banede Vej for Kjendskab til og Forstaaelse af den Nordiske Mythologi i Europa. Fra hans dristige Forventninger, om at sligt lod sig gjøre, stammer Frølichs Experimenter med at give de første Blade en forklarende fransk Text. Vi kjende saadanne Forsøg i enkelte Aftryk (se Krohns Fortegnelse under 1873 Nr. 163, 164 og 175) og f. Ex. den her gjengivne Radering Gjesion-Bladet. Imidlertid maatte Planen stilles i Bero ved Krigen 1864, og Frølich gjenoptog den først efter at han 1871 var vendt tilbage til Paris. Han modtager der med særlig Glæde den danske Kunstforenings Bestilling paa fem Blade Raderinger med Æmnet »Gjøgleriet i Utgard«, og nævner denne Bestilling i Brev til Læssøe af $\frac{1}{10}$ 1871, som en lykkelig Begyndelse paa hans store paatænkte Værk. Han sukker senere over at sidde fast i de mange

Quand les Oses (les dieux du Nord) arrivèrent dans ces pays, Gefion, la jeune, la joyeuse, écrivait les montagnes et les bois de la Suède. Un jour elle passe devant la demeure de Gylfe (un roi des géants); les sons d'une harpe l'engagent à y entrer. Elle est bien reçue, mais quand elle eut vidé la corne à la santé de ses hôtes pour prendre congé d'eux, les deux fils du géant, épris de sa beauté, la supplient de rester.

Gefion y consent à condition qu'on détache pour elle la partie la plus fertile du pays pour en former une île.

Dans ce but, elle se métamorphose en boeufs, les deux jeunes géants, les attèle à une charrue, coupe cette partie de la Suède et en fait une île nouvelle. C'est l'île de Seeland, que les poètes appellent encore l'île de Gefion.

Il est probable, qu'on a, dans cette légende, conservé le souvenir de la séparation de l'île de Seeland de la domination Suédoise et de son union avec le Danemark. On pourrait y voir aussi la séparation géologique de cette île de la terre ferme par la formation du Sund; si on peut croire, qu'une telle révolution aie eu lieu, et qu'elle se soit passée dans une période où ces contrées furent habitées par l'homme. Gefion fut l'épouse de Skjold, fils d'Odin. D'après le mythe ils sont les ancêtres de tous les rois Danois, les Skjoldingiens, Skjoldunger, fils de Skjold.

Gefions-Bladet fra Nordens Guder i sin første Form med den franske Text

Børnebilleder, og vender i Brevene atter og atter tilbage til det nordiske Værk, han ønskede at efterlade sig inden den store Rejse, den han, særlig efter Hustruens Død i Februar 1872, ofte dvæler ved. Han var atter i Danmark i Efleraaret 1874, og havde forinden gjort meget Arbejde for at bane Vej for »Nordens Guder». Det kan ikke siges, at hans Bestræ-

belser – ejheller gode Venners Hjælp – kronedes med Held. Hverken i Norge eller Sverig var der særlig Interesse at spore. – Januar 1874 skriver Th. Læssøe: »... Hos Reitzel har der tegnet sig 94 Subscribenter paa dine nordiske Gudesagn, det er jo ikke meget, men mere vil komme naar det første Hæfte er udkommen. Et enkelt Blad, ihvormeget smukt der ogsaa er deri, kan ei forslaae til det større Publicum. Fra [Prof. A.] Munch skulde jeg sige Dig, at han ikke seer Mulighed for at skaffe offentlig [norsk] Understøttelse til Værket. Fra det Fond, som han havde henvendt sig til i Trondhjem, har han faaet Afslag. Men han har opfordret sine Landsmænd til at subscribere derpaa. ...» Herhjemme havde hans gamle Kjending, Boghandler Delbanco, der redigerede »Illustreret Tidende«, tilbudt ham Plads for en Redegjørelse af hans egen Stilling til den Opgave, han stræbte at løse. Der foreligger i Frølich's Papirer en saadan større Fremstilling i Prosa og en Begyndelse til en lignende i knappere Form, men ingen af disse har været optaget i »Ill. Tidende«. Af dette mindre Manuskript meddeles her et Uddrag:

»Idet jeg begynder paa et Arbejde, som jeg betragter som en Livsopgave, ønsker jeg hilse paa mine Landsmænd ved at føre det frem med nogle ledsagende Ord. Herved vil jeg gjøre Rede for, hvorledes jeg betragter det, og forud besvare nogle Spørgsmaal og Indvendinger, som jeg ventet, ikke

Skirnirs Rejse. Frejrs Elskov. Ubenyttet Badering III «Nordens Guder»

Oden hang i Dage paa Jydrasil medens han opfaar
Runerne

26 October 1872. L.F.

Forarbejde til Odin opfinder Runerne. »Nordens Guder» og »Eddaens Gudesange»

vilde udeblive. – Det er Nordens Gudelære, som jeg vil give en Række Billeder til. – Jeg har fra min tidlige Ungdom beskæftiget mig dermed, og vil endelig tage fat derpaa, for at det ej skal blive for seent, da jeg nødig vilde see ugjort dette Arbeide, som jeg har skjænket mine bedste og meest livlige Øjeblikke. – En Indvending, jeg antager, straks vil stilles hjemme, er den, »hvoredes jeg, der har levet mit halve Liv i Udlandet, troer at kunne behandle det store Æmne vel«. Man kan vistnok altid ønske flere og dybere Indtryk til, hvad man vil fremstille, til dette Arbeide altsaa blandt andet Indtryk af det Nordiske Liv; men jeg troer ikke saa ganske at savne saadanne, saa jeg vil vove paa at udføre disse Billeder, der af sig selv og ofte ukaldede saa levende have stillet sig for min Sjæl. Ikke mange have forsøgt disse Æmner; men kan derefter nogen Anden gjøre det bedre, da saa meget des bedre. – I hvert Tilfælde er jeg tilfreds med at begynde dette Arbeide her ude; det giver en Uforstyrrethed, jeg troer tjenlig. Jeg er efterhaanden naaet til Enighed med mig selv om

Behandlingsmaaden; det var ej let, men hjemme vilde jeg sagtens møde saa mange ulige Meninger, at de vilde forstyrre, og formodentlig hindre det Hele. — Naar man saa seer mine første Billeder, vil et Udraab ej udeblive »men de ere jo næsten ganske nøgne«. Ja det er de, og anderledes hverken kan eller vil jeg fremstille dem. — See, jeg mener at de Klæder, vi kunde give dem paa, kunne ej forhøje Characteren, og hvad ere de da til. . . . Jeg faaer gjentage det banale Ord »hvad behøve Guder Klæder til?« . . . En svagere Side er rigtignok Drapperiet, thi om jeg end er imod Klæderne, saa behøve vi dog Drapperiet til kunstnerisk Fremstilling, og vi have ej stor Leilighed at gribe det ud af Livet, Klæderne har tilintetgjort Drapperiet; dette vil altsaa let blive conventionelt og dødt; men hvad er der at gjøre, man kan ej give meer end man har. . . . — Efter Krohns Oplysninger udkom Første Hæfte med fem Raderinger i Septbr. 1874. Andet Hæfte, ligeledes indeholdende fem Blade, udkom i August 1875 og Tredje Hæfte først i Maj 1877, da Frølich atter var bosat i Kjøbenhavn. — Men i 1874 havde han ikke alene de ovenfor nævnte Prosa-Forklaringer færdige, men ogsaa et ret stort Digt, der i et Slags klassisk — men naturligvis vel ureglementsret — Versemaal gjør Rede for hans Forehavende og imødegaar mange tænkte Indvendinger og forventet Kritik. Dette Digt har han vist Chr. Molbech, der i sit Svar henholder sig til Erasmus Montanus' Dom »materialiter fortræffeligt, formaliter slet«. De her følgende Breve udtrykke Svend Grundtvigs Syn paa Digtet. Hos ham efterlod Frølich sit Manuskript, da han atter rejste til Paris.

Fra Svend Grundtvig til L. Fr. i Paris.

Uglereden paa Platanvejen 1875 28⁴.

Kære gamle ven! . . . Lige siden du forlod os i efteråret har jeg været ved at skrive dig til, og den nærmeste anledning dertil var det digt, du meddelte mig efter at vi all havde sagt hinanden farvel for den gang. Jeg fandt det så morsomt med en naturlighed i tankegang, som havde noget fortryllende frisk ved sig, men formen altfor besynderlig, og jeg besluttede strax at omskrive det og sende dig ny renskrift. Men skønt det har ligget på mit bord lige siden og altid været mig i tankerne, har dog allehånde travlhed — for jeg er stadig stærkt beskæftiget med mange lærde og kuriøse sager — forhindret mig fra at udføre mit forsæt, lige indtil jeg nu for et par dage siden modtog din gave af raderingerne til Nordens Guder. . . . Tak, kære ven, siger min hustru og jeg dig for denne skønne gave. Vi takke dig både som ven og som kunstner og digter. Gentagne gange har vi taget dine blade frem og glædet os over dem, og Øhlenschläger har måttet stige ned fra sin hylde for at opfriske os de her behandlede æmner således som du har gengivet dem. Du har ret i at kalde dem din ungdoms kærlighed. . . . Hvor levende vækkes ikke ny minder om dig og om den ungdomstid, da vi først mødtes, nu, da jeg var med at stede Skovgård til jorde. Jeg så ham otte dage før hans død; han var svag, men endnu arbejdsdygtig, og jeg håbede da på, at våren vilde give friske kræfter. Ham som dig traf jeg ved vor elskelige Lundbyes side. Lundbye var mellemmand og bindeled. Det var iforgårs syv og tyve årsdagen siden jeg sænkede hans legem i graven. Skovgård har længe båret på den hjerte-orm, som nu overgnavede hans livstråd. Han var som kunstner i sin fulde kraft til det sidste, og hans ædle, rene, milde karakter var altid sig selv lig. Hans to sønner (atten og sexten år) vise gode anlæg til at gå i faderens spor. Den yngste er min gudsøn. Desuden er der en sød lovende pige på tolv år. . . .

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Paris 1875, April.

Tak, kjære Ven for Dit venlige Brev, som jeg modtog i Dag. Du seer, jeg har ej så svært ved at komme til Brevpapiret, uagtet jeg ogsaa sysler med mange kuriøse Sager,

Forarbejde til Bors Søner, Odin, Vile og Ve, der dræber Jættlen Ymer og danner Jorden af hans Legeme.
•Nordens Guder

men jeg har ingen Hustru, hverken syg eller frisk, men et tomt uordentligt Hjem (Du har sagt, Du er for ordentlig, jeg er det meget for lidt), hvor man må see ud af Vinduet, eller ud gennem Åndens Vinduer for at befinde sig vel; – og det gjør jeg da også jævnlig. . . . Hvad Du siger om mit Vers fornøiede mig. . . . Sagen er at Digtet, ligesom mine Tegninger, ere Hjertedråber; og at, hvor besynderlig Formen monne være, havde jeg Følelsen af, at jeg dog havde udtrykket, hvad jeg vilde, og nok så godt som i mine Raderinger, for Du må tro at Formen for Kunstneren er endnu meget meer balstyrig end Sproget, så mine Billeder komme frem, fordi de endelig må frem, ikke fordi de have nået at udtrykke, hvad jeg vilde; – det lykkes mig stundom i en let Tegning, – men i et Billede, eller en Radering, der må løbe gennem Teknikens Spidsrod – blot tilnærmelsesviis. – Jeg siger, tiltrods for Beskedenheds Skjønhed at jeg har Følelsen af at være Kunstner, men jeg er en uheldig Mand (men det er jo Alle, hver på sin Måde) for mit Liv går hen med forgjæves Bestræbelser at frembringe Noget ved lang Møde, som jeg gjør langt bedre i et Øieblik ved mit første Udkast. – Det kommer af at jeg fra først af har stukket Benet i den feile Bukse, – og aldrig har fået dem rigtig på. – Eller fordi jeg ligesom med mine Vers har troet at Formøen skulde fødes af sig selv til Tanken; dette

er i sin dybeste Grund rigtig, men for Anvendelsen maa man anvende meer System i Techniken end jeg har gjort. Jeg fik for tidlig Lov at raade mig selv, og hang i – hvad der meest interesserede mig, Compositionen; – kan vel sige at jeg ingen Anlæg har for Techniken, men det er maaskee sandere, naar jeg siger at jeg var doven for hvad der ej morede mig. . . . Ja, vi blive gamle, de fleste Hjertet hængte ved, ere på den anden Side Gra-ven. Skovgård naade efter sin Ungdoms skrøbelige Sundhed til en tålelig Alder, men – med den Sjælsfriskhed og Kunstner-Ungdommelighed, han var i Besiddelse af, var det en beklagelig tidlig Død...

*

I et senere Brev antyder Frølich den Mulighed, at bringe Digtet frem for at »vække nogen meer Opmærksomhed om Værket, som i det Hele nok behandles med Taushed og Ligegyldighed«, som han skriver. Det blev der intet af, men det har aabenbart været ham til Husval-else at erfare Svend Grundtvigs milde og hjertelige Dom om det. Her lade vi følge et større Uddrag af Digtet for at vise denne Side af det, Frølich kalder sit »indere Liv«, i dette Til-fælde »Hjertedråber«. Lige fra hans Ungdoms Rejsetid kan man i Optegnelser og i Skitse-bøger – af og til skrevet hen over Blade, der alt var fyldte med Tegninger – finde Udkast til Digtning baade i bunden og ubunden Stil. Og han vedblev med sligt til sin høje Alderdom.

Udkast i Blyant til Nanna og den doende Balder

Hermod hos Jættekvinden Tök, der med tørre Øjne begræder Balders Baalfærd.
Forarbejde til »Nordens Guder«

Jættepigen der tager Bonden, hans Plov og Oxer i sit Forklæde og bringer dem hjem. Motivet hørte til den første Række, der blev Frølich opgivet af Fabricius, men han benyttede det den Gang ikke til Tegning. (Se Brev her af 1/2 1852 fra A. Kittendorff.)

Den her gjengivne Tegning maa stamme fra Tiden i hvilken L. Fr. arbejdede med »Nordens Guder«. Den er betegnet Paris, Digt af Uhlund: »Det er ej Legetøj, det er en Fremtids Magt.« — Ublands Digt kjendes ikke. Møllig har Frølich husket fejl. Chamisso har skrevet et Digt: »Das Riesenspielzeug« over samme Sagn, der af ham henlægges til Elsass. (Se ogsaa »Kempens Datter og Plovmauden«. Thiele: Danmarks Folkesagn. 2. Del, 1843, S. 228.)

SENDE-BREV OM NORDENS GUDER I BILLEDER

Det vel omfangsrige Manuskript (omkring 250 Verslinier) indledes med en Skildring af et Besøg, »et talrigt Selskab af luftige Damer« som Frølich modtager . . . »af Høflighed jeg kalder dem Muser«. De udspørge, raade og vejlede ham i Behandlingen af Opgaven. Da de ikke opnaar deres Hensigt, ender de med at tale i Munden paa hverandre og forlade ham; — kun En — den ham venligt sindede — bliver tilbage og tiltaler ham som følger:

Når jeg sad ved din Side, på Din Pande hviled' min Hånd. / Blev ej alliid da så lyst med Glæde derinde? / Glimted ej pludseligt Billedet frem for dit indere Syn. / Og så sikkert, at, Hånden heelt uvilkårligt, / Du som i Drømme tegnede Billedet hen; / Og siden alliid

Forarbejde til Raderingen: Thor og Jætten Ymer paa Fiskeri. •Nordens Guder•

det glæded', når Øiet hvilet derpå. / Og hvorfor tegned' Du stundom matte og feile Gestaller, / Og hvorfor forringed Du det, som godt Du havde begyndt? / Ja hvorfor; blot fordi Du mig ikke påkaldte; / Fordi Du troede, nu skulde de Andre hjælpe det frem. / Selv når jeg kom, ved din Side fandt jeg Pladsen besat. / ... Men, når Du Noget vil give, som Andre skal gribe, / Frem må det springe ud af det levende Væld; / Og hvo er mægtig at byde den quædende Kilde? / Det ene er jeg, og længst Du har det jo vidst. / ... Nu, så vær da et villigt Redskab, Du skal det ikke fortryde, / Saga og jeg skal stadig Glæde og Styrke Dig gi'. /

Thors Øretigen til Jættlen Ymer

Odin og Saga

Frigga og Balder

Så hun taled og svandt; og ene sad jeg i Tan-
ker / Tænkte på det, Saga beretter, jeg det
gjemmer i Jerne og Hjerter; / Tænkte på Dig-
ternes Værk, som herligt Aser forynger; /
Også på All, hvad sig speiler i den levende Qvæ-
den, / Som for Odins Øie i det dybe Norner-
nes Væld. / Nei, Aserne ere ei døde, som Føl-
kevætter stedse de leve endnu; / ... Modte du
ikke på Vei gjennem Livet, om end førre, end
ønskeligt er, / Mænd, opflattet med ivrende
Sind til dygtige Handling, / Ret glemmende
sig, for Skinnel, alt falskt at bekæmpe? / Thor
lever i dem, og Miølnir, Truthham'ren skinner
jo frem. / Så godt i et knusende Ord; som i
Jernbrøleren favnestor. / Har Du mødt i Dit
Liv, Mand, som stedse skarpt fatted i Sigle /
Frem på sit Mål, og Midler vidste vælge dertil /
Skuende fjernt tilbage til Grundenes dybeste
Aarsag, / Skuende frem i en Række af Virk-
ning og Følge, / Til Livets dunkle Gæder følte
det løsende Ord? / Eier han Spydet med Mag-
lens og Visdommens Runer, og veed det at
føre; / Er Målet, han ej taber af Sigle, vædt
og stort, / Slæer det ophoiede Sæde ham åbent,
hvorfra han øiner, / Alt, hvad som lever og
hændes i Verden, tydeligt, klart; / Da vi godt
ham kan nævne Odins, Herskerens Yndling. /
Han kan da føre Folket til Høihed, Lykke og
Seier. / Mødte ej Du i Livets gladeste Enge
noget elskværdigt Barn, / Som just ugjællede
Kraft til livsalig Yngling udfoldende trylled; /
Glæden stråled i Øiet så klart, at intet Ureent
ham nærme sig kan. / Der slæer han som
Balder; også som Balder for Mistelteen falder
han let. / Ofte eet spottende Ord er nok til
ubevidst Uskyld at fælde. / Han, som Lillien,
den skinnende Blomst, ej tåler ringeste Flek. /
Vist Du har mødt så mangen Qvinde i Livet,
som med Ære kan bære / Frigga Navnet, det
hædrende for Hustrus og Moderens Hjerter. /
Kjender Du Tårernes Magt i et Qvinde-Øie, Du
elsker, / Da Du forstæer, hvi Freia så gjerne
nævnes den grådsfagre Van'. / Har nogen

Qvinde livsalig som Ydun med leende Øie, /
 Rakt Dig en Frugt, så strax Du Knæ vilde boie /
 / Så i Sommer og Høst Du stod forynged som /
 i feireste Vår? / Da Du veed Asynierne leve /
 som Aserne og. . . / Mødte aldrig Du Mand, /
 smuk og smidig og som alment behaged, /
 Fremmest Qvinderne dog; kløglig og snild, men /
 som Intel søgte uden sig selv. / Alliid leved for /
 Stunden at nyde; om man stoler på ham, man /
 bygger på Sand. / Giv ham det bedste, Du /
 eier; det lidet kun ændses. / Om Du ham sårer, /
 selv uden at ville, godt hævner han sig. / For /
 sig at more han prisgiver Venner som Fjender. /
 / Kjender Du ikke hans Vætte? Det er Løke, /
 der dog kaldes As. / Ej undværes han kan i /
 Valhal; som Luen den lysende farlig Vennen. /
 Uden ham de sig kjede; så det også hænder /
 på Jord. – / Møder slüg Mand og trylles af Qvinde med halvbændte Hjerte /
 Idel Af- /
 skum fremfødes; dem, som tørste for Blod, som Slugeren Fenris, /
 Dem, der omspænde /
 med Løgn, som Ormen, og de Blæge, der tilhøre Hel. / Mødte ikke Du Folk, der kun agle, /
 hvad Bugen og Sandser fornøier / Andre, som kjende ej Medynk, og dem, som Misund /
 gjør gule, / Mødte Du Folk som alle Andre foragte, hovmodige Sjæle, / Stolte af Viden, /
 af Held, Kløgt eller Gave, ligemeget af hvad, / Mødte Du Andre, der alliid braske på

Løke spotter Guderne ved Ægirs Gæstebud

Thor som Ungersvend opsøger Jættten Ymer. Efter farvelagt Udkast til Nordens Guder

Loke betragter Dværgene der smede Gaver til Aserne

Guldet, deres Aladins Lampe, / Andre, der ingen Ret eller Magt kan erkjende, uden blot Nævens, / Da Du forstår den steenhjertede Rungner, Frost-Jetter, Riumtursur og Troldene med. / Meget Småfolk Du mødte i Livet, der alt må betragte fra nedens; / Sliige gjerne forslåe sig ret på en Stump, er uden Begreb om det hele; / Ganske nyttig og bra', når hver på sit eget sig holder. / Der har Du Dværgenes Flok, de tjene Jette som As. /

Mødte end Du på Veien i Livet Mennesker milde, / Elskværdige, blide, Alting omkring sig de stemme til Fred; / Kiven forstummer, når blot de sig nærme. / See dem i Øiet, alt hårdt i Sindet må smelte; / Hør deres Røst, da Samklang måe kjendes i Sjælen; / I deres Fjed Glæden fremspirer; All, der er bundet, løse de let, / Bundne Hænder og Tunger og Hjerter, alle Lænker falde for dem. / Disse stamme fra Vaner, stamme fra Alfer, / Held os, disse Slægter ej heller uddøde end. / ...

Dværgen Alvis taler til Thor

Dog ikke vi finde Mennesker ganske udpræget / Så som As eller Jette, eller Alf eller Dværg; / Nei blandet vi alle dem finde i Menneske-hjertet, / Og derfor er Striden forinden, som udenom Striden; / For begge Kampe er et Speil i Asernes Liv. ... Men nok jeg har sunget, jeg ene jo

vilde / Fåe Jer Noget at tænke på Aser, lidet på mig / ... Hermed, kjære Læser, farvel, og synes Du om de nys hjemsendte Billeder / og tyve Daler i fire År vil spendere, tredive om stort det skal være, / Subscriber så på Værket hos Reitzel eller hos mig / Lorenz Frølich, Paris, 3 Place Wagram.

Efter Akvarel, antagelig Fontainebleau

I de nedenfor trykte Prøver paa Frølichs tidligere - i Dresden 1845-46 - begyndte Dødedans-Serie er han helt under Paavirkning af Dresdener Skolen og Holbein-Træsnittene. Først senere - efter den tyske Revolution i 1848 - tegnede Alfred Rethel sine ypperlige, store Træsnit-Billeder, der viser Døden som den egentlige Leder og Sejrende i Revolutionen. Ganske frigjort for tysk Paavirkning bliver Frølich i sine her S. 351 gjengivne Pariser-Udkast. - Penne-tegningen af den fremad dansende Død med Barnet i Armen og de to

To Dødedans-Billeder skaarne i Træ af C. Henneberg. Efter Aftryk i Kobberstikkabinettet i Dresden. Først trykte i Nieritz' »Sächsischer Volkskalender« 1848. (Se Frølichs Breve fra Dresden, Januar 1846, S. 161 og 162; 1846, S. 169, samt Forening for Boghaandværks »Bogvænnen« 1921, S. 13-16.)

unge Mennesker i sit Ledebaand har hans egen friske, selvstændige Streg. I den lette Blyantsskitse hvori selv Satan er den Øverstkommanderende, er den uhyggelige Død, der har Skovlen fuld af Ofre, iført høj Hat og Søregeske som en moderne Ligbærer. Man mærker Minder om Pariser-Kommunens Undergang i Nedsabling og Blod.

Udkast til Dødedans-Billeder. Fra Slutningen af Pariseropholdet

Fra L. Frølich til Thorald Læssøe i Kjbhv.

Paris 1875 11/5.

Kjære Thorald. . . Om en Måned er forhåbentlig jeg og Edma hos jer. En Maaned blive vi hos min Mo'r, så skulde vi gjøre nogle Landture, men kommer nok snart igjen. . . . Så Skovgård havde jeg seet for sidste Gang. . . . Nys døde Millet, en Kunstner, der har levet noget i Skygge; han efterlod Enke og ni Børn, jeg troer i Træsko, men hans Auction indbragte henimod 1/2 Million frs., og hvo som har kjøbt, kan endnu blive rige derpå. Jeg har altiit holdt af ham, men havde dog ingen Idee om hans Værd efter de fåe ingenlunde bedste Arbeider jeg havde seet. – Når Tiderne er gået, vil han vist nævnes sammen med Rembrandt, af hvem han dog slet ikke er Efterligner. – Han har altid levet i sin lille Bondeby, men har seet dybere ind i Himlen og ind i Mennesket, det primitive i Mennesket, end nogen Kunstner i vort Aarhundrede. . . . Nylig havde jeg en Overraskelse. Jeg fik Brev fra Sv. Grundtvig, han skrev blandt andre Ting om mit Digt, som jeg gav ham til Gjennemlæsning, da jeg reiste. . . . medens jeg tænker mindre på at sælge eller vinde Navn, føler jeg stedse stærkere Impuls for Kunstens, men især for Tankens Liv. Hvortlænge skal jeg spadsere om paa denne Jord, hvortlænge skal mine Kræfter være usvækkede; det veed man ej, bedst er ej at tænke derpå; men leve, som om man var ung, for jeg føler en Riigdom, der kunde fylde nogle Menneske-Liv. . . . 2den Levering af Raderingerne er næsten færdige; og skjøndt de have betydelige Mangler (paa Grund af Techniken, da jeg har gjort dem uden Hjælp af en Graveur, hvilket tillige har voldt for stort Tidsspild) så skal det ej découragere mig. . . . Ligesom man rykker længer frem, blive Geledderne tyndere, men der kommer jo altiit nye Recrutter til at kæmpe for at beseire Jorden, »gjør Eder den underdanig«; skjønnest er denne Kamp i alle Tankens Enemærker; Håndens Greb skal jo og til; – og den blodige Kamp hører unegtelig og til al jordisk Udvikling; for mig altiit en uhyggelig Tanke, som Grundtvig har givet den bedste Trøst for med de Ord: »Blodstrømmene ere altid bedre end Forraadnelsens«. – Og i Verdens Styrelse troer jeg nok, de første ere til for at hindre de Andre. – Jeg havde i Dag et overraskende Besøg, Gravøren J. Ballin; sidst såe jeg ham i London 1870, hvor han er boesat siden Krigen. Du kjender ham nok knapt. Nu hører han ogsaa til de Gamle. Ret hyggelig Fyr, Jacobs og Abrams Gud hjælper sine med visse gennemgående Kræfter; han har gjort sig en meget god Stilling i London, lige som han havde gjort sig en god her tidligere. – Rolig Arbeidskraft og god Beregning er de gennemgående Fordele hos Jøderne. – Man kan ej have baade i Pose og Sæk; i det mindste er det sjeldent, at man kan ligesom tjene to Herrer, uden at gjøre Nogen Uret. – Man siger, Jøderne høre ingen Nation til, komme de ud, seer man det er ej sandt, han er saa pære-Dansk, – ellers havde han vel bragt det endnu meget videre i verdslig Henseende. . . .

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Kjbhv. 1876 11/10.

Kjære Svend. . . . Jeg har læst noget i Brage Snak med Fornøielse; troer dog, jeg på en Måde foretrækker den lille Mythologi. Jeg kan ikke sætte det skrevne Ord så langt under det mundtlige, som Din Fader gjorde – uden i Hjerte-Sager; – men de to Ord have noget forskjellige Love og Stiil; – og jeg synes at Brage-Snak lader føle at det er det mundtlige Foredrag nedskrevet, medens den anden er skrevet for at læses. – Dette hindrer jo imidlertid ikke at nyde de kostelige Udviklinger, den indeholder. . . . Det som er så fortryllende er det mageløse Håb for Nordens Menneske-Ånd, . . . thi Sandheden, Dybden og Varmen i det har atter og atter grebet mig, om jeg end har fulgt med andre Folkeånder. . . .

Landskab med Vildt. Maleri fra Fontainebleau

I AARET 1876 TOG L. FRÖLICH FAST OPHOLD I KJØBENHAVN

Fra L. Frølich til Vilh. Kyhn.

Fredericiagade 1876 6/n.

Kjære Kyhn! . . . Der er nu ingen Fare at der voxer Græs og høit Riis på Kjøbenhavns Brostene som danne Veien mellem os; alligevel da mine Morgen- og Middag-Ture i nordlig Retning sjelden lader mig komme langt i West, føler jeg Trang til at befare Veien mellem mig og Vennen ved Hjælp af Skrivetøiet. — Tankerne have nogle Gange dvælet ved hvad vi sidst pratete om, og så bliver det mig gjerne klart, hvad jeg er for langsom til strax at sammenfatte og svare. Vore Samtalers Grund-Emne er måske truffet, når jeg nævner »dansk eller nordisk Kunst»: og i Ønsket om dens Udvikling kunne vi høiligt samstemme. . . . Af alt Bygningsvæsen og sligt er det danske Bondehuus mig det kjæreste, det som nu forsvinder, og det gjør mig meget meer ondt, end om alle Chr. 4.'s Bygninger brændte, hvor deilige de ere, thi Du har ej Ret i at sige at de ere vor Kunst, ellers havde vi bygget meer af den Tønde; det har nok været fremmede Kunstnere: når vi selv skulde til det, gjorde vi det som Jægerspriis, der blot kunde fornøie mig, når jeg såe det mellem Træerne, hvor jeg ej kunde see det, men hvor Characteren gjorde godt. . . . Vi skulde jo udvikle vore Muursteensconstructioner, og bruge vor Kalk-

steen, og skulde jeg give Opgaver på Akademiet, vilde jeg lade dem more sig med at lave Bønderhuse efter Nutiidsforhold, om de kunde fåe dem så smukke som de gamle, der ved Plan, Forhold, Materialets Modsætninger og Farve ere deilige i mine Øine. . . . Men det er på mange Omraader så dårligt bevendt med vor Smag, at jeg hellere såe vi efterlignede Moderne meer og bedre og vil nævne som Exempel, at man i Frankrig også bortkaster Nationaldragter, men Folket klæder sig derfor ej så rasende som her efter Moden; de have fået Blusen, som er smuk, og aldrig sætter en Tjenestepige eller Bondkone en Modehat på, men har deres egne simplere, klædelige Moder, det skulde vore kun gjøre, men det hænger nok sammen med vor nationale Damp-Udvikling. I Malerkunsten have Franskmændene naturligt viist meget yderliggæende, – men jeg vil ej lukke Øinene for at denne Millet har gjort hvad vi ville og skulle gjøre. – Jeg mæe nævne et lille Billede. En fattig Bondkone sidder på en fattig Bænk mod den nøgne Leervæg udenfor Døren, hun bøier sig over sit syge lille Barn, så man seer ingen af Ansigterne. Manden står stille i Døren og stirrer på dem; han har en lille Medicinflaske i Haanden; – aldrig har jeg seet noget inderligere udtalt i en simplere Form. – Efter min Mening er her ej Liv nok for at afslutte sig; evig at reise til Italien har ingen Mening, næsten ingen af vore Malere vide at kunne tilegne sig det ringeste af den italienske Kunst, – og lad Italienerne male deres egen Natur. Frankrig er nu det Sted, hvor der er meest Liv i Maleriet, og gjøres der meget Skidt, så gjøres der og noget godt. Ingen vilde hellere end jeg undvære den Påvirkning, men vi kan ej undvære den, troer jeg. Jeg sætter vistnok Priis på Constantin Hansen, men at tro at en stiliseret Kunst ej kunde trives, fordi hans kun har fundet liden Samklang hos Andre, kan jeg ikke; han er tænksom, udviklet, med en bevidst reen Stræben; men han har kun lidet Liv og Genialitet. Med alt det er der Ting, jeg stirrer på, og håber på Fremtid for vor egen Udvikling; og J har gjort mange smukke Ting, medens jeg har bissset mig træt. – Der er jo ingen Sammenhæng i Brevet, men Du giver den nok selv ved Mindet af vor Samtale. Lev vel til næste Gang. Din gamle Ven L. Frølich.

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Fredericia-Gade 1877 ¹¹/s.

Kjære Svend, Dit kostelige Digt af Eigil har ligget mig en Deel i Sindet, hvorved den Episode af hans Saga formede sig til Billeder for mig; – der er flere Sager hvor Hendriksen gerne vil have min Medvirkning, og hvor jeg gerne vil arbeide sammen med ham. [Ved »Ude og Hjemme«.] – Jeg foreslog ham en Slags Friisfremstilling af det vedrørte, og da jeg havde omtalt Din fortræffelige Behandling, bleve vi enige om, at det vilde være særdeles rart at knytte det til disse Tegninger (desuden den nødvendige Text som Uddrag af Sagaen). – Han vilde gerne henvende sig til Dig herom, foreløbig foreslog jeg at skrive til Dig desangående; . . . så synes mig det var morsomt om vi der kunde samvirke. – Man kunde nok få noget Fornøieligt ud af det; – og det kommer vel for mange Øine, – kan derved vel også falde i god Jordbund. . . .

Fra Svend Grundtvig til L. Fr.

Platanvej 1877 ¹³/s.

Kære ven! Jeg har nu på ny gennemset dit udkast til Lundbyes levned. Det er så smukt, så stemningsfuldt, så sandt. Jeg vover ikke at gøre, hvad jeg først havde tænkt: at give en række forslag til småændringer i det enkelte. Det vilde sikkert tabe ved ethvert spor af min stive professorhånd. Selv det springende, som nu findes i det, tør jeg ikke gøre noget til at ombytte med en mere logisk (pedantisk) flydende bevægelse . . . [Angaar L. Fr.'s Udkast til Skildringen af Joh. Th. Lundbye i »Ude og Hjemme« I, 1877, Nr. 8 og 9.] – P.S. Jeg modtager nu dine venlige linjer fra i aftes. Til lykke med den

LORENZ FRÖLICH'S

FRISÆTEGNING
TIL EGIL SKALLEGRIMSSØNS
SØNNE-TABET

SKJALDEN EGIL SKALLEGRIMSSØN PAA BORG vester paa Island, var født Aar 904. Han var af gammel norsk Høvdinge- og Bersærke-Slæggt og Aften forlod Norge fordi der var Ufred mellem den og Kong Harald Haarfager. Efter mange Vikingetog vendte Egil hjem til Island Aar 945 og blev nu hjemme Resten af sine Dage. Det skønneste og i alle Maader mærkeligste af alle Egils Digte er det der kaldes »Sønne-Tabet«; det stammer fra Aar 975 da Egil fristode den store Sorg at han mistede sin Yndlingsson *Bodvar*, der druknede.

RAN tager BODVAR. Egil finder Sønnens Lig.

Fuglelet forðum
sløj mig Sangen
højt mod Himlen
fra Huens Rede,
nu høres kun Stormen
hyle paa Kæstet
over Ættehøjen,
mens Ugler tube.

SØNNE-TABET

Med min Æt
det mod Enden lider,
snart ene stander
stormslagne Eg;
modig vorder den Mand,
som til Granens Mum
bærer sine bedste
Børn og Frænder.

Lorenz Frølich's Tegninger skildrer Begivenhederne i Rækkefølge: Egil lægger sig hen for at dø, efter at han har fundet *Bodvars* Lig og højsat det; ingen tør tale til ham. — Da lader Hustruen *Asgjerd* hans kjæreste Datter *Thorjerd* hente, og hun faar under Foregivende at ville dø med ham ved *List Egil* til at tygge Tang — »det gjør Pinen kortere«, siger hun. Da de begge tørster forlanger Egil Vand, men hun fylder hans Horn med Mælk. Da nu *Sultedøden* er forpurret, overtaler hun ham til at holde *Gravøl* efter *Bodvar* og digte Sønnen det *Mindekvad*, han er ham skyldig. (Se Egil Skallegrimssøns Saga. Det her meddelte Uddrag af *Kvadet* er efter *Svend Grundtvigs Oversættelse* i »Ude og Hjemme« December 1879.)

Egil med BODVAR. LIG

GRAVHØJEN LUKKES

EGIL VENTER DØDEN

ASGJERD SENDER BUD

Tungt er at tænke
paa tabte Frænder,
tungest Tab
er dog end at tælle;
grummest mig ramte
Ran og Æger,
da Ættens Skjold
de flydede fra Bord.

Grunt var det Brud
paa Ættens Gærde,
som Bølgen brød,
da den *Bodvar* tog;
uløst og aabent,
med *Edder* blandet
er det Saar, som Søen
nys slog i mit Bryst.

Kunde Hævn for min Harm
med Haand jeg tage,
med *Ufers* Gjaesteden
var det da ude:
med *Vaaben* da vog jeg
Vindens Broder,
Ran stulde rødme
og raadne i Dybet.

Men Gud er Ie
ad *Gubbens* Trusel,
mod *Kjølens* Knuset
for kort er min Arm;
slap og slunken
senker den Haand nu,
som kraftig har kryftet
klingende Spær.

Det ved jeg for vist
saa meget des værre
var den spæde Spire
kun sparet en Stund,
da var den vorden
et vældigt Sværdtræ
med *Skjærm* og *Skygge*
for *Skjaldens* Æt.

Han var sin Faders
fuldtro Ven,
agted kun føje,
høvd andre hue;
min anden Ungdom,
min *Ufers* Blæde,
min *Støtteslav*
og min *Stolthed* var han.

THORJERD'S ANKOMST

REJSE

Egil og THORJERD

MINDER KVAD

Kjært fra sin Fader
er nu han faren
ad venlige Veje
over *Vindenes* Herberg;
glad han nu ganger
i *Gladhjems* Sale,
hvor fuldt op af Frænder
han for sig fandt.

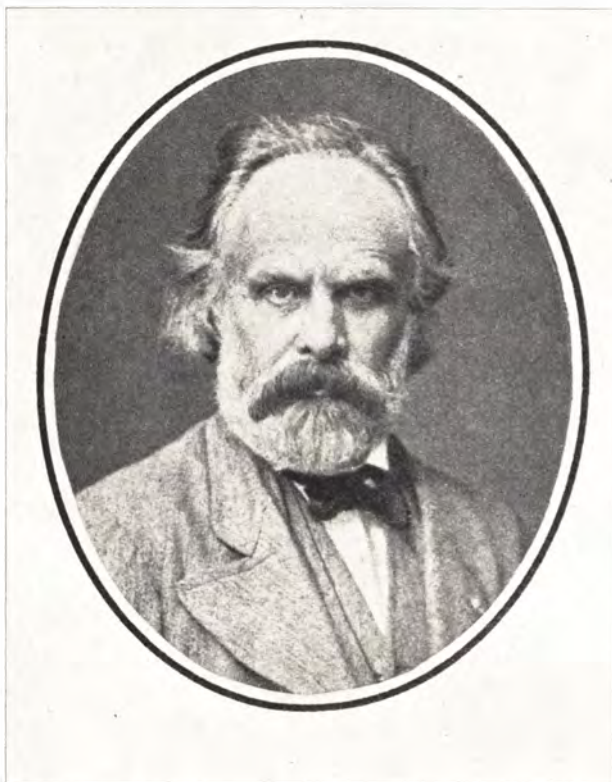
Saa haardt har *Ravnens*
Ven mig rammet,
end han ej ynktes,
end maa jeg leve,
end *Tankens* Stavn
styre fremad
gjennem *Sorgens* Bølge
i *belgsmørte* Nat.

Tro har jeg tient,
trygt har jeg stolet
paa *Sejersfader*,
Suttungs Bane;
Vild og *Venstabs*
var os imellem,
til brat han brød
vort *Venstabs* Saand.

Til *Viles* Broder,
Valhals-Drotten,
nu ej kan jeg ofre
af *Hjærtens* Lyft;
dog maa jeg mindes,
at *Mimers* Ven
bød mig den bedste
Vod for *Vaande*.

Han mig stænked
med *Skjaldemjødens*
Ordets Idræt,
ypperst at nævne,
ramme *Runer*
at riste og raade,
at løfte i *Lys*,
hvad i *Løn* var dulgt.

Uden *Grn*,
men og uden *Glæde*.
Hvil ser jeg stande
hvil ube paa *Kæstet*;
velge jeg vil ej,
skjønt villig jeg følger;
lægge *Odin* da *Todden*
for *Ein* eller *Død*!

L. FRØLICH. Fotograf fra Kjøbenhavn. c. 1877

18årige prægtige datter. Du har havt og har glæde og ære af hende, og du vil sikkert få mere i fremtiden. Du er et deilig levende menneske, som det er en fornøjelse at omgås og at meddele noget. Har du nu gjort Egil i billeder? Det var da morsomt. Når Hendriksen og du ønskede dette digt med de fornødne ord til forklaring af situationen knyttede til dine billeder, så skal jeg med fornøjelse levere en sådan tekst. Det skal være gjort i en hånd vending, når billederne er i orden. [L. Frølich: Frisetegning »Sønnestortabet«. Se Gjengivelsen paa foregaaende Side.]

*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr.

Kjøbenhavn. 1878 ?/1.

. . . Jeg vil og kan saa godt underskrive Din Dom om Dig selv. Jeg vil dog sige et Par Ord. Du nævner Asker Ryg. Du har der givet noget saa skønt, at det stedse vil glæde, og jeg savner saa langt fra Gennemførelse. Om jeg nogensinde havde gjort noget saa fornøieligt da vilde jeg være meget taknemlig og glad. I Dine senere Arbejder savner jeg ofte det umiddelbare, som i disse Tegninger, og dette, at Du har truffet Sømmet paa Hovedet. . . . Det fornøier mig at Du vil tage Marstrand under Behandling og ønsker Dig ligesaa megen Lykke dermed som med Lundbye. . . . Din Dom om mig kan jeg i alt væsentlig billige. — I mine Studier søger jeg vel at kaste overbord hvad jeg mener er mindre betydende; men gjør dem forøvrigt med al Troskab. I mine Billeder søger jeg at give Stemningen saa godt jeg formaar, at give det væsentlige Naturen gav Klang i mig; men jeg mærker saa tidt at jeg har Studiet om Fødderne, naar jeg skal gjøre Skridtet. Det rent realistiske kan jeg beundre men det varmer mig ikke; men jeg har ikke Over-

Fru BENEDICTE WITHUSEN. f. Treschow. Fotografi fra Kjøbenhavn. c. 1877

legenhed nok til fuldt at beherske det realistiske, hvorigennem det høieste skal udtales. . . . Jeg kan naturligvis, eller maa, beundre Naturen ogsaa i sine Detailler, og hvem kan vel lade dette være; men jeg glemmer dem ganske, naar Naturen stemmer op i Sang og Klang og Deilighed. . . . Naar jeg ivrer mod Fantasteriet er det maaske mod en Tilbøielighed der ligger dybest inde i mig selv; men som jeg er angst for, fordi det er usundt og om det fik raade var ilde, og saa gør det godt engang imellem at faa Luft. . . . Skovgaard er vel egenlig vor største Maler, Marstrand vor største Fortæller og Digter mellem Malerne. — Lundbye er ofte baade i sine Studier og Malerier tynd og stoffløs og Farven ikke altid mættet nok og fordøiet, men man glemmer det fordi der er noget andet usigeligt, ham selv, dette Velgørende som føles ikke alene i Hjertet, men saa at sige lige ud i Fingerspidserne. Dette er ikke en Frase, men saaledes mærker jeg det virkelig ude i mine Fingre. — Han skal have Tak i sin Grav og Vor Herre var os god at han gav os ham. . . .

Fra Svogeren tidl. Amtmand Fr. Brun til L. Fr.

Rom 1878 12/6.

Min kjæreste Lorenz! Af Frøken Gotschalk hørte vi d. 1. Juni i Amalfi at Du var bleven gift med Fru Withusen, og jeg kan ikke sige Dig hvilken Glæde det foraarsagede os alle. Jeg havde saa ofte beklaget Dit uhyggelige og utilfredsstillende huuslige Forhold, og ønsket at Du atter kunde komme i et eget Hjem, og nu blev dette Ønske jo opfyldt paa den glædeligste Maade, om det end vil knibe for din Moder sommetider, men Du er da Hovedpersonen i den Sag, og jeg beder Dig om at bringe min nye Svigerinde min

hjerterligste og kjærligste Hilsen. Personligt kjende vi jo saa at sige Intet til hinanden, men paa anden Maade har jeg erfaret saa meget om hende, at jeg alt længe har havt megen Høiagtelse for hende, og jeg haaber at vi ved nærmere Bekjendtskab skulle blive rigtigt gode Venner. . . . Af Kunstnere have vi truffet Zahrtmann i Amalfi hvor han bliver Sommeren over, og Philipsen i Neapel. Helsted kom i forgaars hjem fra Paris, fortvivlet over Udstillingen, hvilket jeg havde forudsagt ham. . . .

Landstedet »Blidah« paa Strandvejen syd for Constantia

Ejendommen opførtes i Aarhundredets Begyndelse af L. Fr.'s Farbror Lorenz Frølich. Efter hans Død 1873 erhvervedes Stedet af Prof., Overlæge Withusen. Ved Frølichs Giftermaal blev »Blidah« hans Sommerbolig og i mange Aar et lykkeligt Hjem. Huset udvidedes ved Tilbygning af et Atelier saaledes som det her er gjengivet.

FRØLICH BLEV 25. MAJ 1878 GIFT MED FRU BENEDICTE WITHUSEN FØDT TRESCHOW. DE NYGIFTE OPHOLDT SIG ENDEL AF SOMMEREN VED VERDENSUDSTILLINGEN I PARIS. FRØLICH VAR MEDLEM AF JURYEN

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Frederiksgade 1878 ²²/11.

Kjære Svend. Tak for den rare Samling. . . . De tre smaa røde Griser fremkaldte saa mange Billeder, at jeg har begyndt at stræbe at faae disse ud gennem Fingrene paa Papiret. Jeg synes Hendriksen kunde bringe dem i Bladet som Anmeldelse af Bogen. . . . ³/₁₂. . . . Fire Tegninger til de rosenrøde Grise ere færdige, og have vakt Munterhed i Huset; i Dag bringer jeg dem til Hendriksen, som har lovet at skaffe dem frem før Juul! . . . [Æventyret »Tre smaa røde Grise«, fandtes i Grundtvigs »Danske Folkeæventyr« Ny Samling 1878, Frølichs Tegninger i »Ude og Hjemme« Nr. 64 ²²/₁₂ 1878.]

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Blidah 1879 7/7.

Kjære Ven! Den lille Fyr [Frølichs førstefødte Søn, der var kommen til Verden d. 26/5 1879] skal bringes i Ordrup Kirke Fredag den 11te Juli Kl. 5 Eftermiddag. . . Fadderne [Svend Grundtvig var en af disse] staar af ved Charlottenlund Station, hvor en Vogn venter for at bringe dem til Kirken. . . [Fru Frølich havde i nogen Tid været syg, men] Lægen lover imidlertid, at hun kan bære sin Dreng over Daaben. . .

Forarbejde til Kong Svend løskjøbes fra sit Fangenskab af danske Kvinder

Raben-Leveltauske Fond indbød 1876 til kunstnerisk Konkurrence. Opgaven var at tilvejebringe store historiske Billeder for Folkeskolen. Frølichs Tegning tilkjendtes Præmie og var udstillet paa Charlottenborg 1877. Den udførtes senere i Træsnit.

Fra Svend Grundtvig til L. Fr.

Platanvej 1879 21/7.

Kære ven! Medens jeg, som du ser, har taget det meget frit med dine udkast til tekster [til Nordens Guder] – men for resten virkelig jævnført grundskriften – så har jeg blot for retskrivningens skyld afskrevet din *avis au lecteur* og ikke tilladt mig nogen ændring i dette noget knudrede sprog, dels fordi jeg ej anser mig kaldet dertil, og dels fordi jeg i det hele vilde henstille til dig, om du finder det fornødent at lade det trykke. . . Det, der for resten siges i den, synes jeg ikke om, fordi det ikke gør dig ære. Jeg har troet, at det var en trang for dig at gøre hvad du kunde for at levendegøre og vise andre de billeder af Nordens gamle gudeverden, som have vundet skikkelse for dit eget indre syn, ganske bortset fra pekuniær fordel, og jeg er ganske forbavset over, at du endda kan mælde, at de dække udgifterne. Jeg har ment, at du vilde give disse din fantasie fostre synligt og varigt liv, selv om du satte penge til på dem, for så vidt du havde råd dertil, og noget mente jeg nok du havde råd til at koste derpå. Men nu siger du her, at du lader dem vente, fordi andre arbejder betale sig bedre! Dette kan jeg ikke synes

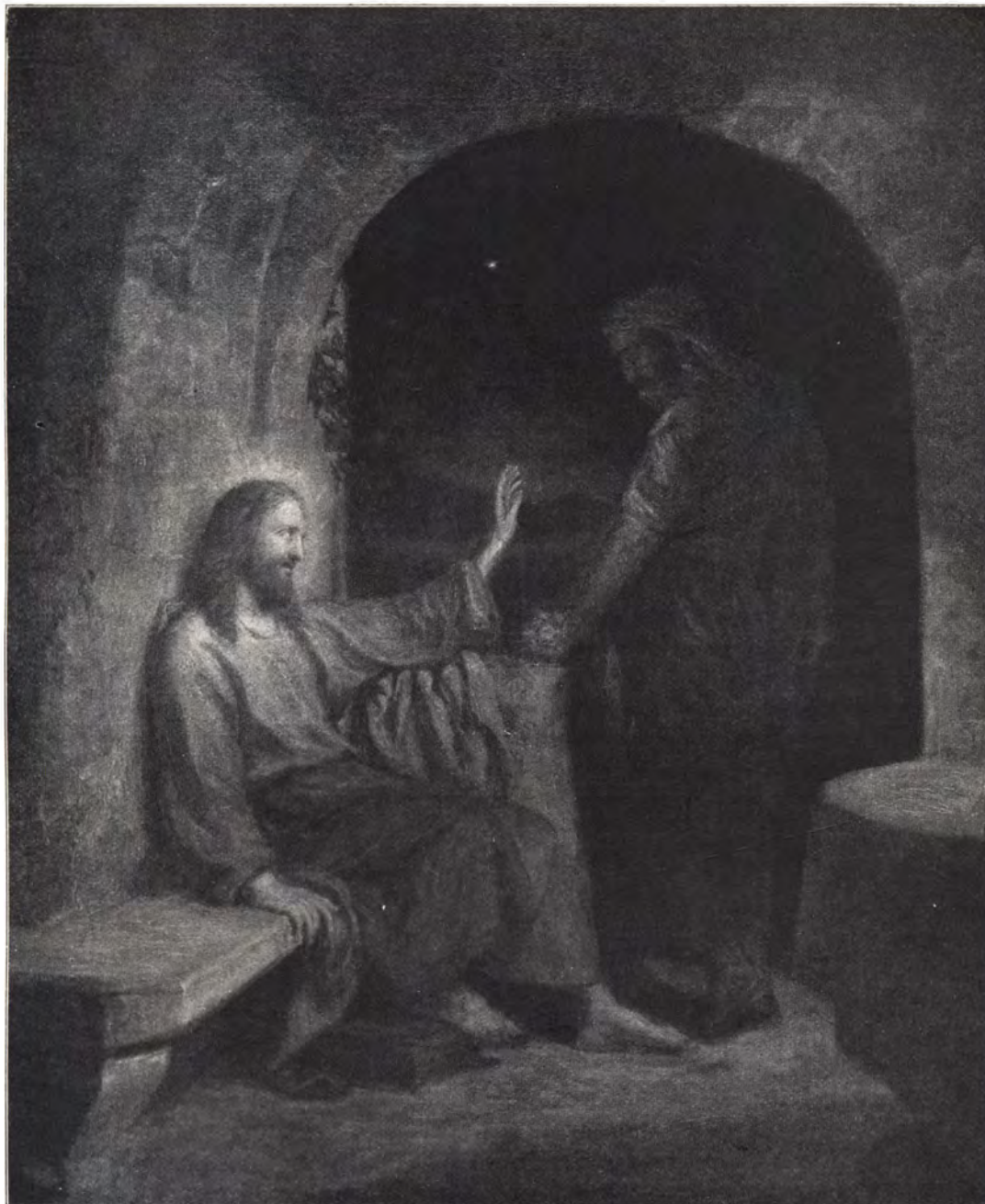
om. Jeg -- som dog virkelig er ganske anderledes nødt til at tage hensyn til at skaffe de fornødne indtægter tilveje -- jeg udfører stadig en mængde arbejder, både direkte og indirekte, nemlig for andre -- som nu for dig -- uden at regne efter, om det kan betale sig. Bliv ikke vred på mig! Jeg rører ved et sårt punkt; men jeg ser på dit bedste, på din ære. . . . Jeg havde lyst til at rive dette itu og skrive et nyt brev. Jeg vilde så nødigt støde eller sære dig; thi du er mig så kær. Men jeg har ikke tid til mere nu; hele dagen er gået med disse sager, så jeg må stole på at du tager alt i den bedste mening. . . .

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Blidah 1879 2/7.

Kjære Ven. . . . Med Hensyn til Dine Bemærkninger til mine Ord til Subscribenterne så har det vel ingen Nød med at jeg skulde tage velmente Ord fra en Ven ilde op; derimod kan jeg ej undlade at berøre det med nogle Ord. -- Finder Du, at det at have sine Udgifter dækkede ved et stort Arbeide, er en så stor Opmuntring, at man slet ikke regner sin Tiid for Noget, -- selv om Arbeidet kommer at tage en tre fire Gange så meget som beregnet? -- Når man anvender sin halve Tiid på et Værk i maaskee en Snees Aar, og kun tildeels nær hvad man vil, og ej mærker synderlig Interesse hos Andre, da spørger man sig selv, om man anvender sin Tiid vel? Når Udførelsen er i høi Grad besværlig, som den desværre ofte er blevet mig, er det da ikke naturligt at man søger at afbryde det med andre Arbeider; og når jeg anvender min meste Tid paa Arbeider, der Intet indbringe, er det da for meget at stikke nogle imellem, hvorved man tjener Noget? Jeg er ikke så riig, at jeg ej endog anseer det for Pligt at tjene Noget; det er også nødvendigt af Hensyn til Andre. -- Imidlertid fastholder jeg at fremme Værket i det Høb, at det dog måe fåe sin Betydning, og at jeg i nye Raderinger måe næe heelt, hvad jeg i de tidligere kun nåede tildeels. -- Jeg troede det rigtigt at gøre en Undskyldning til Subscribenterne, men når denne gør en så uheldig Virkning på en Ven, så er det vel bedst at erindre, at når Tale er Sølv (stundom Bly) så skal jo Taushed være Guld; . . . jeg sætter Priis paa at høre Din Mening, skjøndt jeg holder af at sige min egen. . . . [Kort efter skriver L. Fr. om samme Spørgsmaal.] . . . Jeg måe endnu en Gang komme tilbage til hvad mit sidste Brev omhandlede. . . . Da i Sommeren de fem Raderinger skulde løbe af Stabelen, fordærvedes en Plade ved Etsningen, jeg tabte Modet til den, og lod den ligge. -- Jeg tog fat paa en heel ny, som i flere Henseender blev meget vellykket. Den bragtes til Trykkeren; den syntes at fattes saa lidt at jeg ej vilde tage den meer herud; gjorde mine småe Retucher hos Trykkeren; . . . og så havde jeg fået Pladen ved disse Retucher halvt fordærvet. -- Seer Du, om jeg ej ved Livets Gang var blevet vandt aldrig ret at næe hvad jeg stræber efter; -- men derimod vel at opnae, hvad der meer kom af sig selv; -- så havde jeg nok til plat at fortvivle; -- jeg veed jo nok at jeg i visse Mader er en Klodrian, der mister Ugers Arbeide til ingen Nytte, og måe trøste mig med at jeg i en lykkelig Time gør noget Godt. . . . Fra det Øieblik af at jeg arvede, vilde jeg kun arbeide for mine kunstneriske Øiemed (deriblandt disse Raderinger), overladende til Tilfældet om jeg derved tjente noget meer eller mindre. -- Resultatet er at mine Indtægter ere Hælften (Renter + Fortjeneste) imod mine tidligere, da jeg Intet ejede, uden mit Arbeide; -- og jeg er ofte nødt til at knibe svært, hvor jeg helst gav flot ud. Dette kunde dog være det samme -- hvis jeg i min Kunst nåede, hvad jeg vilde. . . . Mangen en nær ej hvad han af Naturen var anlagt til. Min Opgave er og bliver dog at gøre det bedste jeg kan som Kunstner. . . . Når det lykkedes mig at udvikle noget rigtig godt, burde jeg derfor sætte al Tiid og Kraft derpå, og når det i samme Tiid gik skidt med Raderingerne som tage megen Tiid -- så vilde jeg ansee det for rigtigt at afslutte Værket med det halve Antal Blade, af hvad der var beregnet, selv om jeg skulde blive ilde bedømt derfor. . . .

Christus og Nicodemus. Antagelig malt i Kjbhvn. c. 1876-77

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Kjbhvn. 1880 ?/1.

Kjære Ven. Jeg fortryder ingenlunde at jeg igår bragte Spørgsmalet om Gefion på Tale. Vel faldt der adskillige Yttringer – for mig til Jorden. . . . Derimod vare to Bemærkninger af stor Værd for mig. – Din for Opfatningen af den oprindelige Mythe, der skal fåe Indflydelse på Billedets Karakter. – Molbechs ditto med Hensyn til den formelle

Tidligere Blyantsudkast til Gefion, der pløjer med Gylfesonnerne som Trækdyr

Fremstilling, som vel først forekom mig umulig at forlige med Rummets Forhold. Men da J vare på Hjemveien stod det på en Gang fortræffeligt for mig. De fire Tyre bryde lige ud mod Tilskueren, og kunne fylde i Bredden medens de to i Midten drage så langt fra hinanden at hele Gefion viser sig i Mellemrummet, ragende op; den indrullende Bølge dækker halvt den mystiske Plov; seet op efter, Sundet, den syngende Havfrue. Til hver Side Kyst, på en Klippe Gylfe, - Aller og Trækfugle som på den første Tegning. Det fær noget af Qvadrigen, den antike -- og fyldestgør Opgaven for mig, uagtet Gefions

Udkast i Pen og Blyant til Løftsbilledet »Gefion« paa Frederiksborg

Forarbejde i Olie til Loftsbilledet »Gefion« paa Frederiksborg

Gestalt vel stift deler Billedet som i to Qvadrater. -- See, dette Brev er Hønen's Kaglen inte kan hun tie, når hun har lagt sit Æg.

Fra Svend Grundtvig til L. Fr.

Kjbenhavn. 1880, Jan.

Tak for sidst, kære ven! og tak for dit brev i dag! Jeg var i grunden ilde ved den diskussion, du fremkaldte om det æmne, som du var i færd med at give kunstnerisk skikkelse; fordi jeg syntes, det måtte så let kunne virke forstyrrende på dig at høre så mange,

Den endelige Form for Loftsbilledet »Gefion« paa Frederiksborg. Udstillet Charlottenborg 1882

vist nok også dumme eller fjærne og løse bemærkninger. Det glæder mig derfor sa meget mere, at du har kunnet finde et par kørn i det og ikke har taget skade af, hvad du ingen brug havde for. . . . Men om du end har billedet færdigt for din indbildningskraft, så kan det dog aldrig skade at vide det lidt, der i de gamle kilder forekommer om dit æmne. Derfor bringer jeg dig denne bog . . . slå op hvor mærket ligger, der finder du alt hvad der er om den ting.

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

1881 1/2

Kjære Svend. I Morges er min gamle Moder stille hensovet. Uden Sygdom var Livet dog tilsidst blevet hende en Tynge og en Lidelse, så hun længtes bort. - Hun skal leve i kjært Minde, men det var ingen sørgelig Bortgang. I Dag for tre Måneder siden døde Broder min. Han var den sidste af mine Sødskende. Med bedste Hilsener Vennen L. Fr.

Efter tidligste farvelagte Udkast til Frederiksborg Frisens Begyndelse

EFTER AFSLUTNINGEN AF LOFTSBILLEDET »GEFION« UDFØRTE FRØLICH I AARENE 1882-1886 SIN TAPETFRISE PAA J. C. JACOBSENS BESTILLING TIL FREDERIKSBORG-MUSEET. I 26 BILLEDER SKILDRER KUNSTNEREN DANSKERNES EROBRING AF ENGLAND UNDER KONGERNE SVEND TVESKLEG OG KNUD DEN STORE

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr.

1882, Maj.

Når jeg ikke straks besvarede Dit Brev, da var det ikke af Mangel på Lyst; thi Dine Breve sætte altid lidt Liv i mig og gøre mig noget mere oprømt end jeg til jevnlig er. For det første står Du stedse ved dem så lyslevende for mig, og for det andet ere de altid øjensynlige Vidner om Din ægte Kunstnernatur. Det er underligt nok, så sjældent man mellem Kunstnerne træffer på dem, som ere det helt ud til Fingerspidserne, dette forbandede diplomatiske hænger ved så mange af dem. Inden jeg svarede, vilde jeg dog engang endnu se Dine Billeder og var i den Anledning på Udstillingen igar, men fik rigtignok ikke set meget, både på Grund af Folkestimmel og dermed følgende tyk Luft og fordi jeg var ikke vel disponeret. Det store Billede [Loftsbilledet Gefion til Frederiksborg] tænker jeg kan være egnet til at udfylde sin Plads; men jeg kender jo slet ikke Omgivelserne, som det vil få. Det forekommer mig, at Alferne spille for stor Rolle, navnlig ved deres Farve. Jeg tør ikke sige at en større Simplicitet i det maleriske vilde have været bedre. Det vil jeg først kunne, når jeg sér det på Stedet. . . . Prøven på Tapet-Frisen [til Frederiksborg Museet] er for mig tilfredsstillende. . . . Det maleriske, det realistiske må vist ganske opgives og noget mere Simpelhed i den Henseende, end Din Prøve har, kunde måske være tjenligt, f. Ex. det nøgne med én Farve, naturligvis nuanceret hos de forskellige Personer, med Skyggeangivelse fra Tangenten, og da kunde vist temmelig stærke Farver bruges, men med stor Omsigt. Men dette er kun Henstillinger:

thi jeg synes Din Prøve er bra! . . . Du taler om min Ensidighed, på en Made, som jeg godt kan være tjent med, men Du kan tro det er ikke så stort bevendt og langt fra er den som jeg kunde ønske. . . . Det kan være godt at få noget af Skolemester Støvet børstet af, men Skolen, vort Ejendommelige og vor Ejendom, den skal vi holde på; thi ellers blive vi til Ingenting. Det er bedre at være lille og være sig selv end blive stor med lånte Fjer og Styller. . . . Din hengivne Vilhelm Kyhn.

Fra L. Frølich til Svend Grundtvig.

Olafs Bad – Modum 1882 ^{11/6}.

[Angaar Frølichs Tegninger til Grundtvigs »Danmarks Folkeviser i Udvalg«.] . . . Men nu i Dag, kjære Svend, fik jeg Pakken frem med de rare Sager; . . . *De gamle Viser heelt af ny / Jeg læste ved Dag og ved Kjerte. / De rare Ord, både milde og kry, / Jeg ælted i mit Hoved og Hjerle / At næmme både Glæde og Smerte. / Glasset falder, jævner det øser fra oven / og dobbelt er Pløret i Skoven.* / Nu har jeg gjort to Udkast til det andet Titelblad. Det ene med 4-6 Billeder til »Elverskud«; det andet med »Aage og Else«, »Agnete og Havmanden« og fl. . . . Dette Brev begyndte jeg for at spørge om Din Mening, men helst Regnen holder ud – kan det godt hælde, at jeg ikke afventer Dit Svar, men vælger et af dem på egen Hånd. – Så får Du tage dette Brev som en lille Vennehilsen uden videre Betydning. . . . Her er virkelig meget rart; især de Dage, når det ikke regner hele Tiden, som i Fredags, det var meget skjønt; vi kørte en dejlig Tur i Gikken, klart Solskin, men vi kom rigtignok hjem i en skyllende Tordenbyge. . . . Nordmændene er friskt Folk, i Sammenligning med dem er vore Bønder nogle Drøvser. . . . *Nu har det regnet læt igen / Og Du kan bede om dårligt Veir / Og jeg vil bede om bedre / Hvad enten det regner eller Solen skin / Stander Skoven trindt dog med Blommer.* /

Fra L. Frølich til Fru Lavra Grundtvig.

Blidah 1883 ^{26/10}.

[Svend Grundtvig døde brat i Juli 1883.] Jeg maae takke Dem for Deres venlige Ord, som jeg modtog igaar, og for Deres Gave, der er mig kjær i sig selv og som Minde om den kjære Ven, der laante mig den, og om Dem, der skænkede mig den. . . . Hvem vi savnede, [ved L. Fr.'s Fødselsdag d. ^{25/10}] veed De nok; den gode Ven, som udbragte min Skaal, begyndte med at sige, at den savnedes, der ellers havde gjort det saa livligt og smukt. . . .

To Frisetegninger til Svend Grundtvigs »Danmarks Folkeviser i Udvalg 1882

Første Billede i Frederiksborg-Frisen

Forarbejde til tredje Billede i Frederiksborg-Frisen

Forarbejde til ottende Billede. Kong Svend byder sin Son Knud Farvel før sit sidste Englandstog

Fra L. Frølich til Chr. K. F. Molbech.

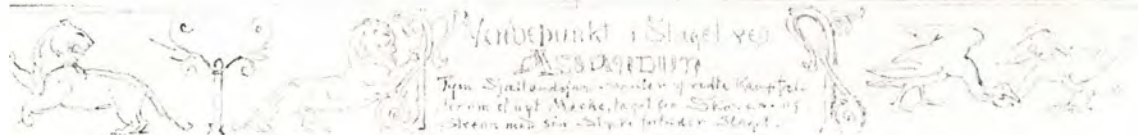
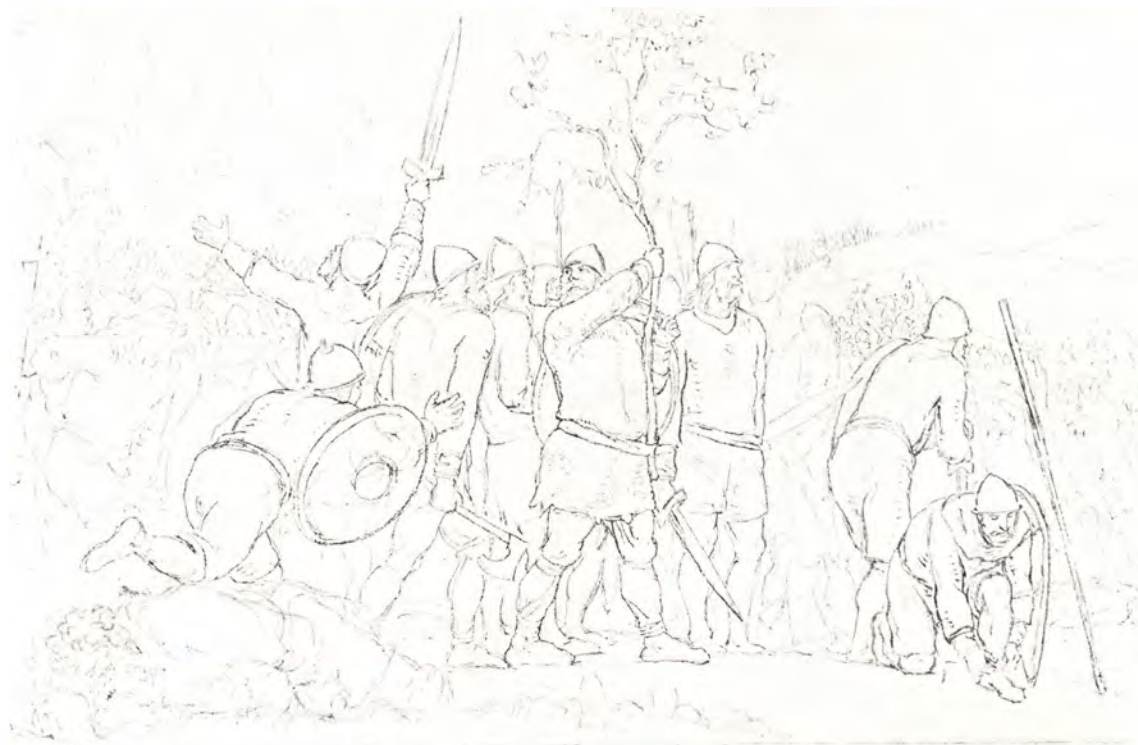
Kjbhvn. 1883 27/12.

Kjære Ven. . . . Mens jeg nu ej har naaet til Dig, faaer jeg Lyst at udtale mig om et Æmne, som jeg rigtig har sloges med i længere Tiid; det var jo ej umuligt, at Du kunde sige et befriende Ord derom. – Naturligviis maac jeg i min Friis have Fremstillingen med af »Knud, der beskæmmer Smigrerne« – Øhlenschlägers Digt har tiltrods for sine store Skonheder aldrig heelt varmet mig; som Dreng gjorde jeg mig ej Rede hvorfor?,

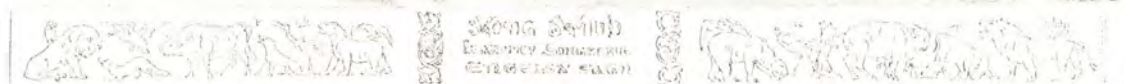
men nu har jeg taget saa alvorligt Tag med Æmnet, at jeg godt veed det. – At Knud er en angrende Synder, ej vil bære Kronen meer, men lægger den paa Alteret, ogsaa at han væmmes ved Smiger, men Scenen ved Havet, ovenikøbet forberedt, som jo dog er det nødvendige Hovedmoment, er saa teatralisk, at den bliver mig flov. Naar han staaer op af Tronen og docerer, og Kunsten fordrer ham i Kjød og Blod, da kan jeg hverken faae fat i en stor Mand, eller et naturligt Menneske. – Jeg har søgt psykologisk at søge ind i ham, jeg har søgt at forstaae det gennem det fjerne fra vor Tiid saa forskjellige Aand-Standpunkt. – Jeg kan snarest faae noget ud af det, ved at lade ham være fordybet i sig selv, uklar, opfyldt halvt af Kristendommens Sandheder, halvt af hedensk Overtro paa Troldoms Overmagt over Naturen, – saa han gør et Forsøg, der bringer ham selv til en Overbevisning; han bliver siddende, seer slet ikke paa Følget og udtaler Ordene, meer for sin egen Skyld end for de Andres. – *Men*, det synes hverken Meningen i Sagnet, eller hos Øhlenschläger. – Alligevel vil jeg hellere blive i noget vagt, ubestemt i min Fremstilling, end at give en klar Banalitet og Flovhed som Digtet fører mig til. . . .

Forarbejde til tiende Billede. Kong Knuds Sejlads til England 1015

Forarbejde til trettende Billede. Vendepunktet i Slaget ved Assandun. Tym Sjællandsfar samler spredte Kampfæller om det fra Skoven hentede ny Mærke

Forarbejde til to og tyvende Billede i Frederiksborg-Frisen

Illustration fra Foreningen "Fremtiden"s Udgave af Folkevisen "Aage og Else"

FRÖLICH UDSENDTE I 1883 SJETTE HÆFTE MED FEM RADERINGER
AF NORDENS GUDER

Senere i Marts 1887 modtog Subskribenterne efterfølgende Redegjørelse, der var smykket med en Gjengivelse af hans farvelagte Relief ODIN OG DRYPNER:

TIL SUBSKRIBENTERNE PAA NORDENS GUDER.

Længe har jeg ømmet mig ved at gjøre, hvad jeg nu dog har bestemt mig til, at afslutte Rækken af raderede Blade med hvad der er udkommet, uagtet jeg ingenlunde faldes Æmner til at naa eller overstige det fra først af anslaaede Antal. – Kunstnerisk Behandling af vore Myther har altid samme Tiltrækning for mig, og den Omstændighed, at det ringe Subskribental kun yder mig et forsvindende Vederlag for min Tid og mit Arbejde, skulde ej have bragt mig til nu at afslutte. Men der er i ingen Henseende vist dette mit Arbejde nogen videre Paaskjønnelse, saa jeg finder, at jeg kan bruge min Tid bedre end til dets Fortsættelse. – Desuden tilstaar jeg, at den Omstændighed, at jeg ved Ætsningen ej har kunnet faa den Hjælp her, som jeg behøver, og som jeg ej savnede under mit tidligere Ophold i Paris, ofte har gjort mig mistrøstlig ved Udfaldet af Arbejdet, og stadigen gjort mig dette noget pinligt. – Idet jeg herved tager Afsked med mine ærede Subskribenter, og takker Dem for Deres Deltagelse og Langmodighed overfor Arbejdets langsomme Fremkomst, haaber jeg, at De ej vil kjedes ved Afslutningen. . . . Ærbødigst L. Frølich.

Omkring 1890 foranledigede Brødrene Gustav og Ludvig Philipsen, som Ejere af P. G. Philipsens Forlag, at Frølich kom til at fortsætte Billedrækken til Nordens Guder. Philipsen formaaede nemlig Karl Gjellerup til at oversætte DEN ÆLDRE EDDAS GUDESANGE, der udkom 1892-1895, i et smukt og værdigt tilrettelagt Værk, og til denne Bog tegnede Frølich en Rigdom af Billeder, se Tegningerne her S. 378-80.

Psyche hos Pan. Tidligt Udkast til Maleri. (Se 10. Blad i *l'Amour et Psyché*.) Udst. 1902.

VIII. *Min Hustru var død i Paris 1872, og da min Datter havde taget sine Examinier og var confirmeret, tog jeg i 1875 hjem til Kjøbenhavn. — Forinden havde jeg mistet min Fader i 1858 og min Farbror 1873; jeg arvede herefter sammen med min Bror og var da uafhængig stillet. — I de første Aar i Kjøbenhavn levede jeg hos min Moder; min Datter i Rosenvænget hos min Ven Thorald Læssøe, hvorhen jeg dagligen gik til Arbejde.*

Da jeg kom hjem til Kjøbenhavn, syntes jeg en fremmed; saa mangfoldige Venner og Bekendte havde i Mellemtiden forladt det Jordiske. Men nogle ældre Kunstnere og mange unge tog overraskende venligt imod mig. De gamle Venners Børn blev mig navnlig kære, for Forældrenes Skyld, ogsaa ved deres eget Værd. — De unge Skovgaards malede fortrinlige Sager i den herskende, naturalistiske Retning, der ved sin friske Kraft nærpaa stillede de andre Kunstretninger i Skygge; men de havde Forstaaelse og glædelig Behandling af andre Retninger; gjorde fornøjelige Keramikere og Tegninger til decorative Arbejder, havde indre Liv til at give dem gribende Indhold. — Franskmand, Tyske, Engelændere havde hver paa sin Maade søgt at genføde en Kunst ved Tilslutning af Indtrykkene fra gamle Mestere, meest af den Italienske Skole. Det fik vi nu ogsaa, og Joakim Skovgaard har drevet det paa rette Maade; har ved Anvendelse af Elever som ledende Mester overkommet det store Arbejde i Viborg Domkirke. Kirken vil vel oftest findes

villig til efter Evne at fremkalde Kirkers Udsmykninger. Kun naar paagældende Kunstnere medbringer en varm Følelse for Opgavens kunstneriske som for dens menneskelige Side, venter jeg mere end ufrugtbar Efterligning.

Jerichau, der efterhaanden heelt havde forladt Rom, viste mig stedse Ven-skab. Han havde ment, at vi sammen skulde naaet en Indflydelse, der vilde udkræve en Kampstilling, hvortil mine gode, saavel som mine svage Sider gjorde mig uskikket. Da vi desuden i Bunden ej følte og tænkte ens, kunde hans Ønske ej opfyldes. Han har ikke desto mindre omtalt mig saaledes, at det kunde skaffe mig indflydelsesrig Protektion, som jeg ej havde Ævne til at nytte til større Maal og var for stolt til at benytte til egoistisk Fordel. — Jerichau havde opgivet sine Forhold til Udlandet, følte sin Kunstnerstilling herhjemme utilfredsstillende, og træt længtes han til Hvilen. — *En gammel Ven har jeg beholdt i Kyhn. Som udøvende Kunstner er han mig saare kær; med en fast Stræben mod samme Maal, har han givet os mange storslaaede og fine Gengivelser af Dansk Natur. Er i en høj Alder lige frisk i at øse flittig og glad af Naturen; men jeg kan ej som han afslutte vor Kunst med det Syn paa Naturen hans Samtidige have skænket. Jeg kan bifalde dem, der intet forandre i Retningen, naar de give levende følte Gengivelser af vor Natur; men kan andre see og gengive noget nyt og andet, kan det ogsaa være godt.* — Det laa i mit Naturel at føle Interesse for de forskelligste Kunstbestræbelser; derfor tror jeg, men veed ej, om man i Almindelighed var velstemt imod mig.

H. V. Bissen stod altid saare høit for mig ved den store Livfuldhed i sine Buster og Reliefer, der vistnok hører til de Kunstværker, der meest har virket paa min Udvikling. Men hvad han har ydet i Statuen er først blevet mig klart ved den Række, der nu er opstillet i Glyptotekets Forhalle. Disse Arbejder har jeg vel tildeels seet paa Christiansborg Slotstrappe, men den slette Plads har gjort dem virkningsløse for mig. Nu husker jeg ej megen Sculptur, der varmer mit Hjærte saa meget. De ere i forgængeligt Stof; at see dem i Marmor ønsker jeg ikke, naar jeg tænker paa Marmorfigureerne i Thorvaldsens Museum; men støbt i Metal, helst lyse, vil de kunne holde sig under Tag. — *For mig er de den herligste Danske Idealisme.*

Efter min Hjemkomst fik jeg Lejlighed til i det nybyggede Frederiksborg-Slot at udføre de decorative Billeder paa Kammerherre Meldahls og Brygger J. C. Jacobsens Bestilling: Loftsbilledet med Gefion og Frisen: »De Danskes Erobringer i England under Kongerne Svend Tveskæg og Knud den store«. Sagnet om Gefion, saavel som de historiske Efterretninger, jeg forefandt samlede af Worsaae, gav Rigdom for min Opfindsomhed.

I mange Henseender har jeg fremhævet, at jeg har havt Lykken med mig. I mine Familieforhold ikke mindst. [L. Fr.s første Ægteskab er allerede omtalt.] En hengiven Datter — nu Fru Stage — efterlod min første Hustru mig.

Fru BENEDICTE FRØLICH. Efter Maleri c. 1878-1880

Anden Gang blev jeg i 1878 gift med Benedicte, da Enkefru Withusen, født Treschow. De har begge været, hvad Hustruen fra Ægteskabets Indstiftelse skal være, sand Medhjælp, og hvad jeg stærkt trængte til. Jeg blev venligt optaget af min Hustrus Slægt; hun dannede et Hjem, hvor Venner mødtes, og to Sønner og en Datter voxede op til vor og fleres Glæde og i Samklang med to Halvsødskende af min Hustrus første Ægteskab.

*

*Fra Vilh. Kyhn til L. Fr.*1890 ^{5/3}.

Kjære Ven! . . . En Kritiker er dog en af Slægtens Opdragere, burde være det, og det er en Gjerning, som skal gjøres i Ærbødighed og Alvor ikke for Kunsternes Skyld saameget, som for Lægfolk. Jeg tror, at jeg som oftest, naar jeg ytrer mig i kunstneriske Spørgsmaal, har det Hele for Øje, baade Standen og dens Formaal; men jeg misforstaas gemenlig, og udtrykker mig besværlig. . . . Karl Madsen siger i en Omtale af Willumsen: »det skikkelige danske Faar, som den danske Kunst er«. Et andet Sted: »i Grunden er han alligevel et skikkeligt dansk Faar, der bare er en Smule vildfarende«. Et andet Sted: »og for os herhjemme i vor Ravnekrog« o. s. v. . . . Have vi da ikke en Række af Kunstnere, som kunne vise sig overalt i Verden, og det ikke som Faar. Selv kan han, naar det passer, tale i høje Toner om Købke, Marstrand, Const. Hansen, Skovgaard, Lundbye o. s. v. Jeg har nu engang et ilde Rygte; men jeg er ikke saa énsidig, som jeg udgives for. Jeg kunde f. Ex. i Censur Udvalget meget ofte samstemme med Krøyer, skjøndt han er næsten umuelig i et saadant Udvalg, og jeg har ofte maattet slaa et Slag for Radikalerne; jeg husker blandt andet engang for et Billede af Willumsen, ligesom jeg ikke havde kunnet gaa med til at afvise hans »rige Mands Gjæstebud«, saa forkert det end er. – Jeg har ikke mod nye »Synsmaader«. . . . Naar man, som flere med skønne Evner tugter sig ind i disse nye Synsmaader og gjør Vold paa det bedste i sin Natur, saa begaar man Synd mod sig selv og misbruger sit Pund. Naar vi have en fuldendt, ubegribelig fin Kunst som den antique og derefter en brusende dejlig Kunst som Renaissancen, saa have vi at bøje os i Ærbødighed. . . . Sjædsk og Skaberi er ikke ny Synsmaade, endnu mindre Raahed. . . . Den som foruden »Politiken« har demoraliseret Kunstner-Samfundet mest, er Meldahl. Han affecterer, naar det passer ham, Deltagelse for dette Samfund. Han driver altid Kunst-Politik. . . . Han bruger alt og alle, saa vidt han kan. Og »Institutionen«, som han kalder Akademiet, er sunken mere og mere i Agtelse under hans Haand, skjønt han søger Lejlighed, hvor han kan, til at fortælle hvormeget han har gjort for denne. Ak! hvilken Masse Papir han dog har samlet om det. Det kvæles snart i Bunken. . . . Hvor det er herligt at være udenfor. . . .

*Fra Kr. Zahrtmann til Joakim Skovgaard.**Civita d'Antino, Pintsemorgen 1890.*

[Dette Foraar rejste Kr. Z. sammen med sin Elev Lørup over Florents, hvor han traf sine Venner Sophus Schandorph og L. Frølich, begge med Fruerne, og Frølichs havde ogsaa deres purunge Datter med.] . . . Det var velgørende at træffe Frølichs og Schandorphs i Florents og føre dem sammen og leve et Par Dage med dem. Schandorph er saa sjældent hjertelig bred og netop naar han træffer en Dame som Fru F. med et fint stilfuldt Væsen, føler han sig opfordret til at vise sig i fuld Bredde som Jupiter paa den herlige Metop fra Sicilien for Juno. Han stikker Fingeren i Jorden forat føle hvor ægte Dannelsen er og Professor og Fru Frølich slog naturligvis til. Naar han fortalte en af sine allerbredeste Historier tog gerne Fru F. lidt efter sit Glas og sagde: »Maa jeg drikke med Dem Hr. Doktor«. Og da det var sket et Par Gange, holdt Historierne op at være ganske saa brede, og da tilmed Fru F. tog sig saa umaadelig kærligt af Schandorphs sygelige, yndige Frue, saa smeltede S. ganske aldeles ud i Elskværdighed, der gerne vilde klappe Fru Frølich og kaldte Frk. F. en sød Pige. Hun var forresten ogsaa værd at observere overfor denne Jupiteraabenbaring. Hun vilde jo helst ogsaa være stilfuld saadan paa sin Maner, men i Schandorphs Solskin blev det som inde i Parthenon hvor antikt paa den løjerligste Maade skimtes gennem de gamle Helgener. . . .

KUNSTNERNES SKYDEBANE-FEST PAA FRØLICHS 70 AARS DAG 1890

Blandt Sangene, der var skrevne til Festen, fandtes Maleren Viggo Pedersens efterstaaende smukke Digt med Vignet af J. Skovgaard. Som Afslutning ved Festen fulgte en stor Frisetegning af Aug. Jerndorff, der med sine to kaade Vers gjorde mægtig Lykke, dog ikke fortrinsvis hos tilstedeværende Akademimedlemmer.

Til Lorens Frølich

1. Se af rige Skaaler
øser Du din Vin,
skummende den straal'er
perleklar og fin,
mildt den Hjertet kvæger,
flammer op vor Sans;
over gyldne Bæger
staar en Regnbu'glans.

2. Store stolte Syner
skrider for os frem:
Det imøde lyn'er
os fra Asers Hjem.
Sagnets Helle funkler
i fantastisk Lys,
Mørkets Magter dunkle
skue vi med Gys.

3. Folkevisen hæver
med saa mild en Glød,
Psyche let sig hæver
skær som Morgenrød;
rundt omkring det glitrer
sært i Eventyr,
selv Mørket sitrer,
det for Lyset flyr.

4. Let mod Sky Du skyder
som den unge Ørn,
kærlig dog Du fryder
barnlig Dig blandt Børn.
Vilde Kræfter tvinger
Du i Farvespil,
Liniers Rythme klinger
som Musik dertil.

5. Fra de flade Strande
ud til Havs Du stod,
paa de dybe Vande
med Din Snekke god.
Lysets Kyst Dig vinked'
svøbt i Sølvflor,
i Dit Kølvan blinked'
det som Perlemor.

6. Altid mon Du slævne
mod den samme Kyst,
end Du Maalet nævne
kan med samme Lyst.
Aldrig er Du drevet
af for Modens Strøm,
trofast er Du blevet
mod Din Ungdoms Drøm.

7. Derfor ej har bøjet
Dig de syvli Aar,
endnu luer Øjet
under hvide Haar,
end Dig Hjertet banker
ungdomsvarmt i Bryst
ved de dybe Tanker
og ved Skønheds Lyst.

8. Her vi os forsamle
paa Din Højlidsdag,
Hil Dig! friske Gamle,
her vor Tak modtag!
End Du tit oplue
dog vor Skønhedssans,
før Du frit skal skue
Evhighedens Glans.

Dekorations-Foreningens Mærke 1888 Jul. Paulsen Vilh. Kyhn Akademiets Sfinx med Riset

Frisetegning til Frølich-Festen af Aug. Jerndorff. c. 1/2 Størrelse

Fra L. Frølich til F. Hendriksen.

Blidah 1890 27/10.

[Efter Festen paa Skydebanen ved Frølichs Halvfjerdsdaarsdag.] . . . vel har der i de senere Aar været flere, som satte Pris paa mig som Kunstner, alligevel har jeg stadig levet under Indtrykket af, at de fleste navnlig af Kunstnerne helst var fri for mig og behandlede mig med høflig Taushed. Selv de, der holdt af mine »de tvende Kirketaarne« og Billederne til Fabricius' Historie, . . . fandt Følelsen i mine mange Aars Arbejder uægte. Saa kommer denne Fest. Jeg tager jo i Betragtning, at man ej vil skænde paa Fødselsdagsbarnet, selv om det er lidt uartig; man giver Alt, hvad han helst gider havt, . . . alt-saa jeg tager Halvdelen fra, men naar jeg saa ta'r den anden Halvdel som virkelig Manges Mening, i det mindste nu, saa seer jeg, at jeg staaer helt anderledes her hjemme, end jeg troede; jeg har en Sangbund at spille paa, saa jeg faaer rigtig Lyst at tage fat! Derfor siger jeg, at disse to Dage vare en mageløs herlig Fest, og jeg er kun mismodig over, at jeg ej forstod at tolke denne Følelse igaar. . . . Jeg er ej rolig, før jeg hører at Vermehren ej har faaet et Tilfælde af den sidste rigtignok umaadelig morsomme illustrerede Sang. -- Alt var smukt ved den Fest, og den første Sang syntes mig et deiligt Digt – af hvem? . . . I hele denne Sag har jeg den ene Gang efter den anden været overrasket, næsten overvældet. – Jeg staaer taknemmelig og glad ved Mindet herom. Skøndt det er ganske sandt, at min Hustru holder mig i Landet, saa har jeg næsten fortrudt at jeg ej vedblev at arbejde for Udlandet og har pønset paa at stille igen paa andre Steder. . . .

*

Fra L. Frølich til Billedhugger Saabye.

Blidah 1891, Decbr.

[I Anledning af Kongeparrets forestaaende Guldbryllup ønskede Kunstakademiet at lade en Medalje udføre. L. Fr. og Th. Stein var opfordret til at levere Udkast. Det nedsatte Udvalg indstillede L. Fr.'s her gjengivne Udkast til Antagelse, men Akademiets Plenarforsamling forkastede under Prof. Vermehrens og Saabyes Ledelse Indstillingen.]

Da jeg i Sommer af Udvalget i Medaille-Sagen var opfordret til at overvære et Møde og derefter følgende Plenar-Forsamling i Akademiet, overværede jeg en Deel af denne, hvor De selvferde fik casset Udvalgets Indstilling om mit Udkasts Antagelse . . . En Indvending mod mit Udkast var at der var for smaae Dimensioner, hvilket benægtedes

Udkast til Kunstakademiets Medalje ved Kongeparrets Guldbryllup

Jul. Paulsen: Portræt af LORENZ FROLICHT. Malt 1890. Nu i Helsingfors' Kunstmuseum

af de Sagkyndige, Medailleurerne. – Dernæst fordrede man Traditionen iagttaget bedre end i mit Udkast. Det kommer nu an paa om Mangel af Tradition eller Banalitet er værst. At [Billedhugger Th.] Steins Figur var banal, antager jeg, Mange vil være enig med mig om. – Derefter fandt man at der var for meget Indskrift i mit Udkast. Det burde erstattes ved Symboler og Tegn. – Spørgsmaalet er om det ej er værre, naar Figurerne ej udtrykke det, de skal. Kan De see Steins Figur uden Hensyn til Symbolerne, og hvad finder De saa den udtrykker? – Jeg vilde gjætte Melancholien, der omtrent er Yduns Modsætning. – Vermehrens Udsagn, at mit Udkast var uforstaaeligt, er han nok ene om? Hans Hentydning til min Virksomhed som Illustrator var vistnok egnet til at gjøre Virkning i Forsamlingen; kan ogsaa passe paa mange af mine Udkast, dog ej paa dette, derfor skal det opbevares for at senere Tider kan skønne om denne Dom. . . . Jeg

Den ældre Eddas Gudesange. Thor og Færgemanden Hárbard. Sangen om Hárbard

Hárbard: Far du fjært fra Vigen: Færgen være dig vægret.

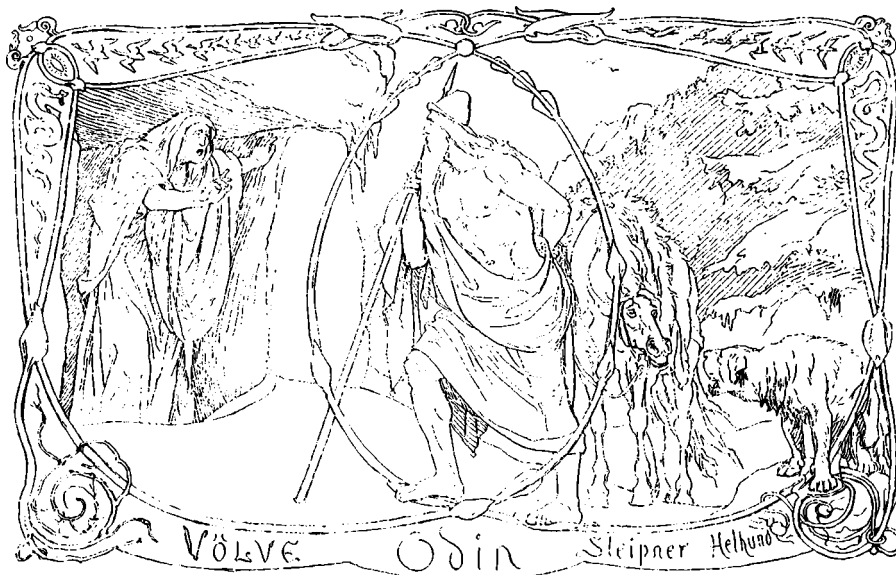
Thor: Saa viis mig da Vegen, naar ej du over Vig vil mig færgen. . . .

Løn for den nægtede Færgen du faar, naar jeg anden Gang dig finder.

Hárbard: Far nu did hvor alle Trolde dig tage!

er ej saa selvkjær, at jeg ikke kan see det Gode hos Andre. Steins Udkast havde Stil og god Rumfordeling, Træet var godt anbragt. – Disse Egenskaber er og i mit, mens Stilen er en anden; men der er Skjønhed og Festlighed i mit, og de to Figurer udtale hvad de skal. Kan De uden Fordom finde ligesaa meget i Steins? Jeg troer, De har sat det Uvæsentlige over det Væsentlige. . . . Krænkelsen, der er tilføjet mig er for stærk til ikke at forandre mit personlige Forhold til Dem, og navnlig til Vermehren.

Den ældre Eddas Gudesange. Odin og Vølven. Vegtamskvide

Vølven: Ei er du Vegtam, som jeg vented:
heller er du Odin, den gamle As.

Odin: Ei er du Volve eller vis Kvinde,
heller er du tredje Thursers Moder.

Vølven: Rid hjem, Odin! vær overmodig!
siden du Mænd besøger atter,
naar Lænken falder af Lokes Lemmer.
Fjender møde til Magters Fald

Den ældre Eddas Gudesange. Grimnesmål: Gude-Boligerne

Sokvabek det hedder, det som de svale Bølger henover bruse;
der Odin drikker daglig med Saga glad af gyldne Krus.

Den ældre Eddas Gudesange. Fjølsvinnsmål

Seipdag: Stig mig, Fjølsvinn! hvad jeg fritter om og jeg vide vilde. Fjølsvinn: Giffr hedder en og Gere den anden, om du det vide vil. hvad hedde de Hunde, der halsente om foran Gaurden fure. sterke Vægtene stelske paa Vugt, indtil Mugterne mødes.

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr.

1891.

... Hvor megen Priis jeg sætter paa Skovgaarderne kan Du vide, naar jeg for adskillige Aar siden, da en af dem havde et mindre Billede paa Udstillingen, sagde til én af Akademisterne, at jeg mente det burde have Udstillings-Medaillen. Det var den Gang de ganske umiddelbare fulgte deres gode sunde Natur. . . . Alle vi som elske Kunsten og Danmark burde holde sammen, burde vide at det bedste i vore Evner skal bruges, saa vidt vi formaa, til Fædrelandets Gavn og om muligt til dets Forherligelse. Vi kunne godt have meget forskjelligt Syn og kjæmpe for det, som vi tro er det Sande og Rette, uden derfor at skilles i Modvilje. . . .

✱

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

Blidah 1892 ^{13/5}.

[Til Universitetets Festsal havde der været Konkurrence om et nyt Billede: Holberg overværer en Prøve paa »Erasmus Montanus«. Frølich havde deltaget, men hans Skitse blev ikke valgt til Udførelse. En større Kreds af Kunstnere og Kunstvenner enedes om at indkøbe dette Arbejde og skænke det til Galleriet. Det er som Følge af at dette Kjøb er meddelt Frølich, at han sender N. Skovgaard et Brev, hvoraf her følger et Uddrag.] . . . men jeg maae dog skrive til Dem, som Formand for dette Kjøb og denne demonstrative Gave . . . I min Ungdom har Høyen, da jeg vilde søge mine egne Veie for min Kunstudvikling, skrevet mig paa det sorte Bræt, og det ej med Kride men med solid

Skitse til Universitets-Konkurrenzen:
Holberg overværer en Prøve paa Erasmus Montanus. Malt 1891

Oliefarve. Jeg har dog ikke taget det egentlig ilde op, i Betragtning af at jeg har vandret mange vildsomme og forkerte Veie, mens jeg aligevel fulgte en Ledestjerne, der viste ret nok, naar jeg blot uforbeholdent fulgte den; det gik saa ofte feil, fordi jeg vilde være klogere end mit Instinct. – Ikke kan jeg see rettere end at denne Bandsættelse herhjemme har fulgt mig lige ind i mine gamle Aar. – Det, at jeg intetsteds i Kjøbenhavn er repræsenteret ved noget Arbeide undtagen ved de forgængelige Tegninger paa Børsen, er Bevis for at al Kunst-Autoritet i Landet betragter mig som en Undermaaler, der ej bør tages med, selv om man ej frakender mig Natur-Begavelse. . . . Jeg troer at kjende mine Mangler og svage Sider, men har ogsaa en bestemt Følelse af mit Kunstnerværd, saa at jeg ingenlunde underkaster mig den Dom, der i Handling er exequeret over mig, og saaledes staaer med Vægt, som Ord ej kan forandre. . . . men min Stilling her hjemme er nu forvandet; det, De har gjort for mig er en fuldstændig Opreisning for hvad jeg har følt som en dyb Krænkelser. Og at omtrent alle, jeg sætter meest Priis paa

Forarbejde til Maleriet »Herakles fører Satyren op for at dømmes paa Olymp.«
(V. Hugo: *La légende des siècles.*) Udst. Charlottenborg 1889

deltage i denne Oprejsning, ja, saa at sige Alle undtagen nogle Akademikere, giver den en Vægt, jeg først ej kunde ane. . . . Dette Brev, som er rettet til Dem, gjælder egentlig alle Deeltagerne, og uden at ville bebyrde Dem med for megen Uleilighed, vilde jeg sætte Priis paa at i det mindste nogle fik det at læse; blandt Andre Deres Broder, Kyhn, min gamle Ven, og hvem De snarest mener, det kan interessere. - Deres Fader og Lundbye vare mine Ungdomsvenner. Nu har jeg paa de gamle Dage endnu en Ungdom med Sønerne; De maae tro at det er Minder og en Følelse, jeg sætter Priis paa. . . . P. S. Æren har jeg nu modtaget, men Betalingen har jeg ej Lyst at putte i Lommen. - Jeg ønskede, at de bleve fordeelt som Pengepræmier til nogle yngre Udstillere. . . .

✱

Fra L. Frølich til Joakim Skovgaard angaaende Willumsens Udstilling 1892.

[Frølichs mærkelige Fordomsfrihed, som han undertiden beskedent omtaler som »Interesse for de forskjelligste Kunstbestræbelser«, giver sig Udtryk i nedenstaaende Brev, der fremkaldtes ved Willumsens store Afdeling i »Den frie Udstilling« 1892. En yngre, kunstinteresseret Mand mente, ved at samle slige Udtalelser fra Kunstnere, at bryde den stærke Modstand og Kritik, som Willumsen var Gjenstand for. Frølich sendte sin Udtalelse til Joakim Skovgaard og gav ham Ret til at disponere over den, dog kun i

Udkast til Maleriet »Kain og Guds Øje«.
(V. Hugo: *La légende des siècles.*) Udst. Charlottenborg 1890

Sammenhæng med lignende fra andre Kunstnere. Et Par Dage senere fremkom Emil Hannover med en, som Frølich bemærker, »stor og overlegen Artikel i Politiken«, og Planen om at offentliggjøre andre Udtalelser blev henlagt.] – »Naar man træder hen for Willumsens Væg i den fri Udstilling – steiler man. Jeg undres slet ikke over, at de fleste Besøgende finde disse Billeder usmagelige, og skøndt de øge Udstillingens Tiltrækning ved at drage Nysgerrige, bidrage de neppe til dens Anseelse i den almindelige Mening. Tvertimod. – Dermed er dog Værdsættelsen ingenlunde udtømt. Man maae ved disse Sager slet ikke benytte den Maalestok, man er vant at anvende paa det i den forgyldte Ramme velkjendte Oliemaleri, men huske, at Staffeli-Billedet, ved Tidernes Ugunst næsten har slugt det hele. Den decorative Kunst ligesaa det Sixtinske Kapel ned til en malet Krukke er det Kunstens Omraade der er bedst sammenvokset med Livet. – Som decorativ Kunst kan Willumsens

Legende Hunde. Skitse fra Paris

J. Ex. sammenlignes med Japanesernes. Hvor let de henkaste deres Billeder, er det altid med Finhed og Smag. - Willumsen derimod støder ved en vis Brutalitet; men han viser en levende Sans for al Karakteristik og Genialitet i Opfatningen. Naar man tænker sig disse Billeder udført som Broderier eller malet paa en stor Væg, kunde de maaskee gøre den rette Virkning. - Den mærkværdige Vase med de to Hoveder og det lille Barn er lige saa dygtig som den er et dristigt Angreb paa al Convention; Opfatningen af Barnekarakteren og Gengivelsen af Barneformerne er mesterlig. - Den forgyldte Gemse har en vis hoitidelig Mystik, og Arbejderne paa samme Billede ere i deres Bevægelser, hver i sin Beskæftigelse, taget svært godt paa Kornet. - De løbende og dreivende Qvinder ere morsomme. Jeg haaber at Folk vil lære ogsaa at see paa saadanne Sager; saa kan de have Fornøielse deraf; og at Willumsen, om han vedbliver at arbejde paa dette Felt, maae naae at forene meer Smag med sin Energi og afpasse sine Arbejder efter den Anvendelse, han tænker sig og ønsker for dem. De have og skal intet have at gøre med Staffeli- og Olie-Malerier.»

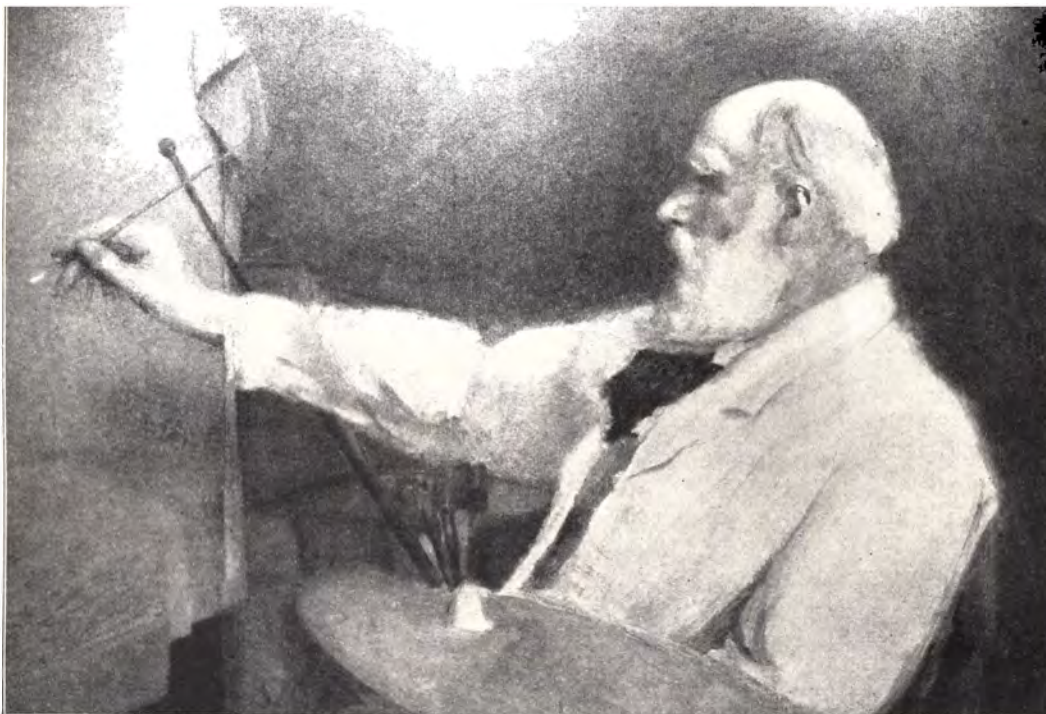
Fra L. Frølich til Joakim Skovgaard.

Kjbenhavn. 1899 ^{29/3}.

Uagtet jeg ej venter mig Noget deraf, synes jeg at burde følge den Opfordring, der er mig stillet, at give et Overslag af Priser for en Dekoration af Kunstindustrimuseets Trappe. - Dermed kan De vist hjælpe mig. . . . Jeg gaaer ud fra at Udførelsen skeer ved unge Kunstnere, der skal have deres Tid nogenlunde betalt. Selv vilde jeg foruden Tilsyn ogsaa gøre store Tegninger; maaskee Farveudkast. . . . Pris for Loftet alene. [Mulig] samme Pris for hver af de to store Billeder, samt for Vinduesvæggen. . . . Jeg ønsker Dem til Lykke med Deres Udstilling; som Maler af Mennesker og Dyr samt Landskaber staaer De i første Række; som Kirkelig Maler er der Ingen her i Landet og jeg veed heller Ingen i Udlandet som kan regnes som Deres Lige. . . . [Frølich gjorde Udkast til Museets Trappehus, men Tanken at lade Dekorationen udføre blev ikke gennemført.]

tegnet efter Erindringer fra Skovgaard 1890 '4'

Portrætskitse. Malt 1897 af Kunstnerens Datter, Fru Edna Frølich Stage

*FRØLICH'S 80 AARS FØDSELSDAG SAMLEDE PAANY KUNSTNERE OG
VENNER TIL FEST. STUDENTER OG UNGE KUNSTNERE BRAGTE HAM
ET FAKKELTOG*

Fra Vilh. Kyhn til L. Fr.

Rye Station 1900, Oktbr.

[Til L. Fr.'s 80 Aars Fødselsdag.] Kjære Frølich! . . . Først Tak for gammelt trofast Venskab, som ikkun har været til min Gavn og Glæde og til min Ære. Du kan ikke vide, at jeg inden vort Bekjendtskab, saae op til Dig, som til En af de særlig benaadede, som En af dem jeg aldrig kunde naae, kun glæde mig over og være taknemmelig for, at vi havde faaet en saadan Kunstner med det gode og ædle Hjerte og som alle gode Mennesker saae op til. Ja, Du har meget at være glad over, . . . thi jeg troer ikke andre af vore Kunstnere, Marstrand undtagen, har været set paa med de Øjne, som man seer paa Dig. Tak for det, Du har været ikke alene for mig, men for vort Folk. . . . [Kyhn døde i Maj 1903.]

*

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1901 7/1.

. . . Jeg har i Aar modtaget saa Meget af saa Mange, at mig synes jeg kan aldrig blive færdig med at takke. – De og Deres Søkende høre til de rigeste Ydere til den gamle Mand, til Kunstneren, den omtumlede, den slakkende, der aldrig naaede, hvad han vilde og af Mange forkastedes, og som dog for en Slump, der vel vidner om en fast Kjærne i hans Stræben, tilsidst har faaet en saa uventet rig Anerkjendelse! og saa til Deres Faders og Lundbyes sent levende Ven, der staar som Vidne om de Bortgangne og svundne Minder. . . .

Knap nok kinden duned,
da du, kække! fulgte
viking-vejen sydpå
til de vælske lande;
lyst lå landet for dig
bag den sorte mørkskov,
der hvor stenen lever,
der hvor skønhed fødes.

Sad blandt vælske svende
Sjølunds unge kæmpe,
hamred som de andre
ædle smykker sammen,
hørte vingeslaget:
Odins gamle ravne;
hu-stor Hugin kaldte,
Munin mindet vakte.

Steg i hallen
stærke kæmper:
Skjold med bamsen,
Rolf og Bue,
Uffe og Amlod
og hin elskovs høvding;
alle du dem kendte,
— og du kendte dig selv.

Anden Side af Axel Olriks Sang til Frølich's 80 Aarsfest. Tegningen af Niels Skovgaard

Der rinder så mange bække mod hav,
men få kun véd deres gange;
sæl er den svend, for hvis vugge det sang,
for ham springer kilder mange.
De vover de rinder så vide.

Hvor barnefoden træder i sand,
ses lette spor over tue;
du fangede ind den alfeleg,
der går gennem hjemmets stue.
De vover de rinder så vide.

Der rødmer sol over fjældetind,
æventyrglans den bringer;
din Psyke bæres så jomfrubly
på vindens flygtige vinger.
De vover de rinder så vide.

Du legte med due, du legte med bjørn,
du legte med hver en lilje;
hvor elskov rødmer, hvor engle ler,
der fremmed du vel din vilje.
De vover de rinder så vide.

Tredje Side af Axel Orlriks Sang til Frølichs 80 Aarsfest. Tegningen af Niels Skovgaard

RAADHUSGOBELINERNE

Frølichs 80aarige Fødselsdag fejredes ikke alene ved Festen, men ved Publikationer til hans Ære. Forening for Boghaandværk udsendte et rigt illustreret Hæfte af »Bogvennen« med Pietro Krohns Fortegnelse over Kunstnerens grafiske Arbejder. Dr. Axel Olrik udgav for G. E. C. Gad, der nu ejede de gamle Stokke fra Fabricius' Danmarkshistorie, disse med sin Text: »Danske Hellesagn illustreret af Lorenz Frølich«. -- Senere samlede Olrik en Kreds af Mænd og Kvinder om den Opgave at faa Frølichs gamle fædrelandshistoriske Billeder udførte i store Gobelins til en Sal i Kjøbenhavns Raadhus. Niels Skovgaard, der var en af de første der overbragte Frølich dette Budskab, mindes endnu at han – den saa ofte og dybt skuffede Mand – tog imod Meddelelsen i Tvivl og uden Tro paa Muligheden af Planens Virkeliggjørelse. – De efterfølgende Breve og Skildringer af Medarbejdere vise, hvorledes den gamle Kunstner voxede i Begejstring for Opgaven, indtil han blev klar over, at Kræfterne ikke forslog til dette store, hans livsafsluttende Arbejde og tog imod Hjælp.

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1901 ⁶/₄.

. . . Enhedsmærket af Enkelthed som gaaer gennem de gamle Tegninger ønsker jeg vistnok ej bryde. – Men der er flere af Tegningerne jeg ej lider. – Skjold med Bjørnen er god. Hagbard og Signe kan jeg ej lide (sentimentale); om de lignede Deres paa Omslaget [til Raderforeningens Hæfter] var det bedre. – Hjalmar er for dorsk. – Odin paa Slejpnir er en skit Tegning. Regnar Lodbrog har slatne Figurer. Kong Svend fanges er en morsom Tegning. Valkyrien der rider med den faldne Helt en smagløs Blækfisk. -- Endelig havde jeg holdt af, at det hele havde været tegnet som Holger Danske og Burmand, deri er smuk Farve og Lys. [Se her S. 280.] Rammer maae jo paahittes, men forresten er der saamange Billeder, at der snarere maae udskydes, end laves nye; . . . Men, om det i det hele kommer i Stand, bliver vi nok enige om Resten. Jeg ønsker ikke Forandringer, som bryder Enheden, og De vil neppe holde paa noget daarligt, blot fordi det er gammelt. . . .

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1901 ²²/₄.

Idag har jeg været hos Nyrop og vi have drøftet hele Sagen ret grundigt. De var keed af at jeg ej havde gjort det før, men haaber, at det ingen Skade har voldt: – men tilgiv! hver Gang jeg tænkte paa det, laae det saa klumpet for mig. . . . Nu forberedte jeg mig ved at gennemgaae Heltesagnene [Axel Olriks Udg. 1900], der indeholder omtrent 40 Tegninger, som der jo er at tage af og lade Resten ligge. Ved Lejlighed kan de faa Nyrops Tanker, der bestemte mig til at vælge det mindre [Rum] Venteværelset. – [Det havde været paa Tale at vælge Magistratens Forsamlingssal til Udsmykning med de Frølichske Gobeliner, men det blev altsaa det mindre Værelse mellem Festsalen og Magistratssalen.] . . . Ny Compositioner kommer der nok ingen af, – og jeg kunde jo udelade dem, jeg ej lider – men, da Hagbard og Signe bør være med, maae De finde Dem i, jeg søger at gjøre dem bedre, og det kan hænde med en eller anden enkelt Fyr. – Vi sees vel ved Raadhusudstillingens Aabning? [Frølich var Formand i Komiteen for den store retrospektive Udstilling af dansk Kunst, der i 1901 afholdtes i det endnu ikke helt færdige Raadhus.] – Hendriksen siger altid 1ste Mai, dog findes Tvivlere om Muligheden. . . . Blot Arbejderne holde ud, de see medtagne ud, Karl Madsen, Hendriksen og Th. Philipsen, de meest overhængte. – Zahrtmann og Zacho er nu kommet friske til Arbeidet. [De to Malere ledede sammen med H. Brasen hver sin Del af Ophængningen. Udstillingen

blev aabnet 1. Maj.] . . . *Senere Brev. Blidah uden Dato.* . . . Skjæbnen er en Ironiker. Blandt Tegningerne til Heltesagnene troer jeg nok, at Hagbard og Signe er den eneste, der ikke er fremgaaet af en levende varm Følelse, – og nu er det den, der har mest Udsigt til at blive udført. . . . Jeg forstår jo, hvorfor De navnlig ønsker det Æmne, og har lettere ved at føje mig deri, efterat have fordybet mig i Æmnet og derved seet, at jeg kan forbinde min Opfatning med den gamle Form, De ynder. . . .

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

Blidah 1901 10/3.

Først i Dag, da jeg tog til Kbh. gensaae jeg Nyrop. . . . Iøvrigt havde jeg gennemgaaet det hele efter Deres sidste Sendelse, havde øget Billedernes Højde fra tre til fire Alen og valgt Æmnerne til det formindskede Antal Billeder. . . . Jeg er rørt over, hvor megen Besvær De gør Dem med denne Sag, ligesaa meget som jeg, og jeg troer ej meer på at kunne få nogen Sag gennemført. Jeg har seet for mange strande. . . . Hvad siger De om Bindsbølles Monument for 2den April? – Jeg tilstår, det har meget bedrøvet mig . . . af den lille Tegning, jeg har seet, kan jeg ej tænke mig, der kan fremståe noget Smukt. . . . Men var det en Sejer? vi skal knejse i Sky for? Det kunde, det burde måske været det, men det blev det modsatte. – Have vi siden Waldemar Atterdags og Margrethes Dage i ydere Politik gjort andet end Dumheder? . . . De Kæmpendes Mod og Sejghed kan vi ved *den*, som ved maaskee alle Lejligheder være glade og stolte ved. Dog, skal der sættes et Mindesmærke derfor, da synes mig det skulde see heelt anderledes ud. . . . Danmark som en Moder, der kalder og taler til sine Sønner. – Jeg seer hende 2den April løfte sine i Bøn sammenknugede Hænder højt . . . om hende samles sårede og døende Sønner, trøstende og hjælpende Døttre. Det er en Gruppe, jeg tidligere har søgt at componere. . . . Nu passer den, men den kunde jo kun virke som den skulde, naar den blev udført, baaret af en alvorlig Følelse; det Smule af Tradition, der er tilbage hos vore Billedhuggere forslaaer ej til at give Værket Stil. . . . Meer Udførelse end Deres Slesvigske-Grænseseen behøvedes ikke [Niels Sk.'s Sten til Minde om Kampen paa Lyrskov Hede. Rejst af Thor Lange ved Skibelund Krat], men da vi ingen Fjæld besidde, måtte det jo sammensættes af Stykker, thi småt burde det jo ej være, og helst i Granit. . . .

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

Ramløse Brunn 1902 8/8.

Siden den fornøjelige Overraskelse at Bestillingen af den første Gobelin virkelig kom i Stand, har jeg beskæftiget mig en Deel med hele den Sag for at man kan vise noget foruden den udførte »Skjold« til Opmuntring for dem, der skulde spæde til for hele Værelsets Udsmykning. – Om jeg Rystepeer vil formåe at gøre store Tegninger er et Spørgsmål; men med mindre og malede Aftryk har jeg begyndt. Jeg slutter mig nu ganske til de oprindelige Billeder; dog troer jeg på nogle Punkter at kunne forbedre et og andet. – Jeg vedlægger et Brev fra en Pastor [Johs.] Clausen. Den Opgave han stiller, har i høj Grad tiltalt mig, saa jeg gerne vilde løse den ved en fri Udvikling af de oldnordiske Steensætninger uden at naae architectoniske Former. . . . [Opgaven var en Talerstol til Skamlingsbanken.] *Kullerup 1902 27/8*: Pastor Clausen er gået ind på mine Forslag uden Indvendinger, ligesom jeg heelt vedtog Deres Bemærkninger. . . . Er der ej blandt Joakims Hjælpere, eller nogen anden af Deres Bekjendte en, som kunde fatte Interesse for Opgaven. . . . Vedkommende burde have såvidt Forstand, Udvikling og Sans, så at man lagde det hele i hans Hånd; han kunde benytte de Midler og Folk, han vilde, – men påtog sig Ansvar for Udfaldet. . . . *1902 10/10*: Jeg håber snart at få mine store Løver færdige, som jeg i nogen Tiid har baksat med. . . . [Maleren Niels Larsen Stevns kom til at udføre Talerstolen i Granit.]

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1902 ²¹/₁₂.

Det vilde fornøje mig, om De kan have lige så megen Glæde af min Børnebog, jeg har sendt som Julehilsen, som jeg har havt af Deres Tegninger til [Morten] Pontoppidans »Odysse«. . . . Teksten til min Bog er rigtig god at lave Billeder til, men er jo kun Spas, medens Odysseen – til Trods for alt det Fantastiske – har et Indhold af den dybest Menneskelige Alvor. – Den har De grebet, måske bedst i Mødet af Laertes med sin Søn, det ligner Joachims den fortabte Søns Hjemkomst. . . . Jeg læste i en Kritik over Odysseen, hvor De rostes, at man fandt, De havde Lighed med mig. Jeg vilde dog hellere have tegnet Deres Tegninger end mine egne i Børnebogen, fordi de løse en større, smukkere Opgave. . . . I den sidste Uge har jeg arbejdet på Rådhuset med Forberedelser til mine »Gobelins«. Jeg er i det med Liv og Sjæl; gid det lykkes godt!

*

Fra L. Frølich til Joakim Skovgaard.

1903 ³/₁.

De overraskede mig rigtig med Deres Radering. Hvad der giver den stort Værd for mig er den sjælelige Opfatning af Adam, hans drømmende Skuen ud over Skabelsen. Løvinden og Fuglene ere fortræffelig opfattede og hvad der er ret pudsigt, De har i Deres første Radering naaet Noget, som jeg, gamle Raderer, gerne ønsker vide, hvordan? . . . Jeg har maaskee antydnet, men næppe klart udtalt, hvad De og Niels har været og kan være for mig, og hvorfor. Af Høyen og hans Kreds har jeg følt mig forkastet; det var de Kunstnere jeg herhjemme satte meest Priis paa og jeg følte mig truffet af deres Dom, uagtet jeg ved Siden af havde Følelse af eget Kunstnerværd. – Efter min Hjemkomst. . . har en yngre Slægt vist deres egen og gunstigere Mening – De og Niels kraftigst ved Ord og Handling og viste derved at De i hvert Fald ej var behersket af hin Tradition. [Joakim Sk.'s senere Tilføjelse: »Jeg husker ikke om jeg svarede Frølich på hans ord om manglende forståelse fra hans egne jævnaldrende. Jeg er jo søn af en af disse og måtte tage varsomt på den sag, så meget mere, som mit eget kunstneriske syn dog væsentligt udspringer fra min Faders. Jeg er overbevist om, at hvor langt end forskellig kunstopfattelse kan have skilt Fader fra Frølich, har begge kun handlet redeligt og som de måtte efter deres bedste overbevisning.] . . . Der var meget i Kunsten herhjemme som glædede mig og som jeg vurderer, men der var Ingen, hvis Kunst jeg følte den Samklang med som Dem og Niels! . . .

*

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1904 ²⁹/₁₂.

Tak, kjære Ven! for den Deltagelse De viser mig . . . Det hjælper til ikke at føle Ensomheden, som Alderen vist ofte breder om den Gamle. I 66 Aar har Uffe Sagnet altid optaget mig, meer eller mindre. Saalænge han lever i de Danskes Følelsesliv, synes mig, er der den Sjælekærne, der trods alt skal bære dem op. – Stedse søgte jeg en Ejendommelighed, der kunde rumme de forunderlige Modsætninger. – Nu, til slut, har det været Trangen til at have ham ret forskellig fra Skjold, der har bestemt mig til det valgte – men jeg har megen Tillid til Deres Omdømme. Saa nu skal jeg see, hvad jeg kan faa ud af den tunge Drømmer, som Helten vogner i. . . . (Jeg har trængt til at give denne dybe, men løjerlige Yngling et stort Sjæleliv i det Skjulte.)

*

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1905, Januar.

. . . Jeg maa sende Dem min Tak for Deres sidste Besøg paa Rådhuset. Uden Påvisning forstår De næppe hvor meget Deres Færd er værd for mig . . . når ens jævnaldrende Venner er draget bort, da er det vist et sjældent Held, når deres Sønner vil og

kan tage Arven op. Det Held synes at blive mig til Deel med Dem. [Frølich var vidunderlig til at tage imod kritik, derfor kunde jeg sige min mening til ham bedre end til mange jævnaldrende. Niels Sk.'s Tilføjelse]. Den Bemærkning, De gjorde om mig, at jeg med Alderen søgte større Rigdom i Compositionen er fiin og sand, og har vakt Eftertanke og Selvprøvelse hos mig. Det er ej alene en Ejendommelighed, det er en Nedgang. Det Rette virker dobbelt ved Enkelthed, svækkes ved Rigdom. . . . Enkelthed i Komposition, i Tegning og i Formgivning, i Farve og Virkning, som jeg fra først af [da Frølich tegnede billederne til Fabricius Danmarkshistorie. N. Sk.] ubevidst havde en rigtig Følelse for, som jeg noget tabte under uklare Bestræbelser for en Udvikling jeg aldrig nåede. – Hvor længe jeg kan beholde ungdommelig Spænsthed veed jeg ej; – endnu føler jeg Glæde ved bevidst at stræbe ad den Vej, jeg tog ved Ungdomsudgangen . . .

Amatørfotografi fra 1903. Sølvbryllupsdagen

[senere Brev] . . . Jeg har da havt den Glæde at fåe min Keramik (Ægir med Døttre) anbragt i Rådhuset – på en meget god Plads. [Det store Flisemaleri som L. Fr. tegnede for Herman Kähler til Chicago Udstillingen 1893.] – Det er blegere end jeg troede; men der er Partier deri smukkere, end jeg troede . . .

*

Fra L. Frølich til Magister Vilh. Wanscher.

Kjbhvn. 1905 ⁸/₃.

[Da den første Gobelin: Skjold og Bjørnen i 1905 var færdig og anbragt i Raadhus-salen, skrev V. W. om Foretagendet i »Ill. Tidende«. Allerede tidligere havde Frølich gjort Udkast til et Brev til Wanscher efter at denne i 1901 havde skrevet den Afhandling om Asker Ryg-Serien og de Fædrelandshistoriske Billeder, som paany er trykt i nærv. Skrift S. 131-36 og 233. Brevet fik Wanscher først i 1905. Det er tidligere trykt i »Kunstbladet« 1909 i Anledning af den retrospektive Frølich-Udstilling, der ordnedes efter Kunstnerens Død.]

Da neppe Nogen har seet så grundigt på mine Tegninger som De i Året 1901, og jeg måe vel sige rigtigere, eftersom Deres Fremhæven stemmer med, hvad jeg selv vilde fremhæve, så tør jeg antage, at nogle Ord fra mig vil have Interesse for Dem. Jeg har

før skrevet til Dem som Tak for det Arbejde, De har skænket mit Talent, men det Brev er blevet liggende. — Jeg har gennem flere Led en nedarvet Begavelse for Tegnning, og været særlig begunstiget i flere Henseender for den Udfoldelse, den har fået. Men når en Kunstfælle mente, at mine Compositioner viste en stor Energi, da mener jeg, det kræver en Forklaring for at blive rigtigt; og når de henviser til Tradition og god Beregning, da troer jeg dog selv at kunne pege dybere og sandere på Aarsagen; Kærlighed til Natur, dens Skønhed og Kunst, som blev mit Livs Lidenskab. . . . Da jeg i Ynglingens Udviklingsår sammen med Lundbye og flere Venner blev varm for Nordens Mythologi, Kæmpeviser o. s. v. blev det disse ny Opgaver for Følelse og Fantasi, der opfyldte mig; og hvad jeg har gjort, som har nogen virkelig Værd, hvad enten af vor Sagnhistorie eller mine franske Børnebøger, så beroer det på umiddelbare Indtryk og den Glæde, de har voldet mig. . . . Beregne med Varme kan jeg dårligt. — Alt det meget en Kunstner bør nåe ved Energi i Udførelse og Teknik, blev mangelfuldt. . . . Nu fær jeg og De see om jeg i mine store Gobelintegninger nær videre end i Tegningerne til Fabricius Danmarkshistorie??. . .

✻

Fra L. Frølich til Frøken Dagmar Olrik.

Blidah 1905 ¹/₉.

Det er rigtignok paa Tiden, jeg besvarer Deres indholdsrige, fornøjelige Brev. Gjen-synet blev ej som tænkt 1. Sept., kan det blive den 15de, er det alt store Sager. — Alt, hvad De siger om Arbejdet samstemmer jeg med. Men endnu er kun lidet [færdigt] fra min Side. Sommeren igennem gjorde jeg meest Sager for min egen Mund, dog gjorde jeg Prøver med Uffe, men først seent lykkedes det mig nogenlunde at tilfredsstille mig selv, men vil det nu samstemme med hvad De arbejder paa Uffe-Hovedet? — I Tanken har jeg overvejet en Deel, navnlig Hagbard og Signe-Billedet; nu faae vi see, hvordan Farvestemningen kommer at see ud, naar vi faae det paa Papiret, for ej at tale om selve Væven. — I Morgen skal Raadhuset indvies. Jeg kommer med min Hustru, maaskee møde vi Dem der . . .

✻

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

1906.

Siden vort Møde har mine Tanker ofte strejft Deres Alterbillede [til Immanuelskirken]. Meget staaer mig som meer og meer klart . . . Men hvorfor jeg skriver disse Linier er for at tale Johannes Sag. Bør han ej fremhæves som en Modsætning til Peter? Helt Yngling med fine skarpe Træk, som det ofte er karakteristisk for Jøder, en rigtig Ørn, som gulbrun Bronze i Modsætning til Peters ældre, mindre klare Farve. Og kan De forbigaae Mose Lov med Hensyn til Tindingehaaret, som Sax ej maa røre . . . 1906 ⁸/₄. Endnu er jeg ej meget bevandret paa Udstillingerne. Dog har jeg seet Deres Altertavle to Gange og maae bevidne Dem, at for hver Gang jeg i Aarenes Løb har seet dette Deres Hovedværk, har jeg beundret det. Nu staaer Peters døbende Hænder over den ydmyge Qvinde som det Centrum til Billedet, der i harmonisk Farve-Virkning og gennemstuderede Figurer har naaet en skøn Afslutning. . . .

✻

Fra L. Frølich til Viggo Pedersen.

1906?

[Kladde] . . . Der var andet uventet, som var særlig kært for mig; det var [efter Fr.'s Hjemkomst] de fleste Kunstneres velvillige Sindelag, og i første Række — Skovgaards og Deres. — Jeg havde ventet, at der herskede saa stærk Tilslutning til Høyen, at man af den Grund skulde see mindre imødekommende paa mig . . . Jeg har haft mange Venner blandt Kunstnere, der nu er døde. Det er alligevel først Dem og Niels [Skovgaard], der har ydet den Kærlighedsgerning mod mig, som jeg saa levende erkender, og

Uffes Kamp med Sachserne. Efter Raadhusgobelenen.
Underfrisen er endnu ikke vævet, men syet i Applikation

som jeg kun da er værdig til, naar den bærer den tilsigtede Frugt . . . Jeg maatte føle Mangelene ved mine Arbejder stærkt for selv at have Ønsket at klippe Vingerne paa den utøjlede Tørst efter stadig Nyt, og [føle] Trang til alvorligere Uddyben af det Begyndte ved ydmygt Arbejde . . . I hvert Fald synes mig, at Uffetapetet er smukt i Farvevirkningen, saa at Skjold med Bjørnen seer bleeg og tør ud . . . Niels Sk. har ved Benyttelsen af Model søgt at bringe mig paa rettere Vej. – Uffe synes mig som Enderesultat at staae ret hæderligt. Karakteren fra Skitsen er vedligeholdt, er udviklet og uddybet, og baaret af Naturstudiet.

✱

Fra L. Frølich til Niels Skovgaard.

Kbhvn. [1907].

. . . Jeg maac sende Dem min Tak for Raadet at henvende mig til Malthe Engelsted. Det vil sige noget, naar en dygtig Kunstner vil lægge sit eget til Side for at arbejde for Realisationen af en andens Tanker. – Jeg opfatter det som en stor Ære for mig og for

Et Hjørne af Gobelinsalen med Uffe, Hagbard og Signe og Regner og Thora

ham. Jeg er kommet til at sætte stor Pris paa ham som Kunstner og som Menneske . . . Han synes have et meget klart Omdømme, saa at jeg med Nytte kan følge hans Raad. Hele Planen for Gangen i Arbejdet ønsker han ændret, og jeg er ikke halsstarrig i hvad der kan fremme Arbejdet, maaskee over min Levetid. – Min Styrke er min Rigdom i at hitte paa, men det blev i dette Tilfælde min Svaghed. Det er jo de gamle Tegninger, der har samlet Yndest. Det skal fastholdes og Ingen har spurgt om, hvad jeg kan hitte paa nu! [Dette er ikke helt rigtigt. Der blev foreslaaet Frølich at gjøre ialtfald en helt ny komposition. N. Sk.] De vil sige »Men det har vi jo Allesammen sagt Dem«. Det er sandt, men først nu er det blevet mig soleklart. – Dermed er tabt en Del Tid og Kraft, forhaabentlig er der ikke sket andre Ulykker; at Hundene bag Skjold blev forandret er en lille Vinding; at Uffes Hustru er kommet med, skader næppe. – Alle finde, at den oprindelige Signe nu i Tegningen har vundet og jeg haaber Ingen vil savne Kæmpevisens sentimentale Hagbard. Jeg stræbte at give Saxos Hagbard, der raaber: »løfter mig nu Svende« -- indtil jeg saae, at hvad der bør fastholdes, er at han jubler, da han seer Flammen i Signes Bur. – Engelsted arbejder med Rolfs Død, han har begæret min Hjælp ved Optegningen . . . [Det blev Engelsted der gjennearbejdede Hagbard og Signe og gjorde Kartonen til Gobelinen efter L. Fr.s Død.]

Malthe Engelstedts Farveskitse til Gobelinen: Rolf hos Adils

RÅDHUS-GOBELINERNE

I begyndelsen af dette århundrede dannedes en komite, hvis formål var at give LORENZ FRÖLICH lejlighed til at udføre et stort, dekorativt arbejde, for at yde ham oprejsning for de mange skuffelser, han i årenes løb havde lidt særlig overfor påtænkte dekorative opgaver. — Den første formand for komiteen blev prof. CAMILLUS NYROP; men sjælen i foretagendet var fra begyndelsen dr. AXEL OLRİK. Pengene blev skaffet ved almindelig indsamling. — Det var komiteens mening og forlangende til Frølich, at hans gamle *illustrationer til Fabricius' Danmarkshistorie*, som er et af højdepunkterne i hans produktion, skulde lægges til grund for kartoner til gobelins, bestemte til Københavns rådhus, og gengives så vidt muligt uforandrede. — 1902 tog da Frølich — 82 år gammel — fat på dette arbejde; frøken DAGMAR OLRİK, der som væverske var uddannet i Rom, skulde forestå vævningen; og i samråd med ham gjorde hun et udkast til placeringen i selve salen, — der forøvrigt var meget uheldigt

valgt, da den ved festligheder bruges til serveringsrum; denne plan blev dog kun delvis fulgt. Desværre lod Frølich sig ikke bevæge til at gøre et farveudkast til det hele; et sådant udkast vilde have været af den største betydning for resultatet, hvis han ikke oplevede at se arbejdet færdigt; men han sagde oftere, når man bad ham om det, at han »ikke havde noget farveindtryk af disse tegninger, der var tænkt i sort og hvidt«, og at det derfor var ham umuligt. Det blev, da han var død, en næsten uovervindelig vanskelighed.

Man begyndte med »*Skjold og bjørnen*«, som Frølich tegnede og farvelagde ganske alene; han ændrede ikke kompositionen, kun Skjolds hoved blev noget forstærket i udtrykket, hvad der ikke var en forbedring. Han arbejdede med stor iver og tegnede selv alle detaljer ud på kvadreret papir. Farveholdningen blev meget lys, så den færdige gobelin så ud, som den var falmet; i de forløbne år er den yderligere afsvækket. Da der ikke var råd til at væve underfrisen, som forøvrigt er en ny komposition, blev denne udført ved applikation af forskelligt farvet klæde. Denne sammenstilling af det vævede og det applikerede var selvfølgelig af en meget uheldig stofvirkning. Gobelinen var færdig og udstillet 1905. — Det næste emne var »*Uffes kamp med Sachserne*«; i denne gjorde han enkelte mindre forandringer i kompositionen. Det begyndte nu at vise sig, at han ikke godt kunde klare sig alene; han havde i adskillige år rystet på hånden, når han tegnede; dette kunde han overvinde ved at stemme hånden fast mod bordet — på den måde gjorde han allerede tegningerne til Gjellerups oversættelse af »*Den ældre Eddas gudesange*«, der måske netop derved fik en så fast og karakterfuld streg; men når han skulde tegne på de store kartoner, kunde han ikke bruge denne måde, og han kunde ikke frembringe en så sikker streg, at der kunde arbejdes efter den. NIELS SKOVGAARD hjalp ham så med optegningen af Uffe-figuren, som var den største og vanskeligste; men hoveddelen af kartonen, der nu er indlemmet blandt kunstnergaverne til Sønderjylland, bærer dog tydeligt præg af Frølich's hånd. — Men det var også galt med farverne, og der foreligger derfor en større, oljemalet farveskitse af VIGGO PEDERSEN, der i alt væsentligt er fulgt ved udarbejdelsen, selvom farverne er afsvækkede; den har dog en noget for naturalistisk karakter, der også er gået over i vævningen; Uffe var færdig 1907. — Som fast hjælper for Frølich foreslog Niels Skovgaard undertegnede. Det var sikkert meget imod Frølich's vilje, men han føjede sig dog derefter, og forholdet mellem os blev det allerbedste i det år, vi arbejdede sammen. Jeg gik dog kun ind på at overtage dette vanskelige hverv, dersom Niels Skovgård vilde være villig til at støtte med råd og dåd og kritik; det lovede han, og det har han holdt. — Den næste karton blev »*Rolfs død*«, da den foreslåede: »*Bues død*« forekom mig mindre egnet til gobelin. Jeg optegnede kartonen, og Frølich kom nu en tid hver dag på mit atelier og rettede på

den; det var forbavsende at se, med hvilket sikkert øje han mestrede den store figur, selv i vanskelige forkortninger. Men han vilde forfærdelig gerne omkomponere billedet, – hans produktionstrang var mærkelig stor til det sidste, – han kunde ikke slå sig til tåls med de gamle, udmærkede kompositioner, og det krævede megen diplomati og overtalelsesevne at få ham bort fra disse uheldige forandringer.

Da kartonen var tegnet, tog Frølich på landet og overlod farvelægningen til mig; han gav end ikke en antydning af farverne. Jeg forsøgte at gøre farverne en del kraftigere end i de to foregående (så meget mere som gobelinen skulde hænge i den mørkeste krog), idet det var mig klart, at den måtte have noget »at falme af«, og det desuden forekom mig, at en kraftig farveholdning passede godt til de heroiske emner og svarede bedre til det farvesyn, Frølich havde i begyndelsen af 50'erne. Men da han så denne karteon på plads, blev han alligevel forskrækket over dens kraft og mente, at den måtte dæmpes noget. Desværre døde han så kort efter, og jeg stod alene med ansvaret. Gobelinen blev så vævet efter min karteon; men jeg besluttede at lade de øvrige fremtræde med en farveholdning, der bedre harmonerede med de to først vævede. Inden Frølich døde, havde han dog givet sit minde til en væsentlig forandring, som jeg fandt nødvendig: alle underfriserne skulde væves og holdes alene i to farver, gråt på blå bund, hvad der stemmer med frisernes virkning i tegningerne, hvor de hvide figurer stod silhouetagtigt mod en sort bund; samtidig skulde de pilastre, der skiller gobelinerne, og som hidtil havde været af laksfarvet klæde, også væves og holdes i en gråviolet farve. Dette var nødvendigt, fordi rummet iforvejen var meget uroligt i sin farvevirkning, så der i høj grad trængtes til en sådan gennemgående rolig farve, der kunde holde sammen på det hele. MARTIN NYROP, der sad i udvalget, var meget glad for denne forandring og gav også lov til, at panelets og delvis loftets farver blev ændrede – alt til gavn for helheden.

En anden forandring var den, at frøken Orlík og jeg fra nu af var mere nøjeregnende med valget af garn; det franske garn falmende stærkt; vi skaffede os nu for største delen plantefarvet garn fra Lund eller fik det farvet her hjemme. Antageligt vil dette vise sig heldigt for gobelinerens holdbarhed. – Endelig blev der mere og mere lagt vægt på at komme helt bort fra al naturalistisk virkning og fastholde fladevirkningen så stærkt som muligt. Også vævemæssigt set foregik der en udvikling, idet vi lagde vægt på, at gobeliner ikke skal se ud som vævede malerier – som man ofte ser i moderne, særlig franske gobelins –, men at selve stoffets virkning skal komme frem gennem behandlingsmåden. Man vil altsaa kunne spore en udvikling henimod en fastere stil; men dette er jo kun naturligt –, da gobelin-væveriet på dette tidspunkt var en ny kunst her i landet. – Efter »Rofls død« tog vi fat på »Hagbard

og Signe«; kompositionen omkring dørbuen havde voldt Frølich mange kvaler, da han ikke mente at kunne få figurerne i lidt over naturlig størrelse som på de andre. Det lykkedes dog at løse denne opgave. Til denne gobelin tegnede Niels Skovgaard frisen under Signe, som jeg ikke turde binde an med. — Efter hånden fulgte de øvrige: »Rolf hos Adils«, »Hjalmar og Angan-lyr«, »Regner og Thora« samt de to dørstykker: »Hærfader« (efter en lille penne-tegning af Fr., der ikke findes i Fabricius) og »Valkyrierne«. Til slut fik vi magistratens tilladelse til på det smalle og mørke felt mellem vinduerne, hvortil der ikke kunde findes noget figurligt motiv, at anbringe en vævel-indskrift til ære for Lorenz Frølich; det blev følgende tre vers, forfattede af musæumsinspektør JØRGEN OLRİK:

*Helteskikkelser høje,
hedenolds kæmpers ry
fik for hans kunstnerøje
farve og form påny.*

*Landsmænd lod dem væve
at vidne fra væggens tjald
om manddoms gerninger gæve,
om kunstens høje kald.*

*Stærke og dybe stemmer
klinger fra Danmarks old,
Runeskrift her Du nemmer,
ristet i sagas skjold.*

Foruden frøken DAGMAR OLRİK har også frøken LOUISE HARBOE hele tiden deltaget i arbejdet; en del andre væversker har medvirket i kortere eller længere tid. — Den 25. oktober 1920 — på L. Frølichs 100 års fødselsdag — blev de færdige gobeliner afleverede til Københavns kommunalbestyrelse ved en højtidelighed i rådhusets festsal.

24. maj 1921.

MALTHE ENGELSTED.

Louise Harboe. Dagmar Olrik. Benedicte Olrik. L. Frølich.

Efter Frokost i Vævestuen. Amatorfotografi 1907 eller 1908

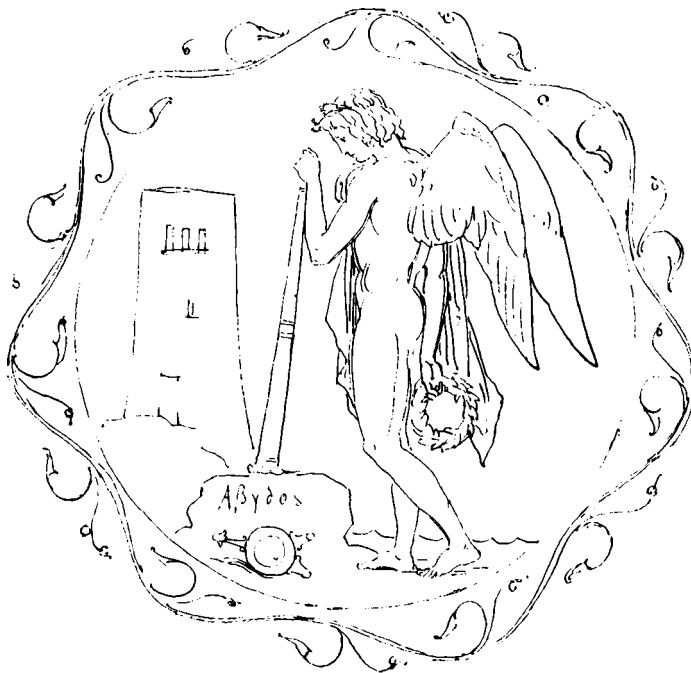
Forarbejde i Vandfarve til Flisemaleriet »Ægir og hans Døttre«. Udført til Chicago-Udstillingen 1893.
Skænket Københavns Raadhus 1905

UDDRAG AF MALEREN VIGGO PEDERSENS MINDE-TALE I RAADHUSET
VED AFLEVERINGEN AF GOBELINEN »ROLFS DØD«

PAA 90-AARSDAGEN FOR LORENZ FRÖLICH'S FØDSEL 25. OKT. 1910

Naar man stiger op ad Raadhusets brede Præsidenttrappe møder Øjet det muntre Syn af *Ægir og hans Døttre*, den store Frise, udført i Kählers keramiske Værksted i Næstved efter Lorenz Frölich's Tegning. — Skønt ikke oprindeligt bestemt til denne Bygning, er den kommen paa rette Plads. — Det er Billedet af Havet, hvoraf i Tidernes Morgen vort Land er dukket op, og som endnu synger sin Bølgesang ogsaa ved denne Stads Fod. Det er det poetiske Sindbilled paa Naturkræfternes Spil, det fiskerige Hav, der blev den gængende Bro mellem de grønne Øer, de Vover, ad hvilke Snekken bar Kong Skjold, der kom med Retfærd og Fred til det indbyrdes kivende Folk. — Det falder smukt, at denne Frölich'ske Frise modtager os paa Trappen, inden vi træder ind i Salen, dragen med Tapeter, vævede efter Frölich's Tegninger til danske Heltesagn . . . Heltesagnenes store simple Motiver, gribende Mennekeforhold og skarpt tilskaarne Figurer, uden overflødigt Udstyr, har ret ligget for Frölich's fantasifuldt begejstrede, men tillige saa usammensatte, rene Sind. Med Geniets faste Haand har han grebet lige om Æmnernes Kærne, og hans Stil er ligesaa enkel som storladen. . . . Det var Comiteens Tanke at Compositionerne skulde reddes fra Forglemmelse, at de skulde kendes af Folket i deres Hovedtræk og berigede ved Farven forkyndes for det. . . . Saaledes var Aftalen. . . . Men Udvalget havde gjort Regning uden Vært. . . . Med næsten ungdommelig Begejstring kastede Frölich sig over den store Karton til *Skjold i Kamp med Bjørnen* . . . og med adskillig Skræk saa Udvalget ham give sig i Lag med vidtløftige Forsøg og Ændringer i Compo-

sitionen. Det var jo netop de gamle Tegninger, man vilde se i Væven, disse som saa mange havde elsket fra Barneaarene. Men han hævdede stærkt sin Ejendomsret til Ideerne, følte ogsaa Ansvarret over for deres Krav, vilde derfor forbedre dem, uddybe Motiverne, vilde gjøre alt selv, smaat og stort ... Det Billed, hans Personlighed har efterladt sig hos hans Hjælpere i dette Tidsrum, er overmaade værdifuldt og elskeligt. Hans Livfuldhed og Interesse for alt, hans Finhed og Ridderlighed, hans store Elskværdighed over for alle henstillende Raad og overfor til Tider endog temmelig streng Kritik var ganske usædvanlig. – Men intet kunne stanse hans Iver ... End ikke de store Sorger, der Slag i Slag brød ind over hans skønne Hjem, og som syntes at maatte knuse den gamle Mands Hjerte. [Frølichs to yngste Børn Gunnar Fr., f. ³⁰/₅ 81, og Karin Fr., f. ¹⁰/₈ 86, døde henholdsvis i Decbr. 1905 og Febr. 1907]. – Nej, Arbejdets Alvor blev ham en Hjælp til at rejse sig efter de tunge Prøvelser ... Hans Sind og hele Higen var opadvendt mod Idealets Tinder. Han var ikke blot den geniale Billeddanner med den uudtømmelige Fantasi, men en Digtersjæl med det ædle Menneskesind, der levede i rene og høje Forestillinger ... Lykkeligt da, at han blev sparet for Alderdommens Hjælpeløshed, at Døden kom til ham som en nænsom Ven ... Den Dag, han fyldte 88 Aar [25. Okt. 1908], vaagnede han tidlig og vilde op til Arbejde ... da traadte Dødsenglen stille hen ved hans Side og lagde varsomt sin Haand paa hans Arm, – og let som et Aandepust havde han overskredet Evighedens Tærskel ...

Slutvignet fra *Hero og Leandros*

Frølichs Dørplade. Radering c. 1878

FRØLICH var omhyggelig i at gemme Breve og Optegnelser, og hans Efterladenskab er meget omfattende. Derimod har hans nærmeste Familie intet opbevaret. Det kan hist og her mærkes, særlig fra hans senere Pariser-Aar er det knapt med Oplysninger om hans Virksomhed. – Hvad Uddragene af Brevdyngerne angaar, er hans Korrespondance med udenlandske Kunstnere og Venner helt udeladt. Mange foretagne Stikprøver har vist, at Indholdet var af almindelig venskabelig Art uden oplysende Bidrag til Frølichs Liv og Gjerning. – For sent til at blive omtalt paa rette Sted i nærværende Bog, er fundet et Brev fra Victor Hugo, dateret $\frac{9}{12}$ 1861 (Hauteville-House paa Øen Guernesey i Kanalen) det lyder i Oversættelse som følger: »Deres syv Tegninger har jeg modtaget, jeg takker og lykønsker Dem. De er alle smukke, de fire fortrinlige. I Dem forenes Kunstneren med Digteren og Filosoffen, og De tegner, fordi De tænker, deri har De Deres Styrke. Jeg anmoder Dem om at vedblive med denne mesterlige Fortolkning af min Bog. Hvis der findes Glimt af Smag hos Publikum, venter der Dem en umaadelig Succes. – Derfor frisk Mod, og modtag mit hjerteligste Bifald. Victor Hugo.« Det er ikke muligt nu at afgjøre hvilke Hugo'ske Digte de omtalte Tegninger har illustreret. Vi vide, at Frølich beundrede Hugo's Digtning, og at han i sine gamle Aar hentede Motiver til et Par Malerier fra Hugo's *La légende des siècles*. Muligvis har den i nærværende Bog gjengivne Tegning fra 1858 (se S. 286) ogsaa hentet sit Motiv hos Hugo.

Gjennem foranstaaende fra Frølich selv stammende Optegnelser, samt de meddelte Uddrag af Breve fra og til ham, vil Lorenz Frølichs særegne Plads i dansk Kunst træde klart frem. Yderligere belyses Forholdet i de Udsnit der er medtaget af større Afhandlinger om hans Kunst skrevne af Karl Madsen, Sigurd Müller og Vilh. Wanscher. – Hans Skæbne, der ofte var tragisk, føles gennem Fremstillingen, i hvilken hans Hovedværkers Oprindelse og Fremvæxt er fulgt. De mange Aars Udlændighed prægede hans Karakter og Kunst, da han midt i Halvfjerdserne vendte tilbage til sin Fødeby, som en sorgbetynget, en ofte og dybt skuffet Mand. Men, selv om han blandt de fleste ældre Kunstnere følte sig – og af disse betragtedes – som en Fremmed og Overflødig, blev dog de sidste tredive Aar, han levede i Danmark, hans lykkeligste Tid. Vel mindes han gamle og ny Forurettelser, der tit vakte hans Harm, men alt sligt til Trods vedblev han dog at være den ranke, mildt dømmende og fordomsfri Kunstner, der ikke lod sig fange i Bitterhed, og som i sine sidste Breve tolker sin Glæde og Taknemmelighed for den Forstaaelse han fandt hos en yngre Kunstnerslægt.

*

Første Radering 1837

Sidste Radering 1900

Legende Hunde

BILLEDFORTEGNELSE

Hvor intet Kunstnernavn nævnes er Originalen et Arbejde af L. Frølich.
 Er ingen Ejer anført ved Bogens Billeder, tilhører Arbejdet som Regel Kunstnerens Born,
 Fru Edma Frølich Stage og Læge Eigil Frølich.

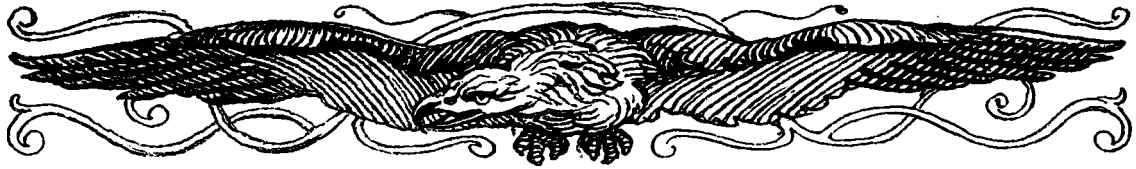
Skirnir, den lystige Rytter Forside af 1. Omslag	To Blade af »En Hunds Liv«. Raderinger . . .	30
Ung Italiener Bagside af do.	En Bondeslæde forfulgt af Ulve. Olie. 1838.	
Overfor Titelblad: Frejr. Nord. Højtid 1845.	Efter Kunstforeningens Tegning	31
Titelblad: Yngling. Græsk Anthologi.	En Rudel Dyr. Olie. 1839.	33
Bagpaa Titel: Tjasse og Loke. Nordens Guder.	Fire Tegninger til »Den lille Havfrue«. Pen. . .	35
Over Indhold: Asker Rygs Hjemkomst V	Kæmpegrav paa Møen. Vandfarve. 1839.	37
Drengen i Sofahjørnet VI	Lundbye: To Pennetegninger fra Brev. 1810 . .	41
Bønderne slæber Sten og Satirisk Vignet . . . VII	Kampscene. Sagamotiv. Tusch og Pen. 1839 . .	43
Amatørfotografi 1904. VIII	Kong Svafurlami og Dværgene. Olie. 1840.	
Odin. Nordiske Højtid 1845. Indledningstitel . .	Efter Kunstforeningens Tegning	45
Selvportræt. Rødkridt. 1835	Palnatoke dræber Harald Blaatand. Tusch . .	47
Forældrenes Portræter. Blyant. 1844	Uglspil hos Slagterne. 1841. Tilh. Jul. Hertz' Bo	49
M. G. F. Holm. Sommerbolig: Marienlyst	Uglspil bliver landsforvist. Tusch og Pen. 1841	53
Karl Jensen: Tuteins Gaard i Vimmelskaftet . .	Joh. Th. Lundbye: Ved Kaminilden. Pen. 1841	56
Karl Jensen: Tuteins Sommerbolig Rosendal.	Søsteren »Mimi« og Fr. Brun. Blyant. 1840-44	59
Fr. Joh. Tutein. Blyant. Tilh. Rentier F. Tutein.	Albumsblad til Søsteren »Mimi«. Pen. 1841.	
Conrad Spengler. Blyant	Tilh. Frk. Louise Brun	61
Tre Skitsebogsblade. Dyr. Pen. 1834-36	Uglspil som Flyver. Pen. 1841	65
Firspand. Pen. 1835	Hedermann og Steenberg. Radering og Blyant	67
Menageristudier. Pen. 1836	Th. Læssøe. Olie. c. 1845. Tilh. Fru Sophy Læssøe	67
Rytter (Faderen). Pen. 1834	D. Brandis. Olie. 1845. Tilh. Kunsthdl. Grossell	67
Hjorte. Pen. 1835	Kompositionsskitske. Tusch. München	71
Barokke Dyrefantasier. Pen. c. 1836.	Svafurlami. Pen. München	73
Hundchvalpe. Pen. 1836.	Kortspillende Bønder. Olie. München 1841-42	79
Panelfelt fra Valhøjs Dekoration.	J. Th. Lundbye: Første Side af Brev 1842	84
Tilh. Direktør, Dr. phil. Karl Madsen	Gefion. Skitsebog. München 1842.	85
To Landskaber fra Charlottenlund. Olie. c. 1838	Storm og Regnevej. Pen. Tyrol 1842	89
J. Th. Lundbye. Selvportræt. Blyant. 1837 . . .	Ørvarodd bærer Hjalmar's Lig. Pen. München	
J. Th. Lundbye: Portræt af Frølich. Pen. 1837.	1842. Tilh. Grosserer Chr. A. Jensen	92
Tiggerbørn. Radering. 1837.	Ørvarodd sejler til Sverige med Hjalmar's Lig.	
Tre Apothekervignetter. c. 1840-44	Karton i Tusch. München 1842	93
Spejldekoration fra Rosendal. Olie. 1839.	Tre Tegninger til Ingemanns »De Underjor-	
Tilh. Kunstindustrimuseet.	diske«. München 1842	95-96

BILLEDFORTEGNELSE

Søsterbørnene: Sophy og Gustav Francke. Vandfarve. Dresden 1842	99	St. Kongensgade set fra Marmorpladsen. Vandf. 199	199
J. Th. Lundbye: Hønen paa Kurven. Pen. 1843	101	Gustav Palm. Portræt. Pen. 1849	201
Børn ved en Marksti. Olie. Dresden 1843-44 .	105	To Portr. af Brødrene, James og Fr. Fr. c. 1837	202
Skitsebogsblad. Louise Francke? Blyant . . .	109	Gederne malkes i Rom. Brevvignet i Pen. 1849	202
Fire Blade: »Hvorledes Dagen gaar for Gustav Francke«. Pen. Dresden c. 1843	112-113	Fire Studier i Olie, Vandfarve og Blyant. Italien c. 1849-50	203
Frølich med Søsterbørnene. Pen. Dresden 1843	112	Selvportræt i Pen. Autografi. 1845	204
Tilh. Fru Hugo Salomonsen	115	J. P. Molin: Statuette af L. Fr. Rom c. 1850 . . .	204
Æventyrbillede. Træsnit. Dresden c. 1846 . . .	117	Moderglæde. Olie. Italien 1850. Tilh. J. Saabye	205
Barnet skal lære at gaa. Vandfarve. Dresden c. 1844. Tilh. Kontorchef Holger Bech	119	Blomstersælger. Blyant. Tilh. Malthe Engelsted	206
Kampen paa Samsø. Olie. Kjøbhn. 1844-45.	121	Albumstegning for Hjælpekassen i Rom. 1850	207
Tilh. Xylograf F. Hendriksen	121	To Udkast til Uffes Kamp med Sachserne. Farvelagte. c. 1850. Tilh. Kobberstiksamlin- gen og Enkefru Sophy Læssøe	208
Vignet i Pen. Holmstrup 1845	122	Nat føder Dag. Nordens Guder. Pen. Rom . . .	209
Portræt af Moderen. Blyant. 1840 eller 45 . . .	123	Selvportr. Olie. Tilh. Generalkon. Joh. Hansen	210
Portrætter af Søstre Emma og Louise. Blyant. c. 1844	124	Erindrings fra Italien. Pen. Tilh. Gross. Ad. Holm	211
Barnet lærer at gaa. Pen. Dresden 1844	127	Skirnirs Rejse. Nordens Guder. Pen.	212
Portræt af Alice Tutein. Blyant. 1844	129	Vasekomposition. Vandf. Rom. Tilh. Fru Læssøe	213
J. Th. Lundbye: Portræt af L. Fr. Tusch. 1844.	129	Portrætskitse af Vilh. Kyhn. Olie. Rom c. 1850	214
To Forarbejder og to Raderinger fra »De tvende Kirketaarne«. 1843	132-135	Vilh. Kyhn: Portræt af L. Fr. Blyant c. 1850. Tilh. Kammerherre Groothoff	215
Fire Forarbejder til Gudeskikkelser. Vand- farve. Nordiske Højtid 1845. Tilh. Kobber- stiksamlingen	138-143	Odins Eventyr med Rinda. Pen. Nord. Guder. 216-17	216-17
Forarbejde til Thor. do. do. Tilh. Grosserer J. Chr. T. Levinsen	139	Sigurd har valgt sig Grane. Blyant. Tilh. Maleren Malthe Engelsted	218
Forarbejde til Heimdal. do. do. Tilh. Gene- ralinde Møller	142	Sigurd steger Ormens Hjerte. Vandf.	219
Høstlandskab. Holmstrup. Olie. 1845. Tilh. Frk. Hanne Blom	145	Skitse til Amlod. Bly. Tilh. Malthe Engelsted.	220
Syv Studier fra Holmstrup. Olie, Vandfarve og Pen. 1845	148-153	Skjold og Bjørnen. Pen. Tilh. Kunstforeningen	221
»Hyldemor«. Radering. 1845	155	Udkast til Uffe. Blyant. Paris 1852	222
To Portrætter: Svend Grundtvig og G. V. Blom. Olie og Pen. c. 1845	157	Uffes Kamp med Saxerne. Originaltegn. Pen. 1852. Tilh. Kobberstiksamlingen	223
P. C. Skovgaard: Portræt af P. H. Bech. Blyant. 1845. Tilh. Kontorchef Holger Bech	157	Adam og Eva. Pen. Paris 1852	224
To Brevvignetter i Pen. Dresden 1846	161	Hovedgruppe: Rolf springer over Adils Ild. Pen. Tilh. Kobberstiksamlingen	225
Fire Skitser til Dødedans. Pen. Dresden 1845	163	Frigga med Gersimi. Vandf. 1844. Tilh. Ingeniør J. Rump	226
Portræt af P. C. Skovgaard. Pen. 1845	165	Viggo hos Rolf. Originaltegn. Pen. Paris 1852. Tilh. Kobberstiksamlingen	227
Otte Træsnit. Jugendkalendere etc. 1846	171	Rolfs Død. Originaltegn. Tusch og Pen. Tilh. do.	229
Joh. Th. Lundbye: »Ud af Hulen«. Pen. 1846 . .	175	Hakon Jarl ofrer sin Søn. Origltg. Pen. Tilh. do.	230
Ged over en Stente. Vandfarve. Tyrol 1846 . .	178	Hakon Jarl ofrer sin Søn. Chemitypi. 1852-53	231
Brevside med Tegninger. Pen. Tyrol 1846 . .	180	Marsk Stigs Begravelse. Originaltegn. Pen. Tilh. Kobberstiksamlingen	232
Æsler fodres. Vandfarve. 1847. Tilh. Hirschsprungeske Samling	181	Olaf Tryggvesons Død. Chemitypi	233
Moder med Barn. Pen. Rom 1847	182	Valkyrien bringer Helten til Valhal. Træsnit.	234
Over Nemisøen. Pen og Blyant. 1847-48	183	Bues Død. Origltg. Pen. Tilh. Kobberstiksaml.	235
To Landskaber fra Subiaco. Tusch. 1847. 184-185	184-185	Regner Lodbrog og Kraka. Original. Pen. Tilh. Ingeniør J. Rump	236
Tre Skitsebogsblade. Blyant og Vandf. 1847 . . .	187	Amleds Forstillelse og Hævn. Orig. Pen. do. .	237
Hvilende Model. Pen. Rom 1847	189	Rytter, ukjendt Motiv. Pen. Paris 1852-53 . . .	238
To Studiehoveder. Olie. 1849	190-191	Stærkodder og Hother. Træsnit	239
Brevvignet. Nissen. L. Fr. og J. Th. L. 1847 . . .	192	Dronning Thyres Sultedød. Original. Pen. 1852. Tilh. Direktør, Dr. phil. Karl Madsen	240
Gammel Italienerinde. Akvarel. 1849	193	Samme Billede. Chemitypi	241
To »Kristelige Dyder«. Vandfarve. c. 1849-50	194-195	Kong Svend fanges af Jomsvikingerne. do. . .	243
P. C. Skovgaard: J. Th. Lundbye som Soldat 1848. Tegnet ved Afrejsen fra Kjøbenhavn	197	Olaf Tryggveson og Sigrid Storraade. do. . . .	245
		Fire Udkast til Børsbillederne. Tusch, Pen. 246-49	246-49
		Modelstudie. Olie. Paris 1853	251
		Dannevirkebladet. Flensborg 1855	252

BILLEDFORTEGNELSE

To ubenyttede Udkast til Appellationsretsalen i Flensborg	253	Forarbejde til Odin oplinder Runerne. Pen. .	341
Fredelige Sødskende. Pen. Rom 1850-51.		Forarbejde til Børs Sønner dræber Ymer. Bly	343
Tilh. Frøken Lili Frølich.	255	Nanna og den døende Balder. Blyant	344
Freir. Vandfarve. Flensborg.	257	Hermod hos Tøk. Pen.	344
Dekorativt Felt. Freir. Olie. do.	258	Jættepigen med Bonde, Plov og Oxer. Tusch	
Valdemar II giver jyske Lov. Olie. do.	259	Tilh. Kai Hendriksen	345
Portr. af Galvanoplastiker Casper Møller. Pen	260	Forarb. Thor og Ymer paa Fiskeri. Pen og Bly.	346
Titelblad til »Sirenerne Ø«. Chemitypi. 1853.	261	Thors Ørefigen til Ymer. Blyant	347
Randtegnig: »Hanekyllingen«. do. 1854	263	Odin og Saga. Pen	347
To Træsnit til »Ringene paa Hastrup«. 1856 . .	264	Frigga og Balder. Pen.	347
To Skitser til Niels Ebbesen og Kvinden med Brødet. Pen og Olie.	265	Loke spotter Guderne. Pen og Blyant.	348
Stærkodder og Kongedatteren Helga. Akvarel.		Thor som Ungersvend hos Ymer. Vandfarve.	348
Tilh. Kunstforeningen	267	Loke og Dværgene der smede Gaver. Pen. . . .	349
Other og den blufærdige Syrithe. Vandfarve.		Alvis taler til Thor. Pen.	349
Tilh. Kobberstiksamlngen	268	Gammel Bjergmand. Pen.	349
Holger Danske og Burmand. Pen.		Svinesti. Fontainebleau. Vandfarve.	350
Tilh. Frk. Ása Withusen	269	To Træsnit. Dødedans. 1846.	350
Servante tegnet og dekoreret af L. Fr. Flensborg.		To Dødedanskompst. Paris c. 1871. Pen og Bly.	351
Tilh. Kunstindustrimuseet.	270	Landskab med Vildt. Fontainebleau	353
Seng tegnet og dekoreret af L. Fr. Flensborg.	271	Sønnetabet. Pen. 1877. Tilh. Knud Hendriksen.	355
Portrætskitse af Fru Lina Fr. Blyant. do.	272	Portr. af L. Fr. og Fru B. Fr., Fotogr. 1877. . .	356-57
Fr. IV hylde af Stænderne 1721. Olie. do.	273	Landstedet »Blidah«. Pen.	358
Forarbejde til Hjortens Flugt. Pen. do.	274	Kong Svend løskjøbes af danske Kvinder. Pen.	359
To Tegn. til Uffes Svar til Saxerne. Pen, Tusch .	275	Christus og Nicodemus. Olie.	361
Moder og Barn. Skitse i Blyant. Flensborg . .	276	To Skitser til »Gefion«. Pen og Bly	362
To Udk. t. Billederne i Paulsens Hus i Flensborg	277	Forarbejde til »Gefion«. Olie.	
To Havesalsmalerie. Olie. Til do. do.	278-279	Tilh. Fuldmægtig i Nationalbk. Emil Bang .	363
Udkast til Havesalsbilledet. Pen. Til do. do. . .	280	Loftsbilledet »Gefion«. Frederiksborg	363
Justitsraad Paulsens Hus i Flensborg	281	Tidligt Udk. til Frederiksborg-Frisen. Vandf. .	364
Døbefad komponeret af L. Fr. i Flensborg. . . .	283	To Friser til Sv. Grundtvigs Folkeviser. Pen . .	365
Kampen om Krandsen. Pen. 1858.	286	Sex Billeder fra Frederiksborg-Frisen	366-68
Efter den Lilles Fødsel. Olie. 1859.	287	Illustration til »Aage og Else«. Pen 1892. . . .	369
Ungdomskilden. Komposition. Tusch. 1858 . .	288	Odin og Drypner. Farvelagt Relief	370
Ti Forarbejder til Hero og Leandros. 1860.		Psyche hos Pan. Pen.	371
Tilh. Direktør Dr. ph. Karl Madsen	289-302	Portræt Fru Benedicte Frølich. Olie. 1878-1880	373
Syv Forarbejder til Græsk Anthologi. 1860		To Illustr. til Sange ved Festen 1890.	375
Tilh. Kobberstiksamlngen	303-310	Udkast til Akademiets Guldbryllups-Medalje.	376
Radering til Iliadens IX Sang. 1860	311	Jul. Paulsen: Portræt af L. Fr. Olie. 1890.	377
To Blade fra Amor og Psyche. 1862.	312-313	Fire Tegn. fra »Ældre Eddas Gudesange«. . .	378-80
Et Blad af Dronning Dagmar-Visen. 1863	315	Holberg overværer en Prøve. Olie. Kunstmus.	381
Femten Udkast og Billeder fra de første Børnebo-		Forarbejde til »Herakles og Satyren«. Olie. . .	382
ger. 1862.	318-323	Udk. til »Kain og Guds Øje«. Pen og Farve . .	383
Pan spiller op til Dands. Pen og Tusch. 1860.		To Skitser: Legende og Løbende Hunde. Pen .	384
Tilh. Fru Tutein.	322-323	Edma Frølich Stage: Portrætskitse. 1897.	385
Moder og Datter. Radering. 1869	322	To Sider A. Olriks og N. Skovgaards Sang. 1900.	386-87
Ukjendt Motiv. Efter Autografi	324	Amatørfotografi fra 1903	390
Fra Hjemmet. Blyant. London c. 1870.	325	Uffes Kamp. Efter Raadhusgobelinen.	393
Udkast til Lafontaine. Pen. 1865.	326	Hjørne af Raadhusets Gobelinsal.	394
Tolv Forarb. til H. C. Andersen. Paris. 1866-67	327-330	Engelsted: Farveskitse til Rolf hos Adils	
Tre Ætsninger til Orfeus og Eurydike	331-332	Tilh. Afdelingschef Jens Sørensen	395
Fru Lina Frølich. Blyant c. 1869	333	Amatørfotografi fra Vævestuen 1907	398
Thor i Kamp med Ælde. Pen.	334	Ægir og hans Døttre. Tilh. H. S. Hendriksen . .	399
Forarb. til Thor forl. Utgard Loke. Tusch . . .	335	Slutvignet. Hero og Leandros 1850	400
Vignet. Skitsebog. Pen.	336	Frølichs Dørplade. Radering c. 1878	401
Barnet skal begynde at gaa. Tusch	337	Legende Hunde, første og sidste Radering. . .	402
Forarbejde til Ymer og Ødhumble. Pen	338	Frise fra Danske Folkeviser i Udvalg	405
Raderingen Gefion med fransk Text.	393	Hroar og Helge paa Vifils Ø.	407
Ubenyttet Radering. Skirnirs Rejse	340	Ydun. Nord. Højtid 1845. Tilh. Kobberstiksaml.	408
		Odin og Ravnene. Forside af 2. Omslag.	
		Mère Bontemps. Bagside af do.	

Udkast til Frise. Svend Grundtvigs Folkeviser i Udvalg

NAVNEFORTEGNELSE

- Aagaard, J. P. 224 f. 238. 278.
Abendroth, A. 18.
Abrahams, N. C. L. 314. 317.
Aggersborg, H. C. 75. 82. 84.
Albert, Prins 294 f.
Allen, C. F. 12.
Andersdatter, Ane 149.
Andersen, Chr. E. 46.
Andersen, H. C. 35. 155. 320. 326 ff.
Arago 318.
Auerbach, B. 171.
Baagøe, Christoffer 288.
Bagger, C. 279. 282.
Baggesen, Aug. 8.
Ballin, J. 219. 352.
Bardenfleth, C. E. 196.
Barfod, F. 58.
Bech, F. C. 144.
Bech, P. H. 156 f. 191.
Bellmann 27. 147.
Bendemann, E. 119. 121. 152. 161. 204 f.
Bille, C. St. A. 328.
Bindesbøll, M. G. 72. 86. 248. 254. 273. 280 f.
Bindesbøll, Th. 389.
Birch, Snedker i Flensborg 273.
Bissen, H. V. 23 f. 37. 51. 57. 71. 110. 140. 152 f. 170. 191. 205. 250. 294. 372.
Bissen, V. 24.
Blicher, St. St. 75.
Bloch, Emil 125.
Blom, G. V. 153. 157. 184.
Blunck, D. C. 52.
Boccaccio 80.
Bojsen, Meta 122. 191.
Bojsen, P. 174.
Bonnievie, E. 197.
Bonnievie, H. 197.
Brandis, D. 26 f. 40. 51. 58. 63. 67. 69. 77 f. 83. 85 f. 104. 107. 125. 144. 151. 184.
Brandis, J. D. 26.
Brasen, H. 388.
Brix, C. C. 144.
Brock, G. 144.
Brun, Friede 188.
Brun, Fritz Constantin 20. 59. 123. 149. 188. 202. 215. 220. 310. 357 f.
Brun, Ida 188.
Brun, Mimi 20. 22. 38. 58. 61. 123. 149. 152. 180 f. 188. 201 f. 214 f. 220. 241.
Brun, O. 215.
Bröchner, H. 201. 264. 324.
Bürchner, F. 121. 322.
Caroline Amalie 22. 58. 107.
Carstens 294.
Castenskiold, J. 188.
Chamisso 345.
Chopin 285.
Christensen, V. 39.
Christian IV 353.
Christian VIII 15. 18. 56. 85. 98. 107. 185 f. 188. 191 f.
Christiansen, C. 246.
Clausen, H. N. 58. 66. 139. 184. 213. 253. 260. 283.
Clausen, Johs. 389.
Colnaghi, P. & D. 294.
Comte, Brdr. 322. 327. 330 ff.
Coninck, A. de 9.
Conradsen, H. 260. 262. 286.
Cookney, J. 217.
Cornelius, P. v. 50. 97. 118. 248.
Couture, Th. 225. 303.
Dahl, J. C. 119. 128.
Dalgas, C. 122. 147. 153. 169. 184.
Dalsgaard, C. 28. 273. 314.
Danner, Louise 258 f.
Delang, Mlle 252. 272. 295.
Delaroché, P. 102.
Delbanco, O. H. 316. 340.
Doré, G. 326.
Drewsen, H. C. 262.
Drewsen, J. C. 39.
Dreyer, D. 55. 197.
Dyck, A. v. 176.
Dürer, A. 15. 235.
Eckersberg, C. V. 14. 39. 52. 71. 78. 118.
Eibe, F. H. 144.
Engelhardt, C. 314.
Engelsted, M. 393-8.
Eyck, van 176. 178.
Fabricius, A. 225-38. 345. 376. 388. 391 f. 395.
Feilberg, N. L. 69.
Fitz-Gerald, E. 290-304. 310. 401.
Flaxmann 294.
Flinch, A. C. F. 39. 46. 48 ff. 54. 56. 62 f. 65 f. 72. 77. 81. 101. 123.
Fog, Carl 288.
Francke, Emma 87. 123.
Francke, G. 99. 112.
Francke, K. 19. 21. 59. 87. 118. 120. 149. 166. 196.
Francke, Louise 19. 59. 87. 98 f. 109. 118 [Trykkefj!]: Sofie]. 124. 149. 152 f. 175. 181.
Francke, Sophy 59. 87. 99. 196. 286.
Frederik IV 226. 247 f. 273. 285.
Frederik VI 17. 42. 49.
Frederik VII 107. 202. 215. 256-60.
Freund, H. E. 24. 57. 71.
Friedrich af Hessen 111.
Frølich, Benedicte 357 ff. 373 f. 391.
Frølich, Edma se Stage, Edma Frølich.
Frølich, Eigil 359. 403.
Frølich, Elva 272. 276. 284 f. 310.
Frølich, Emma se Ryan, Emma.
Frølich, Francis 252.
Frølich, Frederik 21. 152. 166. 202. 213. 215. 266. 270. 284. 286. 364. 371.
Frølich, Gunnar 400.
Frølich, Jacob (James) 10 f. 19 f. 22. 97. 188. 202. 252.
Frølich, Joh. Jac. 4 f. 9. 21 f. 58 f. 76-80. 94. 96. 98. 100 ff. 115 f. 123. 126. 128-30. 149. 175. 188 f. 196. 201 f. 204. 209. 213. 241. 248. 252. 266. 274. 285 ff. 371.
Frølich, Karin 400.
Frølich, Lina 250 ff. 266. 269-72. 276. 285. 290. 294 f. 310. 322. 333 f. 336. 339. 371 f.
Frølich, Lorenz, Nationalbankdirektør 9. 20. 298. 358. 371.
Frølich, Louise se Francke, Louise.
Frølich, Mimi se Brun, Mimi.
Frølich, Wilhelmine Pauline 4. 6. 19. 21. 59. 61. 70. 76 f. 98. 103. 123. 126. 128. 149. 167. 196. 202. 204. 209. 215. 241. 250 ff. 262. 266. 269 f. 272. 274. 276. 285. 318. 321. 334. 352. 364. 371.
Gad, G. E. C. 240. 388.
Gaertner, F. 211.
Gammeltoft, J. C. J. 144.
Garibaldi 201.
Garlieb, G. 244.
Gemzøe, P. 53.
Gillot 326. 330.
Gjellerup, K. 370. 396.
Goethe 80. 126.
Goldschmidt, M. 278-82. 324 ff.
Gotschalk, Marie 357.
Grove, F. 274.
Grundtvig, J. 144. 157. 184.
Grundtvig, Laura 342. 365.
Grundtvig, N. F. S. 27. 37 f. 48. 55. 57 f. 62. 64. 74. 87. 97. 110. 122. 139. 160. 191. 228. 249. 267 ff. 316.
Grundtvig, S. 122. 144. 146 f. 151-54. 156 f. 159. 162. 164 f. 169. 172 ff. 177. 180. 184. 189. 191. 254. 257 ff. 316 f. 334 ff. 342 ff. 352-65.
Grønland, Theude 338.

NAVNEFORTEGNELSE

- Hachette 326.
 Haffner, W. v. 20.
 Hambro, C. J. 294.
 Hannover, E. 383.
 Hansen, Ad. 305.
 Hansen, A. N. 246.
 Hansen, C. F. 24.
 Hansen, Chr. 209 ff.
 Hansen, Constantin 24. 75. 77. 81. 87.
 103. 107. 169. 179. 189. 191. 219.
 224. 244. 354. 374.
 Hansen, H. P. 246.
 Hansen, Theophilus 211.
 Harboe, Louise 398.
 Hardwick, J. 290. 295.
 Hartmann, J. P. E. 140.
 Hedermann, J. 38. 46. 48. 50 f. 55. 57.
 67-70. 91. 110. 113.
 Heiberg, J. L. 50. 77. 217.
 Heiberg, J. L. (jun.) 332.
 Helsted, A. 358.
 Hendriksen, F. 358. 376. 388.
 Henneberg, Chr. 46. 48. 54. 77. 121.
 168. 264. 350.
 Hetsch, G. F. 201.
 Hetzel, J. 295. 318-23.
 Hilker, G. 72.
 Hoffmann, G. 72.
 Hokusai 232.
 Holbein 350.
 Holberg 257.
 Holm, C. F. 244.
 Holm, C. F. C. 11. 107.
 Holm, H. G. F. 5 f.
 Holm, Just. 53.
 Homer 79. 88. 310.
 Hornemann, Chr. 7.
 Hugo, V. 382 f. 401.
 Høgsbro, S. 69.
 Høst, A. F. 130.
 Høyen, N. L. 27 f. 48. 55. 70 f. 74 ff. 80.
 82 f. 87. 95. 106. 125. 137. 145. 149.
 151. 165 ff. 169. 185. 188. 197. 201 f.
 212. 220. 230 ff. 244. 246. 250. 266.
 380. 390. 392.
 Ingemann, B. S. 27. 42. 50. 54. 64. 66.
 87. 95 f. 99. 191.
 Ingemann, Lucie 31.
 Iselin, R. 7. 9.
 Jacobsen, J. C. 364. 372.
 Jensen, J. L. 213.
 Jensen, Karl, 6 f.
 Jerichau, J. A. 18. 25. 36 f. 41 f. 51. 53.
 57. 101 f. 150. 156. 170. 182-6. 188.
 192-4. 197. 201 f. 204 ff. 209. 212 ff.
 221. 273. 284. 337. 372.
 Jerichau-Baumann, Elise 188. 205 f.
 209. 212. 214. 221. 255 f. 295. 337.
 Jerndorff, Aug. 375.
 Kaalund, H. V. 102.
 Kaufmann, A. 53.
 Kaulbach, W. v. 39. 44. 50. 71. 79 f. 82.
 97. 118.
 Kieldrup, A. E. 52.
 Kierkegaard, P. C. 58.
 Kierkegaard, S. 189 f. 266. 270.
 Kittendorff, Ad. 224. 240.
 Kittendorff, Ax. 218. 223 ff. 238. 240.
 242. 244. 278. 345.
 Kiærskou, F. C. J. 53.
 Knudsen, Jakob 147.
 Knudsen, J. L. 147. 166.
 Kranold, R. H. C. C. 250.
 Krebs, F. C. 181. 183.
 Krinagoras 308 f.
 Krohn, P. 65. 240. 321 f. 342. 388.
 Krøyer, P. S. 374.
 Kückler, A. 87.
 Kyhn, L. J. 288.
 Kylv, V. 122. 201. 214-17. 219. 221
 -223. 242. 244 f. 248 ff. 253 f. 260 ff.
 264-71. 273. 276 ff. 284. 286 ff. 314.
 337. 353-57. 364 f. 372. 374. 389.
 382. 385.
 Kähler, H. 391.
 Købke, C. 7. 14. 69. 72. 86 f. 100. 113.
 374.
 Købke, P. 69.
 Kølle, C. A. 254. 272.
 Lafontaine 326 ff.
 Lange, Thor 389.
 Larsen, Em. 186.
 Lehmann, E. 279.
 Lehmann, O. 141. 144. 169.
 Levin, I. 189. 191.
 Lindberg, J. C. 37.
 Listov, C. 201.
 Longmann 294 f.
 Ludwig II af Bayern 118.
 Lund, J. L. G. 201. 205. 222. 242.
 Lundbye, Cathrine (Joh. Th. L.s Mo-
 der) 41. 55. 60. 81 f. 85. 104. 106. 117.
 122. 147. 149 ff. 164. 196 f.
 Lundbye, C. C. 26.
 Lundbye, E. 63.
 Lundbye, Joach. Th. 60.
 Lundbye, Joh. Th. 8. 15. 17. 23. 26-43.
 46-58. 60. 62-66. 68-78. 80-97. 99
 -118. 122-130. 136-153. 156-200.
 206 f. 220. 242 ff. 342. 354. 356 f.
 374. 382. 392.
 Læssøe, Th. 23. 25. 34. 36-39. 41. 46.
 48. 51. 66 f. 70. 72. 83. 100. 102. 107.
 117. 150. 152. 156. 170. 182-186.
 192. 197. 199. 201. 206. 212 f. 216.
 242. 256. 310. 331. 333. 337-340.
 352. 371.
 Lørup, H. 374.
 Løvmand, Christine 83.
 Madsen, K. 66. 125. 224. 226. 288.
 290. 298-302. 330. 374. 388.
 Magnussen, C. C. 206.
 Mahmud II 55.
 Makedonios Hypatos 306 f.
 Mandern, C. v. 75.
 Marianos 305.
 Marstrand, W. 15. 27. 52. 72. 78. 103.
 116. 129 f. 145. 170. 184. 186. 194.
 201. 207. 228. 250. 256. 284. 356 f.
 374. 385.
 Masaccio 233.
 Melbye, A. 186.
 Melchior, M. G. 246.
 Meldahl, F. 374.
 Memling 176. 178.
 Metzky, Q. 176. 178.
 Meyer, Fritz 247.
 Middelthun, J. 216.
 Millet 352. 354.
 Molbech, C. K. F. 201. 254-57. 262-64.
 284 f. 323 f. 342. 361. 367.
 Molin, J. P. 110. 201. 204.
 Moltke, C. 225. 244. 247. 250 f.
 Mourier, F. L. 9.
 Mourier, L. 72.
 Munch, A. 340.
 Musaios 290 ff.
 Müller, A. 107. 117.
 Müller, Sigurd 291. 299. 303 ff. 332.
 Mynster, J. P. 58.
 Møller, Casp. 201. 216. 249. 262. 276.
 283. 286.
 Møller, J. P. 34. 122. 201.
 Møller, P. L. 155.
 Mørk Hansen, M. 110.
 Nachteggall, F. 8.
 Napoléon III 320.
 Neergaard, Louise 81. 114.
 Nerly, F. 16.
 Neureuther, E. N. 97.
 Nielsen, M. 10. 20.
 Nielsen, R. 149.
 Nieritz, G. 162. 350.
 Nyrop, C. 395.
 Nyrop, M. 388 f. 397.
 Oehlenschläger 27. 66. 74. 116. 120.
 130. 136. 212. 216. 228. 264. 284.
 333. 338. 342. 367.
 Olrik, Axel 386 ff. 395.
 Olrik, Benedicte 398.
 Olrik, Dagmar 392. 395-8.
 Olrik, Jørgen 398.
 Olsen, B. 240.
 Olshausen, Th. 195.
 Overbech, J. F. 17 f. 127.
 Ovid 299.
 Palm, G. 201.
 Paulsen, C. M. 248. 250. 262. 272 f.
 277-81. 284.
 Paulsen, Jul. 375. 377.
 Pedersen, Viggo 375 f. 392. 399 f.
 Pedersen, Vilh. 327.
 Peters, C. C. 201. 215 f. 242-5.
 Phidias 165.
 Philipsen, G. 370.
 Philipsen, L. 370.
 Philipsen, Th. 358. 388.
 Ploug, C. 58. 140. 145.
 Pontoppidan, M. 390.
 Posselt, F. 283.
 Potter, P. 176 f.
 Preetzmann, Caspara 36.
 Rafael 7. 15. 86. 120. 131. 134 f. 177.
 233. 299.
 Raffenberg, M. K. 116. 130.
 Reitzel, C. 327-31. 340. 349.
 Rethel, A. 350.
 Retzsch, F. A. M. 72. 119.
 Richter, L. 119 f. 318.
 Rietschel, E. 122.
 Ritter, C. 35.
 Roed, J. 72. 86. 113.
 Rohde, F. 267.
 Rom, N. C. 66.
 Ross, C. 101.
 Rotteck 80. 118.
 Ruben, L. 206.

NAVNEFORTEGNELSE

- Rubens 176.
 Rufinus 307f.
 Rumohr, K. F. 15f. 18. 22. 37. 75.
 106. 108. 111.
 Rump, G. 28. 71. 267.
 Rung, H. 140.
 Ryan, Ed. 188.
 Ryan, Emma 21. 123f. 181. 188.
 Ryge, J. C. 77.
 Rørbye, M. 13f. 17. 19. 78. 95. 102.
 Rørdam, P. 58. 147. 220.
 Saabye, A. V. 376.
 Saxo 27. 92. 199. 220. 225. 267 ff.
 Schack, S. 279.
 Schandorph, S. 374.
 Schaubert, E. 210.
 Schauby, Hans 39. 69.
 Schiøtt, Aug. 267.
 Schleiermacher 162.
 Schleisner, C. 267.
 Schnorr, J. 118.
 Schuback, G. E. 79.
 Schwanthaler, L. 118.
 Schüssler, A. 160.
 Schøler, P. C. 102. 276.
 Semper, G. 119.
 Shakespeare 80. 305.
 Siboni, G. 8. 213.
 Simonsen, N. 53. 186.
 Skovgaard, P. C. 28. 46. 48. 51. 54-7.
 66. 68. 72. 74f. 82-6. 97. 100. 102-5.
 113f. 118. 122. 125. 137. 139. 141.
 144-7. 151 ff. 156. 158f. 161. 164-8.
 170. 177. 181. 184. 190 ff. 196. 244.
 249. 265f. 268. 270. 342. 344. 352.
 374. 382. 385. 390.
 Skovgaard, N. 342. 371. 380-2. 385-98.
 Skovgaard, J. 342. 371. 374f. 380.
 382 ff. 390. 392.
 Snorre 27.
 Sonne, J. 10f. 72. 78. 87. 102f. 116. 190.
 Speckter, E. 17f.
 Speckter, O. 17f. 46.
 Spengler, Casperine 12f.
 Spengler, Conrad 9-13. 20. 61.
 Spengler, L. 9.
 Stage, Edma 20. 112. 290. 294. 310.
 316. 318 ff. 334. 336f. 352. 356.
 371f. 374 [Det var Frøken Edma
 Frølich, L. Fr.'s ældste Datter, der
 var med i Florenz]. 385. 403.
 Stampe, H. 220.
 Steenberg, G. 46. 58. 67. 129f. 181.
 Stein, Th. 376 ff.
 Steinla, M. 120.
 Stemann, P. C. 106.
 Stevens, N. L. 389.
 Stilling, H. 245f.
 Storch, F. L. 52. 267. 279.
 Sundby, N. 282.
 Switzen 246.
 Syv, Peder 316f.
 Sørensen, C. F. 186.
 Tegner, I. V. 274.
 Thiele, J. M. 24. 201. 345.
 Thisted, W. 261.
 Thomsen, C. J. 48. 55. 72. 75. 80. 95.
 145. 160. 197. 287.
 Thorvaldsen 24f. 37. 57. 86. 117. 190.
 211. 262. 294. 372.
 Tietgen, C. F. 199.
 Tizian 233. 255. 257.
 Trier, S. M. 166.
 Tscherning, A. F. 8.
 Tutein, Adelgunde 216.
 Tutein, Alice 129f. 153. 166. 216f.
 Tutein, Anna 216. 271. 285. 336.
 Tutein, Emmy 129. 216.
 Tutein, Ferd. 212. 298.
 Tutein, Fr. Joh. 6-11. 145.
 Tutein, Fr. Wilh. 11.
 Tutein, Josefine 212f.
 Tutein, Peppina 22. 285.
 Tutein, Peter 7.
 Tutein, Peter Ad. 11. 153. 166. 272.
 285. 298. 310.
 Tutein, Regine Sophie G. 9. 11. 145.
 Uhland 80. 345.
 Wagner, R. 119.
 Wanscher, V. 120. 130-6. 224. 233-8.
 391f.
 Vedel, A. S. 316f.
 Wegener, Th. 53. 224.
 Vermehren, F. 259 ff. 376 ff.
 Westmacott, R. 122. 179.
 Weyse, C. E. F. 8. 11f.
 Viborg, K. F. 55.
 Wichmann, A. 154.
 Wiedewelt, J. 7.
 Vieth, L. 283.
 Wigandt 169.
 Willumsen, J. F. 374. 382 ff.
 Winstrup, L. A. 39. 50f. 201. 209 ff.
 225. 244f. 247f. 250f. 273. 278f.
 Winther, C. 282.
 Withusen, P. A. 286. 358.
 Vogel, C. C. 120.
 Worsaae, J. J. A. 9. 372.
 Zacho, C. 388.
 Zahrtmann, C. C. 202.
 Zahrtmann, Kr. 358. 374. 388.

Hroar og Helga paa Vitils Ø.
 Tegnet 1876 efter Svend Grundtvigs Opfordring
 som Gave til en Samling fædrelandshistoriske Sange for Smaa børn.
 Udg. 1877 af L. L. med Titel: «Kvad og Rim til nordiske Oldsagn»

Ydun. Efter farvelagt Forarbejde til Den nordiske Højtid. 1845